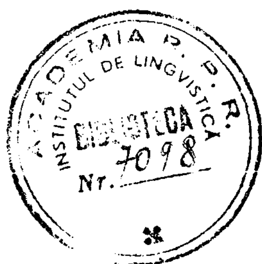
STANCU, R. A. IV

408a

ZAHARIA STANCU

rădăcinile sint amare

IV

EDITURA DE STAT
PENTRU LITERATURA ŞI ARTA

31

COMPLICAȚII

Viscolul se potoli. Veni alergînd, tocmai de la marginile lumii, vîntul şi alungă norii. Se arătă soarele. Se muie gerul. Streşinile începură să picure. Oraşul, vechi şi dărăpănat, pierdu strălucirea pe care i-o dăruise albul neprihănit al zăpezilor. Se urîţi. Arborii îşi scuturară crengile şi aruncară de pe umeri mantiile de puf. Rămaseră goi şi negri, strîmbi, răsuciţi, buboşi. Pe străzi, pe uliţe, pe trotuare se iviră băltoace. Oamenii mari le ocoleau cu silă. Copiii însă călcau dinadins în ele, ba le mai şi plesneau cu picioarele, îşi udau straiele şi se umpleau pînă în creştet de stropi groşi de noroi.

— Diavolii !... Nu miroase încă a primăvară şi ei au şi început să se bălăcească.

— Ce să le faci ! Copii !...

Rafira se repezi pînă în munţi, la Condor, urcă aplecată de mijloc drumul care ducea pînă la ogradă, luă actele casei şi ale pămîntului pe care le păstra încuiate în lacră şi pogorî. Aşteptă, în vale, la cîrciuma lui Ford, să treacă un car ori o sanie către oraş ca să nu facă singură drumul lung şi la vreme de iarnă şi greu. Îi îngheţaseră mîinile. Îi îngheţaseră picioarele. Obrajii nici nu şi-i mai simţea. Bău palincă şi se încălzi. Ford o întrebă :

— Ei, Rafiră, ai dat de urma feciorului ?

— Am dat.

— E sănătos, Licu ?

— Ca piatra, domnule Ford.

— Arată bine ?

— Apăi, dacă e sănătos, cum vrei să arate ? Bine arată.

— Nu l-au bătut, Rafiro ?

— Cum o să-l bată şi de ce să-l bată ? O să-i facă proces.

— Procesul o să te coste.

— Toate procesele costă. Domnii avocaţi cei mari vor bani. Pe gratis nu dă nici unul cu gura.

— Şi ai găsit bani, Rafiră ?

— Găsesc, domnule Ford. Vînd casa. Mi-o cumpără domnul prefect Marius Bold, fratele sfinţieisale, părintele Cori Bold. Mă duc să iscălesc înscrisul.

— Dar ce îi trebuie prefectului casa dumitale, Rafiră ?

— Îi trebuie. Vrea să se adăpostească în ea cînd va veni cu prietenii de la Bucureşti, la vînătoare. Să doarmă. Să petreacă. Aşa mi-a grăit părintele Cori Bold...

— Şi ţi-au dat preţ bun pe casă, Rafiră ?

— Numai Dumnezeu ştie, domnule Ford, că eu de tocmă nu m-am tocmit şi nici măcar nu am întrebat. Mi-o da ce l-o lăsa inima. Nu e vreme să umblu după cîştig. Mă strădui să-l scot pe Licu din închisoare.

Domnul Ford, ca unul ce ştia bine familia Bold, dete din cap. Zise :

— Rafiră, Rafiră, pe rele mîini ai încăput. Rămîi fără casă. Şi de omul fără casă e rău, Rafiră. N-are unde-şi pune capul pentru odihnă.

— Să-mi scape feciorul cu viață și de la pușcărie, domnule Ford. O să muncească Licu, o să muncesc și eu și-o să ne ridicăm altă casă. Numai zile să avem. Că dacă omul nu mai are zile, ce-i trebuie casă ?

— Îți vor lua domnii casa și nici o treabă nu-ți vor face. Nimeni nu are putere să-i scoată pe comuniști de sub asprimea legii. Mă mir că-mi spui că nu s-au atins de băiatul dumitale. Poate că le-o fi făcut placul celor ce-l țin arestat. Poate că le-a spus tot ce știe. Și-o fi vîndut tovarășii, Rafiră.

Femeia din Condor se uită lung la Ford.

— Cum poți să gîndești așa și să vorbești așa despre fiul meu, domnule ? Au nu ți-e frică de Dumnezeu și nu ți-e rușine obrazului ? Mi-l știi pe Licu de mult. Iudă eu nici nu am născut și nici la sîn n-am crescut.

— Nu te mîhni, Rafiră. Am spus și eu o vorbă proastă.

— Cu adevărat vorbă proastă ai grăit, domnule Ford.

— Vezi, Rafiră, cunoști un om cum se poartă la bine. Dar de unde poți ști cum se poartă un om cînd îl ajunge greul ? Am văzut în viața mea, Rafiră, oameni care păreau rupți din munte, atît de voinici erau, și pe care prima lovitură a soartei îi dobora și-i nemernicea. Și am văzut, Rafiră, slăbănogi pe care nimic nu-i îndoia.

— Lui Licu nu-i purta grijă, domnule Ford. În cinste l-am crescut, în cinste trăiește și-n cinste o să moară cînd i-o veni, ca fiecărui om, rîndul să moară.

În fața cîrciumii se opri o sanie trasă de boi. Intră în cîrciumă un bărbat în putere, mustăcios, purtînd pe umeri un cojoc lung, întors pe dos, și pe cap o căciulă cît banița.

— Ziua bună, domnule Ford.

— Bună, Meletie.

— O litruță de palincă.

Domnul Ford îi servi palinca. Omul o bău încet, cu socoteală, încercînd cu limba fiecare strop, să-i simtă bine gustul.

— Dacă o dai pe gît din cîteva înghițituri, nu te alegi cu nimic.

— Da, așa e, spuse, ca un mare cunoscător ce era, domnul Ford. Apoi îl întrebă: Încotro, Meletie?

— La oraș. Duc negustorilor niște butoiașe de brînză.

— Multe?

— Cîte au încăput în sanie. Drumul e prost. Nici de car, nici de sanie.

Ford îl rugă s-o ia și pe Rafira. Omul cu căciulă cît banița privi femeia. Zise:

— O iau, dacă vrei dumneata și dacă dumneaei nu-i este urît de mine.

— Eu te rog, spuse Ford, și femeia o să-ți mulțumească.

— Cu ce să-mi mulțumească? Cu vorbe? Nu-mi trebuie vorbe. Poate să și le țină.

Se mai uită o dată la Rafira, zîmbi sub mustățile lungi și zburlite și grăi:

— Dacă ar fi fost mai tinerică, îmi părea și bine.

O luam sub cojoc și ne încălzeam amîndoi cîtu-i drumul de lung.

— Dar soață nu ai? îl întrebă Rafira înțepată. Dacă ai, ar fi trebuit s-o iei și pe dînsa la drum, s-o vîri sub cojoc, să-ți ție cald, iar la oraș s-o dărui cu o pereche de conduri....

— Mă pricopsise Dumnezeu cu una, măicuță, dar mi-a furat-o notarul.

— Și după cîte se vede nu-ți pare rău după dînsa.

— Rău? Lumea e largă și foiește de muieri. Mi-oi găsi eu alta pe plac și pe potrivă, dar grabă la însurătoare nu am.

— Ai rămas tot vesel, Meletie, spuse Ford.

— D-apoi de ce să nu fiu vesel, domnule Ford? Viața e scurtă. Să mai treci prin viață și trist, zău că atunci viața n-ar mai avea nici gust, nici haz.

— Nici așa nu prea are, Meletie.

— Ba are, domnule Ford, însă de dumneata s-a apropiat bătrînețea și te-a uscat.

— Hehe!... Mai am pînă la bătrînețe...

Țăranul plăti palinca, își luă ziua bună de la Ford, se întoarse către Rafira și-i spuse:

— Hai, femeie. Hai și urcă-te în sanie. Și să știi că dacă o să-mi fie frig pe drum, tot te poftesc sub cojoc să-mi ții de cald.

— Bată-te să te bată, omule.

— Nu-i lua în seamă glumele, Rafiră, spuse Ford. Meletie e rumîn de treabă. Numai că șuguie într-una.

— Cînd eram mai tînără îmi plăcea şi mie să şugui, domnule Ford. Însă cu inima pe care o am acum... De nimic nu-mi mai arde.

Boii păşeau încet. Pe unde era zăpadă, sania luneca lin şi uşor. Pe unde se topise zăpada, sania abia se tîra şi boii gîfîiau. Meletie, în pofida laudelor, nici nu şuguise, nici nu fusese vesel. Îşi mînase boii tăcut şi îngîndurat.

La oraş, Rafira trase după înţelegere la preoteasa Tilda. O găsi foc şi pară.

— Închipuieşte-ţi, Rafiră, am descoperit că cioanta e taler cu două feţe.

Rafira nu pricepu de la început despre cine anume vorbea cu atîta neagră mînie preoteasa Tilda. Plină de respect o întrebă :

— Despre care cioantă glăsuieşti, preoteasă Tildă ?

— Despre cioanta noastră, că una e pe lume, nu-s două, Rafiră. De Velica vorbesc.

— Ţi-a mai spart vreo farfurie din tacîm, preoteasă Tildă ?

— Mai rău, Rafiră, mai rău.

— Nu văd ce ar fi putut să făptuie Velica mai rău la casa dumitale.

— Dumneata, Rafiră, eşti ca o stelbă de busuioc, tocmai bună de pus la icoană. Velica... Velica n-a mai pus seara ivărul la uşă şi părintele Cori...

— O fi uitat să-l pună, cinstită preoteasă Tildă.

— Cum să uite, Rafiră ? Şi de ce să uite ?

— Parcă ştie omul de ce uită una şi de ce ţine minte alta ? Nu ştie.

— Rafiră, Rafiră, ivărul m-a costat o sumedenie de parale. Cum să uite Velica să tragă ivărul care m-a costat o sumedenie de parale? Cioanta a lăsat uşa neîncuiată într-adins. Am s-o schilodesc în bătăi, Rafiră. Am să-i frîng şi mîinile.

— Nu-ţi pune mintea cu ea, cinstită preoteasă Tildă. Şi de schilodit, ce s-o mai schilodeşti? A schilodit-o destul maşina aceea care a lăsat-o fără picioare.

Pe Velica o găsi cosînd în odaia ei.

— S-a potolit viscolul, Velico.

— S-a potolit, Rafiră. Numai mînia preotesei Tilda nu se potoleşte. De două zile mă surchideşte.

Rafira se prefăcu a nu şti nimic şi se miră.

— Dar ce poate să aibă cu dumneata, femeie necăjită şi sărmană, cinstita preoteasă Tilda?

— A venit părintele Cori, cum are obicei, la uşă, acum trei seri.

— Şi dumneata, Velico, oi fi uitat ivărul nepus?

— Vai, Rafiră, cum să uit eu să pun ivărul? Ivărul era pus.

— Atunci pentru ce s-a supărat cinstita preoteasă Tilda?

— Să vezi dumneata, Rafiră. Ivărul era pus. Dar eu m-am dat jos din pat, Rafiră, m-am tîrît pînă la uşă şi am descuiat-o. Cu mîna mea am descuiat uşa, Rafiră, cu mîna mea.

Rafirei nu-i veni să-şi creadă urechilor.

— Dar pentru ce ai făcut asta, Velico? Nu cred. Nu te pot crede, Velico.

— Ba să mă crezi, Rafiră, şi să mă prea crezi. A fost întocmai cum îţi spun c-a fost.

— Dacă vrei să te cred, am să te cred, Velico, însă nu înțeleg. Dumneata? Dumneata, Velico?

— Da, Rafiră. Eu.

— Pentru ce?

— Părintele Cori n-a mai strigat, nici n-a mai încercat să spargă ușa. A căzut în genunchi în coridor și a început să spună rugăciuni. Și a spus așa, în șoaptă, toate rugăciunile pe care le știe, dumneata, Rafiră. Pe urmă s-a pornit pe plîns. Și, dumneata, Rafiră, a plîns ca un copil. Atunci m-am dat jos din pat, m-am tîrît la ușă și i-am spus: „Du-te la preoteasa Tilda, sfinţite părinte". „Trage ivărul, Velica." „Nu-l trag, părinte. Du-te, părinte, la preoteasa Tilda." Dumneata, Rafiră, crezi că a vrut să plece? N-a vrut să plece. S-a pornit iarăși pe spus rugăciuni. I s-a rugat lui Dumnezeu și i s-a rugat Maicii Domnului. La toţi sfinţii s-a rugat și la toate sfintele. Și mie mi s-a muiat inima, Rafiră, și am descuiat ușa, Rafiră, că mi se făcuse milă de sfinţia-sa, Rafiră. Și sfinţia-sa a dat năvală și a tăbărît pe mine, Rafiră. S-a trezit preoteasa Tilda, a venit fuga, l-a luat și l-a dus cu dumneaei, Rafiră. Spune-mi, Rafiră, cu ce sînt vinovată? Mi s-a muiat inima și m-a potopit mila pentru sfinţia-sa, Rafiră. Că prea se ruga cu foc, Rafiră. Și prea plîngea, Rafiră.

— Nu am cădere să te judec, Velico, însă socot că preoteasa Tilda e îndreptăţită să fie mînioasă și o să te alunge din casă.

Velica ridică fruntea. Rafira îi văzu ochii frumoși strălucind și-i văzu obrazul limpezit și întinerit Ridică și glasul Velica.

— Să mă alunge. Abia aştept să mă alunge. M-am săturat pînă în gît de preoteasa Tilda şi de toate ifosele ei. Dacă are bărbat, să ştie să şi-l ţie. Iar dacă nu se pricepe să şi-l ţie, să-l lase în pace. Bărbatul rămîne bărbat chiar cînd poartă barbă şi anteriu. Să mă alunge dacă vrea. Să mă alunge...

— Şi ce ai să te faci ? Unde ai să te duci ?

Velica rîse. Şi după ce rîse şopti :

— Dumneata, Rafiră, ştii ce mi-a spus părintele Cori ?

— De unde vrei să ştiu ?

— Mi-a spus că, oriunde m-aş duce, sfinţia-sa vine după mine, vine la mine... Că preoteasa Tilda, pe lîngă mine, aşa cioantă cum sînt, nu face două parale.

Pe Rafira o strigă preoteasa Tilda.

— Întreabă părintele Cori de dumneata, Rafiră.

Se grăbi. Părintele Cori, rotofei, bine dispus, îşi pieptăna cu degetele barba rară şi roşie. Rafira băgă de seamă că şi sfinţia-sa avea obrazul limpezit şi întinerit ca şi Velica.

— Cum ai găsit casa, Rafiră ? Nu au dat tîlharii buzna într-însa ?

— Nu, părinte. Prin munţii noştri au fost stîrpiţi de mult tîlharii.

— Ai găsit actele casei ?

— Le-am găsit, părinte.

— Le-ai adus, Rafiră ?

— Le-am adus, părinte.

— Dă-mi-le să le cercetez, Rafiră.

Părintele Coriolan Bold cercetă cu atenţie hîrtiile. Spuse mulţumit :

— Lasă-le la mine, Rafiră. Chiar astă-seară mă duc la domnul avocat doctor Claudiu Pap să întocmească actele. Mîine le iscăleşti.

— Le iscălesc, părinte.

Preoteasa Tilda îi servi părintelui Cori cafea neagră. Rafirei îi aduse un bob de dulceaţă de struguri şi un pahar cu apă. Părintele Cori îşi bău cafeaua. Rafira înghiţi bobul de dulceaţă. Apoi părintele Cori zise :

— Ascultă, Rafiră, inspectorul acela, Grunz, care îl ţine în puterea lui pe Licu, s-a mirat mult de dumneata.

— Dar de ce s-a mirat, părinte ? Ce a văzut dumnealui la mine de s-a mirat ?

— Zicea că încă n-a întîlnit pînă acum o femeie mai aprigă.

— I s-a părut, părinte. Sînt ca oricare alta de prin părţile noastre.

— Zicea că l-ai văzut pe Licu sfărîmat şi în lanţuri.

— L-am văzut. Într-adevăr fiul meu era sfărîmat în bătăi şi purta la mîini şi la picioare lanţuri grele.

— Şi n-ai scos nici un ţipăt. Şi n-ai vărsat nici o lacrimă.

— Nici ţipătul, nici lacrimile nu mi-ar fi slujit la nimic, părinte Coriolan. Cu ţipătul nu aş fi dărîmat zidurile închisorii şi cu lacrimile nu aş fi rupt lanţurile. Însă, dacă aş fi ţipat şi aş fi plîns, i-aş fi amărît sufletul şi i-aş fi slăbit curajul inimii.

— Tare muiere trebuie să fii, Rafiră.

Femeia din Condor nu mai luă în seamă cuvintele părintelui Cori care urmăreau s-o amețească și s-o moaie. Îl întrebă :

— Părinte Coriolan, oare domnul avocat doctor Pap va izbuti să-l smulgă de la închisoare pe fiul meu, au ba ? Mi s-a spus că pe comuniști nu poate să-i scoată nimeni de sub asprimea legii.

— Cine ți-a vînturat pe sub nas asemenea negre brașoave, Rafiră ?

— Nu știu dacă sînt ori nu sînt brașoave. Cuvintele mi le-a spus Ford, cîrciumarul din Condor. E om umblat prin lume, părinte, și trecut de multe ori prin ciur și prin dîrmon.

Părintele Cori se supără.

— Ford e un palavragiu. Cine nu-l cunoaște ! A umblat prin lume, este adevărat, însă n-a putut să facă purici pe nicăieri. S-a întors în sărăcia de la Condor. Ehe ! Să-mi fi dat mie Dumnezeu gîndul cel bun, să plec în America, atunci cînd eram tînăr !... Aș fi ajuns milionar, ca episcopul Cioprag din Detroit, Rafiră.

— Nu trebuie să-l superi pe Dumnezeu, sfinte părinte. Sărăcia v-a ocolit casa. Pentru două guri — cîte sînteți la masă — sfinția-voastră și cinstita preoteasă Tilda aveți destul belșug. În pămînt nu-și ia nimeni cu el averea, sfinte părinte.

— Este adevărat că în pămînt nu-și ia nimeni averea cu el, Rafiră, însă Dumnezeu a hotărît ca pe pămînt unii oameni să aibă avere și să se bucure de ea pentru slava și mărirea celui atotputernic.

— Părinte Coriolan, dar eu vînd casa, cu ogradă cu tot. Nu mai rămîn cu nimic. Doar cu viața. Cu

viața mea și cu viața lui Licu, dacă o să i se ierte viața. Vînd și rămîn săracă, lipită pămîntului, părinte. Nu-mi trebuie avere.

— E voia Domnului, Rafiră. Vei fi săracă pe pămînt, dar plină de bogăție în ceruri. Cît despre Licu, o să i se ierte viața, Rafiră. Domnul avocat doctor Claudiu Pap e bărbat cu multă trecere, cum ți-am mai spus. Acum a pus umărul și-l va pune și mai departe fratele meu, domnul prefect Marius Bold. O face pentru că l-am rugat eu. O face și pentru că i-a venit îndemn de la Dumnezeu care toate le cunoaște, le chibzuiește și le potrivește.

— Părinte Coriolan, actul de vînzare o să-l iscălesc mîine. Dar cînd dorește domnul prefect să ia în primire casa? Întreb că mai am acolo boarfe și trăncănăi și trebuie să mă gîndesc să văd unde le duc și în seama cui le las.

— Domnului prefect îi trebuie casa numaidecît, Rafiră. Vrea să trimită meșteri s-o repare și s-o gătească. După vînzare o să te duci dumneata la Condor — n-o să-ți fie greu că a dat Dumnezeu și s-a mai îmblînzit vremea — să-ți ridici boarfele și trăncănăile și să le lași în grija vreunui vecin. La Condor ai vecini buni, nu?

— Am, părinte Coriolan, că nu am fost, har Domnului, neam de oameni gîlcevitori.

Părintele Cori nu se gîndi cum își va duce de aici înainte viața Rafira, unde va dormi, cu ce se va arîni. Aceasta nu-l privea pe părintele Coriolan Bold. O privea numai pe Rafira. Și-l mai privea și pe Dumnezeu cel sfînt și atotputernic din ceruri care hotărîse s-o aducă pe lume pe Rafira. Dumne-

zeu avea s-o învețe pe Rafira cum să se descurce, dar nu numai s-o învețe, ci s-o și ajute.

— Dumnezeu e bun, Rafiră. O să ne ajute și-o să te ajute. Vino mîine dimineață să mergem la tribunal pentru semnarea actului. Însă bagă de seamă, femeie, să nu întîrzii. Domnul avocat doctor Claudiu Pap este foarte ocupat și nu i-ar plăcea să-și piardă timpul așteptîndu-te. Cît despre domnul prefect, domnia-sa e om punctual și așteptarea l-ar mîhni și i-ar răci dragostea care l-a prins pentru dumneata.

— N-o să întîrzii, părinte Coriolan.

Se duse în odaie la Velica și își luă desaga.

— Pleci ? o întrebă Velica.

— Plec.

— Ai unde dormi ?

— O să găsesc, Velica.

— Dumneata, Rafiră...

Vru să-i spună ceva. Se răzgîndi. Rosti numai :

— Du-te cu Dumnezeu. Du-te cu Dumnezeu și să ne vedem cu bine.

Mergînd pe ulițe și pe străzi, prin lumina săracă a felinarelor rare, femeia din Condor ocoli pe cît putu băltoacele. Își udă încălțămintea și-i înghețară picioarele. Mai avea ceva pîine în desagă. Mai avea și cîțiva lei în pungă. Pîinea putu s-o mănînce. De bani însă nu trebuia cu nici un chip să se atingă. Banii trebuia să-i păstreze și să se folosească de ei numai în cazul în care nu ar izbuti să-și cîștige prin muncă traiul. Își va da toate silințele ca să nu ajungă acolo. Dar ce să facă ? Poate că avea să izbutească să-i salveze viața lui Licu. Poate că avea

să izbutească să i-o și ușureze. Cînd își vînduse vitele, i se păruse că-și vinde carnea. Acum, cînd își vindea și casa, i se părea că-și vinde sîngele. Rămînea — cum rămînea ? rămăsese chiar — pe drumuri. Fiul ei merita toate sacrificiile. Atunci pentru ce se mai gîndea ea cu părere de rău la niște prăpădite de vite și la o biată casă pe care prefectul Bold o cumpărase fără ca măcar s-o vadă ? Se gîndea și îi părea rău pentru că omul e slab și, la urma urmelor, și ea, Rafira, nu era decît un biet om. Ce trebuia să facă acum ? Ceea ce făceau toți săracii pămîntului. Să muncească. Orice. Oriunde. Pe oricît. Să muncească și să trăiască pînă cînd îl va vedea slobod pe Licu. Pe urmă... Pe urmă, dacă nu va mai avea zile, să închidă ochii liniștită. Orice om trebuie să închidă odată și odată ochii. Moartea nu iartă pe nimeni. Nici pe bogat, nici pe sărac.

Cu voia ori fără voia ei pașii o purtară prin zăpadă și băltoace la locanta unde mai petrecuse ea o noapte și unde omul acela îmbrăcat în negru, băut dansase cu scaunul în brațe și se legase cu nerușinare de ea. Auzi muzică. Intră. Fumul acru îi lovi ochii și nările. La nici o masă nu era loc gol. Chelnerul care o servise atunci cu palincă o văzu și o recunoscu. O întrebă :

— Ai mai venit pe la noi să dănțuiești cu popa cel stricat, mămucă ?

— Nu am venit pentru danț și nici pentru popa stricat.

Chelnerul glumi :

— Chiar dacă ai venit pentru popa stricat, mămucă, nu am de unde să ți-l scot și să ți-l dau. L-a

chemat vodă la Bucureşti şi l-a uns ministru. Păcat că n-ai vrut atunci să dănţuieşti cu sfinţia-sa. Ai fi avut şi dumneata acum o protecţie. Dar, de ! Ce să-ţi fac ! Te-ai ţinut mîndră.

— Apăi că nici nu-mi vine să cred, domnule, că vodă îşi culege şi-şi alege sfetnicii din gunoiul cîrciumilor.

— Am citit în jurnal, mămucă.

— O fi altul, se încăpăţînă să susţină Rafira. O fi altul şi s-o fi potrivit cu popa cel stricat numai la nume.

— I-am văzut poza la jurnal. Şi sub poză scria că vodă l-a făcut ministru. Şi nu era altul. Era chiar acela care dănţuia cu scaunul în braţe.

Un client chemă chelnerul, îl înjură de-l trecu Dunărea, apoi îi comandă vin. Chelnerul ascultă înjurăturile cu şervetul pe mînă. Fugi şi-i aduse vin. Clientul bău şi se potoli. Chelnerul se apropie de Rafira, care sta în picioare în mijlocul locantei şi nu ştia dacă ar trebui să plece sau să mai rămînă.

— Să-ţi caut şi să-ţi aduc un scaun.

— Nu-mi trebuie scaun, spuse Rafira, că nu am venit nici să beau, nici să mă odihnesc. Du-mă la patron, să vorbesc cu patronul.

— Dar ce vrei să vorbeşti dumneata cu patronul ?

— Caut de lucru. Poate îmi dă patronul aici, la cîrciumă. Să lucrez ceva. Să-mi cîştig traiul.

— Du-te dumneata şi vorbeşte cu domnul Maicu.

— Unde să-l găsesc ?

— La casă. Acela e patronul locantei, domnul Maicu, care stă la casă.

Rafira se uită la bărbatul care sta la casă, nota atent comenzile şi primea banii de la chelneri. Era un bărbat smead, slab os, cu capul lunguieţ, ca de cal, şi părul tuns scurt. Pe buze purta spoit un zîmbet de care, desigur, nu se despărţea nici în somn. Rafira îşi luă inima în dinţi, se duse la el şi-i dădu seară bună.

Domnul Maicu, adîncit în socotelile pe care le făcea cu creionul pe o bucată vînătă de hîrtie, nu-i răspunse. Pe estrada scundă unde se aflau lăutarii se urcă o fată vopsită pe obraz, cu ochi albaştri şi, acompaniată de întregul taraf, începu să cînte:

Tristă duminică, tristă şi goală,
Fără dragoste viaţa e smoală...

Unii bărbaţi chiuiră ca în pădure. Alţii apucară sticlele şi paharele de pe masă şi le sparseră. Mulţi plînseră şi cerură alte sticle pline şi alte pahare. Cît ţinu zarva şi cîntecul chinuitor, domnul Maicu continuă să-şi facă socotelile. Orchestra trecu de la cîntecul buclucaş la un ceardaş. Domnul Maicu ridică ochii şi-i spuse Rafirei:

— Ştiu ce vrei.

— De unde?

— Eu am auz ascuţit. Aud tot ce se vorbeşte în locantă. Te-am auzit cînd îi spuneai lui Rudi că ai dori să lucrezi aici. Presupun că eşti harnică şi că nu te-ai stricat slujind şi la alţi stăpîni.

— Drept este. Pînă acum n-am slujit la nimeni, numai la casa mea.

— Du-ți desaga la bucătărie. Cere mătura și fărașul cel mare. Adună cioburile sticlelor și ale paharelor. Fii atentă cînd umbli cu sticlăria, să nu-ți tai mîinile. Pentru ceea ce trebuie să muncești aici ai nevoie de mîini sănătoase, fără bube.

Rafira îi mulțumi. Se duse la bucătărie, se dezbrăcă de greaua-i bundră, își lăsă desaga lîngă bundră, luă mătura și fărașul cel mare, se întoarse în locantă și, ferindu-se să deranjeze clienții, se apucă să culeagă cioburile. Un client băut îi turnă, pe cînd sta plecată, vin pe ceafă. Altul o ciupi de coaste și încercă s-o gîdile. Un tinerel căruia încă nu-i căzuse cașul de la gură îi șopti :

— După ce sfîrșești cu adunatul cioburilor, să mă aștepți lîngă zid, la întuneric. Te alegi cu un pol.

Rafira răbdă totul. Răbdă și tăcu. Se hotărî să rabde multe. Să îndure orice. La bucătărie gratara-giul — un bărbat scund și păros mirosind a zoaie și a grăsime — o întrebă :

— Lucrezi la noi, muiere ?

— Cum vezi și dumneata, lucrez.

— Numai să te țină curelele.

— Cît m-or ține.

Chelnerul deschise oblonașul care despărțea salonul locantei de bucătărie. Strigă comenzile :

— Șase mici pentru domnul Florin de la prefectură, mai pipărați ; două fleici pentru domnul Condilescu de la tribunal și pentru doamna Condilescu ; un mușchi în sînge pentru domnul Ianoș, de la bancă...

— Se face. La moment... Se face...

Chelnerul închise oblonașul. Bucătarul scund și păros alese șase mici. Spuse :

— Pentru domnul Florin de la prefectură. Scîrbos rumîn. Nu mi-a trimis niciodată bacșiș.

Scuipă mititeii și-i puse la fript. Luă două fleici. Le întoarse pe o parte și pe alta.

— Domnul și doamna Condilescu... Domnul și doamna Condilescu, totdeauna fac nazuri. Niciodată nu sînt mulțumiți de fleicile noastre.

Scuipă fleicile și le puse pe grătar.

— Un mușchi în sînge ! Pentru domnul Ianoș de la bancă. De cînd îl știu, domnul Ianoș de la bancă numai mușchi în sînge mănîncă și tot sfrijit a rămas.

Scuipă mușchiul și-l puse la fript, pe grătar, lîngă fleicile și mititeii care începuseră să sfîrîie. Rafira spuse :

— N-o să mănînc niciodată friptură ieșită din mîinile dumitale.

— Nici n-o să ai prilejul s-o refuzi. Friptura e pentru clienți și pentru stăpîn.

— Tot ce frigi scuipi ?

— Aproape tot.

— De ce ?

— Ca să-i dau gust. Fripturile de la locanta domnului Maicu sînt renumite în oraș. Eu îmi prăjesc ochii la foc și dumnealor se desfată cu fripturi pregătite de Franț... Eu sînt Franț, ca să știi.

Rafira spălă vase. Frecă și spălă și lustrui cuțite și furculițe. Se mai duse de cîteva ori în locantă și șterse mesele de lemn. Franț, grataragiul, scuipă mulți mititei, multe fleici și foarte multe fripturi.

Rafira se miră cum de găsește atîta scuipat în gură, însă își văzu de treabă, nu-l mai supără pe grataragiu cu nici un cuvînt.

Locanta se închise la ziuă. Rafira, ajutată de Rudi, strînse scaunele și le puse pe mese. Apoi chelnerul căscă și plecă. Rafira mătură locanta, aduse apă caldă de la bucătărie și, sub ochii obosiți ai domnului Maicu, frecă dușumelele cu gheme de zdrențe pînă le făcu lună. Patronul rămase mulțumit. O duse și-i arătă o odăiță în care se afla o rogojină întinsă pe jos și o pătură soldățească.

— Odihnește-te pînă către prînz. La prînz o să am nevoie de dumneata. O să trimit pe careva să te trezească. Pînă atunci poți să dormi fără grijă.

Domnul Maicu plecă. Pe Rafira o dureau genunchii, pe care se tîrîse, o dureau șalele, iar mîinile... Mîinile i se umflaseră, se roșiseră și o usturau. Le privi un timp. Se culcă, se acoperi cu pătura. Înainte de a se lăsa în voia somnului care începuse să-i dea tîrcoale, își aduse aminte că-i făgăduise părintelui Coriolan Bold să se afle la sfinția-sa disde-dimineață. Sări în picioare. Găsi apă. Se spălă. Își potrivi fustele. Se încălță. Se îmbrăcă cu bundra și plecă. Era o dimineață limpede și rece de iarnă. Mic și galben ca lămîia, soarele răsărise și atîrna în văzduh la marginea cerului. Băltoacele prinseseră pojghiță. Zăpada scîrțîia. Gerul îi mușcă obrazul tras de osteneală și nesomn, îi mușcă și mîinile umflate și roșii care o usturau de o secau la inimă.

— Să mă doară carnea cît o vrea să mă doară. Și mîinile să mă usture oricît. Numai sufletul să mi-l liniștești, Doamne ! Numai sufletul să mi-l liniștești !

Dacă omul are sufletul liniştit, îndură orice, Doamne! Orice şi oricît.

Dumnezeu n-o auzi. Tocmai îşi pieptăna barba albă în oglinda unui lac rotund din munţi. Lacul îngheţase de ger. Şi oglinda lui rotundă sclipea în soare.

Cînd Dumnezeu îşi pieptăna barba, nu auzea nimic din ceea ce îl rugau oamenii.

Văzîndu-l pe Grunz cu faţa gherăită şi nervos, Neaga rîse de se prăpădi.

— Mamiţa! În sfîrşit, Mamiţa te-a mirosit că umbli după muieri şi ţi-a administrat cuvenita pedeapsă. Nu, domnule inspector?

— Să nu pronunţi numele soţiei mele. Să nu te referi niciodată la soţia mea. Auzi? Nu permit. Nu permit nimănui. Nimănui. Auzi? Cu atît mai puţin ţie care eşti o...

Ridică mîna s-o lovească. Neaga se feri şi se oţărî:

— Dacă ţii atît la soţia dumitale, ce cauţi la mine? Poţi să-mi spui? Dacă o iubeşti şi o respecţi atît de mult pe negricioasă, de ce îţi pică, toată ziua şi toată noaptea, mucul la mine sau la altele ca mine? Spune-mi dacă poţi să-mi spui. Mătăuzule...

Grunz îşi vîrî mîinile în buzunare pentru ca, în cazul în care i-ar veni poftă s-o plesnească din nou pe Neaga, să aibă vreme să se răzgîndească şi să se stăpînească. Porni să se plimbe prin odaie. Însă odaia în care trăia Neaga era micuţă. Şi în afară că era micuţă mai era şi supraîncărcată de mobilă.

Patul larg. Oglinda din colț. Garderobul. Și, în mijloc, masa rotundă cu patru scaune. Dacă nu se învîrtea în jurul mesei nu avea cum să se plimbe. Totuși trebuia să se plimbe. Mișcarea îl potolea, îi calma nervii. Se apucă deci să se plimbe dînd ocol mesei. Neaga sta pe marginea patului. Își ridicase rochia, să nu i se boțească, și picioarele i se vedeau pînă mai sus de genunchi. Avea genunchi rotunzi și picioare frumoase. Începu să se legene de parcă ar fi dat un copil huța. Grunz trecea, în ocolul pe care îl da mesei, pe lîngă ea. Atunci Neaga, ca să nu-l lovească, își oprea legănatul picioarelor. Mișcarea mereu întreruptă a picioarelor femeii sfîrși prin a-l irita.

— Ascultă, Neaga, cînd ai să încetezi să-l dai huța pe dracul ?

— Exact în momentul în care dumneata nu ai să-i mai dai mesei ocol, și ai să iei loc pe scaun, ca oamenii, ori să te așezi pe pat, lîngă mine, cum ar face orice bărbat pe care l-aș fi primit la mine.

— Am să mă plimb pînă o să mă satur de plimbat.

— Plimbă-te cît poftești. Dar dacă voiai să te plimbi trebuia să te plimbi pe bulevard. Aveai mai mult loc decît aici. Înțelegi ?

— Înțeleg...

Ocolind masa, Grunz își aduse aminte cum în biroul lui se plimbase tot în jurul unei mese, însă alergînd cu sufletul la gură, ca să-l prindă pe Orbescu și să-l bată. Goana după Orbescu în jurul mesei îl făcu să se gîndească la masă. Iar masa îi mînă gîndurile la Iovca Silef. Cît timp avea să se

mai gîndească el la Iovca Silef? Omorîse, de-a lungul carierei lui, mulţi oameni. În diferite chipuri îi omorîse. Şi pe toţi, în afară de primul, îi uitase. Pe Iovca Silef de ce nu o uita? Pînă la Iovca Silef omorîse numai bărbaţi. Iovca Silef era întîia femeie pe care el, Grunz, o omorîse. De bătut, de schingiuit, bătuse şi schingiuise destule. Ah! Dar pentru ce îşi amintea el acum de toate cîte le făptuise „în exerciţiul funcţiunii"? Nu avea nici un rost să-şi amintească, dar îşi amintea. Cauza era, fără îndoială, tot bulgăroaica, tot Iovca Silef. Dacă s-ar fi stăpînit, dacă ar fi avut mai mult tact, nu s-ar fi apucat s-o ucidă pe bulgăroaică. Şi dacă nu ar fi ucis-o, nu ar mai fi acum prada atîtor amintiri care nu-i trebuiau şi nu ar mai fi prada atîtor obsesii care îi fură somnul şi-l chinuie. Adoarme. Cu chiu, cu vai, şi după ce Mamiţa îl leagănă şi-l luluie ca pe un copil şi-l îndoapă cu somnifere, adoarme. Şi numaidecît visează. O visează pe Iovca Silef întinsă pe masă. El, Grunz, el, temutul inspector Grunz, stă pe fotoliu. E moale fotoliul. Îl odihneşte. Scoate pachetul de ţigări din buzunar. Îşi aprinde o ţigară. Trage fumul adînc, în piept, şi apoi îl aruncă afară pe nări. Şi o priveşte pe Iovca Silef. Şi acolo, pe tărîmul visului, unde se află el cu Iovca Silef, el, Grunz, ştie că Iovca Silef e moartă. Şi ştie că pe Iovca Silef el, inspectorul Grunz, a omorît-o, cu mîinile lui. S-a repezit asupra ei, a apucat-o de păr şi a izbit-o cu capul de duşumea. Şi după ce a izbit-o cu capul de duşumea a sugrumat-o. Se simte bine în vis, el, inspectorul Grunz. Şi se simte bine

pentru că el, inspectorul Grunz, e viu şi numai Iovca Silef e moartă.

Dar moarta deschidea ochii, respira — deşi el o sugrumase, respira — întorcea capul şi-i spunea:

— Trăiesc, domnule inspector, trăiesc. Nu m-ai omorît. Pe mine nu mă poate omorî nimeni.

El, temutul inspector Grunz, ajunsese să se trezească brusc din somn, urlînd de spaimă. Mamiţa! Ce înger era Mamiţa. Dovedea că are o răbdare nesfîrşită.

— Potoleşte-te, Puiule! Calmează-te, Puiule. Mănîncă zahăr, Puiule, că zahărul linişteşte nervii.

Se învăţase să mănînce zahăr ca un cal de curse.

Faptul că Teofil Stînjînel căzuse peste el din senin şi îl supusese în faţa lui Orbescu şi a lui Găman unor lungi şi neplăcute interogatorii îl jignise şi îl umilise adînc. Apoi, Teofil Stînjînel îl mai şi jefuise. Nu-i părea rău după bijuterii. Bijuteriile cu care Mamiţa îi scosese ochii lui Stînjînel preţuiau ceva, însă destul de puţin faţă de ceea ce Mamiţa păstrase şi nu adusese la vedere. Ca întotdeauna, şi în acea împrejurare, Mamiţa arătase că are cap. Adusese şi deschisese sub ochii pretinsului inspector general caseta vişinie. Caseta verde, cu care faimosul Ataţchi, contrabandist de bijuterii ce făcuse înconjurul lumii, îşi cumpărase libertatea şi în care se aflau piese rare, de o valoare nepreţuită, n-ar fi găsit-o Stînjînel nici dacă s-ar fi apucat să-i percheziţioneze casa cu o echipă întreagă de specialişti. Cînd se gîndea însă la cele patru fişicuri de napoleoni pe care Stînjînel şi le însuşise, îl prindea ameţeala. Acum, el trebuia să pună la

loc ceea ce pierduse. Se lăsase mituit de prefect şi de avocatul doctor Pap şi-i îngăduise Rafirei să-şi vadă fiul. Mita nu era de dispreţuit. Totuşi, nevoile şi poftele lui erau mult mai mari.

— Neaga...

— Ei !... Spune ce vrei să-mi spui. Nu ezita şi nu-ţi mai căuta atîta cuvintele, că numai bîlbîit nu eşti.

Grunz, care se obişnuise să fie repezit de Neaga, nu-i luă în seamă vorbele. Se gîndi şi se răzgîndi. Se întrebă dacă Neaga e destul de abilă pentru a-l ajuta la împlinirea planului care i se iscase în minte şi ajunse la concluzia că n-ar fi rău să încerce. Pînă acum îl slujise destul de mulţumitor.

— Neaga, tu îl cunoşti pe domnul Ianoş de la „Banca Maramureşului" ?

— Nu-l cunosc, Grunz. Nu am avut încă de-a face cu oameni de bancă, deşi am dorit.

Inspectorul începu să i-l descrie. Ianoş era holtei. Mînca prin restaurante. Cunoştea şantanurile. Era uşor de agăţat. Neaga trebuia să se gătească, să-i ia urma, să frecventeze aceleaşi localuri, să atragă atenţia lui Ianoş asupra ei, să-l întărîte şi să-l atragă şi pînă la urmă să se lase cucerită.

— Şi cu ce să mă îmbrac eu, Grunz ? Şi cu ce să plătesc săniile sau trăsurile ? Şi banii de cheltuială ?

— Am să-ţi aduc mîine cît îţi trebuie. Investiţiile se fac în folosul serviciului. Pentru bani îmi dai chitanţă.

— Ca să mă ai la mînă ?

— Aşa se obişnuieşte.

— Şi după ce mă las cucerită de directorul „Băncii Maramureşului", ce-o să mai am de executat ?

— Te încurci cu el. Trăieşti cu el. Te duci la el acasă. Îl inviţi la tine acasă. Umbli cu el prin restaurante. Îl rogi să te poarte prin localurile de noapte, chiar prin cele mai deocheate. N-o să-ţi displacă.

— Dimpotrivă, Grunz. O să mă simt în al nouălea cer.

— În sfîrşit, Neaga, faci tot ce se cuvine ca să vă vadă împreună cît mai multă lume, să cunoască şi să vorbească de legătura voastră, dacă se va putea, întregul oraş.

— Şi cu ce o să mă aleg eu din treaba asta ?

— Cu mult, Neaga.

— Şi mai pe urmă ?

— Îţi voi da la timp instrucţiuni.

Grunz se mai linişti. Se aşeză lîngă Neaga. Femeia i se agăţă de gît. Apoi, în joacă, începu să-l tragă de urechi. Îşi aduse aminte că avea urechi mari, clăpăuge, urîte şi i se păru că Neaga, jucîndu-se cu urechile lui, de fapt îşi bate joc de el. Se ridică şi-şi reluă plimbarea în jurul mesei. Neaga deschise braţele să-l ademenească.

— Nu. Astă-seară, nu.

Refuzată, Neaga îl împunse :

— Mamiţa te-a desfigurat. Orice ai spune, ţi-e frică de Mamiţa, inspectore. Mori de frica Mamiţei, Grunz. Cred că în faţa ei stai smirna, ca la militărie.

Inspectorul se opri din mers.

— Ţi-am spus să nu vorbeşti de Mamiţa. N-ai tu nas s-o pui în discuţie pe Mamiţa.

Se certară. Neaga uită cîtă putere are inspectorul. Îl ocărî, iar peste numele Mamiţei turnă la repezeală un şuvoi de cuvinte tulburi. Grunz nu-i rămase dator cu nimic. Încercă s-o pălmuie. Neaga se urcă în pat cu picioarele şi se lipi de perete. Inspectorul întinse mîinile spre ea, ca şi cum ar fi vrut s-o apuce de gît şi s-o sugrume. Neaga îi strigă :

— Pe mine n-ai să izbuteşti să mă omori cum ai omorît-o pe bulgăroaica aceea despre care tot oraşul pălăvrăgeşte. Eu ştiu să mă apăr, borţosule. Pe mine nu o să poţi să mă omori...

Grunz ameţi de parcă l-ar fi izbit cineva cu ciocanul în creştet. Nescăpînd-o din ochi pe Neaga, se trase lîngă uşă şi se sprijini. Spuse încet :

— Ascultă, Neaga. Dar ce ştii tu de bulgăroaică ? De unde ai auzit tu că eu aş fi omorît o bulgăroaică ?

Neaga se porni pe rîs. Grunz, dezmeticit, urlă :

— Nu rîde. Auzi ? Nu mai rîde, că te stîlcesc în bătăi. Auzi ? Nu mai rîde, că scot pistolul şi te împuşc ca pe o căţea.

Neaga îşi încleştă fălcile şi tăcu. Rămase însă tot în pat, în picioare, lipită de perete. Inspectorul se aşeză pe scaun lîngă masă. Cu glas blajin, o imploră :

— Vino să stai lîngă mine, Neaga.

— N-o să mă sugrumi ca pe bulgăroaică ?

— Nici n-o să mă ating de tine.

— Nu te cred, însă, ca să-ţi dovedesc că nu mi-e teamă de dumneata, am să vin.

Se aşeză pe scaun. Între ea şi Grunz se afla masa rotundă, iar pe masă se găsea o sticlă de vin înfundat. Neaga luă sticla, o puse pe genunchi şi-i mîngîie gîtul.

— Ce vrei să faci cu sticla?

— Să te lovesc cu ea în cap. Bineînţeles dacă va fi nevoie.

— Ce ştii tu despre bulgăroaică? De unde ai aflat de această minciună sfruntată că eu aş fi omorît o bulgăroaică? A? Unde ai auzit, Neaga, minciuna, şi de la cine?

— Nu te supăra pe mine, inspectore, dar nu pot să-ţi precizez nimic. Nu ştiu unde am auzit vorba şi nici de la cine. Însă, inspectore, ceea ce trebuie să cunoşti este că oraşul nu vorbeşte decît de această... întîmplare.

Îi venise să spună crimă. Băgase de seamă la timp şi se corectase. Grunz spuse ca pentru sine, dar îl auzi şi Neaga:

— O să-i învăţ eu minte pe nemernicii din oraşul acesta. O să le arăt eu lor.

— Îmi vine iarăşi să rîd, inspectore, ca adineauri. O să mă stăpînesc, ca să nu te supăr. Cum o să înveţi dumneata minte un oraş întreg? Ce-o să le arăţi dumneata oamenilor care clevetesc? Cum o să le astupi gura?

— Am eu metodele mele, nu-mi purta grija.

— Ba trebuie să ţi-o port. Vreau, nu vreau, trebuie să ţi-o port. M-ai amestecat în afacerile dumitale. Dacă dumneata ieşi rău din cauza acestei

cri... din cauza acestei întîmplări nenorocite, cu bulgăroaica, nici mie nu poate să-mi fie ușor.

— Ce spune lumea? Vorbește-mi mai pe larg despre ce spune lumea, Neaga.

— Ți-am spus. Ți-am spus tot ce-am știut.

— Mai pe larg, mai pe larg...

— Setos ești de noutăți, inspectore.

— Sînt. Mai ales cînd noutățile mă privesc.

— Se spune, Grunz, că, atunci cînd ați arestat-o pe Marișca Balint și pe ceilalți, ați arestat și o studentă de la București, o bulgăroaică.

— Pînă aici totul este adevărat.

— Și se mai zice că, în timpul interogatoriului, dumneata ai omorît fata prin sugrumare.

— Și mai departe?

— Mai departe, se spune că încă nu se știe unde ați aruncat-o sau unde ați îngropat-o pe fata aceea.

— Minciuni, Neaga, minciuni. Fata trăiește. Nu i s-a clintit un fir de păr din cap. Trăiește. Nu știu dacă e de la București. Nu știu dacă e studentă. Nu știu dacă e bulgăroaică. Însă fata pe care am arestat-o la Marișca Balint trăiește.

Rîse îndelung, ca un nebun. Apoi se duse lîngă Neaga, îi răsturnă capul pe spate și-i mușcă gura. Cînd se desprinse, inspectorul își șterse mustățile. Spuse:

— Zvonuri, Neaga. Minciuni, Neaga.

Femeia spălăcită nu-i împărtăși bucuria.

— Nu te bucura prea mult și prea devreme, inspectore. Du-te și cheamă-i la dumneata pe aceia

care îţi mănîncă pîinea. Întreabă-i şi pe ei ce ştiu. Poate că ei au aflat mai mult decît mine. Sileşte-i să-ţi spună ce ştiu, Grunz. Aflînd, vei putea să te aperi.

— S-ar putea să ai dreptate, Neaga. Dar, vezi tu, lor le este frică de mine. Le-am băgat spaima în oase, Neaga. N-or să cuteze să repete zvonurile proaste cu privire la mine.

— Să-i strîngi cu uşa, inspectore. Să-i sileşti să spună tot ce au aflat. Ştii să strîngi cu uşa. Ştii să sileşti oamenii să vorbească. Nu pe toţi. Dar aceia din subordinea dumitale sînt din plămadă slabă. Au să vorbească.

Mohorît, îngrijorat, Grunz îşi luă seara bună de la Neaga.

La birou trimise să fie chemat Orbescu. Omul de serviciu îl căută prin toate camerele. Nu-l găsi. Îi telefonă acasă. Nu răspunse nimeni. Grunz trimise oameni să-l caute prin localuri. După un ceas, oamenii se întoarseră dezolaţi.

— L-aţi găsit pe subinspector ?

— Nu l-am găsit, să trăiţi, domnule inspector. Nu l-am găsit. L-am căutat prin tot oraşul şi nu l-am găsit. Parcă l-a înghiţit pămîntul.

— Ah ! Ce bine ar fi fost să-l fi înghiţit pămîntul ! Ce bine ar fi fost... Să vină la mine Landră şi Pocal.

Cei doi se arătară numaidecît. Îi întrebă :

— Unde e Orbescu ?

— Nu ştim, să trăiţi, domnule inspector, spuse Landră.

— Nu avem cum să ştim, să trăiţi, domnule inspector. A plecat în mod misterios acum două ore. Nu ne-a spus încotro se duce, raportă Pocal.

— Era grăbit, adăugă Landră.

— Şi mai era gătit şi pomădat, întregi Pocal.

— Bine, bine. Să-l lăsăm în pace pe Orbescu. O fi avînd şi el vreo aventură. Om e... Luaţi loc.

— Vă mulţumim, să trăiţi, domnule inspector, spuse Landră.

— Vă mulţumim, să trăiţi, spuse şi Pocal.

Se aşezară pe cîte o margine de scaun.

— Aşezaţi-vă bine, le spuse Grunz. Avem multe de vorbit.

— La ordinele dumneavoastră, să trăiţi...

— Ascultaţi, măi băieţi, ia spuneţi-mi voi, ce se vorbeşte în oraş de cîteva zile pe socoteala mea ?

Cei doi se uitară unul la altul, se înţeleseră din priviri şi ridicară din umeri :

— Să trăiţi, domnule inspector, nu se vorbeşte nimic.

— Măi băieţi, mă, nu vă fie frică, mă. Spuneţi-mi, mă, că nu mă supăr, mă.

— Să trăiţi, domnule inspector, nu se vorbeşte nimic. Şi dacă nu se vorbeşte nimic, nu avem ce să vă raportăm, domnule inspector.

— Măi băieţi, mă, spuneţi-mi, mă, că, dacă nu îmi spuneţi, e vai de mama voastră, mă... Vă pălmui, mă. Vă stîlcesc, mă. Vă omor în bătăi, mă.

Cei doi iarăşi se uitară unul la altul.

— Să trăiţi, domnule inspector, noi putem să vă spunem, însă vă rugăm să nu vă supăraţi, cum aveţi obiceiul, şi să săriţi asupra noastră.

— Nu mă supăr, Landră. Vă făgăduiesc că nu mă supăr.

Vorbi, cu ochii în jos, Pocal.

— Să trăiţi, domnule inspector, în oraş se spune că aţi omorît aici o fată care era arestată.

— O bulgăroaică, adăugă Landră.

— Şi mai departe? Mai departe ce se mai spune?

— Că aţi luat-o şi aţi dus-o cu sania la margine, spuse Pocal.

— Interesantă poveste... Şi mai departe?

— Se mai spune că eraţi însoţit de domnul Orbescu, de Găman şi de o persoană cu barbă scurtă care a fugit peste graniţă, în Slovacia.

— Senzaţional! Senzaţional, domnilor. Cîntaţi! Cîntaţi mai departe...

— Oraşul afirmă că moarta a fost aruncată în rîu, în bulboană...

Grunz rîse din plin. Zise:

— Dar de unde ştie oraşul, mă, că am aruncat fata în bulboană?

— Grănicerii au găsit fata în bulboană şi au scos-o. Cadavrul fetei, cadavrul lui Găman şi cadavrul lui Ioil bărbosul au fost duse la pichet. Şi maiorul Blîndu de la pichet face anchetă. Şi oraşul vorbeşte. Poate că maiorul Blîndu o fi povestit cuiva ceea ce au descoperit grănicerii lui.

— Să trăiţi, domnule inspector, dumneavoastră ştiţi cum este provincia. Abia aşteaptă să se petreacă un fapt neobişnuit pentru ca oamenii să aibă sămînţă de vorbă.

— Altceva ce se mai spune?

— Să trăiţi, domnule inspector, se mai vorbeşte că la început maiorul Blîndu l-a bănuit de omor pe bărbosul care a fugit. Şi a telefonat peste graniţă să-l ancheteze autorităţile slovace. Individul acela a răspuns că dumneavoastră aţi comis omorul şi a dat amănunte. Acum maiorul Blîndu, bazîndu-se pe declaraţia lui Stînjînel, îşi îndreaptă cercetările spre dumneavoastră.

— Şi voi ce credeţi, mă?

— Noi, să trăiţi, domnule inspector, noi credem că totul e scornitură. De aceea nici n-am îndrăznit să vă tulburăm.

— Scornitură... Scornitură... Mă întreb însă ce interes are maiorul Blîndu să împrăştie asemenea calomnii pe socoteala noastră.

— Gelozia, să trăiţi, domnule inspector. Domnul maior Blîndu este gelos de succesele noastre.

— Şi de multă vreme ne mai poartă şi pică. Zice că deseori noi abuzăm şi ne amestecăm în atribuţiile grănicerilor.

— S-ar putea să aveţi dreptate, mă.

Se gîndi puţin, apoi îi întrebă:

— Cam cîţi oameni avem la îndemînă astăseară?

— Doisprezece. Şi cu noi doi patrusprezece.

— Ascultaţi, mă, băieţi, vă dau o misiune importantă.

— La ordin, să trăiţi, domnule inspector.

— Începînd de la miezul nopţii şi pînă spre ziuă, să-mi operaţi cîteva arestări.

— Cam cîte, să trăiţi, domnule inspector?

— Şapte sau opt.

— Floare la ureche, spuse Landră.

— Glumă, adăugă Pocal. Dacă ne dați ordin, pînă la ziuă arestăm un sfert de oraș.

— Deocamdată nu avem nevoie decît de șapte-opt arestări. Veniți peste o oră să vă dau lista.

Landră și Pocal plecară. Grunz descuie biroul și scoase niște liste. Se adînci în lectura numelor. Din cînd în cînd mîzgălea un semn pe margine. Și pe cînd mîzgălea semnul, murmura :

— Vă arăt eu vouă. Vă învăț eu minte pe voi. O să vedeți voi cine e Grunz. O să jucați cum o să vă cînte nenea Grunz...

Transcrise numele însemnate și adresele pe o bucățică de hîrtie. Sună. Landră și Pocal veniră. Inspectorul le întinse lista. Le spuse :

— Dacă vă scapă vreunul, vă belesc de vii. Ați înțeles ? Vă belesc de vii, dacă vă scapă vreunul. Luați aminte la ce v-am spus. Marș...

— Am înțeles, să trăiți, domnule inspector.

Mamița îl sorbea pe Orbescu din ochi.

— Ar trebui să mai pui carne pe tine, Orbescule. Te-ai mistuit de tot.

— Cred și eu. Dacă ar fi fost să îndur numai cîte le-am îndurat zilele acestea de la domnul inspector. Au fost momente în care am crezut că-mi ia zilele.

— Slavă Domnului. Furia inspectorului a trecut cu toate că noaptea îl mai chinuie vise urîte.

— Să nu ne înșelăm, Mamițo. Inspectorul e pe drojdie. O să iasă mare scandal cu bulgăroaica. Maiorul Blîndu se laudă pe toate drumurile că nu

se lasă pînă nu-l dă în gît pe inspector. Nu-l iartă. Inspectorul s-a amestecat în contrabanda cu aur şi şi-a luat partea leului.

— Şi ţie, Orbescule, ce-ţi pasă? Eşti amestecat cumva în omorul bulgăroaicei?

— Nu sînt amestecat. Dar orişicît. Inspectorul mi-e şef.

— N-o să-ţi mai fie, Orbescule. Te mut la Bucureşti. Ne mutăm la Bucureşti, Orbescule. Numai că trebuie să mai pui puţină carne pe tine. N-aş vrea să ies în lume cu un bărbăţel atît de puţin la trup. Mulţi vor crede că eşti fiul meu, Orbescule. Fiul meu ori craiul meu. Aşa că, te rog, mai pune carne pe tine, Orbescule.

— O să pun, Mamiţo, dar... Dar mă gîndesc dacă o să avem cu ce trăi la Bucureşti. Stînjînel v-a luat bijuteriile. V-a luat aurul. Domnul inspector Grunz n-o să consimtă la divorţ fără despăgubiri serioase.

— Cine n-o să consimtă la divorţ? Grunz? Strîns cu uşa cum o să fie, va consimţi şi se va mulţumi cu puţin.

— Dar nouă? Nouă ce ne va mai rămîne, Mamiţo? Numai cu leafa mea, la Bucureşti... O să fie greu, Mamiţo, o să fie grozav de greu.

— Prostule! Grunz nu cunoaşte nici a zecea parte din ceea ce am pus, din vreme, la păstru. Am avere, Orbescule, că, nici dacă ne-am apuca s-o mîncăm cu lingura, n-o isprăvim într-o viaţă de om.

Orbescu îşi aduse aminte că trebuie să fie tandru. Îi sărută pîlnia negricioasă a urechii şi-i şopti:

— Mamiţo, Mamiţo, te iubesc ca pe lumina ochilor mei, Mamiţo. Ca pe lumina ochilor mei...

— Eşti un băieţaş mincinos şi prostuţ, Orbescule. Iubeşti, ca şi Grunz, bijuteriile mele şi iubeşti banii mei, Orbescule. Dacă ai şti că n-am chioară în pungă, nici nu te-ai uita la mine, Orbescule. Cunosc bine la om, băiete. Şi trăiesc cu picioarele pe pămînt.

Orbescu se încălţă. Se îmbrăcă. Îşi puse cravata. Spuse solemn :

— Aşa e, Mamiţo. Ai dreptate, Mamiţo. Dar să nu-mi porţi ciudă. Că mie... Mie tot mi-eşti dragă. Însă, în lumea în care trăim, nimic nu se face fără bani, Mamiţo. Şi eu sînt băiat sărac, Mamiţo. Sînt grozav de sărac... Dacă ai şti cît de sărac sînt, mi-ai plînge de milă, Mamiţo.

— Să-ţi plîng de milă ! Chiar pînă acolo nu aş merge cu prostia, Orbescule...

Grunz sună şi ceru de băut. Bău pe stomacul gol şi simţi că i se înflăcărează mintea. Nu-i plăcea, cînd avea mintea întărîtată şi înflăcărată, să rămînă de unul singur. Întrebă uşierul :

— A venit subinspectorul Orbescu ?

— Acum cîteva minute, domnule inspector.

— Urgent la mine.

— Am înţeles, să trăiţi.

Orbescu veni supt la faţă, gătit, mirosind a esenţe rare.

— Ah, Orbescule, Orbescule, nici n-a venit primăvara şi dumneata ai şi început să-mi umbli ca motanul pe acoperişuri.

— Să trăiţi, domnule inspector, tinereţea...

— Da, da, tinereţea. Dar serviciul? Ai uitat serviciul, subinspectore. Ai lipsit de la serviciu, Orbescule, tocmai cînd aveam mare nevoie de dumneata.

Orbèscu vru să se scuze, dar Grunz i-o luă înainte.

— Am dat ordin să se facă şapte-opt arestări în noaptea asta.

— Foarte bine, domnule inspector. Era şi timpul, domnule inspector.

— Nu eşti curios să afli pe cine am hotărît să umflăm, Orbescule?

— Dacă binevoiţi să-mi spuneţi, domnule inspector... Este de datoria mea să ştiu... Să contribui...

Grunz rîse:

— Surprize, Orbescule, surprize. Oraşul trăncăneşte. Maiorul Blîndu m-a aruncat în gura lumii. Ei bine, Orbescule, de mîine dimineaţă oraşul o să vorbească despre altceva. Aici e lovitura! Oraşul o să vorbească despre cu totul altceva...

— Cum o să vorbească despre altceva? De obicei noi ţinem secrete arestările, bineînţeles în măsura în care aici se pot păstra secrete.

— De data aceasta, Orbescule, o să facem o excepţie. Arestările vor fi zgomotoase. Iar dumneata vei avea grijă ca zgomotul să se amplifice la maximum, ca numele unora dintre arestaţi să circule, să circule...

— Aş putea participa şi eu la arestări? Ştiţi cîtă plăcere îmi face să ridic oameni.

Grunz se uită la ceasul care îi ticăia la mînă.

— Băieţii au plecat. Să-i lăsăm să opereze singuri, Orbescule. Să-i lăsăm să înveţe să aibă răspundere. I-am dădăcit destul. Trebuie să înveţe şi ei să meargă pe picioarele lor. Să le dăm impresia că nu mai sînt boboci.

Îl pofti pe scaun. Îi oferi şi băutură. Orbescu refuză băutura.

— Nu am vigoarea dumneavoastră, domnule inspector. Nu rezist la băutură. Sînt cam slăbuţ de constituţie...

— Dar la amor rezişti, pezevenghiule? Din muieri o să ţi se tragă moartea.

Orbescu schimbă vorba.

— Aţi aflat, desigur, să trăiţi, domnule inspector, că pe Iovca Silef au scos-o grănicerii din bulboană. Probabil gheaţa...

— Am aflat. Măgarul de Blîndu va încerca să ne lucreze. Escrocul de Stînjînel a vorbit şi el, din Slovacia. I-a trimis lui Blîndu o declaraţie telegrafică. Însă pe cuvintele unui escroc, care s-a mai ocupat şi cu spionajul, nu va pune nimeni temei...

— Poate că totuşi va pune, domnule inspector. Iovca Silef...

— Care Iovca Silef, Orbescule? Şi dumneata începi? N-am văzut nici o bulgăroaică. N-am arestat nici o Iovca Silef. N-am omorît nici o Iovca Silef. Să-ţi intre bine în cap ce-ţi spun. Pricepi?

— Dar cadavrul...

— Cadavrul? Dar de cînd sîntem noi răspunzători de cadavrele pe care le găsesc grănicerii pe cîmp ori le pescuiesc din apă? A? De cînd răspundem noi de ce se întîmplă prin cîrciumi? S-ar

putea ca moarta să fie bulgăroaică. S-ar putea s-o cheme Iovca Silef sau altfel. A venit de la București sau din altă parte, Dumnezeu știe cînd și pentru ce. A umblat prin locante. S-o fi dus cine știe unde cu cine știe ce derbedeu. Și derbedeul acela, pentru un motiv sau altul, a ucis-o și-a aruncat-o în apă. S-au mai făptuit în oraș destule crime. De ce acum nu s-ar mai fi comis încă una ?

— Să trăiți, domnule inspector, e cam cusută cu ață albă povestea...

— Orbescule, nu cunoști lumea și nu cunoști țara. Multe sînt cusute cu ață albă în țara asta, Orbescule, și merg, Orbescule, merg.

— Aveți dreptate, domnule inspector. Sînt prost, domnule inspector.

Grunz se apropie de subinspector. Îl mirosi :

— Nu ești chiar așa de prost cum vrei să pari, Orbescule. Dar să știi, băiete, că nu ești nici atît de deștept cum te crezi...

Se plimbă prin odaie cu mîinile la spate. Se opri lîngă subinspector și-l mirosi din nou.

— Parcă aș cunoaște parfumul acesta, Orbescule. Parcă m-am mai întîlnit eu cu el. Dar cînd ? Unde și cînd ? Mă, băiatule, m-a lăsat memoria, mă. Încep să îmbătrînesc, mă...

Ajunși în biroul lor, Landră și Pocal se apucaseră să citească lista pe care le-o dăduse inspectorul. Landră fluieră a mirare. Fluieră a mirare și Pocal. Landră spuse :

— Aiureală. Oamenii aceștia nu au nici o vină.

— Ai dreptate. Însă inspectorul a înnebunit iar noi doi nu ne putem opune nebunului.

Landră îl întrebă pe Pocal :

— Ce facem ? Îi arestăm ?

Pocal răspunse :

— De ce să nu-i arestăm ? Am primit ordin să-i arestăm, trebuie să-i arestăm. Răspunde inspectorul.

Landră întrebă :

— Şi pe Inocenţiu ? Inocenţiu e grangur mare.

Pocal adăugă :

— Grangur verde. Periculos.

Landră rămase o vreme dus pe gînduri. Pe urmă zise :

— Inspectorul răspunde, fără îndoială, însă cu Inocenţiu o să fie greu. O să urle mîine tot oraşul. Cum o să justifice inspectorul arestarea lui Inocenţiu ? Centrul a ordonat să nu ne atingem de legionari. Guvernul duce tratative cu capii lor, să-i îmblînzească. Regele vrea să-i introducă pe legionari în guvern.

— Inspectorul ne-a poruncit să-l arestăm şi pe Inocenţiu. Deci, noi îl vom aresta şi pe Inocenţiu.

— Am o idee, zise Landră.

— Dă-i drumul repede, spuse Pocal, să nu-ţi zboare din cap înainte de a o rosti.

— Zic să-l facem scăpat pe Inocenţiu. Îi luăm un şperţ gras şi-l facem scăpat. Dacă reuşesc tratativele guvernului cu legionarii, ori intră şi la noi nemţii, ca în Cehoslovacia, Inocenţiu va juca un rol mare. Poate o să avem nevoie de el. N-ar strica să ne rămînă obligat.

— Bine gîndit, zise Pocal, însă numai pe jumătate. Să-l facem scăpat, dar fără şperţ. Dacă îi luăm şperţ nu mai are nici o obligaţie faţă de noi, în viitor. Să-i atragem atenţia că nu-l arestăm, deşi avem ordin să-l arestăm şi să-l împuşcăm, pentru că simpatizăm mişcarea din care face el parte, că dacă nu am fi ce sîntem am fi îmbrăcat şi noi, de mult, cămaşa verde.

— Eşti deştept, Pocal.

— Nici tu nu eşti prost, Landră.

Pocal mai parcurse o dată lista cu ochii.

— Landră...

— Da...

— Îmi pare rău de Petra Pârtuns.

— Şi mie îmi pare rău, Pocal. Fata a fost drăguţă cu noi.

— A fost...

— Zic s-o facem şi pe ea scăpată.

— Prostie.

— De ce?

— Grunz are nevoie de fetişcană s-o implice în proces.

— Dar Petra Pârtuns nu are nici în clin, nici în mînecă cu comuniştii.

— Nu are. Însă inspectorul o s-o silească să declare că are. Inspectorului îi trebuie o fată în proces în locul bulgăroaicei pe care a omorît-o.

Landră se uită la ceas.

— Miezul nopţii. Ar cam fi timpul să plecăm.

— Mă duc să pregătesc oamenii.

— Stai o clipă, Pocal.

— Ţi-a mai răsărit în cap încă o idee?

— Întocmai.

— Dă-i drumul.

— Zic să-l luăm cu noi pe Dragalina Farcaş.

— De ce să-l luăm cu noi pe lepădătura de Farcaş?

— Cunoaşte oamenii pe care vrem să-i arestăm. Le cunoaşte şi casele.

— Să-i cerem voie inspectorului.

— Să nu-l mai tulburăm. Discută cu Orbescu, care a venit de la Mamiţa. Îl luăm cu noi pe Dragalina Farcaş. O să ne înlesnească mult treaba. O să ne mai şi distrăm cu această ocazie.

Pocal se duse şi după destulă trecere de timp veni cu Dragalina Farcaş. Landră îl întrebă pe Pocal:

— L-ai pălmuit?

— Nu. Deşi trebuia. Am fost nevoit să-l trag de picioare şi să-l dau jos din pat ca să se trezească. Dormea şi sforăia ca un bivol.

Landră se duse la Dragalina Farcaş. Îl întrebă răstit:

— De ce ne faci mizerii, domnule?

— Nu vă fac mizerii. V-am spus tot ce-am ştiut... Iar de dormit, dorm greu. Aşa mi-e firea.

— Te pui contra... Mai eşti şi obraznic.

Îi trase două perechi de palme. Obrajii bucălaţi şi bine raşi ai lui Dragalina Farcaş se aprinseră. Urechile începură să-i ţiuie.

— Nu mă bate, domnule, nu mă mai bate. Spuneţi-mi ce doriţi de la mine. M-aţi trezit tocmai

cînd mi-era somnul mai dulce. Şi acum... Acum mă mai şi bateţi...

— Ai să mergi cu noi, Farcaş...

— Acuma ?

— Da, acuma.

— Unde ?

— O să-ţi spunem noi unde.

Landră şi Pocal scoaseră pistoalele din buzunar, le controlară să vadă dacă sînt încărcate, le puseră la loc. Dragalina Farcaş holbă ochii. Obrazul rotofei şi bine ras îi îngălbeni.

— Nu cumva...

— Te ducem la margine, zise Landră.

— Şi te împuşcăm, adăugă Pocal.

— Dar de ce ? Pentru ce ? V-am spus tot ce ştiam. Absolut tot ce ştiam. V-am servit.

— Da ? Ne-ai minţit, Farcaş. Ne-ai dus cu preşul, Farcaş, spuse Landră.

— Ceea ce era important ne-ai ascuns, zise Pocal.

— Aşa că, domnule Farcaş, am primit ordin să te curăţăm, spuse Landră.

— Ce v-am ascuns ? Nu v-am ascuns nimic.

Pocal se repezi la el, îl pălmui, pe urmă îi puse sub ochi lista scrisă de mîna inspectorului.

— Citeşte !

Dragalina Farcaş citi lista. Clipi des din ochi.

— Îi cunoşti pe oamenii aceştia ? îl întrebă Landră.

— Îi cunosc, răspunse Farcaş. Trăiesc de mulţi ani aici. Cunosc aproape tot oraşul.

— O cunoşti şi pe domnişoara Petra Pârtuns ?

— O cunosc... Am fost o dată la dînsa. A rămas supărată pe mine. Nu i-am plătit. O cunosc, dar nu e domnişoară... Este...

— Ştim noi ce este...

Landră îl învălui iarăşi într-un vîrtej de palme.

— Ai fost la dînsa şi nu i-ai plătit! De ce nu i-ai plătit?

Dragalina Farcaş gemu. Pe urmă tăcu. Landră aşteptă răbdător pînă cînd Dragalina Farcaş ieşi din năuceală.

— Dacă i-ai cunoscut pe oamenii aceştia, pentru ce nu ne-ai spus?

— Nu vi i-am spus pentru că... Pentru că...

— Pentru că eşti mincinos, Farcaş. Pentru că eşti ticălos, Farcaş. Pentru că eşti o lepădătură, Farcaş.

Dragalina Farcaş începu să plîngă. Lacrimi mari i se rostogoleau pe obrajii bucălaţi şi bine raşi.

— Ţi-am spus eu, Pocal, că domnul Farcaş ne duce.

— Mi-ai spus, însă eu îl credeam sincer.

— Te-ai înşelat, Pocal.

— O să-mi ispăşesc greşeala. Te rog să mă laşi pe mine să-l achit.

— Dacă n-ai nimic împotrivă, propun să tragem amîndoi deodată. Tu să-l ocheşti în cap. Eu o să-l ochesc în burtă... Poate că are noroc să scape de glonţul tău. Cu burta găurită mai trăieşte un ceas, două.

Farcaş sughiţă. Apoi îl întrebă:

— Ce trebuie să fac, ca să nu mă împuşcaţi?

— Acum nu mai ai nimic de făcut. Mergi cu noi la margine, zise Pocal.

Landră îi spuse lui Farcaş :

— Domnul inspector Grunz vroia să te cheme la domnia-sa să-ţi dea ordin să te despoi şi să-l asmută pe Mox asupra ta, să te sfîşie Mox şi să te mănînce. Noi l-am rugat să te cruţe şi să ne lase să te împuşcăm. Oricum, de glonţ se moare mai uşor şi mai repede. L-am rugat mult, Farcaş, pînă cînd am obţinut hatîrul...

Farcaş se zbătea de ceasul morţii. Nu-şi pierdu întreaga nădejde. Întrebă :

— Nu mai am nici o portiţă de scăpare ? Nici una ?

Landră rămase pe gînduri. Căzu pe gînduri şi Pocal. Aprinseră ţigări. Le fumară. Aprinseră altele. Faţa bucălată a lui Dragalina Farcaş era scăldată în sudoare.

— Ce zici, Pocal, l-am mai putea salva pe Farcaş ? E ticălos dar simpatic.

— Cred că nu. Ordinul e ordin.

— Totuşi... Dacă ne-ar mai aduce vreun serviciu...

— Ce serviciu ar mai fi în stare să ne aducă unul ca el ?

— Eu ştiu ?...

— Zic să mergem să-l împuşcăm. E tîrziu şi mi-e somn.

Farcaş se agăţă de un fir de pai.

— Vreţi să arestaţi oamenii aceia de pe listă. Luaţi-mă cu dumneavoastră. Să vă arăt unde locuiesc. O să vă fie mai lesne. O să mă tîrăsc la

ușa lor, la fereastra lor, o să-i trezesc din somn, o să-i chem să iasă afară, n-o să vă mai osteniți, vi-i dau în mînă. Pe urmă... Pe urmă, după ce îi aduceți aici, vă spun despre fiecare dintre ei tot ce doriți... Numai să mă învățați dumneavoastră ce trebuie să spun. Să mă învățați bine, că eu nu știu. Nu știu nimic despre ei. Dar spun tot ce doriți dumneavoastră. Numai să... Numai să nu mă împușcați...

Landră tăcu și aprinse a treia țigară. Aprinse a treia țigară și Pocal. Îl lăsară pe Dragalina Farcaș să se zbată, să se zbuciume, să plîngă. Nici măcar nu se mai uitară la el.

Omul se tîrî în genunchi și sărută pantofii lui Landră. Apoi se tîrî și sărută pantofii lui Pocal.

Landră îl lovi cu piciorul în coastele din dreapta. Pocal îl lovi în coastele din stînga. Farcaș se trase lîngă ușă. Lăcrima și scîncea.

Landră spuse :

— Să-l luăm cu noi, să ne ajute. Dacă arestările ne izbutesc... Dacă nu ne scapă nimeni...

— Să-l luăm, zise și Pocal, să-i dăm o șansă.

— Au să reușească arestările. N-o să vă scape nimeni. Garantez... Garantez...

— Nu te repezi cu garanțiile, Farcaș.

Se îmbrăcară, își înfundară căciulile pe cap, chemară echipa și plecară.

Cerul spuzit de stele era senin. Adia vînt rece. Zăpada scîrțîia sub picioare. Băltoacele înghețaseră. Dragalina Farcaș lunecă și căzu. Pocal îl ajută să se ridice.

Dragalina Farcaș îi spuse :

— Să începem cu Stoienică. E în drumul nostru.

32

FUNDĂTURA

Cotiră la dreapta. Intrară în fundătura Horvath. Felinarele cu lumină puţină şi săracă rămaseră în urmă. Arborii bătrîni şi deşi dintr-o parte şi alta a fundăturii îşi împreunaseră sus ramurile. Nu se mai văzură decît petice fumurii de cer şi cîteva stele. Prin întuneric, oamenii din echipă mergeau atenţi. Ocoleau băltoacele îngheţate, să nu lunece, şi se fereau şi de zăpada care scîrţîia. Într-o curte, împrejmuită cu uluci rare, se trezi un cîine şi începu să latre furios. Omul din coada cîrdului se apropie de gard, scoase o chiftea lunguiaţă din buzunar şi o aruncă în curte. Cîinele, atras de miros, se repezi, găsi chifteaua şi o mîncă din cîteva înghiţituri. Se lungi în zăpadă şi începu să se zvîrcolească întocmai ca un om asupra căruia s-a năpustit moartea. Chelălăi. Scînci. Gemu. Tăcu.

Pocal îl întrebă pe Dragalina Farcaş :

— Acolo, nu ? Casa din capătul fundăturii...

— Da, răspunse Farcaş. Chiar acolo.

Landră îl consultă pe Pocal :

— Înconjurăm casa ?

Înainte ca Pocal să aibă vreme să răspundă, se băgă în vorbă Dragalina Farcaş :

— Cred că nu e nevoie. O să-i bat la fereastră...

Pocal se supără. Îi dete pe înghesuite un pumn în coaste lui Farcaş. Lovitura veni pe neaşteptate

şi cu putere. Farcaş fu gata să se prăvălească în zăpadă. Icni. Şi în clipa în care icni îl sprijini Landră. Pocal spuse:

— Trebuie să înconjurăm casa. Nu putem lua drept bune toate propunerile lui Farcaş.

Landră se întoarse către oamenii din echipă care se opriseră mai în urmă şi aşteptau ordine. Întrebă:

— Cămăraş... Eşti aici, Cămăraş?

Un bărbat, cu obrazul rotund şi lat în spate, se desprinse din ceată, înaintă cîţiva paşi. Răspunse:

— Să trăiţi, sînt aici.

— Noi vom deschide poarta şi ne vom lipi de perete, lîngă uşă. Tu iei oamenii. Mergeţi în vîrful picioarelor. Înconjuraţi casa şi rămîneţi la pîndă, tăcuţi. Dacă individul încearcă să opună rezistenţă, vă chem. Dacă îl îndeamnă dracu să fugă, trageţi. În general însă este de dorit...

— Tăcere, şopti Pocal.

Şi-i arătă lui Landră doi oameni care, ţinîndu-se de mijloc, intraseră în fundătură şi veneau către ei.

Landră chemă încet:

— Catopol...

Careva îi răspunse:

— Aici...

— Apropie-te.

Bărbatul care răspunsese la numele de Catopol se apropie.

— La ordin.

— Îi vezi?

— Da.

— Ia trei oameni. Căluşe. Cătuşe. Îi identificăm la cercetări.

— Am înţeles.

Se întoarse la ceata care sta mută, lipită de uluci şi învăluită în întuneric. Făcu semn. Patru oameni se desprinseră din întuneric şi săriră repede, ca nişte lupi, asupra celor doi care veneau fără grijă. Cei doi nu avură timp să se ferească, nici măcar să strige. Se zbătură cîteva clipe, apoi se pomeniră prăvăliţi în zăpadă, cu căluşe la gură şi cu cătuşe la mîini. Cămăraş şi ceilalţi ajutară grupul mai mic al lui Catopol să tîrască victimele lîngă uluci, unde întunericul era mai gros. Catopol veni şi-i raportă lui Landră :

— S-a făcut. Sînt doi tineri. Un băiat şi o fată.

— Păstraţi-i. Ne trebuie. Lasă un om de pază.

Landră şi Pocal, avîndu-l între ei pe Dragalina Farcaş, intrară în curte. Landră se lipi de perete, într-o parte a uşii. De partea cealaltă se lipi Pocal. Dragalina Farcaş se apropie tiptil de fereastră, însă nu se grăbi să bată în ea. Landră îi ordonă prin semne să se aşeze pe vine sub fereastră şi Dragalina Farcaş se supuse.

Casa era una obişnuită, de mahala, scundă, cu tindă şi bucătărie şi o singură odaie mai mare, cu fereastră largă, spre capătul fundăturii. O altă fereastră da spre partea din dreapta a curţii. Bucătăria avea o uşă care se deschidea spre curtea cea mare, din dos, în care se aflau o stivă de lemne, un coteţ pentru păsări şi cîţiva peri pe jumătate sălbătăciţi. Cămăraş intră şi el cu oamenii lui în curte. Înconjurară casa, scoaseră pistoalele, pîndiră uşile şi ferestrele. Pocal îi spuse lui Farcaş :

— Gata ! Bate !...

Fie din pricina emoţiilor prin care trecuse, fie din pricina fricii care îl năpădise subit, că arestarea lui Gherghe Stoienică nu va izbuti, lui Dragalina Farcaş i se muiaseră încheieturile. Vru să se ridice. Picioarele nu-l ajutară. Căzu. Pocal, care sta cu ochii pe el, nu înţelese ce se petrece. Crezu că Dragalina Farcaş alunecase întocmai ca pe stradă. Îl înjură în gînd de toţi sfinţii şi de toate neamurile, se strecură la el, îl trase, îl puse pe picioare, îl lipi de peretele casei.

— Bate ! Bate şi trezeşte omul, că te omor.

Tremurînd, Dragalina Farcaş bătu încet în geam. În casă nu se auzi nici o mişcare. Pocal îl înghionti :

— Bate mai tare, n-auzi ? Bate mai tare şi trezeşte omul, că te omor.

Dragalina Farcaş îşi adună puterile şi bătu în geam cu vigoare. Din casă se auzi o voce de femeie somnoroasă :

— Care eşti acolo ? Tu eşti, Gherghe ? Of ! Gherghe ! Gherghe !... Bată-te să te bată, Gherghe... Totdeauna vii acasă tîrziu şi mă scoli tocmai cînd e somnul mai dulce...

Aprinse lampa. Farcaş o văzu prin fereastră cum pune o ţoală pe ea şi se îndreaptă spre uşă s-o descuie. Pocal îl părăsi pe Farcaş şi se întoarse la uşă. Femeia întoarse cheia şi se arătă în prag. Pocal o apucă de mîini şi o smuci afară. Femeia ţipă. Landră îi puse căluş la gură şi-i reteză ţipătul. Înainte de a tîrî după el în casă femeia care se zbătea şi gemea înfundat, Landră îl chemă pe Cămăraş. Îi porunci :

— Luați-l pe Farcaș între voi. Dacă face gălăgie, astupați-i gura. Dacă vă dă de bănuit că vrea să fugă, faceți-i de petrecanie.

Îmbrînciră femeia în casă, închiseră ușa după ei și o împinseră în patul desfăcut și cald. Femeia se uita la ei cu ochi mici din care somnul fugind lăsase loc spaimei. Era o femeie încă tînără, pieptoasă, cum sînt uneori femeile sterpe, și cu picioarele albe și groase. Era desculță și îmbrăcată numai într-o cămășuță scurtă și subțire. Își pusese pe umeri o haină veche, bărbătească atunci cînd se dusese să deschidă ușa, însă, în timp ce Landră și Pocal o îmbrînciseră și o împinseseră, haina bărbătească îi lunecase de pe umeri și rămăsese pe undeva prin tindă. Femeia duse mîinile la ceafă să dezlege nodul călușului. Cămașa i se desfăcu la piept și i se văzură și mai bine sînii mari și pietroși. Pocal o ciupi de gușă apoi o izbi peste mîini.

— Stai cuminte. Dacă ești cuminte, îți scoatem călușul, îi spuse Landră.

Pocal adăugă:

— Iar dacă după ce îți scoatem călușul strigi, îți rupem dinții. Ar fi păcat. Ai dinți albi și frumoși.

Femeia răspunse din cap că o să fie cuminte. Pocal îi scoase călușul. Landră zise:

— Nu te speria. Nu sîntem hoți. N-am venit după jaf.

Pocal găsi de cuviință să-i dea și el asigurări:

— Nu sîntem nici derbedei. N-am venit să... N-am venit să facem dragoste cu tine.

— Sîntem oamenii stăpînirii, spuse Landră. Îl căutăm pe Gherghe Stoienică. E soţul tău, nu? Aici stă, nu?

— Gherghe Stoienică e omul meu. Şi aici stă... Cînd vrea să doarmă acasă, aici stă. Cînd nu vrea să doarmă acasă, mai doarme şi prin alte case, pe la altele.

Landră şi Pocal se porniră pe rîs.

— Aşadar, Gherghe Stoienică te înşală?

— Mă iubeşte, dar le mai iubeşte şi pe altele.

Pocal o întrebă:

— Şi tu te superi?

— Mă supăr, nu mă supăr... Treaba mea. Dar de ce mă tutuieşti dumneata pe mine? Că doar nu ţi-s slugă!

Landră şi Pocal se făcură că nu o aud. Pocal zise:

— În noaptea asta crezi că-ţi mai vine bărbatul acasă?

— Dacă n-a venit pînă acuma, nu mai vine, domnule, nu mai vine...

— Ei! Ce facem? îl întrebă Landră pe Pocal.

Pocal răspunse:

— Ridicăm femeia.

Landră îi porunci femeii:

— Îmbracă-te. Mergi cu noi.

— Unde? Şi pentru ce?

— Unde? O să afli, zise Landră.

— Acolo unde o să te ducem, o să afli şi pentru ce, spuse Pocal.

Femeia ridică din umeri. Pe urmă vorbi:

— Vă rog să vă duceţi în tindă şi să mă aştep-

tați. Cum o să umblu, așa cum sînt, prin casă și să mă îmbrac în fața dumneavoastră?

— Am văzut noi multe, zise Landră.

— În fața noastră s-au îmbrăcat și s-au dezbrăcat muieri mai de soi decît tine.

Femeia se acoperi toată cu pledul. Spuse:

— Puteți să mă tăiați, să mă omorîți, dacă nu mă lăsați singură nu mă îmbrac.

Pocal vru să tragă pledul de pe ea și s-o silească să se îmbrace în fața lor. Landră zise:

— N-are cum să ne scape. Să mergem în tindă. Întîrziem. Și așa am pierdut prea multă vreme aici.

Din prag Pocal întoarse capul:

— Am uitat să te întrebăm: cum te cheamă?

— Galina, răspunse femeia. Galina mă cheamă.

Landră și Pocal așteptau în tindă. Ușa fusese lăsată întredeschisă. Femeia se îmbrăcase. În fundătură se auzi glasul unui om cu chef.

— Care sînteți aci, mă? Pe cine pîndiți aci, mă?

Galina se repezi la fereastră, o deschise, strigă:

— Fugi, Stoienică. Au venit să te ridice, Stoienică... Vor să te aresteze, bărbate...

Landră năvăli în casă, se prăvăli asupra femeii, o trase de la fereastră, o înghesui într-un colț și-i astupă gura cu pumnul. Pocal se năpusti în fundătură. Pînă să ajungă, paznicii celor doi tineri săriseră asupra lui Gherghe Stoienică. Omul cu chef era voinic și vînos. Văzîndu-se atacat și încolțit, se îndîrji. Se apără cu pumnii și cu picioarele, înjură și strigă după ajutor. Venind, Pocal încercă să-l izbească în cap, cum avea obiceiul în asemenea împrejurări, cu tocul pistolului. Gherghe Stoienică,

după întîia lovitură primită, prinse mîna lui Pocal, îi smulse revolverul, îl pocni cu piciorul în pîntec și-l răsturnă. Pocal nu izbuti să rabde durerea. Urlă. Intimidați de puterea și dîrzenia lui Stoienică, băieții lui Catopol se traseră lîngă uluci. Cămăraș alergă cu ceata care pînă atunci ținuse casa împresurată. Văzîndu-i cum vin în goană, Stoienică se temu că-l vor prinde și-l vor lega. Descărcă un glonte în Pocal care încerca să se ridice, apoi începu să tragă în oamenii lui Cămăraș. Căzură doi. Ceilalți se culcară în zăpadă și începură și ei să tragă. Din cîteva salturi Gherghe Stoienică ajunse la capătul fundăturii, coti la stînga și continuă să fugă cît îl țineau picioarele. Înainte ca urmăritorii să ajungă în stradă și să-l vadă, se opri o clipă în dreptul unui loc viran. Aci viscolul care bîntuise orașul cîteva zile adunase nămeți uriași. Stoienică se strecură și se furișă printre ei, ajunse în altă stradă. Mergînd pe lîngă case și pe lîngă garduri, o apucă spre marginea orașului. Urmăritorii se învîrtiră aproape jumătate de oră prin cartier și, pierzînd nădejdea că-l vor găsi, se întoarseră în fundătură. Landră îi pusese Galinei căluș la gură și o luase cu el. În fundătură îl află pe Pocal ținîndu-se cu mîinile de pîntec, zvîrcolindu-se în zăpadă și gemînd. În apropierea lui Pocal, mai gemeau în zăpadă încă doi oameni. Cămăraș raportă :

— Individul i-a smuls lui Pocal pistolul din mînă și l-a împușcat. Individul ne-a mai împușcat grav încă doi oameni.

Landră îl întrebă :

— Cel puţin l-aţi prins ?

— Nu.

Landră îşi muşcă limba, să nu înjure.

Împuşcăturile, vaietele, vorbele treziseră fundătura. La cîteva case se aprinseră lumini. Se deschiseră ferestre. Şi în deschizături se iviră capete somnoroase şi speriate.

— Ce este ?

— Ce s-a întîmplat ?

— A fost omorît cineva ?

Cămăraş, fără să-l mai întrebe pe Landră, le răspunse :

— Nu s-a întîmplat nimic. Vedeţi-vă de treabă. Stingeţi luminile şi culcaţi-vă.

Luminile fură stinse. Ferestrele se închiseră. Însă mahalagiii nu se culcară. Rămaseră la pîndă, după perdele.

Landră se plecă spre Pocal :

— Te-a lovit rău ?

— În pîntec. S-ar putea să mă curăţ.

— Nu te gîndi la moarte, zise Landră. Dibuie rana şi încearcă s-o astupi cu mîna. O să mergem repede la sediu, să te vadă un doctor.

— Doctor ? Mai curînd să-mi aduceţi un popă, să mă spovedească şi să mă împărtăşească.

— S-a trezit creştinul în tine.

— S-a trezit.

Landră îi porunci lui Cămăraş :

— Îi iei pe cei trei arestaţi şi-i duci domnului inspector. Aveţi grijă să nu vă scape vreunul pe drum. Trei oameni rămîn cu mine aici. Unul din voi se duce pas alergător la „Trei ochi sub pla-

pumă". Trebuie să se afle acolo cîteva sănii care așteaptă clienți întîrziați. Să ia două sănii și să vină cu ele aici în goana cailor. S-a înțeles ?

— S-a înțeles, răspunse Cămăraș.

O luară între ei pe Galina. Luară între ei perechea tînără. Plecară. Unul lung și subțire ca o prăjină se desprinse din grup și o luă la fugă înainte.

Landră se răzgîndi. Îl strigă pe Cămăraș și-i ordonă să rămînă pe loc. Îl și lămuri :

— Cred că e mai bine să mergem o dată cu arestații și cu răniții. O să ne facă un tapaj inspectorul...

Pocal se zvîrcolea și gemea. Din cînd în cînd, își oprea gemetele și striga :

— Mamăăă... Mamăăă...

— N-o mai striga, Pocal, o strigi degeaba ! N-are cum să te audă.

Pocal însă continua să strige disperat :

— Mamăăă... Mamăăă...

Ceilalți doi răniți sufereau fără să se vaiete. Unul, care fusese lovit în piept, își potolea setea, care-l cuprinsese dintr-o dată, mîncînd zăpadă. Celălalt se ținea cu amîndouă mîinile de genunchiul care îi fusese spart.

Landră se uită la casa lui Gherghe Stoienică. Uitase lampa aprinsă și ușa deschisă. Se duse, stinse lampa, încuie ușa și băgă cheia în buzunar. Cînd vru să iasă din curte, auzi plîns de om. Întrebă :

— Care plîngi acolo, mă ?

Plînsul se opri și prin întuneric veni către el glas șoptit :

— Eu, Dragalina Farcaș. Domnul Cămăraș nu mi-a spus ce să fac. Domnul Cămăraș m-a uitat

aici. Poate m-a făcut uitat ca pe urmă să se întoarcă, să-mi spună că m-am ascuns şi...

— Ai fost cumva rănit ?

— Nu, domnule Landră.

— Scoală-te şi hai cu mine.

— Te rog...

— Ce dracu vrei să mă mai rogi ?

— Te rog, ajută-mă să mă ridic. Nu... Nu mă mai ţin picioarele...

Se văietă că nu mai are nici un strop de putere în el, că se simte sleit, că-i vine să leşine. Landră îl căută prin întuneric şi nu-l găsi.

— Unde eşti, Farcaş ?

— Sub fereastră.

Landră se duse sub fereastră. Îşi descărcă toată mînia care se adunase în el, lovindu-l pe Farcaş şi înjurîndu-l.

— Spuneai că ni-i dai pe toţi în mînă ! Ne asigurai că n-o să ne scape nici unul ! Ticălosule...

Sub loviturile năucitoare ale lui Landră, care îl lovea cu tot mai multă duşmănie, Dragalina Farcaş îşi regăsi forţele pierdute, sări în sus şi spuse :

— Iertaţi-mă... Iertaţi-mă.

Landră îl îmbrînci spre poartă.

Veniră săniile după care trimiseseră. Într-una îl aşezară pe Pocal şi pe ceilalţi doi răniţi. În cealaltă înghesuiră arestaţii legaţi.

O parte din oamenii din echipă se urcară şi ei cu picioarele pe tălpigile săniilor. Landră îl ţinu lîngă el pe Farcaş. Porunci vizitiilor să-i ducă pe drumul cel mai scurt la sediu. Caii porniră. Zăpada întărită de ger scîrţîia sub copitele potcovite ale

cailor şi sub tălpigile late şi lucioase ale săniilor. Se apropiau zorile. Cerul se acoperi de nori fumurii. La multe case se aprinseră lumini. Oraşul pînă atunci tăcut se trezea şi prindea viaţă.

Pe cînd săniile coteau către o stradă mai largă, Dragalina Farcaş îi spuse lui Landră :

— Aici locuieşte domnul doctor Glad Inocenţiu. Mi se pare că şi pe dumnealui trebuie să-l... Trebuia să-l vizităm...

Landră tăcu. După o sută de paşi însă strigă vizitiilor să oprească. Îi dădu ordin lui Cămăraş să-l păzească pe Farcaş. Apoi îi spuse :

— Aşteptaţi-mă aici cîteva minute.

Se întoarse. Intră în curtea doctorului Glad Inocenţiu, urcă scările de piatră. Zăpada, rău măturată, se topise şi îngheţînd peste noapte acoperise scările cu un strat lucios ca sticla. Lunecă, însă avu timp să se apuce cu mîna de balustradă şi nu căzu. Căută soneria şi apăsă tare şi îndelung. Peste cîteva clipe auzi paşi. Uşa se deschise şi apăru o femeie de serviciu.

— Ce doreşti dumneata ?

— Un accident. Am nevoie numaidecît să-l văd pe domnul doctor.

Femeia, obişnuită cu vizite la orice oră din zi sau din noapte, îi spuse :

— Pofteşte dumneata şi aşteaptă în salonaş. Mă duc să-l trezesc.

În oraş trăiau trei fraţi Inocenţiu : Geza Inocenţiu, avocat doctor, Iroaie Inocenţiu, inginer, şi Glad

Inocenţiu, doctor care învăţase medicina, după vechea tradiţie ardelenească, la Viena. Erau fiii fostului protopop de Sebeş, acum episcop, cunoscut în tot Ardealul pentru un faimos discurs ţinut în Parlamentul din Buda, în calitatea, pe care o deţinuse mulţi ani, de deputat de Sebeş. În acel faimos discurs, deputatul protoiereu Kiss Inocenţiu ridicase glas, la începutul primului război mondial, şi-l asigurase pe bătrînul împărat Franţ Iosif de la Viena că romînii ardeleni vor lupta cu credinţă pe fronturi pînă la ultima lor picătură de sînge, pentru biruinţa şi slava imperiului. La sfîrşitul discursului, protoiereul deputat îi blestemase în numele lui Dumnezeu şi al naţiei pe cei care îşi vor arunca ochii spre vechiul regat şi vor visa cumva la unirea Ardealului cu regatul care avea drept capitală Bucureştii. Cîştigînd astfel bunăvoinţa guvernanţilor de la Buda şi de la Viena, deputatul protoiereu obţinuse cu uşurinţă ca fiii săi — Geza, student în drept, şi Iroaie, student la politehnică — să capete scutire de front pentru a putea să-şi isprăvească învăţătura. Pentru Glad nu trebuise să bată la nici o uşă. Glad intrase cu numai doi ani înainte la liceu şi pînă la vremea recrutării mai era vreme.

În toată vremea cît durase războiul, protoiereul deputat de Sebeş publicase o mulţime de articole în presa ungurească şi austriacă în care îi da mereu înainte cu credinţa romînilor ardeleni faţă de împăratul din Viena şi faţă de imperiu. „Romînii ardeleni iubesc imperiul şi pe scumpul lor împărat. Cu credinţă în Dumnezeu ei vor lupta pînă la ul-

tima lor picătură de sînge pentru imperiu şi pentru împărat."

Prăbuşirea imperiului habsburgic şi desfacerea lui în bucăţi îl dezamăgiseră. Însă, ca om vîrstnic ce era şi cunoscător într-ale lumii şi ale politicii, hotărî să se schimbe peste noapte la obraz.

— Ce facem, taică? îl întrebaseră feciorii.

— Mă va învăţa Dumnezeu. Totdeauna Dumnezeu mi-a luminat calea. O să mi-o lumineze şi acum, feciori.

Şi, într-adevăr, Dumnezeu îl lumină.

Părintele protoiereu Kiss Inocenţiu declară de pe amvon credinţă regelui de la Bucureşti şi-şi povăţui ascultătorii să-l urmeze. „Să nu se mai gîndească nimeni — spuse părintele protoiereu — la ceea ce eu am vorovit ori am scris şi am iscălit altădată la gazetă. Am vorovit ceea ce ştiţi că am vorovit, am scris ceea ce cunoaşteţi că am scris şi am iscălit, pentru că nu aveam încotro şi pentru că stăpînirea de la Buda şi de la Viena era hotărîtă de la Dumnezeu. Însă inima mea şi sufletul meu au fost totdeauna lîngă iubiţii noştri fraţi dintre Dunăre şi Carpaţi şi lîngă iubitul nostru rege şi stăpîn de la Bucureşti."

Unii, care aveau şi ei muşte pe căciulă, îl crezură sau se prefăcură că-l cred. Alţii rîseră şi vorbind între ei spuseră că părintele protoiereu era acelaşi de cînd îl ştiau şi şi-l aminteau. Nu credea în nimic şi în nimeni. Nu credea nici măcar în Dumnezeu. Se mlădia după cum bătea vîntul şi-şi păzea cu străşnicie — precum cîinele ciolanul — interesele.

Trecură cîteva zile numai de la aparenta schimbare la obraz a părintelui portoiereu Inocenţiu şi se şi înfăţişă la sfinţia-sa mieros trimis de la Blaj, în persoana părintelui Firică.

— Sfinţite protoiereu, binecuvîntează-mă.

— Te binecuvîntez, părinte.

— Sînt părintele Firică...

— Ca pe un cal breaz te cunosc, cinstite părinte. Ca pe un cal breaz te cunoştea imperiul. Ca pe un cal breaz o să te cunoască în curînd şi ţara noastră cea nouă...

Rîseră amîndoi.

— Sînt trimis la sfinţia-ta din Blaj...

— Ca să-mi aminteşti de vechea mea politică şi să-mi aduci mustrare? N-am de gînd să mă las mustrat de nimeni, părinte Firică.

Trimisul se scărpinase în barba scurtă şi rară şi se mirase:

— Aşa de greşit îl cunoşti sfinţia-ta pe domnul Maniu al nostru?

— N-aş spune că-l cunosc bine, deşi ne întîlnim şi ne ciondănim de ani. E om viclean şi ascuns. Nu ghiceşti niciodată ce-i zace în cuget.

— Domnul Maniu m-a trimis să-ţi dau sfat şi să-ţi aduc rugare să te înscrii în partidul nostru. Şi dacă s-ar putea şi cu feciorii. Avem nevoie, preasfinte, să ne adunăm cît mai mulţi laolaltă. Altfel ne mănîncă hoţii de Brătieni...

Se sfădiseră, băuseră, se tocmiseră o noapte întreagă. Pînă la urmă se înscrisese în partidul domnului Maniu. Fiind, prin voia lui Dumnezeu, văduv,

căzură la învoială ca la primul loc vacant care se va ivi să fie uns episcop.

— Cît despre feciori, nu mă pot angaja. Sînt majori, părinte Firică, şi-şi au fiecare vederile lor.

Nu trecuse anul de la înţelegere şi părintele protoiereu Kiss Inocenţiu prezida, cu calm şi energie, dezbaterile Camerei deputaţilor din Bucureşti. De pe scaunul prezidenţial se uita cu plăcere spre băncile opoziţiei. Din grupul liberalilor lui Ionel Brătianu îi făcea cu ochiul deputatul avocat doctor Geza Inocenţiu, iar din partea rezervată averescanilor îi zîmbea deputatul inginer Iroaie Inocenţiu.

— Eu voi fi pînă la moarte cu Maniu, copii. Tu, Geza, să te ţii de Brătieni, iar tu, Iroaie, să devii umbra devotată a generalului Averescu. Pe Glad să-l lăsăm să mai crească şi să-l ţinem în rezervă. Romînia este nemulţumită şi se frămîntă. După toate semnele va mai ieşi la iveală un partid. Dacă partidul acela, nou, va prinde puteri şi se va apropia vădit de guvernare, i-l vom dărui, curat ca lacrima, pe Glad. Va fi la cîrma ţării partidul domnului Maniu? Vă voi proteja şi vă voi înfige în pîine eu. Vor guverna liberalii domnului Brătianu? Ne va proteja şi ne va apăra interesele avocatul doctor Geza Inocenţiu. Îl vor aduce în capul guvernului valurile demobilizaţilor pe general? Ne vom adăposti sub mantia inginerului Iroaie Inocenţiu... Iar pentru viitor — căci Dumnezeu singur ştie ce va aduce viitorul — îl avem pe Glad.

Maniu nu-şi ţinuse cuvîntul dat protoiereului prin părintele Firică întîi şi apoi confirmat direct. Se

ivise o vacanță la scaunul din Gherla. Candidatura părintelui protopop Kiss Inocențiu fusese înlăturată :

— De dumneata, cinstite protoiereu, avem trebuință la cameră. Nu putem spune că ești iubit, însă prin legăturile de familie pe care le ai cu opoziția îndulcești unele ciocniri, afli din vreme despre unele mașinațiuni, ne pui în gardă, ne faci apărarea mai lesnicioasă.

— Bine, dar mi-ați făgăduit un episcopat. Am fost om modest și așezat. N-am pretins o mitropolie ci numai un episcopat. Se cuvine acum să-mi dați episcopatul făgăduit.

— Ți-am făgăduit, părinte protoiereu, și la momentul potrivit ne vom ține făgăduiala. Însă acum ne este peste poate.

Părintele protoiereu Kiss Inocențiu pierdu, cu toate zbaterile lui, episcopatul de la Gherla, în al cărui sfînt scaun președintele partidului național făcu să fie ales un nepot bătrîior, doctor în iură, de la Buda, care îmbrăcase cu cîteva săptămîni înainte rasa călugărilor.

Părintele protoiereu Kiss Inocențiu își înghiți greu mînia, însă nu trecu mult și guvernul de coaliție, dirijat din umbră de Maniu, pierdu puterea pe care o preluă generalul Averescu. Pentru a dovedi că are în jurul său și ținuturile recent alipite vechiului regat, generalul încredință cîteva posturi unor ardeleni. Tînărul inginer Iroaie Inocențiu se pomeni subsecretar de stat la președinție.

— Acum, tată, mi-a venit rîndul să-ți arăt recunoștință. Am să te aleg episcop.

— O să vrea generalul ?

— De ce să nu vrea ? Este în interesul lui. Le va arăta ardelenilor că în cele bisericești nu ține seama de politică ci numai de voința credincioșilor și a clerului.

— Dar nu e vacant nici un loc de episcop, Iroaie.

— Va fi.

— Trage vreunul să moară ? Aș fi aflat...

— Nu. Însă îl vom sili pe episcopul Coroiu de la Oravița să se retragă la mînăstire. Se zice că... Dar ce să-ți mai dau amănunte ? Multe se zic pe socoteala sfinției-sale. Am și numit o comisie de anchetă alcătuită pe sprînceană.

— Iroaie, Iroaie... Guvernul vostru abia a venit la putere și se clatină. Incapacitate. Sărăcie. Greve. N-o să rămîneți mult la putere, Iroaie...

— Incapacitate !... Cu timpul vom învăța să guvernăm. Sărăciei nu avem ce-i face. Vom încerca să contractăm un împrumut în străinătate. Guvernul a trimis specialiști la Paris și la Londra. Cît despre greve, trebuie să știi, tată, că generalul nu se teme. Va trage. A mai tras.

— Apăi că ce va face ori nu generalul, nu mă privește. Tu, Iroaie, grăbește ancheta împotriva episcopului Coroiu și apoi să grăbești alegerea.

Ca episcop de Oravița, sfinția-sa Inocențiu făcuse să se știe că, deși a fost înscăunat sub general, el îi rămîne credincios domnului Maniu.

— Noi, ardelenii, ne putem cîrîi între noi oricît. Însă pe cei dintre Dunăre și Carpați, să se știe, chiar dacă ne vor binele, nu-i răbdăm.

În iarna anilor 1939—1940, cînd se petrec întîmplările povestite la începutul acestui capitol, epis-

copul de Oravița era încărcat de ani și de onoruri. Avocatul doctor Geza Inocențiu se înscrisese, împreună cu mulți alți liberali care îl urmaseră pe Guță Tătărăscu, în partidul regelui, în Frontul Renașterii Naționale. Purta cu fală — el, care nici măcar nu făcuse armata — uniforma albastră a frontului, era decanul baroului local, adunase avere frumușică și fusese ales de curînd președintele consiliului de administrație al „Băncii Maramureșului" și al puternicei societăți forestiere „Dragoș Vodă" care despuia munții Maramureșului de păduri.

Inginerul Iroaie Inocențiu, după scurta sa carieră de subsecretar de stat, se retrăsese din viața publică. Generalul decedase. Fratele său, Geza, îl numise director la societatea „Dragoș Vodă".

— Nu te înscrii în front, Iroaie?

— Aștept.

— Ce?

— Să văd ce se mai întîmplă. Războiul va aduce schimbări. Nu aș vrea ca schimbările să mă găsească angajat. De altfel acesta e și sfatul episcopului de Oravița. Așa că nu mă grăbesc.

Glad Inocențiu luase contact la Viena, unde studiase medicina, cu tineri hitleriști. Se întorsese în țară, cum se mai întorseseră în țară și alți cuconași care trecuseră cu nasul prin școlile germane, „om de dreapta". Venirea la putere a lui Adolf Hitler îi încălzise și mai mult inima pentru fascism.

— Viitorul este al fascismului. Germania lui Adolf Hitler va deveni stăpîna lumii.

Bătrînul episcop de Oravița căutase să-i tempereze entuziasmul.

— Nu te angaja încă, Glad. Mai aşteaptă.

— Nu-i cunoşti bine pe germani, tată. Ai trăit la Viena. Nu-i confunda pe vienezi cu germanii. Führerul organizează armata, fabrică tunuri, tancuri, avioane. Führerul va face din armata germană cea mai puternică armată din lume. Führerul va porni războiul. Va distruge şi va cuceri Rusia Sovietică. Apoi va cuceri Europa... Apoi... Nu va fi pace pe pămînt pînă cînd Germania Führerului nu va cuceri întreaga lume. Aşa spune Führerul. Şi aşa va fi.

Bătrînul politician se gîndi multă vreme. Pe urmă îi spuse fiului său :

— Germanii, Glad, se pricep să pregătească războaiele. Se pricep să le şi pornească. Însă nu ştiu cum se face că le pierd. Au un talent special de a ridica toată lumea împotriva lor. Mai aşteaptă, Glad.

— Nu înţelegi ce se întîmplă în lume, tată. Ai îmbătrînit, episcopule. Noi, tinerii, trebuie să facem politica timpului nostru, tată. Iar politica timpului nostru este fascismul. Dacă Italia are azi de spus un cuvînt în lume, este pentru că se află acolo, de mulţi ani, la putere, Mussolini şi cămăşile lui negre. Şi dacă mîine Germania va face popoarele să tremure de teama ei...

— Bine, Glad. Fă cum te taie capul şi cum te îndeamnă inima. Poate că într-adevăr eu nu mai înţeleg vremurile. Din tinereţea mea şi pînă acum s-au schimbat prea multe.

Doctorul Glad Inocenţiu, specialist în boli de ochi, veni la Bucureşti, îl văzu pe Codreanu şi se înscrise în legiune a doua zi după procesul în care pledară mulţi şi vestiţi avocaţi şi în care, împo-

triva aşteptărilor oamenilor şi a oricărei dreptăţi, fură condamnaţi la închisoare numai cei trei legionari care îl asasinaseră cu pistoalele pe I. G. Duca. Autorii morali ieşiseră din proces spălaţi de orice vină. Se încadră cu voinţă dîrză regulilor aspre ale organizaţiei fasciste legionare, participă la marşuri, munci la construire de case şi de tabere cu mîinile, învăţă să tragă cu pistolul la ţintă, scrise în presa fascistă articole violente, călători de cîteva ori în Germania, în sfîrşit, făcu tot ce-i stătu în puteri ca să se remarce şi se remarcă. Şeful legiunii îl numi comandant legionar, îi conferi „Crucea albă" şi-l asigură că atunci cînd legiunea va veni la putere îi va încredinţa un minister.

Arestarea, judecarea şi omorîrea lui Codreanu sub guvernul prezidat de patriarhul Miron Cristea, însă condus de fapt de Armand Călinescu — omul mărunt, cu monoclu negru — îi mai potoli entuziasmul. Era pentru violenţă. Însă violenţa trebuia s-o folosească ei, fasciştii, nu regele sau guvernele regelui. Nu era dispus să moară. Atunci cînd fusese arestat Codreanu, inspectorul Grunz primise ordin de la Bucureşti să aresteze şi el cîţiva legionari şi în primul rînd să-l aresteze pe doctorul Glad Inocenţiu. Avertizaţi din timp şi în cea mai mare taină de subinspectorul Orbescu, fraţii Geza şi Iroaie Inocenţiu îl vizitaseră pe inspector, mişcaseră din urechi şi-l rugaseră să-l facă uitat pe doctorul Glad Inocenţiu. Grunz acceptase, însă cu o condiţie :

— Doctorul Glad să părăsească localitatea pentru două-trei luni şi să stea retras pe undeva pe la niscaiva neamuri, în satele din munţi. Am să ra-

portez la București că a dispărut. Peste două-trei luni le trece furia domnilor de la București și doctorul va putea să se reîntoarcă, să declare public că se leapădă de legiune și să-și reia ocupațiile.

Doctorul Glad Inocențiu își închisese cabinetul și dispăruse. Geza și Iroaie susțineau că doctorul s-ar afla la odihnă în munți să-și însănătoșească plămînii. Grunz însă dispunea de date ceva mai clare. Și datele pe care le poseda îi întăriseră convingerea că Glad Inocențiu a ajuns la Berlin unde ține contact strîns cu naziștii și cu legionarii fugiți din țară și oploșiți sub pulpana lui Hitler.

După asasinarea lui Armand Călinescu de către legionari urmaseră represalii sîngeroase. Dar Adolf Hitler declanșase războiul, strivise Polonia în cîteva săptămîni și, după toate cîte se auzeau, acum aștepta sosirea primăverii pentru a se arunca asupra Apusului. Unii dintre cei ce urmăreau mersul evenimentelor susțineau că armatele hitleriste se vor năpusti asupra Franței și își vor rupe colții în fortificațiile faimoasei linii Maginot. Alții erau de părere că Adolf Hitler va începe o extraordinară ofensivă aeriană asupra Londrei, ceea ce va duce neîntîrziat la capitularea Marii Britanii și implicit a Franței. Fapt era că pretutindeni diplomația Germaniei naziste se deda la o propagandă uriașă care intimida pe mulți și care făcea ca micile state europene să tremure de teama armatelor germane. Folosind victoria pe care o obținuse asupra Poloniei și amenințarea cu declanșarea unei ofensive nimicitoare asupra Franței și a Angliei, precum și amenințarea cu distrugerea oricărui stat mai mic

care ar cuteza să-l indispună pe Führer, Berlinul semnase cu guvernul din București acorduri economice înrobitoare pentru Romînia. În plus, Berlinul obținuse din partea guvernului romîn și asigurarea că legionarilor — prieteni și aliați declarați ai nazismului — nu li se vor mai face zile fripte.

Legionarilor mai cu nume li se luaseră declarații că se lasă de politică și se „cumințesc" și declarațiilor li se dăduse o mare publicitate prin presă. Primejdia fascistă însă era departe de a fi stinsă. Mocnea numai, ca un foc acoperit, sub cenușă.

În această epocă doctorul Glad Inocențiu apăruse pe neașteptate în oraș, își deschisese cabinetul și începuse în secret — un secret pe care îl cunoștea toată lumea — o vastă și iscusită acțiune de regrupare a forțelor fasciste din regiune. Grunz informase centrul despre prezența în oraș a doctorului Glad Inocențiu și despre tăinuita lui activitate și ceruse instrucțiuni dacă trebuie să-l aresteze sau nu. Centrul îi răspunsese prin telegramă cifrată să-l lase în pace și să se prefacă a nu ști nimic despre activitatea lui politică. În telegrama cifrată centrul adăuga: „S-ar putea ca dintr-un moment într-altul Führerul să se împace cu aliații din Apus și să pornească război împotriva Uniunii Sovietice. În cazul acesta sînt presupuneri că noi ne-am alia cu Germania. Întreaga atenție a organelor de stat trebuie îndreptată, prin urmare, asupra comuniștilor. Supravegheați totul, dar mai ales muncitorii. Arestați-i pe cei bănuiți că sînt comuniști, smulgeți-le declarații, pregătiți procese."

Subinspectorul Orbescu cunoştea instrucţiunile. Le cunoşteau, bineînţeles, şi Landră şi Pocal. De aci mirarea acestora din urmă cînd îl văzură pe doctorul Glad Inocenţiu — omul lui Hitler şi al lui Goebbels, al lui Goering şi al lui Himmler — trecut pe lista celor ce trebuiau să fie arestaţi. De aci mirarea lui Landră şi a lui Pocal. Dar nu numai de aci.

La arestarea unui om important ca doctorul Glad Inocenţiu, căruia acum începuse să-i curgă din belşug apa la moară, se cuvenea să participe în persoană chiar inspectorul Grunz, sau cel puţin subinspectorul Orbescu. Inspectorul Grunz însă îi lăsase pe ei să se descurce. Dacă va ieşi scandal, să plătească oalele sparte ei doi, Landră şi Pocal. Nici Landră şi nici Pocal nu erau lipsiţi de minte. Hotărîseră prin urmare să nu-l aresteze pe doctor ci să-l avertizeze şi să-l facă scăpat. Fapta lui Orbescu, care îl scăpase altădată pe doctorul Inocenţiu de arestare, nu le era nici ea străină.

Întins în sanie, Pocal se ţinea cu mîinile de pîntec, gemea şi se văieta. Dragalina Farcaş, păzit de unul din oamenii lui Cămăraş, îl consola :

— Lasă, domnule Pocal, că ajungem acum la domnul inspector Grunz. Şi domnul inspector Grunz o să trimită după medic. Şi medicul o să vină şi o să te facă bine, domnule Pocal.

Consolările lui Farcaş îl plictiseau pe Pocal şi parcă îi creşteau şi mai mult durerile.

— Farcaş...

— Da, domnule Pocal...

— Apleacă-te. Nu pot vorbi tare. Vreau să-ţi spun ceva.

Dragalina Farcaş se apropie de Pocal şi se plecă peste el gata să-i soarbă vorbele din gură.

— Te ascult, domnule Pocal.

— Îmi pare rău că nu te-am împuşcat, Farcaş. Dacă mă vindec, să ştii că nu mă las pînă nu te împuşc.

Cuvintele lui Pocal nu-l durură, nici nu-l speriară. Se plecă şi mai mult şi-i şopti la ureche :

— Să dea Dumnezeu să te faci sănătos, domnule Pocal. Că dacă te faci sănătos, de bucurie te răzgîndeşti şi nu mă mai împuşti. Şi, drept să-ţi spun, domnule Pocal, dacă ai muri mi-ar părea rău de dumneata. Mi-ai adus într-o seară ţigări şi chibrituri. Se cheamă că mi-ai făcut un bine.

— Am avut ordin de la inspector să-ţi dau ţigări, Farcaş.

— Totuşi, mi le-ai adus.

Doctorul Glad Inocenţiu se culcase tîrziu. Femeia din casă fu nevoită să-l apuce de umeri, să-l scuture, ca să-l trezească.

— Sculaţi-vă, domnule doctor. Vă caută un domn. Accident grav. E urgent.

Îşi puse un halat pe umeri, porunci femeii să-i pregătească repede o cafea, îşi vîrî picioarele în papuci, întrebă :

— Unde e omul care mă caută ?

— În salon, domnule doctor.

Se duse în salon. Îl găsi pe Landră şi-l cunoscu. Landră zîmbi şi se înclină adînc în faţa doctorului :

— Bună dimineaţa... Să trăiţi, domnule doctor.

Doctorul își aruncă de pe ochi ultimele urme ale somnului și, gata de apărare, își încleștă mîinile de speteaza unui scaun.

— Ce vrei dumneata ? Cum îți permiți să mă trezești la această oră ? Ce dorești ?

Landră rămase liniștit și își întinse începutul de zîmbet pînă la urechi. Spuse :

— Nu vă supărați, domnule doctor. V-am deranjat pentru binele dumneavoastră, domnule doctor.

Doctorul rămase bănuitor și nu-și părăsi poziția de apărare.

— Vorbește. Spune-mi pentru ce ai venit... Ce vrei de la mine ?

— Am primit ordin de la domnul inspector Grunz să vă arestez. Am primit ordin ca, în cazul în care opuneți rezistență, să vă împușc. Însă...

— Și vrei să mă arestezi ? Dumneata ?

— Tocmai că nu vreau, domnule doctor. Echipa am lăsat-o la colț. Eu, domnule doctor, simpatizez mișcarea dumneavoastră. Admir mișcarea dumneavoastră. De mult... Însă... pricepeți... Am venit să vă avertizez să fugiți. Voi raporta domnului inspector Grunz că nu v-am găsit acasă.

Doctorul Glad Inocențiu se apropie de Landră și-i întinse mîna.

— Îți mulțumesc, Landră. Te voi ține minte. Dacă te vei simți vreodată încolțit după ce vom lua noi puterea, să mă cauți. Poate că în dimineața asta ți-ai salvat viața. Îți mulțumesc.

Landră se înclină și porni spre ușă.

— Să-i spui lui Grunz că ai aflat că sînt la frate-meu Geza, că m-ai căutat și m-ai găsit acolo,

dar că, aflîndu-se mai mulţi musafiri la frate-meu, nu ai găsit potrivit să mă ridici.

— Dar dumneavoastră nu vă faceţi nevăzut din oraş, domnule doctor ?

— Nici nu mă gîndesc. Mă îmbrac şi mă duc chiar acum la frate-meu Geza. Îl voi ruga să-l invite la masă la prînz pe inspector. Vom mînca în trei — se mănîncă grozav de bine la frate-meu Geza — şi vom aranja lucrurile. În orice caz, dumitale îţi rămîn profund îndatorat.

Pocal, care tremura în sanie, cînd veni Landră, îl întrebă :

— L-ai găsit pe doctor ?

— Nu era acasă.

Săniile plecară. Pocal se văieta, gemea şi-l întreba prosteşte pe Landră :

— A ? Ce spui, Landră ? Ce crezi, prietene ? Scap ori mă curăţ ?

— Aş vrea să scapi, Pocal. O să-mi fie greu fără tine.

Nici nu apucaseră caii să se încălzească de mers cînd Dragalina Farcaş îi atrase atenţia lui Landră :

— Trebuie să oprim din nou.

— De ce să mai oprim ?

— Aici stă Petra Părtuns. Era vorba s-o luaţi. Parcă aşa poruncise domnul inspector.

— Da, da, uitasem. Afurisită noapte, Farcaş.

Landră strigă vizitiilor să oprească. Dragalina Farcaş îl întrebă :

— Să te însoţesc ? Fata e supărată pe mine.

— Mă duc singur, porţi ghinion, ticălosule.

Intră într-o curte îngustă. În fund, printre mor-

mane de zăpadă, își ridica acoperișul o casă cu cocoș de tablă pe creastă. Bătea ușor vîntul. Neobosit, cocoșul de tablă se învîrtea. Sună la ușă zgomotos. Vecinii erau departe. Se aprinse lumina. Pe urmă se deschise ușa și în ușă apăru o fată abia trecută de douăzeci de ani care se îmbrăcase în grabă, peste cămașa de noapte, cu un pardesiu. În lumina zorilor care veniseră, Landră îi văzu părul negru tuns scurt, bărbătește, lucind.

— Te îmbraci și mergi cu mine, Petra.

— Acum ?

— Da, chiar acum.

— Unde ?

— La noi. Are ceva socoteli cu dumneata domnul inspector Grunz.

— Poftește dumneata în casă.

Landră o urmă. În odaie îl găsi întins în pat, învelit pe jumătate cu plapuma roză, clipind din ochi, căscînd și întinzîndu-se pe domnul Marius Bold. Fata gînguri :

— Marius, auzi ce spune dumnealui, Marius ?... Zice să mă îmbrac și să mă duc numaidecît cu dumnealui, că mă cheamă inspectorul Grunz... Ce zici, Marius ? Să mă duc cu dumnealui ?

Domnul prefect Marius Bold se uită nedumerit la omul care-i tulburase somnul. Îl întrebă :

— Cine zici că te-a trimis, mă ?

— Domnul inspector Grunz.

— Vă țineți de prostii. Lasă fata în pace. Am să vorbesc eu cu Grunz.

— Nu vă supărați, domnule prefect. Am ordin să ridic fata și trebuie s-o ridic.

— Ieşi...
— Domnule prefect...
— Ieşi ! Ieşi pînă nu mă supăr. Că pe urmă...
— Domnule prefect...
— Cară-te...

Pe Orbescu, cu toate că sorbea cafea după cafea, îl năpădea somnul. Îi venea să caşte. Ducea mîna la gură. Îşi auzea fălcile trosnind. De teamă şi din respect pentru inspector, se ţinea, cu un efort supraomenesc, treaz. Ca să-i facă inspectorului pe plac, mai şi rîdea.

— Auzi, Orbescule, auzi ? Landră şi Pocal o să mi-i aducă acum pe toţi legaţi pachet. Pe doctorul Glad Inocenţiu nu-l atingem. Înfundăm beciul cu el. Ehe, băiete ! Ehehe, Orbescule ! O să intervină prefectul. O să intervină avocatul doctor Geza Inocenţiu. O să-mi cadă în genunchi inginerul Iroaie Inocenţiu. Toţi mi se vor milogi, toţi îmi vor cere să-i dau drumul doctorului... Iar eu o să le spun : „Care doctor, domnilor ? N-am arestat nici un doctor. A ! De doctorul Glad Inocenţiu e vorba ? Nu l-am arestat pe doctorul Glad Inocenţiu. Ce să am eu cu doctorul Glad Inocenţiu ? S-ar putea, domnilor, să-l fi arestat maiorul Blîndu de la grăniceri. Că am auzit, ca şi dumneavoastră de altfel, că maiorul Blîndu de la grăniceri, depăşindu-şi atribuţiile, face anchete, se ocupă de morţii aduşi de ape şi ne stropeşte pe toţi cu noroiul calomniei. Da, da, domnule prefect, ne stropeşte cu noroi şi pe dumneavoastră şi pe mine. Duceţi-vă la maiorul Blîndu. Vorbiţi cu maiorul Blîndu. Trataţi cu maiorul Blîndu.

Dumneavoastră sînteţi prieteni cu maiorul Blîndu. Dumneavoastră îl susţineţi pe maiorul Blîndu. Eu nu am raporturi cu Blîndu de mai bine de un an. Da, da, trataţi dumneavoastră cu maiorul Blîndu. Şi... dacă maiorul Blîndu vrea, poftiţi-l la mine, să tratez eu cu dumnealui. S-ar putea, domnilor, ca în urma acestor tratative — totul, dar absolut totul, depinde de Blîndu — să vi-l descopăr pe doctorul Glad Inocenţiu, să vi-l dau viu şi nevătămat pe doctorul Glad Inocenţiu."

— Sînteţi grozav, să trăiţi, domnule inspector. Sînteţi grozav.

— Mă voi împăca cu Blîndu. Prostul!... Ce interes are el să fie la cuţite cu mine? Vom îngropa bulgăroaica. În locul ei o vom duce la proces pe Petra Părtuns. Şi pe ceilalţi cinci sau şase. Lot mare, Orbescule, lot important.

— Dar aceia, să trăiţi, domnule inspector general, acei cinci sau şase oameni pe care i-au arestat în noaptea aceasta Landră şi Pocal, nu sînt comunişti şi, dacă nu sînt comunişti, oricît i-am suci şi i-am răsuci noi, nu vor declara nimic.

— Orbescule...

— Da, să trăiţi, domnule inspector...

— Eşti nătărău, Orbescule. Degeaba te învîrteşti de doi ani pe lîngă mine, Orbescule. N-ai învăţat nimic, Orbescule. Eşti cel mai mare nătărău pe care l-am văzut în viaţa mea, Orbescule. Îmi pare rău că ţi-o spun. Însă trebuie să ţi-o spun. Ca să ştii, Orbescule.

— Să trăiţi, domnule inspector. Am înţeles. Sînt cel mai mare nătărău pe care l-aţi cunoscut dum-

neavoastră. Însă vă rog să-mi explicați, domnule inspector, pentru ce sînt cel mai mare nătărău?

— Pentru că nu înțelegi nimic, Orbescule. Fata aceea, Petra Părtuns, și oamenii aceia pe care i-am arestat și pe care ni-i vor aduce din clipă în clipă — mă mir chiar de ce întîrzie atîta — Landră și Pocal vor declara că sînt comuniști tocmai pentru că nu sînt. Nu ne vor putea rezista. Vor declara tot ce le vom cere noi să declare și-și vor iscăli declarațiile.

Orbescu făcu mai departe pe nătărăul:

— Vor iscăli dacă-i vom strînge cu ușa, însă la proces vor nega. Vor spune că au declarat ce-au fost siliți să declare și au iscălit ca să scape de bătaie.

— Ei și? Treaba tribunalului. Să se descurce cum vor ști. Însă în situația actuală Tribunalul militar va ține seama de ceea ce va fi scris în dosarele încheiate de noi și nu de declarațiile pe care le vor face ei în instanță la îndemnul avocaților... Ai înțeles, Orbescule?

— Am înțeles, să trăiți, domnule inspector.

— Pricepi acum pentru ce ți-am zis că ești nătărău?

— Pricep, să trăiți, domnule inspector.

— Am să-i spun și Mamiței că ai recunoscut că ești nătărău, Orbescule.

— Multstimata doamnă Grunz știe că sînt nătărău însă o să-i facă plăcere dacă va auzi că și dumneavoastră mă considerați nătărău, domnule inspector. Multstimatei doamne Grunz o să-i facă chiar mare plăcere.

Se pornise iar vînt rece. Şi vîntul rece zgîlţîia obloanele de parcă ar fi vrut să le scoată din balamale. Orbescu spuse :

— Să trăiţi, domnule inspector, încep să mă întreb pentru ce Landră şi Pocal întîrzie ? S-a luminat de ziuă.

— Nu le purta grija, Orbescule. Pînă le-au găsit casele, pînă i-au trezit din somn, pînă i-au adunat... Le-am dat cam mult de lucru băieţilor.

— Poate că era mai bine, domnule inspector, dacă mă trimiteaţi pe mine cu echipa. N-am ce zice. Şi Landră şi Pocal sînt băieţi buni, însă la operaţii de acest fel e nevoie şi de experienţă, de multă experienţă.

— Te-aş fi trimis, Orbescule. Dar nu erai la serviciu, Orbescule. Cînd mie-mi ardea aici buza, cine ştie cui puneai dumneata coarne, Orbescule.

— Să trăiţi, domnule inspector...

— Taci, Orbescule, taci. Nu-mi mărturisi nimic. Fii cavaler. Păstrează-ţi secretele amoroase, Orbescule. Nimic nu e mai dezagreabil decît un bărbat care îşi dă în vileag secretele amoroase.

Landră bătu în uşă. Intră. Şi după ce închise uşa în urma lui se uită posomorît în jos. Grunz îl privi. Şi parcă-l plesni cineva cu biciul peste obraz. Se repezi şi-l apucă pe Landră de gît. Începu să urle la el :

— Idiotule ! De ce taci ? De ce nu-mi raportezi ce-aţi făcut ? Unde e Pocal ? Unde sînt arestaţii ?

Cu gîtul strîns între mîinile inspectorului, Landră se sufoca. Ochii i se bulbucau, îi ieşeau din cap. Interveni Orbescu :

— Lăsaţi-l, domnule inspector. Îl omorîţi. Daţi-i drumul, domnule inspector.

Grunz nu-l auzea. Îl strîngea şi mai tare pe Landră de gît.

— Unde e Pocal ? Idiotule ! Unde sînt arestaţii ?

Disperat, Orbescu urlă :

— Nu-l omorîţi, domnule inspector. Nu-l sugrumaţi ca pe Iovca Silef, domnule inspector. Moare ca Iovca Silef, domnule inspector. Moare ca Iovca Silef, dacă nu-l slăbiţi, domnule inspector.

Îl trase de haină şi repetă ca un ieşit din minţi :

— Iovca Silef, Iovca Silef, Iovca Silef...

În cele din urmă, Grunz auzi numele bulgăroaicei. Se dezmetici şi-l slăbi din strînsoare. Landră suspină adînc, îşi pipăi gîtul şi şopti :

— Apă...

Orbescu îi aduse un pahar cu apă. Landră bău. Inspectorul, ruşinat de cele făptuite, i se adresă blajin :

— Dragă Landră, iubite Landră, m-ai înnebunit pur şi simplu cu tăcerea dumitale şi mai ales cu mutra dumitale plouată. Spune-mi, dragă Landră, raportează-mi, iubite Landră, ce s-a întîmplat ?

Cîteva clipe Landră tăcu. Făcu semn că-l doare încă gîtul, apoi vorbi :

— La Gherghe Stoienică... Ne-am dus întîi la Gherghe Stoienică... L-am luat cu noi şi pe Dragalina Farcaş...

În Grunz se iscă iar mînia şi începu să fiarbă.

— L-aţi luat cu voi pe Dragalina Farcaş ? Fără să-mi raportaţi ? Fără să-mi cereţi permisiunea ? Şi de ce l-aţi luat cu voi pe Farcaş ?

— Să trăiţi, domnule inspector, să ne arate casa.

— Numai pentru atîta? Dar aveaţi adresa lui Stoienică. Cunoşteaţi adresa lui Stoienică. Ce vă trebuia Farcaş?

— Aveam adresa. Cunoşteam casa lui Stoienică. Însă Farcaş îl cunoştea personal pe Stoienică. Voiam să-l strige, să iasă afară, să-l arestăm fără tămbălău.

— Nemernicule! Dar eu vă ordonasem ca arestările să le faceţi cu tămbălău.

— Păi tămbălău a ieşit, domnule inspector, chiar mai mult decît aţi intenţionat dumneavoastră.

— Spune, Landră. Cîntă, Landră. Ce fel de tămbălău a ieşit, Landră?

— Au fost împuşcături.

— Multe?

— Multe.

— Şi l-aţi arestat pe Stoienică?

— Nu.

— Atunci pe cine aţi arestat?

— Am arestat un băiat. Am arestat şi o fată. Am arestat-o şi pe Galina, nevasta lui Stoienică...

— Cine e băiatul?

— Nu ştiu.

— Şi fata?

— Nu ştiu.

— Pe Petra Părtuns aţi arestat-o?

— Nu.

— Pentru ce?

— Să trăiţi, domnule inspector, cînd m-am dus s-o arestez pe Părtuns, l-am găsit acolo pe domnul prefect Bold. Dormea la fată. S-a trezit din somn

şi m-a alungat. M-a şi insultat, domnule inspector, deşi mă aflam în exerciţiul funcţiunii. Mi-a spus că o să vorbească dumnealui cu dumneavoastră.

— Dar pe doctorul Glad Inocenţiu mi l-aţi adus ?

— Nu, domnule inspector. Nu era acasă. Se afla la frate-său, la domnul avocat doctor Geza Inocenţiu. Şi, cum nu aveam dispoziţii să calc casa domnului avocat doctor Geza Inocenţiu, n-am călcat-o...

— Şi cu ceilalţi ? Pe ceilalţi de pe listă de ce nu mi i-aţi adus ?

— Din cauza împuşcăturilor din fundătură, cînd am vrut să-l arestăm pe Stoienică. Împuşcăturile şi urmărirea lui Stoienică ne-au făcut să pierdem mult timp. Avem şi răniţi, domnule inspector.

— Răniţi ?

— Da.

— Cîţi ?

— Trei. Pocal şi doi oameni din echipă.

— Cine i-a împuşcat ?

— Stoienică. Cu pistolul lui Pocal. A fost o încăierare. Stoienică i-a smuls lui Pocal pistolul din mînă. Şi pe urmă...

— Şi pe urmă Stoienică a tras în Pocal şi în ceilalţi.

— Întocmai, să trăiţi, domnule inspector.

— Şi răniţii noştri unde sînt ?

— În stradă. În sănii.

— Duceţi-i undeva într-o odaie şi chemaţi un medic să-i vadă şi să-i îngrijească.

— Am înţeles, să trăiţi, domnule inspector.

Landră vru să plece să împlinească ordinul. Grunz îl opri :

— Arestații unde sînt?
— Afară, în sanie.
— Vino cu ei aici să-i văd.
Landră plecă și veni cu perechea de tineri și cu femeia lui Stoienică.
— Ia-le călușele.
Landră le luă călușele de la gură. Grunz privi băiatul. Privi și fata. O întrebă:
— Cum te cheamă?
— Bălănica Dron.
— Unde lucrezi?
— La fabrica de cherestea a domnului Gross.
— Cunoști cumva o lucrătoare măruntică, numită Marișca Balint?
Fata zîmbi:
— Vai, domnule, cum să n-o cunosc? O cunosc. Toată lumea o cunoaște pe tanti Marișca.
— Pe tine cum te cheamă?
— Justin Vlaicu.
— Unde lucrezi?
— La Căile Ferate.
— Cunoști pe unul Licu Oroș care muncește la gară?
— Pe Licu Oroș? Îl cunosc. De cîteva ori am și băut împreună cîte o litruță, două de palincă.
— Bravo! Bravo! Îmi pare bine. Îmi pare nespus de bine, Landră...
Se apropie de nevasta lui Stoienică. Îi dădu ocol. Se opri la un pas în fața ei. O întrebă:
— Cum te cheamă?
— Galina.
— Ești nevasta lui Gherghe Stoienică?

— Nu, domnule.
— Atunci cine eşti ?
— Una din ţiitoarele lui.
— Cîte ţiitoare are Stoienică ?
— Trei. Cu mine patru.
— Le cunoşti ?
— Da... Însă s-ar putea să mai aibă şi altele.
— Landră...
— La ordin, să trăiţi, domnule inspector.
— Du-i.
Landră îi luă şi-i duse la beci.
— Vezi, Orbescule, vezi ? Deşi au avut ghinion, băieţii tot au făcut o treabă bună. Avem un tînăr. Avem o tînără. Avem ţiitoarea unuia care mai are şi alte ţiitoare... Îngroşăm lotul, Orbescule. O să avem succes, băiete. Mare succes.
Veni Stamate şi-i înmînă o scrisoare. Inspectorul o desfăcu şi o citi. Îl întrebă pe Orbescu :
— Ştii ce scrie aci, Orbescule ?
— Voi şti dacă îmi veţi spune, domnule inspector.
— Domnul doctor în drept Geza Inocenţiu mă invită astăzi la prînz să iau masa la dumnealui. Cu Mamiţa mă invită, Orbescule. Mare onoare, Orbescule. Este întîia oară de cînd ne aflăm aici, Orbescule, cînd un om de vază mă invită la el la masă cu Mamiţa. Mare cinste mi se face. Înţelegi, Orbescule ?
— Înţeleg, să trăiţi, domnule inspector. Deşi sînt un mare nătărău, înţeleg.

33

DEJUN

După ce Glad Inocenţiu închise uşa în urma lui Landră, se întoarse în salon. Femeia de serviciu îi aduse cafeaua. Îl întrebă :

— Ce-a vrut copoiul ?

Doctorul se miră.

— Îl cunoşti ? Şi dacă îl cunoşti de ce i-ai dat drumul în casă ?

— Să-mi fie cu iertare, domnule doctor, mi-am dat seama cine este abia după ce v-am trezit şi l-am văzut mai bine la faţă în salon.

— Fleacuri ! Nu voia nimic. Să nu spui însă nimănui că m-a vizitat.

Femeia zise cu glas supărat :

— De ce îmi tot atrageţi luarea-aminte ? Ştiţi bine că sînt ca şi mută.

— Ştiu. Dar dumneata nu te supăra, Catiţo. Pînă se va întîmpla ceea ce dorim noi să se întîmple, sînt nevoit să fiu bănuitor cu toată lumea.

— Eu nu sînt toată lumea, domnule doctor.

Îl mai mustră şi cu alte cuvinte. Doctorul o ascultă răbdător. Femeia îl iscodi :

— Astăzi luaţi masa acasă ? Întreb ca să ştiu dacă trebuie să vă gătesc.

— Nu e nevoie să te osteneşti. Voi lipsi toată ziua.

— Ce să spun bolnavilor care vă vor căuta?

— Să le spui că le voi sta la dispoziţie mîine. Şi să-i rogi să mă scuze.

Femeia plecă, dînd din cap a nemulţumire. Doctorul îşi bău cafeaua şi se scutură de oboseala somnului. Îndoiala, ca un şarpe negru, i se strecură în inimă. Îl cuprinse frica. S-ar putea ca Grunz să nu-l creadă pe Landră şi să trimită la el o altă echipă, să-i înconjoare casa, să-l prindă şi să-l împuşte. S-ar putea, de asemenea, ca Landră să-i fi întins o cursă. De unde ştia el că nu-l aşteaptă cu oamenii lui la colţ? Avea lungă şi grea experienţă. Nu se încredea în nimeni, niciodată. Trebuia, pînă la izbînda mişcării, să-şi ducă viaţa ca o sălbăticiune, cu urechea ageră mereu la pîndă.

Vru să se îndrepte ca de obicei spre baie, să se spele şi să se bărbierească. Frica îl împiedică. Se îmbrăcă în grabă, îşi încărcă revolverul şi ieşi pe uşa de serviciu în curte. Se strecură printre nămeţii înalţi, sări în curtea vecinului — o curte uriaşă, plină de duzi bătrîni şi de salcîmi — şi de acolo sări încă un gard care sub greutatea lui pîrîi şi se rupse, ajunse într-o ulicioară pustie. Pe străzi ocolite, cu mîna pe revolver şi uitîndu-se în toate părţile ca să nu fie surprins, ajunse la avocatul doctor Geza Inocenţiu. Obloanele erau trase, semn sigur că avocatul doctor dormea încă. Găsi uşa de la bucătărie deschisă şi în bucătărie o găsi pe cumnată-sa, îmbrăcată într-un halat de noapte şi cu părul blond pus pe bigudiuri. Pregătea gustarea de dimineaţă.

— Sărut mîna, cucoană Viora.

— Bună dimineața, doctore... Dar ce e cu dumneata ? Te-ai trezit și ai plecat de acasă cu noaptea în cap...

— Frate-meu s-a sculat ?

— Încă nu. Însă trebuie să se trezească dintr-o clipă în alta. Dumneata ți-ai luat micul dejun ?

Doctorul rîse :

— Nu aveam cum. Am plecat în grabă.

— Atunci să pregătesc ceva și pentru dumneata.

— N-ar strica.

Îl auziră pe avocatul doctor strigînd :

— Viora... Viora...

Doctorul spuse :

— Mă duc să-l văd.

Își dezbrăcă paltonul și-l agăță în cuier. Pe avocatul doctor îl găsi întins în pat. Desfăcuse obloanele și lumina fumurie a dimineții pătrunsese în odaia în care domnea aerul lînced și stătut. Văzîndu-l pe doctor, Geza Inocențiu se ridică în capul oaselor. Căscă și uită să-și acopere gura cu mîna. Îl întrebă :

— Ce te aduce ?

— Grunz... A trimis oameni să mă aresteze.

— Și ?

— Cum vezi, nu m-au arestat.

— E nebun. De ce să te aresteze ? Cu voia ori fără voia regelui, mîine-poimîine luați puterea. Ce rost ar mai avea arestarea ta acum ?

— S-o fi schimbat ceva la București. O fi primit ordin de la București.

— Nu se poate. Aseară prefectul a luat masa la mine. A plecat pe la miezul nopții. Nu știa nimic.

Dacă ar fi știut, mi-ar fi spus. Am vorbit și despre Grunz. Inspectorul e în panică. A intrat într-o încurcătură din care probabil nu știe cum să iasă.

Viora le aduse micul dejun : slană și ouă prăjite, costiță de purcel afumată, bere. Mîncară toți trei cu foame.

— Auzi, Viora, az-noapte Grunz a trimis oameni să-l aresteze pe frate-meu.

— O fi trimis să-l aresteze și pe Glad, dacă spune Glad. Az-noapte, după plecarea prefectului, tu, Geza, te-ai culcat. Și cum te-ai culcat, ai adormit buștean. Dar de mine multă vreme nu s-a apropiat somnul. Tocmai începusem să ațipesc, cînd am auzit împușcături. Să tot fi fost ceasurile trei. Așa că eu cred că inspectorul a arestat ori a încercat să mai aresteze și pe alții.

Doctorul Glad Inocențiu păli. Avocatul doctor Geza Inocențiu spuse :

— Împușcături... S-ar putea să ai dreptate, Viora. Să nu ne grăbim însă să tragem concluzii. Cît e ceasul la tine, Glad ?

Doctorul consultă ceasul pe care-l purta la mînă și cu acest prilej îl și întoarse.

— Șapte.

— O să pice dintr-un moment într-altul Chifa. Tînărul acesta parcă ar avea o mie de ochi și o mie de urechi. Vede tot ce se petrece și aude tot ce se vorbește în oraș. M-aș mira dacă nu ne-ar aduce noutăți. Pînă atunci, Glade, du-te la baie și bărbierește-te. Un om nebărbierit face impresia că nici nu și-a clătit obrazul cu apă. Găsești acolo toate cele necesare.

Rămas numai cu nevasta, avocatul doctor o chemă lîngă el, o îmbrăţişă şi o sărută pe frunte. Zise :

— Nu te supăra, scumpo, şi nu-mi fă necazuri. Astăzi Glad ne aduce deranj şi supărare. Ne-a mai adus. Şi nu o dată. S-ar putea să ne mai aducă. Dar mie Glad mi-e frate. Nu-l pot lăsa fără ajutor. Şi apoi trăim vremuri neobişnuite. Mereu se schimbă politica. Acum frate-meu Glad e urmărit ca o fiară şi e ameninţat cu împuşcarea. Însă, după cîte se văd şi se prevăd, pînă la vară, ori cel mai tîrziu pînă la toamnă, legiunea va veni la guvern şi atunci frate-meu Glad va juca rol mare. Eu voi fi mîndru că Glad îmi este frate, iar tu, scumpo, vei fi fericită că eşti cumnata unui ministru care tăind capetele multora le va păzi cu străşnicie pe ale noastre.

— De supărat, nu mă supăr, Geza. Însă, orişicît... Nu mi-ar face plăcere ca urmărindu-l pe Glad să vină aici şi să-mi calce casa derbedeii lui Grunz.

Poate că discuţia dintre soţi ar fi devenit bolovănoasă şi s-ar fi întins dacă nu ar fi bătut discret în uşă secretarul avocatului doctor, tînărul Emilian Chifa. După ce bătu în uşă, Chifa o crăpă şi-şi vîrî în odaie numai vîrful ascuţit al nasului :

— Pot să intru, patroane ?

— Poţi, îi răspunse Geza, însă te rog să mă scuzi că te primesc în pat.

— Dumneavoastră să mă scuzaţi pe mine, patroane. Dau năvală cu rîtul, ca porcul. Dar trebuie să ştiţi că-mi arde limba.

— Poftim. Intră şi răcoreşte-ţi-o grăind.

Tînărul intră, sărută mîna cucoanei Viora, strînse mîna patronului şi se aşeză, fără să aştepte să fie poftit, pe un taburet îmbrăcat în catifea albastră.

— Toată noaptea s-au auzit împuşcături în oraş, patroane. Le-aţi auzit şi dumneavoastră ?

— Eu nu. Dormeam. Cucoana Viora însă susţine că le-a auzit. La mine în casă dumneaei se ţine de insomnii.

— Firesc, patroane. Cucoanele sînt nervoase. Noi bărbaţii...

— Emiliane...

— Scuzaţi-mă, cuconiţă Viora, n-am vrut să fac nici o aluzie la dumneavoastră.

— Lasă băiatul în pace, scumpo, lasă-l să-şi deşerte sacul.

— Patroane, nu ştiu încă cine şi pentru ce a fost arestat. Însă az-noapte s-au făcut zeci de arestări. Se pare că unii s-au împotrivit. Se vorbeşte de morţi, de răniţi. Se pare că Grunz a pierdut şapte-opt oameni.

— O adevărată bătălie.

— Da, patroane, aşa se pare că a fost : o adevărată bătălie.

Avocatul doctor ieşi din pat şi începu să se plimbe prin odaie desculţ şi în pijama. Avea picioare păroase, cu labe mari şi noduroase. Pijamaua era deschisă şi i se vedea pieptul lat, plin de păr negru, cîrlionţat. Cucoanei Viora îi veni cu dezgust. Zise :

— Pune, omule, un halat pe tine şi vîră-ţi picioarele în papuci. Chifa este de-ai casei, însă nu şi din familie. Simte-te.

— O să facă parte şi din familie, nu te îngrijora. O să-l însor cu nepoată-mea Livia. Numai să-i dea post bun frate-meu Iroaie la „Dragoş Vodă". Ţine vacant un post de jurisconsult pentru avocatul care se va căsători cu nepoata mea Livia Căuş.

— Parcă îmi făgăduiseşi locul pentru frate-meu Plauţiu. Văd, bărbate, că nu îţi ţii cuvîntul şi tot la familia „dumitale" te gîndeşti.

— Dar Plauţiu încă nu şi-a terminat facultatea. Pînă termină Plauţiu mai e timp.

— Doi ani mai sînt.

— Or fi doi, or fi trei. Plauţiu s-a spurcat la viaţă dulce, de Cluj.

— E tînăr. Ce tot îi cauţi băiatului nod în papură?

— Nu-i caut cusururi, însă e ştiut că în ceea ce priveşte învăţătura nu dă în brînci. Dimpotrivă, cum bine ştii, se cam lasă pe tînjeală.

— Se lasă, nu se lasă, se cuvine să-ţi ţii cuvîntul.

— Am să mi-l ţin, Vioră.

— Cum o să-l ţii, dacă tu şi Iroaie vă gîndiţi să daţi locul vacant lui Chifa?

— În ziua în care Plauţiu ne va prezenta patalamaua, Iroaie îl va scoate la pensie pe Boitoş.

— Dar Boitoş e încă tînăr. Cum o să-l pensioneze Iroaie?

— Iroaie e director. Poate să pensioneze oricînd şi pe oricine de la „Dragoş Vodă". Dacă Boitoş va face gălăgie, Iroaie îl va concedia pur şi simplu. Aşa că, vezi, scumpo, că, gîndindu-ne să-i asigurăm o situaţie bărbatului Liviei, nu l-am pierdut din ve-

dere pe Plauțiu. Apoi, pentru Livia ne-a rugat și episcopul de Oravița. O are la inimă.

Doamna avocat doctor ascultă argumentele soțului pufnind.

— Dacă nu ar fi de față secretarul, ți-aș mai spune eu dumitale multe.

Emilian Chifa sări în picioare de pe taburet. Se înclină:

— Dacă doriți, pot să mă retrag, doamnă.

— Ia loc, tinere, și continuă-ți noutățile.

— Atîta știu, patroane. Mai mult n-am auzit.

— Dar ce fel de cetățeni a arestat Grunz? Comuniști?

— Așa se pare, patroane. Însă se poate să fi arestat și politicieni din alte partide.

— Du-te în cancelarie, Chifa, și telefonează-i urgent lui frate-meu Iroaie. S-ar putea să-l mai găsești acasă. Spune-i că-l rog să poftească numaidecît la mine. Avem de ținut un consiliu de familie care nu suferă întîrziere. Mă îmbrac și vin și eu la cancelarie. De altfel, e tîrziu și o să înceapă să ne sosească și clienții.

— Cîțiva au și sosit, patroane.

— Cine sînt?

— Țăranii din Șimleu. Aceia trei, care s-au încăierat cu pădurarii statului.

— Poftește-i în cancelarie și ține-i de vorbă pînă mă arăt și eu. Nu-i pofti însă decît după ce-i comunici lui frate-meu Iroaie rugarea mea.

— Fiți fără grijă, patroane. Se va executa întocmai.

Bărbierit, pieptănat, cu hainele periate și bine potrivite pe trup, doctorul Glad Inocențiu se simți bine. Frica îi trecuse.

— Ei, ce spui, Geza? Crezi c-o să izbutim să-l domolim pe Grunz?

— I-am spus lui Chifa să-i telefoneze lui Iroaie. Trebuie să pice din moment în moment. Vom ține un consiliu de familie. Ne vom sfătui. În orice caz, te povățuiesc să fii calm. Grunz nu va cuteza să trimită oameni la casa mea.

Îl lăsă singur pe Glad. Se duse și se spălă repede, se bărbieri și se puse la ștaif.

— Mă așteaptă în cancelarie trei clienți.

— De soi?

— Aș! Niște țărani de la Șimleu.

— Și te-ai pus pentru ei la ștaif?

— Desigur, Glad. Altfel și-ar pierde respectul pentru mine. Și o dată cu respectul și-ar pierde și încrederea. Clientul, mai ales dacă e om simplu, nu are respect pentru un domn pe care-l vede în pijama, nespălat și cu urdori la ochi. Așteaptă-mă. În cîteva minute îi expediez. Pînă atunci poate că vine și Iroaie.

Abia trecuse Geza în cancelarie că inginerul Iroaie Inocențiu, directorul societății forestiere „Dragoș Vodă" se și arătă. Îngrijorat, se repezi la Glad și-l țucui.

— Ce e, frate? Am auzit că s-au făcut arestări az-noapte. Nu cumva porcul de Grunz...

— A îndrăznit. A trimis oameni să mă ridice.

Veni Emilian Chifa.

— Domnilor, domnul avocat doctor vă poftește în cancelarie.

Se duseră. Emilian Chifa, pletos, cu mustăcioară subțire pe buză, purtînd lavalieră, îl urmă. Avocatul doctor îi spuse:

— Chifa, du-te și ajută-i cucoanei la bucătărie. Iulișca ne-a părăsit și încă nu am găsit servantă nouă și pe plac. Să nu vii pînă nu te chem. Ne deranjezi.

— Am înțeles, patroane.

Avocatul doctor închise ușa și învîrti cheia.

— Ia loc, Iroaie. Ia și tu loc, Glad. Sîntem numai între noi. Putem vorbi deschis. Nu ne aude nici o ureche străină... Iată, Iroaie, ce s-a întîmplat aznoapte. Măgarul de Grunz...

Auzind cheia întorcîndu-se în broască, Emilian Chifa dădu năvală în dormitor. O găsi pe cucoana Viora scoțîndu-și bigudiurile din păr. O luă în brațe și-i mușcă gura. Femeia se zbătu ușor, alintîndu-se, și-și liberă pentru o clipă buzele cărnoase pe care încă nu apucase să și le rujeze.

— Stai, nebunule! Potolește-te, zmintitule! Dă peste noi Geza.

— Nu dă, cucoană Viora. Frații au intrat în consiliu. Și pînă nu epuizează toate argumentele pro și contra...

— Zăbăucule!... Nesătulule!... Într-o zi o să ne prindă Geza...

Împotriva prevederilor lui Emilian Chifa, consiliul nu ținu decît un ceas. Secretarul avocatului doctor se afla la bucătărie cu cucoana Viora cînd se auzi chemat de patron.

— Chifa !... Unde eşti, Chifa ?...
— Aici sînt, patroane.
— Vino încoace.
Îi întinse o scrisoare.
— Ia scrisoarea. Bag-o în buzunar. Dai fuga şi i-o duci inspectorului Grunz.
— Acasă sau la serviciu ?
— Unde-l vei găsi. Însă ar fi mai bine să-l cauţi întîi la serviciu. Am toate motivele să cred că se găseşte acolo.
Secretarul plecă. Geza se întoarse în cancelarie.
— Acum, Iroaie, e musai să intri tu în bătălie.
— Adică ? Să caut să-l conving pe Grunz să-ţi primească poftirea la masă ?
— Grunz va primi. Va fi chiar fericit. Nevastă-sa se va simţi încîntată. Necazul e altul. Viora se va opune ca doamna Grunz să-i calce pragul casei şi să-i guste bucatele. Glad, du-te şi cheam-o tu aici pe scumpa mea soţie.
Glad veni cu doamna avocat doctor. Viora avea obrazul luminat şi ochii limpezi şi fericiţi. Îi pierise mahmureala nesomnului şi acreala nemulţumirii. Avocatul doctor Geza Inocenţiu îi spuse :
— Mă bucur că te văd veselă.
— Chifa !... Zmintitul de Chifa ! Mi-a povestit o mulţime de anecdote. De-ar avea băiatul ăsta şi minte pe cît are haz, ar fi ceva de capul lui. Atîta am rîs că era să şi mor.
— Astăzi, scumpo, trebuie să fii bine dispusă. Bine a făcut Chifa că te-a veselit. Să-i transmiţi sincere felicitări.

— Te pomenești că vrei să-mi spui că domnul cumnat Iroaie s-a hotărît să țină locul vacant de la „Dragoș Vodă" pentru frate-meu Plauțiu.

— Nici o grijă, cumnată. Să nu ai dumneata nici o grijă. De Plauțiu ne vom ocupa ca și cum ar fi fratele nostru. Îl vom ajuta chiar să-și treacă examenele. Mă gîndesc să fac în acest scop, pe curînd, o călătorie la Cluj. Însă acum este vorba despre altceva. Dumneata, cumnată, să faci un sacrificiu. Pentru noi. Și-ți vom rămîne recunoscători toți trei, însă mai ales eu și cu Glad.

— Dacă n-o să-mi cereți capul !...

— O ! Scumpo, scumpo...

— Este în interesul lui Glad, cumnată, să pregătești masă mare, la prînz, pentru noi cei de față și pentru încă două persoane.

— Îmi va fi greu pentru că sînt singură. Bucătăreasa a plecat și alta încă nu am găsit.

— Ți-o voi trimite pe Elsa mea. Nemțoaica se pricepe.

— Aș putea să știu cine vor fi celelalte două persoane ?

Iroaie se hotărî să dea lovitura dintr-o dată. Spuse repede :

— Domnul inspector Grunz cu soția.

Viora, simulînd cu iscusință un leșin, se prăbuși pe cel mai apropiat fotoliu. Doctorul Glad Inocențiu făcu semn fraților lui să nu intre în panică. Umplu un pahar cu apă și-l duse la gura leșinatei. Prin spoiala subțire a rujului, îi văzu buzele mușcate adînc, cu patimă. Își spuse în gînd : „Nu-l mai credeam pe Geza atît de îndrăgostit de Viora și

încă aprins de o patimă tinerească". Zîmbi și o îndemnă :

— Bea puțină apă. O să-ți facă bine.

Viora bău. Deschise ochii și începu să țipe :

— Mai bine mi-ați fi cerut capul. Pe Grunz mai înțeleg. Dar cum o să primesc în casa mea și la masa mea o femeie ca Mamița ? Ce-o să spună orașul de mine ? O să ajung să fiu arătată cu degetul pe stradă. Lumea mă cunoaște de femeie cinstită. Ce-o să spună despre mine frate-meu Plauțiu ? Din toată familia mea pe care am avut-o, atîta mi-a mai rămas : Plauțiu. Acum o să-l pierd și pe Plauțiu. O să mă desconsidere și Plauțiu... Grijă de el nu am. Dar numele cinstit pe care l-am moștenit de la părinți eu îl mînjesc. Mă siliți să primesc în casă și la masă o dezmățată, o...

Doctorul Glad Inocențiu tăcu. Tăcu și avocatul doctor Geza Inocențiu. La ofensivă trecu numai inginerul Iroaie :

— Iartă-ne și iartă-mă, cumnată. Eu am fost cu ideea nefericită. M-am gîndit că e în joc viața lui Glad. Dumneata ai dreptate. Renunțăm. Îl lași pe Glad la cheremul lui Grunz. O să încercăm să-l salvăm altfel. Ne zisesem că Mamița e deșteaptă și orgolioasă, că are putere asupra inspectorului, că... Dar de ce să-ți mai înșir toate argumentele ? Dacă nu se poate, nu se poate, cumnată.

Se ridică să plece. Zise :

— Glad, frate, mergi cu mine.

— Și ce facem cu Grunz ? întrebă Geza.

— Ce să facem ?

— L-am invitat.

— Îi trimiţi tot prin Chifa încă o scrisoare prin care anulezi invitaţia.

— Pat mare ruşine.

— N-ai decît. Dacă ştiam, frate Geza, că în casa ta nu cocoşul cîntă, ci găina, nu te lăsam să-l inviţi pe Grunz. Acum, mai ales dacă a şi apucat să-i comunice neveste-si invitaţia, furia lui împotriva lui Glad va creşte. În orice caz, Geza, vom încerca să ne descurcăm şi fără ajutorul vostru. Hai, Glad.

Se îndreptară spre antreu să se îmbrace şi să plece.

— Dacă nu mi-ar fi ruşine de lume, dacă nu mi-ar fi ruşine de Plauţiu, mi-aş călca pe inimă.

— De lume să nu-ţi pese niciodată, cumnată. Oricum, lumea tot vorbeşte de fiecare dintre noi. Cît despre tînărul Plauţiu Paşca, stimatul dumitale frate, am găsi, la o adică, mijlocul să-i îndulcim amărăciunea.

— Cum, cumnate Iroaie, nu văd cum. Băiatul e foarte sensibil, foarte, foarte sensibil...

— Aş putea să-l numesc de pe acum jurisconsult la „Dragoş Vodă". Să-i plătesc salariul şi să-l ţin în concediu pînă îşi sfîrşeşte studiile. Societatea nu este de stat şi nu văd ce m-ar împiedica.

Viora lăsă capul în jos. Cîteva clipe tăcu. Pe urmă spuse :

— Dragă cumnate Iroaie, trimite-mi-o pe nemţoaica dumitale, să mă ajute. Şi cînd vii la masă la prînz adu-mi în buzunar numirea lui Plauţiu. O să-i facă mare bucurie băiatului. E foarte, foarte sensibil. Cît despre Glad, de ce să-l scoţi acum la lumină şi să-l dai primejdiei ? Poată să rămînă aici. S-a

trezit și a venit la noi cu noaptea în cap. O fi ostenit. Să rămînă la noi. Să se și odihnească. Nu e așa că ai nevoie de odihnă, cumnate Glad?

— Aș cam avea, cumnată Viora.

Grunz plecă grăbit. Arestările proiectate nu izbutiseră. Trei oameni din subordinea lui fuseseră loviți de glonț. Băieții puseseră însă mîna pe tînărul acela guraliv și pe două femei care nici ele nu erau, după cît reușise să-și dea seama, zgîrcite la vorbă. Va scoate cu ușurință de la acești oameni, căzuți din întîmplare în laț, toate mărturisirile de care avea nevoie pentru proces. Îi scăpase doctorul Glad Inocențiu. Probabil că menajera doctorului, cunoscîndu-l pe Landră și dîndu-și seama că acesta îl căutase pe doctor pentru a-l aresta, alergase la Geza Inocențiu cu vestea. Acestui fapt îi datora el invitația la dejun — cu Mamița. Mamița se va bucura. Mamița își va face în sfîrșit intrarea în lumea bună a orașului. Pentru că dacă renumitul avocat doctor și doamna soție a renumitului avocat doctor Geza Inocențiu o invitau în casa lor și la masa lor, de ce n-ar primi-o de acum înainte și alții? În timpul încăierării din fundătura Horvath, trei dintre oamenii lui căpătaseră răni. Printre aceștia se afla și harnicul Pocal. Ei și? Nu-și făcuseră decît datoria. Zgomotoasa încăierare îi întărea poziția. Orașul și regiunea erau pline de indivizi periculoși. Gloanțele primite de Pocal și de ceilalți doi justificau asprimea măsurilor luate de el, justificau duritatea cu care interogase pe comu-

niştii arestaţi. Justificau chiar şi accidentul bulgăroaicei. Dacă va fi întrebat: „Ce ai făcut, Grunz?" — va răspunde: „Nu vedeţi în ce oraş trăiesc? Haimanalele trag cu armele asupra noastră."

Acasă, împotriva aşteptării şi a obiceiului, o găsi pe Mamiţa supărată foc. Cum îl văzu, femeia voinică şi negricioasă se năpusti asupra lui cu gura:

— De unde-mi vii vesel şi zburdînd ca un cîrlan? Unde ţi-ai petrecut noaptea? Cu ce căzătură te-ai zbînţuit? Te-am aşteptat, te-am aşteptat... N-am închis ochii. Nu mai eşti pentru mine soţ iubitor ci o adevărată pacoste. Unde mi-ai fost?

— Serviciul, Mamiţo, serviciul.

— Să nu-mi scoţi mie ochii cu serviciul. Ştiu eu ce ştiu. Pînă cînd crezi că o să mai rabd? A? M-am săturat de dumneata, Grunz. Am să te las, Grunz. Am să te părăsesc, Grunz. Îmi iau lumea în cap, Grunz. Nici nu vreau să mai aud de dumneata, inspectore, necum să te văd. Să piei din ochii mei! Auzi?

Inspectorul, năuc, nu ştia ce să mai creadă. Pînă acum, oricînd ar fi venit acasă şi de oriunde ar fi venit, Mamiţa îl primea cu surîsul pe buze şi cu braţele deschise. Acum îl ocăra. Îi spunea „dumneata". Îi zicea „Grunz". Gîndi că se preface, că glumeşte.

— Mamiţo, zi-mi „Puiule". Zi-mi „tu". De ce mă iei cu „dumneata" şi cu „Grunz", Mamiţo? Tocmai azi, cînd îţi aduceam o veste bună, ţi-a căşunat din senin pe mine.

— Dumneata şi veste bună! De cînd te-am luat, nu mi-ai adus o dată o veste bună. De cînd te-am

luat, nu m-ai scos o dată în lume. Mă ții închisă în casă ca în pușcărie...

Grunz nu-i mai dădu nici o ripostă. O lăsă să-l certe și să-l ocărască. În gura femeii, hotărîtă să-l părăsească pe inspector și să plece cu Orbescu la București, înviară dintr-o dată, pe neașteptate, toate cuvintele urîte și toate expresiile grase pe care le auzise ani de-a rîndul în îndepărtata ei tinerețe, prin toate casele și localurile în care își adunase averea. Cînd osteni și în sfîrșit tăcu, Grunz îi întinse scrisoarea avocatului doctor Geza Inocențiu.

— Citește-o, Mamițo. Te rog, citește-o.

Mamița luă scrisoarea și o citi. Rînji cum încă Grunz nu o văzuse pînă atunci rînjind. Spuse:

— Asta îți era „vestea bună", domnule inspector?

— Da, spuse Grunz. Familia Geza Inocențiu ne face mare onoare, Mamițo.

— Onoare? Poate dumitale, domnule inspector. Mie nu. Nu e nici o onoare pentru mine să mă primească în casa ei o curviștină ca nevasta lui Geza.

— Mamițo! Cum poți să spui așa ceva despre soția avocatului doctor Inocențiu? Doamna Viora are un nume...

— Lasă că știu eu ce fel de nume are.

— Mamițo! Ești în eroare, Mamițo...

— Nu sînt în nici o eroare, Grunz.

— Trebuie să mergem, Mamițo. Omul ne-a invitat. Nu-l putem refuza.

— Du-te dumneata, Grunz. Pe mine te rog să mă lași în pace...

Fraţii Inocenţiu se plimbau nervoşi prin cancelarie. Doamna Geza Inocenţiu pregătise bucatele alese şi ajutată de Chifa şi de Elsa întinsese masa. Pe urmă, doamna Geza Inocenţiu se îmbrăcase ca de sărbătoare şi, presupunînd că nevasta inspectorului va veni încărcată de bijuterii, nu vroise nici ea să se lase mai prejos. Avocatul doctor se şi supărase :

— Semeni mai curînd cu o vitrină de magazin decît cu o femeie gătită. Ai pus pe tine cu lopata toată aurăria şi pietrăria pe care o posedăm.

— Nu vreau să creadă nevasta inspectorului că sînt o golancă.

Se ciondăniră şi se împăcară. Avocatul doctor spuse :

— De ce o fi întîrziind inspectorul ?

— Te pomeneşti că ne face bucata.

— Nu se poate. Atîta obraz are şi el.

— Dacă era hotărît să ne refuze, ne-ar fi dat un telefon.

— Invitaţia era pentru ora două şi acum ceasornicul arată trei.

— Trebuie să vie.

Soneria ţîrîi. Avocatul doctor se duse la uşă. Inspectorul Grunz, cu braţul încărcat de flori de seră, se înclină :

— Vă rog să mă scuzaţi pentru întîrziere. Serviciul.

— Nu face nimic, domnule inspector. Sîntem bucuroşi că binevoiţi să ne onoraţi casa.

În antreu îi sărută mîna doamnei Viora și-i dădu florile lîncede și decolorate, lipsite de miros ca florile de hîrtie.

— Din partea mea și a soției mele care vă roagă să-i scuzați absența. O indispoziție subită a împiedicat-o să vină.

Doamna Viora pricepu și păli. Avocatul doctor, temîndu-se ca nu cumva nevastă-sa să facă o gafă, interveni pripit :

— Ne pare rău, ne pare rău, înțelegem. Desigur. Cunoaștem noi.

— Vă închipuiți numai, domnilor, dar de cunoscut nici unul nu cunoașteți cu adevărat femeile, spuse doamna Viora. Și adăugă zîmbind : Și acum, vă rog să poftiți la masă. S-au cam răcit bucatele.

Masa începu într-o jenă generală. Doctorul Glad Inocențiu căuta ochii inspectorului însă acesta avea grijă să și-i ferească. Glad ridică paharul :

— Noroc, domnule inspector.

— Noroc, domnule doctor.

Viora se chercheli repede și își căpătă buna dispoziție. Întrebă de Mamița. Se interesă de starea sănătății ei. Își exprimă regretul că n-a avut încă fericitul prilej s-o cunoască. Spuse :

— Am auzit că doamna Grunz e o persoană foarte drăguță.

— Da, zise inspectorul. E drăguță.

— Și am mai auzit că doamna Grunz e o persoană foarte interesantă.

— Da, spuse Grunz, într-adevăr e interesantă.

— A văzut multe.

— Da, a călătorit mult.

— Şi am mai auzit, domnule inspector, că te iubeşte grozav de mult.

— Da, mă iubeşte, spuse Grunz. Orice soţie trebuie să-şi iubească bărbatul.

— Dar bărbaţii nu trebuie să-şi iubească soţiile, domnule inspector ? Care e părerea dumitale în această chestiune ?

— Da, coniţă, da, şi bărbaţii trebuie să-şi iubească soţiile.

— Geza al meu crede altfel.

Avocatul doctor supse măduva ciolanului pe care îl ţinea cu mîna, ţărăneşte, şi, cînd sfîrşi şi îl puse pe farfurie, zise mirat :

— Am spus eu aşa ceva ? Cînd am spus eu aşa ceva, scumpo ?

— Ai spus o dată, în vis. Visai şi vorbeai tare. Aveam insomnie şi te-am auzit.

Ajunseră la dulciuri. Inginerul Iroaie Inocenţiu împinse în lături farfurioara, aprinse o ţigară şi schimbă albia conversaţiei. Se lansă brusc într-o amplă examinare a situaţiei politice interne şi externe. Trase concluzii de parcă ar fi fost avocat şi ar fi pledat în faţa unui tribunal.

— Singura forţă politică din ţară e legiunea. Al ei e viitorul, domnule inspector. Iar pe plan extern — mai trebuie oare să şi argumentez ? — nu există decît o singură putere invincibilă, una singură : Germania lui Adolf Hitler... Această Germanie a lui Adolf Hitler va domina în curînd întreaga lume.

Grunz căzu de acord :

— Aveţi dreptate, domnule inginer. Aveţi mare dreptate. Aşa este, domnule inginer.

Doamna Viora se ridică:

— Pe mine să mă scuzați. Nu-mi place să ascult cînd se discută politică. Nu mă interesează. Mă duc să vă pregătesc și să vă trimit cafelele.

Bărbații îi mulțumiră și îi sărutară mîna.

— Pe dumneata, domnule inspector, te rog să-i transmiți doamnei Grunz părerea mea de rău că n-a putut să ne onoreze. Sperăm să avem bucurie cu altă ocazie.

Nemțoaica aduse cafeaua. Cei trei frați Inocențiu își traseră scaunele mai aproape de inspector și-l înconjurară.

— Dumneata, domnule inspector — spuse doctorul Glad — ai trimis az-noapte oameni să mă aresteze.

În ochi i se aprinse mînia. Mustața mare și neagră îi tremura. Îi tremura nițeluș și glasul. Inspectorul Grunz se uită în ochii doctorului și-i răspunse ferm:

— Da. Am trimis. O echipă întreagă. Cu ordinul să te aresteze și dacă vei încerca să opui rezistență să te împuște. Îmi pare rău că oamenii mei nu au reușit să te aresteze, domnule doctor.

— Poate că îți pare rău nu numai că nu m-au arestat. Poate că îți pare rău că nu m-au împușcat.

Grunz se gîndi o clipă. Apoi zise:

— Dacă aș nega, ar însemna că nu sînt sincer.

— Și pentru ce ai trimis să mă aresteze și, eventual, să mă și împuște?

— Ordin! Ordin de la stăpînire. Nu uita că eu sînt slujbaș. Datoria mea este să execut ordinele stăpînirii.

Inginerul Iroaie Inocențiu întrebă:

— Dar cum explici dumneata astfel de ordine, domnule inspector?

— Datoria mea nu este să explic sau să caut explicații, domnule inginer, ci să execut ordinele așa cum îmi sînt date.

— Totuși ai admis că singura forță...

— Am admis. Însă asta nu are nici în clin, nici în mînecă cu slujba mea și cu ordinele pe care le primesc.

— Trebuie să te gîndești și la viitor, domnule inspector, zise avocatul doctor Geza Inocențiu. Mîine-poimîine, vin legionarii la putere. Pe unde vei scoate atunci cămașa?

— Voi executa ordinele lor, se grăbi inspectorul să răspundă.

— Să zicem că va fi așa. Dar dacă dumneata îl arestezi și-l împuști acum pe fratele nostru, atunci noi îți vom cere socoteală de această crimă. Dumneata trebuie să-i împuști numai pe comuniști. Împușcă-i, domnule inspector. Dacă poți, împușcă-i pe toți. Nu ne supărăm. Dimpotrivă. Sîntem dispuși chiar să-ți mulțumim. Împușcă-i pe comuniști. Comuniștii nu vor veni niciodată la putere. Așa că niciodată nu-ți va cere nimeni socoteală nici cîți ai împușcat, nici pentru ce i-ai împușcat.

Tăcut, Grunz aprinse o țigară și începu să se plimbe prin odaie. Cei trei frați Inocențiu îl lăsară să se plimbe. Pe neașteptate, Grunz se opri în fața avocatului doctor Geza Inocențiu. Îl întrebă, repezit și energic, de parcă i-ar fi luat interogatoriul:

— În definitiv, domnule avocat doctor, care a fost adevăratul scop al poftirii mele în casa și la masa dumitale ?

Avocatul doctor Geza Inocențiu spuse :

— Cred că presupui, domnule inspector.

— S-ar putea să mă înșel în presupunerile mele. Aș dori deci să mi-l spui limpede, cu gura dumitale, domnule avocat doctor.

— Ia loc pe fotoliu, domnule inspector.

Grunz se așeză într-un fotoliu și puse picior peste picior. Avocatul doctor Geza Inocențiu vorbi:

— Domnule inspector, sînt om de legi. Înțeleg că ordinul e ordin. Dar noi avem un proverb : „O mînă spală pe alta și amîndouă spală obrazul". În țara noastră s-au petrecut multe schimbări. Și, desigur, se vor mai petrece. Astăzi avem noi nevoie de dumneata. Mîine vei avea dumneata nevoie de noi.

— Cu alte cuvinte, îmi propuneți un tîrg.

— În limbaj juridic, o tranzacție.

— Oneroasă ?

— Cinstită.

— Și care ar fi propunerea ?

— Lași ordinul cu privire la arestarea doctorului Glad Inocențiu să zacă la arhivă cum l-ai mai lăsat și altă dată.

— Altă dată a fost posibil. Acum... Acum nu mai e posibil.

— Cu puțină bunăvoință este posibil și acum.

— Să zicem că aș admite și mi-aș pune în joc chiar funcția. Pentru ce aș face-o ?

— Cînd dumneata vei fi la strîmtoare, noi trei îți vom sări în ajutor fără întîrziere.

Grunz rîse :

— Mă socotiţi boboc în branşă. Nu sînt atît de nătîng încît să dau vrabia din mînă pe cioara de pe gard, domnilor.

— Vei încerca, prin urmare, să-l arestezi pe doctorul Glad Inocenţiu ?

— Casa dumitale, domnule avocat doctor, se află sub supraveghere. Numai să fac semnul convenit şi...

— Ai să îndrăzneşti ?

— Dacă va fi nevoie, da.

— Atunci cu ce contrapropunere vii ?

— Cu una simplă de tot.

— Care anume ?

Grunz îşi aduse aminte de modul în care îl păcălise Stînjînel atunci cînd îi luase o parte din bijuteriile Mamiţei. Se hotărî să-l imite pe Stînjînel.

— Am şi eu superiori. Ca să acopăr arestarea domnului doctor Glad Inocenţiu, care în momentul de faţă este socotit la centru ca unul dintre cei mai periculoşi legionari, trebuie să-mi ung superiorii. N-am cu ce să-i ung.

— Bani ?

— Cu ce altceva vreţi dumneavoastră să ung eu mărimile dacă nu cu bani ?

— Cît ?

— Să socotesc. Să mă mai gîndesc.

— Dar noi, inspectore, nu dispunem de bani lichizi.

— Dar pentru ce există „Banca Maramureşului" ? Nu eşti dumneata ştab acolo ? Şi pentru ce există societatea forestieră „Dragoş Vodă" ? Nu este fra-

tele dumitale, domnul inginer Iroaie Inocenţiu, director atotputernic la „Dragoş Vodă" ?

— La „Dragoş Vodă", de cînd vindem nemţilor lemnele pe care altădată ni le cumpărau englezii, mai e director şi domnul Peter Heger, zise Iroaie.

— Tocmai pentru că e director şi Peter Heger puteţi deschide larg punga la „Dragoş Vodă". La toate întîlnirile tăinuite pe care fratele dumneavoastră le are cu legionarii din oraş şi din împrejurimi, asistă şi domnul director Peter Heger. Ce credeţi dumneavoastră, că inspectorul Grunz e făcut cu degetul ? Eu, să mă bată Dumnezeu dacă nu vă spun adevărul, doresc să vă servesc şi sînt dispus să vă servesc. Ce am eu de împărţit cu domnul doctor Glad Inocenţiu ? Vreau eu să-i moştenesc bolnavii de ochi ? Dar eu nu sînt doctor de ochi. Eu sînt ce sînt. Însă mărimile de la Bucureşti, ca să treacă peste nearestarea doctorului şi să admită motivările mele, trebuiesc unse. Cu ce să le ung eu ? Cu păcură ? Cu păcură nu se ung decît osiile căruţelor.

— Domnul director Peter Heger...

— Domnul director Peter Heger se află în buzunarul meu. Îl pot arunca peste graniţă în doi timpi şi trei mişcări. Dumnealui s-a camuflat în director la „Dragoş Vodă". Adevăratul scop al venirii lui Heger în Romînia este desfăşurarea propagandei hitleriste. Dumneavoastră, fraţii Inocenţiu, cunoaşteţi foarte bine aceasta, ba chiar îl ajutaţi. Dar dumneavoastră mai cunoaşteţi că Peter Heger se îndeletniceşte şi cu spionajul...

Se uită la Glad şi adăugă:

— Din nefericire, cu sprijinul conştient sau inconştient al unor romîni de baştină...

— Să stăm de vorbă, inspectore, spuse Geza Inocenţiu.

— Să stăm, răspunse Grunz.

Se tîrguiră. Se enervară şi-şi aruncară cuvinte grele. Iarăşi se tîrguiră. Grunz se ţinu tare şi cîştigă. Se înţeleseră ca suma asupra căreia conveniseră să-i fie adusă lui Grunz la birou de către inginerul Iroaie Inocenţiu a doua zi dimineaţă.

— Aşadar, a dat Dumnezeu şi ne-am înţeles, spuse avocatul doctor. Să batem palma, domnule inspector.

Grunz îşi duse mîinile la spate.

— Ba încă nu ne-am înţeles, domnule avocat doctor.

Gîndindu-se că inspectorul vrea să crească suma, avocatul doctor se supără.

— Cum nu ne-am înţeles? Vom da aproape cît ai cerut! Cu banii aceştia s-ar putea cumpăra o moşioară.

— Nu e vorba de bani, domnule avocat doctor. Ci de un lucru mărunt. Pot spune chiar neînsemnat. Dumneavoastră, fraţii Inocenţiu, îl cunoaşteţi pe maiorul Blîndu.

— Îl cunoaştem, zise Iroaie.

— Lumea spune că sînteţi prieteni.

— Sîntem.

— Între mine şi maiorul Blîndu există o neînţelegere.

— Am auzit şi noi vorbindu-se.

— Convingeți-l pe maiorul Blîndu să aibă o întîlnire mîine dimineață cu mine.

— Să-i facem o vizită.

— Nu vreau să mă duc la el acasă.

— Atunci să-l aducem pe maiorul Blîndu la dumneata.

— Nu va accepta. Propun ca întîlnirea să aibă loc aici. Sper că maiorul Blîndu va fi de acord.

— Noi nu ne îndoim. Maiorul Blîndu ne este de multă vreme obligat.

— Tocmai pe această obligație contez și eu, spuse Grunz.

Inspectorul vroi să plece. Avocatul doctor Geza Inocențiu avu o idee :

— Mai rămîi un sfert de oră, domnule inspector. Mă duc s-o rog pe Viora să ne mai pregătească un rînd de cafeluțe.

— Mă rog, dacă doriți. Ați fost foarte amabili cu mine. Nu vă pot refuza.

— Iroaie, spuse Geza, i-ai adus Viorei hîrtia promisă ? Ține mult să-l ferícească pe Plauțiu.

— I-am adus-o.

Se scurmă în portmoneu, scoase hîrtia, i-o dădu lui Geza.

— Spune-i cumnatei din partea mea că-i urez să fie într-un ceas bun.

— Nici nu știi, frate Iroaie, ce plăcere îmi faci și ce bucurie îi procuri Viorii. Are pentru Plauțiu tot atîta dragoste cîtă antipatie are pentru bietul Chifa.

La bucătărie o găsi pe Elsa, menajera lui Iroaie.

— Ai putea să ne mai faci un rînd de cafele, Elsa ?

— Nu vedeți că sînt cu mîinile vîrîte pînă-n coate în chiuvetă ? Spăl vasele. Rugați-o pe cuconița Viora.

— S-o fi culcat.

— De culcat s-o fi culcat, domnule, dar de dormit nu doarme nicicît.

Frații Iroaie și Glad Inocențiu, precum și inspectorul Grunz o auziră pe cucoana Viora țipînd. Și-l auziră țipînd ca din gură de șarpe și pe Emilian Chifa. Nu avură timp să schimbe între ei nici un cuvînt. Ușa de la sufragerie, împinsă violent cu umărul, se deschise și în prag apăru avocatul doctor Geza Inocențiu cu hainele într-o condamnabilă dezordine. Îl apucase pe Chifa de plete și-l tîra după el ca pe un sac. Chifa, pe care avocatul doctor îl pălmuise, nici măcar nu se mai zbătea. Avocatul doctor Geza Inocențiu îl tîrî pînă în mijlocul sufrageriei. Îl lăsă și-l izbi cu piciorul. Pe cînd avocatul doctor se pregătea să-l mai izbească încă o dată, năvăli peste el cucoana Viora și-l îmbrînci.

— Să nu te atingi de băiat ! Auzi ? Ce ai tu cu băiatul ? Ce ți-a făcut ție, băiatul ? Stai să-ți explic. Stați să vă explic. Stai să-ți explic și dumitale, domnule inspector.

Grunz se înclină. Spuse :

— Vă sărut mîna, cuconiță Viora. Vă sărut mîna și vă mulțumesc pentru dejun. Cît despre explicații, eu n-am nevoie de nici o explicație, cuconiță Viora. Permiteți-mi să mă retrag, cuconiță Viora.

Le întoarse spatele. Se îmbrăcă și se prăvăli pe scări. Ajuns în stradă, se pomeni alergînd și spunînd în gura mare:

— Am să te omor, Mamițo. Acum am să te omor, Mamițo...

Inspectorul văzu că trecătorii întorc mirați capul și se uită după el. Își dădu seama că aleargă nebunește. Se auzi vorbind singur și amenințînd-o pe Mamița. Se opri. Își potrivi hainele, își încheie paltonul și-și trase căciula peste urechi. Vîntul rece îl izbi și-l dezmetici. Mamița? Dar de ce voia el s-o omoare pe Mamița? Nevasta avocatului doctor era ce era. Mamița nu putea fi comparată cu nici o altă femeie. E adevărat că îl năucise cu ocări. Dar el, Grunz, era om întreg la minte. Cel puțin așa-i plăcea lui să se creadă. Nu trebuia să-i poarte pică Mamiței pentru că aceasta, o dată în viața ei, nu-și stăpînise supărarea. El, Grunz, trebuia să rabde. Îi venise și lui rîndul să rabde. Pînă atunci chinuise el pe alții. Într-un fel o chinuise și pe Mamița. Acum îl chinuia Mamița pe el. Bine că era numai atît. Altor bărbați li se întîmpla și mai rău. Pe unii nevestele îi duceau de nas cum voiau ele. Altora le cheltuiau banii. Ba încă — ehe-he, să tot rîzi — îi mai și înșelau.

— Poți să dai un exemplu, Grunz?

— Nevasta avocatului doctor Geza Inocențiu! Are, domnule, un cap ca de sfîntă! Cum s-o bănui? Și afurisita trăia sub nasul avocatului doctor cu Emilian Chifa!...

Să se ducă acasă şi să-i povestească Mamiţei scena la care asistase în casa faimosului avocat? De ce nu? Mamiţa îşi va uita supărarea — dacă nu-i trecuse — şi va face un haz grozav.

O apucă spre casă. Ajunse. Deschise şi intră. O căută pe Mamiţa prin toate odăile. N-o găsi. Chemă femeia de serviciu:

— Unde e cuconiţa?

— Nu ştiu, domnule. S-a gătit şi a plecat.

— Şi nu ţi-a spus unde se duce?

— Nu mi-a spus, domnule.

Vru s-o mai întrebe dacă în ultima vreme Mamiţa mai plecase şi alteori de acasă şi cam la ce oră. Îşi stăpîni însă curiozitatea de ruşine. Nu se cuvenea ca servanta să-l bănuie de gelozie. Dar oare devenise gelos? Ca să se liniştească îşi spuse: „Trebuie să se fi dus să mă caute la birou. A prins-o remuşcarea pentru purtarea ei de azi-dimineaţă şi acum vrea să vorbească cu mine, să se împace cu mine." Îşi crezu singur argumentele. Se umflă în pene. Plecă spre birou. Cîteva minute o să facă nazuri. Nici n-o să se uite la Mamiţa. O s-o lase să-l roage. O s-o lase să şi lăcrimeze puţin. Apoi... Apoi o s-o ierte şi-o s-o sărute. Iar după aceea, o să-l cheme pe Orbescu să mai vorbească cu el. Şi pe bezmeticul de Landră o să-l cheme, ca să afle ce spune oraşul despre tărăboiul din fundătură.

Trecu pe lîngă el o sanie. Strigă. Sania se opri. Inspectorul se urcă în sanie şi rosti adresa unde voia să fie dus.

Atinşi uşor cu biciul pe spinare, caii plecară. Sania scrîşni pe caldarîmul acoperit de zăpadă şi de

băltoace înghețate. Merse în goană pe lîngă case chircite, mohorîte. La o locantă zări o femeie care, urcată cu picioarele pe un scaun, spăla geamurile. I se păru că o cunoaște. Unde mai întîlnise el obrazul acela? A! Da! Femeia era mama lui Oroș. Îl înfruntase în casă la Neaga și-l mai înfruntase atunci cînd îi îngăduise să-și vadă fiul în celula de sub acoperiș. De cîteva zile îl lăsase în pace pe Oroș. Îi lăsase în pace și pe ceilalți. O să-i mai lase o noapte. Și pe urmă? Pe urmă o să-i ia la refec și-o să-i frece pînă o să scoată untul din ei. Numai să-l ajute Dumnezeu să-i reușească manevra și împăcarea cu maiorul Blîndu. De ce să nu-i reușească? Pe frații Inocențiu îi speriase. Le trecuse pe sub ochi complicitatea lor cu Peter Heger. Mai avea cărți în buzunar. Nu le aruncase pe toate pe masă deodată. Cînd le spusese fraților Inocențiu că locuința lui Geza e înconjurată, mințise. De fapt, el ar fi trebuit să înconjoare cu oameni casa lui Geza înainte de a intra în ea. Sau măcar s-o pună sub o discretă supraveghere. De ce oare nu făcuse nici una, nici alta? Uitase? Da. Uitase. De la un timp începuse să cam uite. Poate era de vină nesomnul. Poate era de vină băutura. Ar fi sănătos să mai lase băutura. Dar cum s-o lase? Băutura îl ține pe picioare. Băutura îi dă curaj. Fără băutură ar muri. De ce să moară el? Mai bine să moară alții. El, Grunz, trebuie să trăiască. Îi place viața. Îi plac femeile. Dar ce nu-i place lui din viață? Totul îi place. Totul.

Sania se opri. Grunz se dădu jos. Se întoarse să-i spună vizitiului să se ducă. Nu plătea niciodată

nici săniile, nici birjele. Cunoştea toţi vizitiii. Se miră că în locul unui vizitiu cunoscut privirile lui întîlniră o fetiţă pistruiată, proaspătă, cu ochi verzi, care să tot fi avut cincisprezece-şaisprezece ani.

Fetiţa purta o bundră veche, largă, bărbătească, iar capul şi-l vîrîse într-o căciulă mare, tocită. I se năzări că ar cunoaşte sania şi caii. I se păru că ar cunoaşte şi bundra şi căciula pe care le purta fata pistruiată.

Îi plăcu obrazul palid şi pistruiat şi fraged al copilei. Îi plăcură şi ochii ei verzi ca iarba crudă. Întinse mîna şi-o apucă de bărbie. Fata se sfii. Grunz se apropie şi mai mult de ea şi îi şopti :

— Ştii că eşti frumuşică ?

— Ştiu, răspunse fata.

— Cum te cheamă ?

— Jol.

— Şi a cui eşti tu, mititico ?

— A lui Ioil Kern, căruia oraşul îi spunea Ioil bărbosul. Trebuie să-l fi cunoscut şi dumneata. Tot oraşul îl cunoştea şi-l iubea. Era om blajin.

— L-am cunoscut, spuse Grunz.

Îi întoarse fetei spatele şi plecă. Fata strigă după el.

— Plata, domnule. Ai uitat să-mi plăteşti cursa.

Inspectorul nu-i răspunse. Un paznic veni şi-i spuse fetei :

— Ia-o din loc, mucoaso... Nu-l supăra pe inspector. Inspectorul nu plăteşte niciodată cursele.

Fata şfichiui caii şi caii plecară, trăgînd după ei sania.

Inspectorul trimise după Orbescu.

— Să vină numaidecît la mine subinspectorul.

— Am înțeles, să trăiți, domnule inspector.

Trecu un timp. Inspectorul, care nu era obișnuit să-și aștepte subalternii cînd îi chema, se enervă. Orbescu nu veni. În schimb, se arătă Catopol, care raportă :

— Să trăiți, domnule inspector, l-am căutat pretutindeni pe domnul subinspector. Nu l-am găsit. A plecat azi-dimineață și de atunci nu s-a mai întors.

Grunz îi arătă ușa. Își spuse :

„A intrat în dîrdorile dragostei. Cine știe cui mai pune astăzi coarne Orbescu. Cum e slăbuț, o să se prăpădească din cauza muierilor."

Îl chemă din nou pe Catopol și-l trimise după Landră.

Fără să se mai ducă să-l caute, Catopol raportă :

— Domnul Pocal trage să moară. Domnul Landră stă lîngă domnul Pocal și plînge. Să trăiți, domnule inspector, să mă duc să-l smulg pe domnul Landră de lîngă domnul Pocal și să vi-l aduc aici ?

La aflarea veștii că Pocal trage să moară, inspectorul se îmbună. Deveni mărinimos :

— Nu. Să-l lăsăm pe domnul Landră să-și plîngă prietenul. Dar... Ascultă, Catopol. Pe mine nu m-a căutat astăzi nimeni ?

— Să trăiți, domnule inspector, nu v-a căutat nimeni.

— Poți să pleci.

Orbescu lipsea. Landră îl plîngea pe Pocal. Pe Mamița nu o găsise acasă și nici nu bănuia unde putuse să plece. Cu nimeni din oraș Mamița nu

avea schimb de vizite... Iar de bătut străzile, nu obişnuia...

Îi trecu prin cap să trimită după noii arestaţi şi să-şi alunge supărările şi mîhnirile anchetîndu-i, strîngîndu-i cu uşa şi speriindu-i. Ca să capete dîrzenie, ceru băutură. Bău. Aburul alcoolului i se ridică la cap. Şi prin aburul alcoolului îşi aminti de Părtuns pe care voise s-o aresteze şi i se făcu dor de ea. Se duse şi rămase acolo pînă la ziuă. Cum se lumină, veni la birou. Era mahmur şi încercă să-şi alunge mahmureala cu cafea amară. Chemă frizerul şi puse să-l ferchezuiască.

— V-au ieşit fire albe în mustaţă, domnule inspector.

— Smulge-le.

— O să vă doară, domnule inspector.

— Smulge-le.

La opt îi telefonă avocatul doctor Geza Inocenţiu:

— Iubite inspectore, ai putea să vii acum la mine? Te pofteşte nevastă-mea să luăm împreună cu dînsa şi cu prietenul nostru, maiorul Blîndu, micul dejun.

— Cu plăcere, domnule avocat doctor. Cu cea mai mare plăcere, domnule avocat doctor.

Îi deschise chiar cucoana Viora. Grunz se înclină şi-i sărută mîna. Cucoana Viora îi spuse:

— Să scuzi incidentul de ieri, domnule inspector. I-am explicat lui Geza. Şi pînă la urmă s-a convins că băiatul nu era vinovat cu nimic. A recunoscut că l-a asuprit degeaba. Înţelegi, domnule inspector? Lui Geza i se păruse.

— Înţeleg, multrespectată doamnă. Însă ieri, la dumneavoastră, nu am văzut nimic şi nu am auzit nimic, multrespectată doamnă. Aşa că, de fapt, nici nu ştiu despre ce incident vorbiţi.

— Îţi mulţumesc, domnule inspector. Eşti discreţia în persoană.

Grunz mulţumi şi el pentru compliment şi se lăsă condus în sufragerie. Strînse mîna lui Geza. Pe maior îl îmbrăţişă şi-l sărută pe obraz. Maiorul Blîndu îi întoarse îmbrăţişarea şi sărutările. Se aşezară la masă. Se ospătară. Glumiră. Cucoana Viora se retrase. Avocatul doctor Geza Inocenţiu îi strigă din urmă :

— Scumpo, ai grijă şi de Chifa. Nu-l prigoni şi nu-l uita flămînd.

Grunz spuse :

— Aşadar, maiorule, ne-am împăcat.

— Mai bine zis, ne vom împăca, inspectore. Dacă...

— Dacă vom recunoaşte că fiecare am greşit faţă de celălalt.

Maiorul Blîndu — era un bărbat oacheş, bine legat, cu faţă lată şi cu sprîncene mari, viguroase — se oţărî :

— Dumneata ai greşit faţă de mine. Eu nu mă simt vinovat faţă de dumneata cu nimic, inspectore.

Grunz se ridică în picioare.

— Domnule avocat doctor, credeam că aţi avut grijă să aranjaţi totul.

— Am aranjat, am aranjat, însă maiorul, cum ştii şi dumneata, are o fire arţăgoasă.

— Eu arțăgos? Inspectorul m-a păcălit. M-a păcălit, m-a jignit și m-a păgubit. Și dacă peste păcăleală și peste jignire trec, pentru pagubă trebuie să stăm de vorbă.

— Să stăm, zise Grunz. Să stăm de vorbă și despre pagubă. Cu ce te-am păgubit, maiorule?

— Știi dumneata cu ce.

— Faci aluzie la chestiunea cu contrabanda de aur?

— Exact.

— Era aurul dumitale, maiorule?

— Ar fi putut să fie.

— Admit, spuse Grunz. Însă după acest fel de a judeca, sînt și eu îndreptățit să ridic anumite probleme și chiar le ridic.

— Și cam care ar fi acele anumite probleme?

— Sînt multe, maiorule. Dar deocamdată să ne oprim numai asupra uneia.

— Și cam care ar fi problema asupra căreia vrei dumneata să te oprești, inspectore?

Grunz se uită la maiorul Blîndu. Se uită la Geza Inocențiu. Le văzu fețele liniștite și se bucură grozav știind că peste o clipă numai fețele acelea se vor tulbura și se vor schimonosi. Spuse calm și oarecum vesel:

— Contrabanda de vite pe care o fac de luni de zile în Slovacia onorații noștri prieteni, frații Inocențiu. Dumneata, maiorule, înlesnești această contrabandă și-ți iei partea.

Maiorul Blîndu se înnegri la obraz, se strîmbă de parcă i-ar fi smuls cineva măruntaiele cu cleș-

tele şi tăcu, dar avocatul doctor Geza Inocenţiu, stăpînindu-se, spuse :

— Mi se pare, domnule inspector, că dumneata cam întreci măsura. Te afli în casa mea. Să ne aduci o astfel de acuzaţie !... Să rosteşti o astfel de calomnie... E cam prea-prea...

Grunz nu se sinchisi de faptul că avocatul doctor îi atrăsese atenţia că e necuviincios. Surîse şi zise :

— Nu vă aduc nici o acuzaţie. Iar de calomnie nu poate fi vorba... În ceea ce priveşte întrecutul măsurii s-ar putea să ai oarecare dreptate, domnule avocat doctor. Adică s-ar putea să exagerez numărul capetelor de vite pe care le-aţi trecut în Slovacia, cu concursul maiorului Blîndu.

Geza Inocenţiu voi să-i dea replica. Grunz îl rugă :

— Un moment, numai un moment, domnule avocat doctor.

Scoase un carneţel din buzunar, îi cercetă foile şi zise :

— Într-adevăr, ar fi posibil să mă înşel. De aceea sînt dispus să confruntăm datele mele cu datele dumitale, domnule avocat doctor.

Citi : „12 septembrie 1939, trecuţi în Slovacia pe la Borna 16 A. 137 boi ; 19 septembrie 1939, trecuţi în Slovacia, pe la Borna 19 A. 106 boi ; 3 octombrie 1939, trecuţi în Slovacia, pe la Borna 14 A. 143 boi..."

Îşi scoase faţa din carneţel şi întrebă :

— Să mai citesc, domnule avocat doctor ?

— Nu, răspunse Geza Inocenţiu. Nu mai e nevoie. Înclin să cred că cifrele dumitale sînt exacte, inspectore.

— Şi la toate aceste contrabande — scuzaţi cuvîntul, însă nu găsesc altul — îl aveţi părtaş pe domnul maior Blîndu. Nu e aşa, maiorule? Şi eu... Eu ştiu şi tac... Eu ştiu şi înghit. Şi maiorul Blîndu e acela care e supărat pe mine. Şi maiorul Blîndu e acela care se amestecă în chestiuni care nu-l privesc. Şi maiorul Blîndu e acela care pune mîna pe un cadavru...

— Pe trei cadavre, inspectore.

— Pe trei, fie. Şi maiorul Blîndu e acela care aruncă defăimări asupra mea şi mă ameninţă pe mine — da, da, pe mine — cu nu ştiu ce fel de anchete... Domnilor — ridică glasul Grunz — mai vreţi cumva să pun pe tapet şi alte probleme?

— Nu, inspectore, ne ajunge, spuse avocatul doctor Geza Inocenţiu.

Maiorul Blîndu se sculă, veni la Grunz şi se aplecă spre el.

— Lasă-mă să te sărut pe gură, inspectore. Aceasta înseamnă împăcarea noastră şi frăţietatea noastră, inspectore.

— Dacă îţi face plăcere...

— Îmi face plăcere, inspectore. Căci te stimez şi te preţuiesc mult, inspectore.

Se sărutară pe gură şi-şi amestecară mustăţile. Apoi maiorul Blîndu spuse:

— Inspectore, mi se pare că încep să te şi iubesc. Mi se pare că încep să te iubesc ca pe un frate, inspectore dragă.

— Şi eu, maiorule, te stimez, te preţuiesc şi te iubesc. De ce să ne certăm noi şi să ne pîndim? N-ar fi mai bine să acţionăm împreună împărţind şi riscurile şi beneficiile? A? Ce zici, maiorule?

Trupul îngheţat al Iovcăi Silef îi fu predat chiar în seara acelei zile lui Grunz. Împreună cu Orbescu şi Cămăraş, inspectorul însoţi sania, în care se afla moarta, pînă departe de marginea oraşului. Orbescu şi Cămăraş înlăturară zăpada, săpară cu greu o groapă nu prea adîncă şi o îngropară pe bulgăroaică. Apoi acoperiră locul cu zăpadă şi şterseră urmele, frămîntînd şi vînturînd zăpada cu lopeţile.

Pe Găman şi pe Ioil bărbosul îi îngropară grănicerii. Maiorul Blîndu încheie un proces-verbal în care arătă că numiţii au fost împuşcaţi de grăniceri pe cînd încercau să treacă clandestin graniţa în Slovacia cu fostul inspector general Teofil Stînjînel, care, din nefericire, izbutise să ajungă dincolo viu şi nevătămat.

Despre Iovca Silef nu se pomeni un singur cuvînt în procesul-verbal încheiat de maiorul Blîndu. Oraşul mai vorbi un timp despre crima inspectorului şi despre împuşcăturile din fundătură, apoi se ocupă de alte zvonuri.

Inspectorul Grunz îl lăsă în libertate pe doctorul Glad Inocenţiu a cărui arestare nu i-o ceruse nimeni. Intră părtaş al fraţilor Inocenţiu şi al maiorului de grăniceri Blîndu la contrabandele cu vite, iar inginerul Iroaie Inocenţiu nu numai că-i înmînă suma stabilită, dar îi dărui pe deasupra şi cîteva

pachete cu acțiuni ale marii întreprinderi forestiere „Dragoș Vodă".

Sfatul să-l cointereseze pe inspector și în bunul mers al societății „Dragoș Vodă" i-l strecurase inginerului însuși domnul Peter Heger care își avea și el socotelile lui.

34

CĂTRE SFÎRŞITUL ANULUI

Mai era o lună pînă la Anul Nou. Vremea, în loc să se asprească, se îndulci. Peste munți și peste dealuri, peste oraș și peste cîmpia care se întindea, netedă, pînă la Tisa, pogorî ceață. În zori ceața era viorie, către amiază bătea în alb, devenea albăstrie spre seară, amurgul o găsea vînătă. Uneori în ceața alburie a amiezii se deschideau spărturi. Atunci, dacă te uitai în sus, vedeai o fîșie îngustă de cer albastru ca un cîmp de cicoare înflorită. Mai vedeai și soarele, mic și galben, rotund și lucitor ca o tipsie de aur vechi.

În pofida miezului de iarnă care se apropia, veni dinspre mările de miazăzi vînt căldicel. Zăpada, mîncată și muiată de ceață, începu să se topească. Pretutindeni se iviră șuvoaie susurătoare. Neîngrijite și nereparate de mult, canalele sparte ale orașului se înfundară. Apa tulbure, noroioasă, murdară inundă pivnițele și subsolurile, umplu gangurile și curțile și năvăli pe străzi și pe uliți, îngreunînd circulația. Viața fu lovită de paralizie. Se închiseră școlile. Mulți negustori își zăvorîră prăvăliile. Uzina electrică se defectă și orașul rămase noaptea copleșit de întuneric. La cîrciumi și restaurante, la cafenele și locante, clienții se răriră. Birjarii, în nădejdea că tot vor mai găsi mușterii, împinseră săniile sub șoproane și înhămară caii la

trăsuri. Rîul din apropierea orașului trosni, gheața se rupse și sloiurile porniră la vale. Mahalalele fură înecate. Copiii scoaseră albiile de prin case, se suiră în ele și neavînd lopeți se slujiră de prăjini. Începură să se plimbe pe uliți și prin ogrăzi ca pe gîrlă.

La locantă, Rafira avu mai puțin de lucru. În fiecare după-amiază își încălța cizmele înalte, le ungea bine cu seu de oaie, cerea voie patronului și pornea înspre casa masivă și cenușie, clădită pe timpul Mariei Tereza, și în care știa că se află închis și pus în lanțuri fiul ei.

Înainta greu, prin apă, cu fustele ridicate, dar se simțea încă voinică și puternică și nu o dobora osteneala. Ajunsă în clădirea masivă și cenușie se oprea și privea ferestrele oblonite de sub streșini. Dincolo de una din acele ferestre oblonite se afla Licu. Îi ardea inima de dorul lui și acum, cînd nu mai avea nimic de vîndut, și-ar fi dat carnea de pe ea să-l mai vadă o dată. Însă carnea de om nu avea căutare, n-o mînca nimeni, numai pămîntul. Pămîntul nu cumpăra carne de om, o lua pe degeaba, de la fiecare, o dată cu sîngele răcit și cu oasele.

Încercase de cîteva ori să intre în vorbă cu paznicul de la ușă, să-i dăruie tutun și să-l întrebe dacă nu ar putea să-i aducă o veste de la cel închis. Paznicul o izgonea.

— Pleacă, femeie, și să nu te mai prind pe aici. Nici dacă mi-ai fi soră ori mamă nu ți-aș spune nimic. Nu vreau să rămîn fără pîine. Am nevastă și copii.

— Amară pîine mănînci, paznicule.

— Amară, femeie.

O dată îl văzuse intrînd în clădirea masivă și cenușie pe Orbescu. Știa că e unul din oamenii care îl bătuseră și-l chinuiseră pe fiul ei. Cum să-l întrebe? Mai bine se usucă și moare de dor. Altă dată îl văzuse ieșind de acolo pe Grunz. Îi venise să-l huiduie și să-l blesteme. Se stăpînise. O astfel de purtare nu i-ar fi ușurat cu nimic viața lui Licu. Într-o zi se dusese la prefectură și ceruse să fie primită de domnul prefect Marius Bold, căruia îi vînduse pe mai nimic casa din munți, de la Condor. Ușierul, un bătrînel cocoșat și chel, îi spusese:

— Nu se poate să vorbești cu domnul prefect.

— De ce nu se poate?

— Pentru că domnul prefect nu se află la prefectură.

— Dar unde l-aș putea găsi? Acasă?

— E plecat la București.

— Și cam cînd o să se întoarcă?

— Peste o săptămînă ori poate chiar peste două.

Rafira oftase și zisese:

— Doamne, Doamne... Și ce mă fac eu pînă atunci?

— Dar ce vrei dumneata să vorbești cu domnul prefect? Spune-mi mie!

— Numai cu domnul prefect Bold am de vorbit.

Bătrînelul cocoșat și chel, jignit că femeia din munți nu i se spovedește, o repezise:

— Atunci!... Să mai treci dumneata pe aici după ce se întoarce domnul prefect Bold de la București... Dacă se mai întoarce prefect...

— De ce să nu se mai întoarcă prefect?

Bătrînelul ridicase din umeri :

— Nu știu... Adică stai, de ce nu ți-aș spune? S-aude că ministrul îl scoate pe domnul Marius Bold din prefectură și pune pe altul.

Alergase, prin apa tulbure, noroioasă, murdară, care îi ajungea pînă la genunchi, la părintele Coriolan Bold. Cînd o văzu, preoteasa Tilda o întrebă:

— Ce s-a întîmplat de ți-ai mai adus aminte de noi, Rafiră?

— Nu v-am uitat o clipă, cinstită preoteasă Tildă. Mi-ați făcut bine și vă păstrez în inima mea. Însă am avut mult de lucru.

— Lucri în oraș, Rafiră?

— Lucru. La o locantă.

— Și ce necaz te-a urnit la drum?

— Același pe care îl cunoașteți. Necazul cu Licu.

— După cîte știu de la părintele Cori, ți s-a înlesnit să-l vezi și l-ai și văzut.

— L-am văzut, har Domnului din ceruri. Însă de atunci și pînă acum a trecut ceva vreme. Am venit să-l rog pe părintele Coriolan să se intereseze de Licu și să îmi dea o veste. Mă tem să nu mi-l fi omorît. Nu aș fi vrut să vă mai supăr și m-am dus la prefectură. Nu am avut noroc să-l găsesc pe domnul prefect. Mi s-a spus că a plecat la București.

— A plecat, Rafiră. La București a plecat. Și l-a luat și pe părintele Cori cu dînsul.

Rafirei, de cînd auzise că-l schimbă pe prefect, îi intrase un fier rece în inimă. Dacă domnul Marius Bold avea să fie scos din prefectură, atunci degeaba îi vînduse casa. Ca simplu particular, domnul Ma-

rius Bold nu mai era în cădere să-i dea o mînă de ajutor în procesul care se pregătea lui Licu şi celorlalţi. Poate că totuşi bătrînelul cocoşat şi chel de la uşa prefectului o păcălise. O întrebă pe preoteasa Tilda :

— Am auzit că se schimbă prefectul, cinstită preoteasă. Aşa vorbeşte lumea.

— Lumea vorbeşte multe, Rafiră. Că dacă nu ar vorbi multe, oamenilor le-ar seca graiul. De cîteva zile lumea vorbeşte şi despre schimbarea prefectului. Însă lumea s-ar putea înşela. Nu sîntem noi oameni care să ne lăsăm loviţi cu una, cu două.

— Mulţumesc pentru cuvînt, preoteasă Tilda.

Plecă. Preoteasa Tilda o conduse pînă la poartă. Merseră una după alta pe nişte scînduri subţiri, aşezate cap la cap, pe buturugi, şi care se îndoiau şi ameninţau să se rupă sub paşii lor. Curtea părintelui Cori şi ograda de alături, a bisericii, erau, ca şi strada, acoperite de apă. Înainte de a se despărţi de preoteasă, Rafira zise :

— Acum mă duc la domnul avocat doctor, fratele dumitale. Poate îmi dăruie dumnealui o nădejde...

— Nu te mai osteni, Rafiră. Fratele meu a plecat, ca şi părintele Cori, la Bucureşti, cu domnul prefect Bold. Atît părintele Cori, cît şi fratele meu au bune proptele la Bucureşti în domnul Maniu şi în oamenii lui. Proptelele vor fi puse în mişcare şi nu vor îngădui ca dragul meu cumnat să piardă prefectura. Îţi spun acestea ca să te linişteşti, Rafiră.

— E bine să ai proptele, spuse Rafira. Însă nu ştiu cum se face că pe lume numai gardurile zdravene au proptele.

— Așa a lăsat Dumnezeu, Rafiră. Nu trebuie nici să te miri, nici să te superi.

Rafira o rugă pe preoteasă :

— Spune-i multă sănătate din partea mea nefericitei de Velica, cinstită preoteasă.

— Mi-aș călca pe inimă și i-aș spune, Rafiră. Însă Velica nu se mai află aici. A luat-o părintele Cori la București.

— Dar ce să caute Velica la București ?

— O duce părintele Cori la doctor, sa-i pună picioare.

Grunz bău în tovărășia lui Orbescu pînă se ameți. Pe urmă îi spuse :

— Orbescule, cred că arestații noștri s-au îngrășat. Trimite să-i aducă la confruntare, Orbescule. Să-i mai frecăm nițeluș. Să mai dăm jos osînza de pe ei, Orbescule.

Subinspectorul îl întrebă :

— Pe toți, domnule inspector ?

— Pe toți, Orbescule. Și pe cei vechi și pe cei noi, Orbescule.

— Să trăiți, domnule inspector. Cei vechi sînt în lanțuri. Să-i aducem așa ?

— Cu atît mai bine, Orbescule. Lanțurile celor vechi îi vor înspăimînta pe cei noi și-i vor face mai docili și mai vorbăreți.

Orbescu se duse după Cămăraș și după Catopol, îi găsi și le porunci să scoată arestații din celule și să-i aducă în odaia cu numărul cinci.

— Să trăiți, domnule inspector, în cîteva minute toți arestații se vor afla în camera cinci.

— Să mergem şi noi, Orbescule.

— Să mergem, să trăiţi, domnule inspector.

Intrară în camera cu numărul cinci, se aşezară pe scaune şi se apucară să fumeze.

Cămăraş îl aduse pe Oroş. Pe Gavril Toduţă îl aduse Catopol. Landră veni cu Marişca Balint şi cu Minu Uibaru. Pe urmă Catopol şi Cămăraş plecară şi-i aduseră, grămadă, pe Justin Vlaicu, pe Bălănica Dron şi pe Galina. Pe Oroş, pe Uibaru, pe Toduţă şi pe Marişca Balint, Landră îi aşeză lîngă perete. Cînd oamenii se mişcară pentru a sta la rînd, aşa cum li se poruncise, lanţurile zăngăniră.

Oroş se bucurase atunci cînd Cămăraş, descuind uşa, intrase la el şi-i spusese :

— Ridică-te, Oroş, şi hai cu mine. Te cheamă inspectorul la confruntare.

Se gîndi că o va vedea din nou pe Iovca Silef. Pogorî scările voios. Dacă lanţurile de la picioare nu i-ar fi îngreunat mersul, ar fi pogorît scările sărind cîte două-trei trepte deodată. Acum o căuta cu ochii pe Iovca Silef şi se mira că nu o găseşte. Mirarea se iscase şi creştea în inima lui. Pe obraz barba nerasă de mult timp crescuse şi nu lăsa să se vadă mişcarea nici unui muşchi al feţei. Îl cuprinse, grea ca plumbul, neliniştea. Ce putuse să se întîmple cu Iovca Silef ? Nu cumva inspectorul o schingiuise în aşa fel încît fata nu mai era în stare să se ţină pe picioare ? Nu cumva Iovca Silef era bolnavă ? Şi dacă era bolnavă unde zăcea şi cine o îngrijea ? Vru să se repeadă la inspector, aşa înlănţuit cum era, să-l izbească în bărbie cu capul, să-l doboare, să se urce pe el ca ursul şi lăsîndu-se

greu să-l silească să-i spună ce s-a petrecut cu Iovca Silef. Dar subinspectorul, Landră, Cămăraş, Catopol ar sări asupra lui, l-ar pocni cu tocurile pistoalelor în cap, l-ar fărîma în bucăţi. Iar inspectorul Grunz ar rîde cu gura întinsă pînă la urechi. De el, de Oroş, ar rîde. Şi l-ar întreba :

— Dar de ce vrei tu, Oroş, să ştii ce-am făcut noi cu bulgăroaica ? Nu cumva te-ai îndrăgostit de bulgăroaică, Oroş ?

Nu. Chiar dacă va fi să-i crape inima sub apăsarea neliniştii şi a durerii, nu se va clinti de la locul lui şi din gură nu îi va ieşi nici un cuvînt din care să se înţeleagă că pe el îl interesează Iovca Silef. Închise ochii o clipă. Îşi adună toate amintirile. Şi o văzu pe Iovca Silef. Fetişcana avea faţa neînchipuit de neagră, iar buzele negre şi crăpate le avea. Totuşi, îi surîse. Îi surîse şi el fetişcanei cu surîs trist. Grunz îl izbi cu pumnul peste gură şi răcni :

— De ce rînjeşti, mă ? De cine rîzi tu, mă ? De mine, mă ? Ai tu nas să rîzi de mine, mă ?

Oroş nu-i răspunse. Ridică mîinile. Lanţurile sunară. Inspectorul, crezînd că Oroş vrea să-l lovească, se feri. Oroş însă îşi duse mîinile la gură şi se şterse de sînge.

— Îl vezi, Orbescule ? Îl vezi ? L-am smintit în bătăi, l-am pus în lanţuri şi l-am adus să-l mai întrebăm cîte ceva. Iar el... El rîde de mine... Ce zici, Orbescule ?

— Ce să zic, domnule inspector ? Ce mai pot să zic ? E neobrăzat.

Bălănica Dron, Galina, Justin Vlaicu se uitau la oamenii puşi în lanţuri. Se uitau mai ales la Oroş, pe care pumnul inspectorului îl umpluse de sînge. Cele două zile şi două nopţi de arest nu-i demoralizaseră.

Grunz luă loc pe un scaun, se crăcănă şi-l chemă mai aproape de el pe Justin Vlaicu.

— Cum ziceai că te cheamă pe tine, mă ?

— Justin Vlaicu.

— Şi ce meserie ziceai că ai tu, mă ?

— Macagiu. Sînt macagiu la Căile Ferate.

— La Căile Ferate, care va să zică.

— Da. La Căile Ferate.

— Şi de cînd ai devenit tu comunist, mă ?

— Nu sînt comunist.

— Care va să zică, tu nu eşti comunist, mă ? Aşa pretinzi ?

— Nu sînt.

— Îl vezi, Orbescule ?

— Îl văd, să trăiţi, domnule inspector.

— Îl vezi, Orbescule ?

— Îl văd, să trăiţi, domnule inspector.

— Zice că nu e comunist, Orbescule. Susţine că nu e comunist.

— Da, să trăiţi, domnule inspector. Chiar aşa zice. Că nu e comunist.

— Şi dumneata ce crezi, domnule subinspector ?

— Eu cred că este comunist, să trăiţi, domnule inspector. Comunist sadea.

— Atunci de ce nu mărturiseşte, subinspectore ?

— Aşa sînt comuniştii, să trăiţi, domnule inspector. Parcă dumneavoastră nu-i cunoaşteţi ? De cînd

vă tot amărîţi cu ei, aţi avut timp să-i cunoaşteţi bine, domnule inspector. La început nu mărturisesc că sînt comunişti.

— Şi mai pe urmă?

— Mai pe urmă mărturisesc tot.

— Auzi, mă, ce spune domnul subinspector? Că mai pe urmă — adică după ce o să te lucrăm niţeluş — o să mărturiseşti că eşti comunist. N-ai vrea să mărturiseşti acum? Să nu ne mai sileşti să te lucrăm şi să te punem în lanţuri?

— Nu am ce să mărturisesc. Dacă nu sînt, nu sînt.

— Bine. Să zicem că tu nu eşti comunist, deşi noi avem certitudinea că eşti. Dar ceva comunişti cunoşti tu acolo unde lucrezi, la Căile Ferate?

— Cunosc pe toţi oamenii care muncesc la noi, la gară. Mai cunosc şi oameni care lucrează pe locomotive sau pe la alte gări. Dar dacă oamenii pe care îi cunosc eu sînt sau nu sînt comunişti nu ştiu. Şi dacă nu ştiu, de ce să vă spun că ştiu?

— Pe Licu Oroş îl cunoşti?

— V-am spus că-l cunosc.

— Eşti prieten cu el?

— N-aş putea să spun că sîntem prieteni. Sîntem numai cunoştinţe.

— Te-ai întîlnit vreodată cu el?

— M-am întîlnit. Muncim amîndoi la gară. Şi dacă muncim amîndoi la gară, cum să nu ne întîlnim?

— Aţi mîncat vreodată împreună?

— Cu Oroş? Nu. Oroş e căsătorit. Ia masa acasă. Adică lua masa acasă înainte de a fi arestat.

— Dar de băut împreună ați băut ?

— V-am mai spus. Am băut uneori, cînd ne-am întîlnit din întîmplare în restaurantul gării, cîte o litruță de palincă.

— Și de vorbit ați vorbit ?

— Am vorbit. Nu se poate să stai cu omul la masă, să tot dai noroc cu el, să bei și să nu vorbești. Chiar dacă am fi fost muți, tot am fi vorbit.

— Cum ați fi vorbit, mă, dacă ați fi fost muți ?

— Prin semne. Cum vorbesc muții.

— Îl auzi, Orbescule, ce spune ? Îl auzi ce spune?

— Să trăiți, domnule inspector, îl aud.

— E comunist, Orbescule.

— Să trăiți, domnule inspector, nu mai există nici o îndoială că e comunist.

— Cum ziceai că te numești, mă ?

— Justin Vlaicu.

— Ascultă, mă Vlaicule, ia spune-mi tu, mă, ce vorbeai tu cu Oroș cînd vă întîlneați la restaurantul gării și vă cinsteați cu palincă.

— De multe și de toate.

— Pe larg, pe larg. Spune-mi, pe larg, ce anume vorbeați voi doi ?

— Despre vreme, despre necazuri, despre scumpete...

— Așa ! Așa ! Vezi că e băiat bun, Orbescule ? Vezi că începe să spună adevărul, Orbescule ?

— Să trăiți, domnule inspector, văd.

— Mă, Vlaicule, îmi placi, mă. Să știi că începi să-mi placi, mă.

Justin Vlaicu rîse și inspectorul îi văzu dinții albi și frumoși.

— Ai dinţi frumoşi, mă Vlaicule.

— Am.

— Mă, Vlaicule, mă, şi Licu Oroş avea dinţi frumoşi, mă.

— Avea, îşi aminti Justin Vlaicu. Avea dinţi chiar mai frumoşi decît ai mei. Numai că dinţii lui Oroş îngălbeniseră puţin din pricina fumatului. Eu nu fumez.

— A ! Tu nu fumezi ! Bine. Bravo. Dar tu ştii, mă, că Oroş nu mai are dinţi ? Oroş a făcut pe nebunul, mă, a susţinut că nu e comunist, şi eu i-am rupt dinţii lui Oroş, mă, şi Oroş a rămas fără dinţi.

— Şi eu susţin că nu sînt comunist.

— O să vedem cît timp susţii tu că nu eşti comunist. Deocamdată să-mi spui tu mie, mă, despre ce necazuri vorbeai tu cu Oroş ? Scrie, Orbescule.

— Scriu, să trăiţi, domnule inspector.

— Ne plîngeam unul altuia că lefurile sînt mici, că viaţa se scumpeşte mereu, că războiul bate la uşă.

— Tu te plîngeai de scumpetea vieţii ori Licu Oroş ?

— Uneori mă plîngeam eu. Alteori se plîngea Licu Oroş. Nu-mi aduc aminte.

— Dar despre război cine vorbea ? Tu sau Oroş ?

— Amîndoi.

— Bine ! Bine ! Dar să-mi spui tu mie, mă, Vlaicule, în timp ce petreceaţi voi doi bînd palincă în restaurantul gării, Oroş n-a încercat să-ţi vorbească despre partidul comunist ? Nu te-a ademenit ? Nu ţi-a propus să intri în partidul comuniştilor ? Gîn-

deşte-te bine, Vlaicule. Adu-ţi aminte, Vlaicule. Şi spune-mi adevărul, Vlaicule. Altfel... Altfel rămîi şi tu fără dinţi, mă.

— Oroş nu mi-a vorbit niciodată despre comunişti. Nu mi-a propus niciodată să intru în partidul comunist.

— Dar tu ai auzit despre comunişti? Ai auzit despre partidul comunist?

— Am auzit.

— Şi nu ai fost curios să ştii cine sînt comuniştii şi de ce s-au făcut ei comunişti?

— De curios s-ar fi putut să fiu curios. Ştiam însă că pe comunişti îi vînează poliţia, îi prinde, îi chinuie, îi judecă, îi închide sau îi împuşcă. N-am vrut să am de-a face cu poliţia. Voiam să mă însor cu Bălănica, să avem copii şi să trăim în sărăcie şi linişte nesupăraţi de nimeni.

Grunz începu să rîdă. O dată cu el rîseră Orbescu şi Landră, rîseră Cămăraş şi Catopol. Cînd inspectorul se opri din rîs, se opriră şi ei.

— N-ai vrut să ai de-a face cu poliţia! zise Grunz. Iată că totuşi ai de-a face cu noi... Şi noi, mă, Vlaicule, noi sîntem mai ceva decît poliţia. Noi sîntem mai sus ca poliţia.

— A căzut năpasta pe noi.

— N-a căzut nici o năpastă pe voi, mă. Tu eşti comunist, mă, eşti un comunist viclean, mă. Vrei să ne învălui în minciuni. Pe Gavril Toduţă îl cunoşti? Ia uită-te la el şi spune-mi dacă îl cunoşti!

Justin Vlaicu se uită la oamenii înşiruiţi lîngă perete. Îi văzu în lanţuri şi cu bărbile crescute. Spuse:

— Cum să nu-l cunosc eu pe nenea Gavril Toduță? Îl cunosc. E un om bun ca pîinea lui Dumnezeu. Și-l cunosc și pe nenea Minu Uibaru.

— Bravo! Bravo! Ai scris, Orbescule, ce spune Justin Vlaicu?

— Să trăiți, domnule inspector, am scris.

— Știi că Minu Uibaru și Gavril Toduță sînt comuniști?

— Nu știu. Știu numai că sînt oameni de treabă, oameni cinstiți. Toată lumea care îi cunoaște îi iubește și-i respectă. Și sînt săraci lipiți pămîntului.

— Ei! Asta e! Săraci! Toți sîntem săraci, mă. Nici unuia dintre noi nu-i ajung banii, mă. Dar pe unguroaică, pe Marișca Balint, o cunoști?

— Nu.

— Gavril Toduță ți-a vorbit de comuniști?

— Nu mi-a vorbit.

— Dar Minu Uibaru?

— Nici nenea Minu Uibaru.

— Bine, Vlaicule, bineee!... Nu vrei să fii sincer cu noi, mă. Nu vrei să ne scutești de osteneală.

— Nu pot să spun ceea ce nu știu. Orice mi-ați face nu pot să agrăiesc decît adevărul.

Grunz se uită la fată. Îi plăcu obrazul ei rotund și pufos. Îi plăcură și ochii ei vii, jucăuși, de veveriță.

— Ia vino încoace, fă.

Fata se apropie de inspector.

— Cum ziceai că te cheamă?

— Bălănica Dron.

— Și cîți ani spuneai că ai?

— Douăzeci și unu.

— Și unde ziceai că lucrezi?

— La fabrica de cherestea a domnului Gross.

— O cunoşti pe Marişca Balint ?

— Pe tanti Marişca ? O cunosc. Toată lumea o cunoaşte.

— Ai vorbit vreodată cu ea ?

— Am vorbit.

— Despre ce ?

— Eu ştiu ? ! Despre fel de fel de întîmplări.

— Adu-ţi aminte şi spune-mi limpede : despre ce anume ai vorbit tu cu Marişca Balint ?

— Într-o zi s-a întîmplat un accident în fabrică. Se întîmplă des.

— Ce fel de accident ?

— Fierăstrăul !... A tăiat mîna unui om care lucra la fierăstrău. Nu se afla în fabrică nici un doctor. Nu se afla în fabrică nici măcar un sanitar. Omul a murit.

— Şi dacă a murit, ce? Omul tot trebuie să moară.

— Dacă ar fi fost medic în fabrică, omul n-ar fi murit. Tanti Marişca mi-a spus că la fabrică ar trebui să se afle totdeauna un medic sau măcar un sanitar.

— Adică a făcut propagandă comunistă. Ai scris, Orbescule ?

— Să trăiţi, domnule inspector, am scris.

Bălănica Dron spuse :

— Nu ştiu dacă ceea ce mi-a spus atunci tanti Marişca era sau nu propagandă comunistă. Însă toţi oamenii care lucrează la fabrica domnului Gross spun că ar trebui să se afle un medic la fabrică.

Domnul Gross nu vrea să angajeze medic, ca să nu aibă o cheltuială în plus. Oamenii care lucrează la fabrică spun că domnul Gross cîştigă din munca noastră destui bani, aşa că ar avea de unde plăti leafa medicului.

— Ai scris, Orbescule ?

— Să trăiţi, domnule inspector, am scris.

— Adaugă la cele scrise: „Din declaraţiile arestatei Bălănica Dron reiese că sub influenţa directă sau indirectă a comunistei Marişca Balint aproape toţi muncitorii de la fabrica domnului Gross s-au bolşevizat". Ai scris, Orbescule ?

— Să trăiţi, domnule inspector, am scris.

— Ascultă, Bălănica Dron !...

— Ascult...

— Marişca Balint nu ţi-a vorbit niciodată despre comunişti ?

— Nu mi-a vorbit.

— Şi n-a încercat să te ademenească să te încîrdăşeşti cu comuniştii ?

— Niciodată.

— Am înţeles. Scrie, Orbescule : „Arestata Bălănica Dron declară că arestata Marişca Balint nu i-a vorbit niciodată despre comunişti pentru că ea, Bălănica Dron, este comunistă de mai multă vreme. Şi mai declară că Marişca Balint nu i-a propus să intre în partidul comunist pentru că ea, Bălănica Dron, este de mai multă vreme membră a partidului comunist." Ai scris, Orbescule ?

— Da, să trăiţi, domnule inspector.

Bălănica Dron zîmbi. Şi spuse :

— Domnul Orbescu a scris ceea ce i-aţi poruncit dumneavoastră să scrie. Dar eu nu am grăit ceea ce dumneavoastră i-aţi poruncit domnului Orbescu să scrie că eu aş fi grăit. Mă întreb pentru ce aveţi dumneavoastră nevoie de nişte hîrtii în care se scriu neadevăruri ?

Inspectorul Grunz zise :

— Ia vino tu şi mai aproape...

Bălănica Dron îi ascultă ordinul. Grunz se ridică şi-i dete o pereche de palme. Fetei îi săriră cerceii din urechi. Se depărtă. Inspectorul se aşeză iarăşi pe scaun. Bălănica Dron îşi căută cerceii pe parchet. Îi găsi. Îi puse în podul palmei şi se uită la ei. Spuse :

— Mi-aţi stricat cerceii.

— O să-ţi cumpere derbedeul ăsta alţii, zise Grunz. Trăieşti de multă vreme cu el ?

— Nu trăiesc cu el.

— Dar cu cine trăieşti ?

— Nu trăiesc cu nimeni. Sînt fată cuminte.

— Cuminte ! Nu există fete cuminţi. Dar să admitem că mai sînt şi rarităţi şi că tu eşti una dintre ele. În cazul acesta ce raporturi sînt între tine şi Vlaicu ?

— Ne-am logodit. O să ne căsătorim după Anul Nou.

— O să fie cam greu să vă căsătoriţi în puşcărie.

— Dar pentru ce o să ne trimiteţi la puşcărie ?

— Cum pentru ce ? Pentru că sînteţi comunişti.

— Nu sîntem.

— Ba sînteţi. Însă partidul vostru v-a învăţat să păstraţi taina, să nu mărturisiţi.

— Nu avem nici un partid, spuse Justin Vlaicu. Nu facem politică.

— Dar ar fi fost bine să fi făcut politică şi să fi avut un partid, adăugă Bălănica Dron. Dacă e vorba să fim prinşi pe stradă, la întîmplare, cercetaţi şi bătuţi şi ameninţaţi şi cu puşcăria, ar fi fost bine să avem un partid.

— Ai auzit, Orbescule?

— Să trăiţi, domnule inspector, am auzit.

— Ai scris, Orbescule?

— Să trăiţi, domnule inspector, am scris.

— A scris minciuni, spuse Justin Vlaicu.

— Minciuni sfruntate, zise Bălănica Dron.

Grunz nu-i mai dete atenţie. O chemă lîngă el pe Galina.

— Cum ziceai că te cheamă?

— Galina.

— Galina şi mai cum?

— Galina Pora.

— Nu Galina Stoienică? Nu eşti nevasta lui Gherghe Stoienică?

— Sînt nevasta lui Gheorghe Stoienică, dar fără cununie.

— Concubinaj. De ce nu v-aţi căsătorit legitim?

— N-a vrut Stoienică. Şi, la drept vorbind, nici pe mine nu m-a îndemnat inima. Lui Stoienică îi plac multe fuste. Într-o zi, mi-am zis, pleacă de acasă şi nu se mai întoarce. Mă lasă. Ce să mai umblăm pe la tribunal cu divorţul?

— Ce meserie ai?

— Cum ce meserie? Sînt nevasta lui Stoienică. Mă ține Stoienică.

— Dar Gherghe Stoienică ce meserie are?

— Parcă dumneavoastră nu știți? Trăiește din jocul de cărți. Joacă în cărți, cu proștii, prin cafenele, și le ia gologanii.

— Jocul de cărți nu e meserie.

— Parcă ce faceți dumneavoastră aici e meserie. Arestați oamenii, îi bateți, îi siliți să declare că sînt comuniști și-i trimiteți la pușcărie. Pe unii îi și omorîți.

— Noi nu omorîm oameni, spuse Grunz.

— Ba îi omorîți, susținu fără teamă Galina. Lumea spune că acum, de curînd, ați omorît aici o bulgăroaică venită de la București. O studentă...

Grunz urlă:

— Taci... Taci, că te sfărîm...

— Iaca, tac. Dar așa spunea lumea. Că ați omorît o bulgăroaică și că ați aruncat-o în apă. Și că apa a scos-o la suprafață. Și că...

Grunz se repezi spre femeie cu pumnii ridicați. Femeia fugi și se ascunse în spatele celor patru arestați în lanțuri care se aflau lîngă zid.

Oroș, galben ca turta de ceară, îi spuse inspectorului:

— Să n-o atingi! Auzi? Să n-o atingi! Asasinule!

Grunz se întoarse spre Orbescu.

— Luați-i. Duceți-i. În lanțuri și la carceră.

Orbescu îl întrebă:

— Pe toți?

— Pe toți, spuse Grunz. Pe toți. În lanțuri și la carceră. Pînă la noi ordine. Regimul cel mai greu, cel mai greu...

— Am înțeles, să trăiți, domnule inspector.

În timp ce asupra Ardealului și a Moldovei căzuse de timpuriu potop de zăpadă, cîmpul Dunării avu o toamnă neobișnuit de frumoasă care se prelungi pînă la începutul lui decembrie. Tocmai cînd se anunță ceață și vînt cald în Ardeal, cerul Bucureștilor fu acoperit de nori vineți și groși. Soarele pieri, vîntul adormi, văzduhul încremeni. Trecu o zi. Trecură două. Trecură trei. Norii de plumb se îngroșară și mai mult și pogorîră ca o amenințare și aproape că atinseră vîrfurile plopilor.

— Începe iarna.

— A întîrziat destul.

Capitala, obișnuită din vechime să trăiască și geruri siberiene și călduri tropicale, nu luă în seamă norii și nu se sinchisi. Bogătașii nu se sinchisiră nici de războiul început cu cîteva luni în urmă și care, după prăbușirea zgomotoasă și spectaculoasă a Poloniei, părea să fi ajuns la un punct mort. Teatrele jucau comedii și farse. Companiile de reviste aduceau pe scene cîrduri de femei goale sau aproape goale. Comicii recitau cuplete glumețe și deocheate. Mulți se înghesuiau și se prăpădeau de rîs. Cafenelele zumzăiau, pline ochi, din zori pînă în zori. Restaurantele gemeau de lume. Străzile foiau.

— Războiul...

— Lasă-mă, dragă, în pace. Războiul e departe.

Prin hotelurile supraîncărcate se auzea vorbindu-se tot mai mult nemţeşte.

— Ne-au ocupat încă o dată germanii.

— Încă nu. Dar ne vor ocupa în curînd. Germaniei nu i se mai poate opune nimeni.

Părerea că Germaniei lui Adolf Hitler nu i se mai poate opune nimeni cu armele îşi făcuse loc larg şi în presă. Ziarele net fasciste îşi continuau cu vehemenţă atacurile lor împotriva aliaţilor din Apus şi mai ales împotriva Uniunii Sovietice. „Comuniştii trebuie să fie stîrpiţi. O dată cu comuniştii trebuie să fie stîrpiţi şi simpatizanţii comuniştilor." Încet-încet, cîteva ziare burgheze, care pînă atunci păstraseră de ochii lumii o oarecare neutralitate, începură şi ele să încline balanţa în favoarea fasciştilor din ţară şi a celor de peste hotare. *Curentul* lui Pamfil Şeicaru, *Timpul* lui Grigore Gafencu, *Universul* lui Stelian Popescu se apropiară, ca atitudine politică şi chiar ca limbaj, de *Porunca vremii*. Fu elogiat sîngerosul Franco şi fu elogiată Falanga. Li se închinară imnuri lui Mussolini şi lui Hitler.

Peste capitala Romîniei lui Carol al II-lea veneau uneori adieri cu miros de sînge şi cenuşă dinspre prăbuşita Polonie. Alteori veneau zvonuri din lagărele Germaniei. Acolo, milioane de oameni erau torturaţi, arşi de vii în cuptoare special construite, gazaţi, omorîţi cu măciuca, atîrnaţi în ştreanguri ori împuşcaţi. Atunci, vesela, uşuratica şi desfrînata lume burgheză din capitala Romîniei lui Carol al II-lea se înfiora o clipă.

„Poate mîine începe şi la noi războiul şi murim, îşi spuneau bogaţii. Să petrecem, deci. Să ne trăim, cît mai avem vreme, viaţa."

La destui le pieri ruşinea. Mulţi şi multe îşi lepădară masca prefăcătoriei pe care o purtaseră pînă atunci pe obraz şi îmbrăcară, făţiş, pielea neruşinării. În vîrtejul petrecerilor, imaginea catastrofei apropiate dispărea. Viaţa îşi relua cursul ei trepidant, zgomotos, mocirlos.

În cea de a patra zi vînătă, din norii groşi şi vineţi-negri, atîrnaţi peste oraş, prin văzduhul încremenit, începură să se desprindă din zori fulgi mari şi albi de neprihănită zăpadă. La amiază încetară să circule tramvaiele, autobusele şi maşinile. Seara, ca să treci de la o casă la alta, trebuia să-ţi deschizi drum cu lopata. A doua zi dimineaţa nu ieşiră din case şi nu luară în piept nămeţii uriaşi decît muncitorii pe care îi chemau la lucru, cu strigăte disperate, sirenele.

Ninse o săptămînă. La sfîrşitul ei, capitala se pomeni îngropată sub un morman uriaş de zăpadă. Orăşenii ieşiră la lucru şi, risipind sudoare, croiră pîrtii înguste. Umblînd pe aceste pîrtii înguste, bucureştenii căpătară impresia că umblă pe fundul unor tranşee adînci, cu pereţii albi.

O dată cu sfîrşitul ninsorii, norii se destrămară şi se risipiră. Soarele luci şi umplu de fulgere albe şi orbitoare zăpezile, iar cerul li se arătă oamenilor albastru şi pur ca în cele mai clare zile ale verii.

Într-una din nenumăratele zile care urmară nemaipomenitei ninsori, regele îşi remanie guvernul. Prim-ministru rămase eternul Tătărăscu, însă la In-

terne veni ca subsecretar de stat — așa cum îi spusese Teofil Stînjînel lui Grunz — avocatul Pompil Orbescu. Agricultura și Domeniile le luă Stănică Paleacu, iar Justiția fu încredințată cunoscutului agitator fascist din baroul de Ilfov, Panait Derderian.

— Regele și-a cîrpit guvernul cu trei fasciști notorii.

— Schimbările s-au făcut la cererile repetate și la presiunile Legației germane.

— Ceea ce s-a făcut acum e numai un început. Nu va trece mult și vom avea un guvern pur fascist. Nemții nu se vor lăsa pînă nu vor aduce la putere, la noi, un guvern sută la sută fascist.

Pompil Orbescu, care lucra mînă în mînă cu Legația germană, schimbă cîțiva prefecți. Se gîndi și la schimbarea prefectului de Maramureș, avocatul doctor Marius Bold, pe care îl bănuia, ca fost manist, de nesinceritate față de rege. La Maramureș, județ de frontieră cu Slovacia lui Tisso în care germanii hitleriști se instalaseră ca la ei acasă, lui Pompil Orbescu îi trebuia un om de încredere la prefectură. Contrabandele de vite din Romînia în Slovacia trebuiau să fie întețite, iar nu stingherite. Aparent, prefectul, ca și celelalte organe de stat trebuiau să-i urmărească pe legionari și să-i împiedice să se dedea la propagandă. În fapt, prefectul, ca și celelalte autorități aveau ordin să-i lase în pace pe legionari, ba chiar să le înlesnească, pe sub mînă, propaganda. Zvonul cu privire la schimbarea unor prefecți ajunse și la urechile prefectului de Maramureș, avocatul doctor Marius Bold. Așa cum am arătat

mai sus, prefectul de Maramureş nu aşteptă să-i vină ordinul de schimbare. Îl luă pe părintele Coriolan Bold şi pe cumnatul acestuia, avocatul doctor Claudiu Pap, şi se repezi cu ei la Bucureşti. Părintele Cori o anexă şi pe schiloadă, căreia îi luă bilet de clasa a treia, şi o instală într-un vagon. Aşteptară în vagoane trei zile, la Braşov, pînă se deszăpezi linia ferată între Dîrste şi Predeal. Părintele Cori fu ocupat cu Velica. Îi duse apă şi mîncare la vagon. Plăti om s-o îngrijească. O umplu de speranţe. Prefectul discută politică şi afaceri cu avocatul doctor Pap. Venise, de curînd, în oraş, germanul Peter Heger. După cîte se părea, era om de mare viitor. Încăpuse pe mîinile fraţilor Inocenţiu. Nu se putea să fie rupt de fraţii Inocenţiu şi integrat unui nou trust de exploatare a pădurilor pe care ei l-ar putea înjgheba? Era păcat să-i lase pe fraţii Inocenţiu să se îmbogăţească peste măsură din exportul de lemne şi din contrabande. Era păcat să lase să le scape ocazia.

— Ştii, domnule avocat doctor, cît se cîştigă la contrabandele de vite?

— Ştiu. Cu oarecare aproximaţie, bineînţeles.

— De ce le-ar face fraţii Inocenţiu cu Heger şi cu alţii? Poate că ne-am pricepe şi noi.

— Ai dreptate, prefectule. Trebuie să-ţi salvăm prefectura şi să medităm.

— N-avem ce medita. La întoarcere trebuie să ne aşternem pe lucru. Numai să dea Dumnezeu să-mi păstrez scaunul de prefect.

Ajunşi în Gara de Nord, osteniţi şi boţiţi, auziră cu neplăcere că din pricina zăpezilor înalte nu cir-

culă nici un vehicul. Tocmiră hamali să le ducă bagajele pînă în centrul orașului. Părintele Coriolan Bold angajă doi oameni s-o poarte pe Velica la spinare cu rîndul. Traseră la Continental. Părintele Cori o instală pe Velica într-o odăiță, la mansardă. Îi spuse portarului :

— O femeie sărmană din parohia mea. Am adus-o să-i pună doctorul picioare.

Portarul își spuse :

„Grozav de milos trebuie să fie acest preasfînt părinte cu barbă scurtă și rară dacă a adus el tocmai de la marginea țării o biată cioantă să-i pună picioare artificiale."

După ce o văzu așezată în pat, părintele Cori îi zise :

— Dacă îți trebuie ceva, suni și ceri. Am să vin să te văd, Velico, spre miezul nopții.

— Vii cînd dorești să vii, sfinția-ta.

Se odihniră. Se primeniră. Coborîră toți trei în restaurant. Orchestra cînta. Lumea petrecea. Avocatul doctor Claudiu Pap spuse :

— Dulce e viața la noi, la Maramureș, dar dulce ca la București nu cred să se mai afle nicăieri pe lume. Bine ar fi să ne vină și nouă odată timpul să ne așezăm aci cu familiile și cu casele.

— Poate că o să ne vină vremea mai curînd decît ne așteptăm, domnule avocat doctor.

— Să te audă Dumnezeu, domnule prefect.

Ciocniră țuici :

— Noroc !

— Noroc bun !

— Să ni se împlinească tot ce dorim.

— Şi ceva pe deasupra.

Nu ajunseră la jumătatea mesei şi se văzură salutaţi de părintele Firică :

— Salve, fraţilor.

Se ridicară, milităreşte, toţi trei în picioare. Îşi strînseră mîinile, se îmbrăţişară. Părintele Firică se sărută pe gură cu părintele Coriolan Bold. Bărbile şi mustăţile li se amestecară. După ce se descleştară, părintele Cori zise :

— Pofteşti să iei masa cu noi, părinte ministru ?

— Dacă mă invitaţi...

— Cu cea mai mare plăcere, părinte ministru... Cu cea mai mare plăcere. Nici nu ştii ce bucurie ne faci. Tocmai ne gîndeam să te călcăm mîine dimineaţă la minister. Să te vedem cum lucri...

Făcură schimb de noutăţi. Părintele Firică bău şi plînse soarta Ardealului :

— Rău îmi pare de Ardealul nostru, fraţilor. E atît de departe de Bucureşti.

— No ! Că chiar aşa spune şi dragul nostru Maniu.

Părintele Cori începu să se tînguie tocmai cînd părintele ministru Firică sorbea cu ochii şoldurile cărnoase ale cîntăreţei care urla lîngă orchestră :

Dulce e viaţa la Bucureşti,
Să tot iubeşti,
Să tot trăieşti...

— Bei cu noi, părinte ministru. Mănînci cu noi, părinte ministru, şi nu ne întrebi ce necaz ne-a împins pe drum greu, acuma, la vreme de iarnă. Că

numai de dragul Bucureştilor nu ne lăsam noi casele şi nevestele ca să ostenim prin trenuri şi hoteluri.

Părintele ministru Firică aşteptă ca şanteza să-şi termine cîntecul. Apoi spuse :

— De ce să vă mai întreb ce necaz v-a adus în acest oraş al pierzării ! Ştiu, fraţilor şi prietenilor. Şi dacă ştiu, pentru ce să vă mai întreb ?

Părintele Coriolan Bold i se vîrî în suflet :

— Ce ştii ? Spune-ne ce ştii, părinte ministru. Nu ne mai lăsa să ne zbatem ca peştii pe uscat. Milostiveşte-te de noi şi spune-ne.

Părintele Firică nici de data aceasta nu-i răspunse numaidecît. Chemă un chelner.

— Roagă dumneata cîntăreaţa să poftească să bea cu noi un pahar de vin.

Chelnerul plecă şi-i şopti cîntăreţei la ureche propunerea părintelui Firică. Fata cu şolduri mari privi spre părintele ministru şi-i surîse. Mulţumit, părintele ministru zise :

— Sper că nu vă supăraţi că am poftit fata la noi. Mă cunoaşte. Mai mult : eu mă pot spovedi dumneavoastră că am avut izbîndă şi... „am cunoscut-o pre dînsa"...

— Vai ! spuse părintele Cori. Cum să ne supărăm ? Pentru izbînda sfinţiei-voastre ne bucurăm. Dar nu ne-ai spus, părinte ministru, ceea ce aşteptăm de la sfinţia-voastră.

— V-a adus la Bucureşti prefectura... Vă temeţi că domnul avocat doctor Marius Bold va pierde prefectura de Maramureş. Am ghicit ?

— Ai ghicit, părinte ministru. Însă pe noi ne roade o întrebare : ce este adevărat din zvonul care a ajuns pînă la noi ?

— Zvonul nu e simplu zvon. De cîteva zile, domnul Pompil Orbescu, noul subsecretar de stat de la Interne, schimbă prefecţii. Pune în loc oameni de care e sigur, oameni pe care îi cunoaşte personal şi care simpatizează cu Berlinul.

— Noi am venit să-i salvăm lui Marius prefectura. Ne gîndeam să ne ducem să-i cerem sprijin domnului Maniu. Cu toate că eu şi Marius l-am părăsit, şi-o aminti că l-am slujit o viaţă. Credem că nu ne-o refuza.

— Nu se află în capitală. L-au prins zăpezile la Bădăcin.

Părintelui Coriolan îi căzu nasul. Se întoarse spre frate-său şi-i spuse :

— Am făcut drumul degeaba, frate Marius. Se vede treaba că am călcat cu stîngul cînd am plecat de acasă.

Avocatul doctor Claudiu Pap îl întrebă pe părintele ministru :

— Sfinţia-ta, excelenţă, ne-ai putea fi de ajutor ? Nu ne lăsa, excelenţă, să rămînem aici, în capitală, copiii nimănui.

Părintele ministru zise :

— Domnilor şi fraţilor, ascultaţi-mă pe mine : cîntăreaţa e o muiere cum n-am mai întîlnit. Nici la Buda, nici la Viena nu am întîlnit o muiere mai faină. Pentru dînsa mi-aş rade şi puţina barbă pe care o am.

Băură. Cîntăreața veni și se așeză lîngă părintele ministru. Îl trase de barbă. Îi răsuci o ureche. Părintele Cori o îmbie să bea. Cîntăreața îl refuză :

— Pînă nu-mi termin programul, nu am voie să mă ating de băutură. Dacă mă vede, patronul mă aruncă pe scări. Și atunci, părinte, eu ce mă fac? Mă angajezi dumneata să-ți cînt la biserică?

— Nu, taică, deși, dacă s-ar putea să te angajez, mi s-ar umple biserica de credincioși.

Rămaseră singuri. Între ei se așternu tăcere tristă. Părintelui ministru Firică i se făcu milă de părintele Cori. Îi spuse :

— Hai să ne țucăm pe gură, părinte Cori.

Se țucară pe gură. Își amestecară încă o dată bărbile și mustățile. Apoi părintele ministru Firică se milostivi de părintele Cori :

— Trec să-l iau pe domnul prefect mîine dimineață la nouă. Îl duc la Interne să-l prezint domnului ministru subsecretar de stat Pompil Orbescu. Sper să ne întoarcem cu locul de prefect asigurat.

— N-ar fi potrivit să mergem și noi ?

— Mai mult ne-ați încurca.

Plătiră și-l lăsară pe părintele ministru cu cîntăreața. Urcară scările și se culcară. După ce prefectul și avocatul doctor adormiră, părintele Cori scoase capul pe ușă. Coridoarele, scările erau pustii. Se năpusti la mansardă și intră la Velica.

— Ai adormit, Velico?

— Nu, părinte Cori. N-am adormit.

Părintele Coriolan Bold se dezbrăcă. Apoi căută cu ochii pe pereți. Spuse :

— Păcătoşii ăştia de regăţeni nu ţin icoane în hoteluri. Bătu-i-ar Dumnezeu să-i bată de bezmetici.

Se închină de trei ori cu cruci mari.

Şi după ce se închină, intră în pat lîngă Velica şi se apucă s-o frămînte.

Dimineaţa era vînătă. Peste capitală se lăsase ceaţă. Părintele ministru Firică veni cu întîrziere la întîlnire. Îl găsi în holul hotelului, nervos şi abătut, pe avocatul doctor Marius Bold.

— Scuză-mi întîrzierea, prefectule. Diavoliţa de cîntăreaţă e de vină. M-a purtat prin toate barurile. Am dănţuit-o pînă la ziuă.

— Nu face nimic, părinte ministru.

— I-am telefonat domnului ministru Pompil Orbescu. Ne aşteaptă.

Străbătură de-a lungul Calea Victoriei, luptîndu-se amîndoi, voiniceşte, cu zăpada. Picioarele le lunecau. Din cauza ceţii şi a îngustimii pîrtiei pe care mergeau, se mai ciocneau de cîte un trecător.

— Scuzaţi.

— Pardon.

— Scuzaţi.

— S-avem iertare.

Ajunseră în Piaţa Victoriei istoviţi. Cînd s-o cotească pe Bulevardul Basarab, în colţ, le ieşi în drum o cîrciumă cu ferestrele aburite şi o dricărie cu sicrie şi cruci de lemn în vitrină.

Prefectul glumi :

— Intrăm la cîrciumă sau la dricărie ?

— La cîrciumioară. Pentru un sfert de oră. Să luăm cîte o gustărică şi să bem cîte o drojdioară,

Trebuie să ne mai întremăm, prefectule. N-o să fie ușoară lupta cu ministrul Orbescu. E un pezevenghi de mîna întîi. Și codoș fără pereche.

Intrară în cîrciumă și întîrziară o jumătate de ceas. Părintele ministru se ameți și prinse curaj.

— No, că acum, dacă Pompil mă refuză, pot să-l și înjur. Dar n-o să mă refuze. O să aibă săptămîna viitoare nevoie de mine...

Ministrul subsecretar de stat Pompil Orbescu îl primi pe părintele Firică cu brațele deschise. Lui Marius Bold abia catadicsi să-i întindă mîna.

Subsecretarul de stat îi pofti să stea. Sună și ceru să se aducă dulceață și cafele și-l întrebă pe prefect:

— Cu ce treburi prin capitală, domnule Bold?

Prefectului îi înghe ță șira spinării. Ministrul subsecretar de stat nu-i spusese „domnule prefect", ci „domnule Bold". Așadar soarta lui fusese pecetluită. Părintele Firică pricepu situația și o luă înaintea lui Bold care, vorbind, ar fi putut să facă o gafă.

— Iubite colega, prin Maramureș au ajuns zvonuri proaste. Prietenul meu, prefectul de Maramureș, s-a lăsat impresionat de aceste zvonuri proaste și a venit la București. Ți l-am adus, ca să-i confirmi, dumneata în persoană, că postul de prefect, pe care îl deține de cînd a venit frontul la putere, nu-i este periclitat. L-a căutat pe domnul Maniu să-l sprijine. Însă, cum știi, pe domnul Maniu l-au prins zăpezile la Bădăcin. Așa că l-am luat eu în brațe.

Subsecretarul de stat Pompil Orbescu spuse:

— Regret, colega, însă sînt nevoit să mă abțin. Asemenea asigurări nu sînt în măsură să dau. La

Maramureş s-au întîmplat şi se întîmplă multe. Şi cu prefectura de acolo nu-mi miroase bine.

Părintele ministru Firică îi spuse avocatului doctor :

· — Domnule prefect, te rog, fii bun şi lasă-ne singuri. Aşteaptă-mă la şeful de cabinet. Aşteaptă-mă cu răbdare pînă ies.

Marius Bold se înclină. Ministrul îi răspunse din cap, fără să se ostenească să-i mai întindă mîna.

În biroul şefului de cabinet — un băieţandru spălăcit şi puţintel la trup care vorbea dintr-o dată la trei telefoane — luă loc într-un fotoliu şi scoţînd un ziar vechi din buzunar se adînci în lectura lui. În două-trei rînduri îl auzi pe părintele ministru Firică răcnind la Pompil Orbescu şi pe excelenţa-sa domnul ministru subsecretar de stat Orbescu răcnind la părintele Firică.

După mai bine de un ceas Pompil Orbescu sună. La auzul soneriei cu sunet ascuţit, neplăcut, ca de alarmă, şeful de cabinet puse toate receptoarele pe masă şi năvăli în cabinetul ministrului. Abia închise uşa capitonată în urma lui, că o şi deschise. Spuse :

— Poftiţi, domnule Bold, vă cheamă domnul ministru.

Îi găsi pe subsecretarii de stat stînd crăcănaţi în fotolii şi rîzînd :

— No ! Că asta e bună. Am să i-o spun diseară şi cîntăreţei, excelenţă.

— Nu te mai osteni, părinte ministru. După informaţiile pe care le avem, cîntăreaţa dumitale nu gustă anecdotele.

Ridică ochii spre Marius Bold. Îl întrebă:

— Ei, domnule prefect, ce poţi să-mi spui despre judeţul dumitale?

Marius Bold, emoţionat, se înclină adînc în faţa excelenţelor, apoi se aşeză şi-i făcu ministrului Pompil Orbescu raportul pe care-l scrisese încă de acasă şi-l învăţase pe de rost.

— Excelent raport. Excelent. Scurt. Clar. Convingător. Bravo! Bravo, domnule prefect.

După aceea vorbiră despre munţi şi despre nişte păduri pe care părintele ministru Firică arăta că le cunoaşte foarte bine. Ajunseră şi la fabrica de cherestea a domnului Gross. Ministrul subsecretar de stat Pompil Orbescu îl întrebă pe prefect:

— Ce bubă am putea noi să-i găsim lui Ignatz Gross? Trebuie să-i găsim o bubă.

Părintele ministru Firică îl întrebă:

— Crezi că-i absolut necesar să-i găsim bubă, Pompile?

— Absolut necesar.

Prefectul, care între timp ghicise gîndul celor doi miniştri, spuse:

— Dacă îmi daţi voie, excelenţă, aş avea o idee...

— Împărtăşeşte-ne-o, prefectule...

— La fabrica de cherestea a domnului Ignatz Gross...

Vorbi o jumătate de oră. Miniştrii subsecretari de stat îl felicitară:

— Excelentă idee, prefectule. Excelent plan, prefectule... Voi da ordin să fie arestat acest domn Gross şi să i se facă percheziţie atît la întreprin-

dere, cît și la domiciliu. Îl vom înfunda... Îl vom înfunda și-i vom cumpăra pe nimic fabrica. Pe urmă du-te, domnule, unde poftești, că lumea e largă...

Prefectul Marius Bold prinse nas.

— Se mai află la noi un neamț suspect, unul Peter Heger. Lucrează cu frații Iroaie... Aș propune...

Ministrul subsecretar de stat Pompil Orbescu i-o reteză :

— Domnului Peter Heger nu trebuie să i se clintească nici măcar un fir de păr din cap, prefectule. Pe domnul Peter Heger îl protejăm. Sîntem obligați, din motive superioare de stat, să-l protejăm. Mai mult nu-ți pot spune. Înțelegi, prefectule ?

— Să trăiți, domnule ministru, înțeleg.

La plecare, ministrul Pompil Orbescu își aminti :

— Am un drac de nepot care a lucrat cu inspectorul Grunz în orașul vostru. Era subinspector. L-am avansat inspector și l-am mutat la București. E un element valoros. Și cum eu nu am copii, vreau să-l țin pe lîngă mine, să-l cresc și să-l inițiez în tainele politicii. Într-o zi poate ajunge și el ca mine și ca dumneata, părinte Firică, ministru. Ori poate ajunge și mai sus decît noi. Elementele valoroase sînt rare și țara are nevoie de ele. E păcat să lăsăm asemenea elemente să se irosească pe la marginea țării.

— Adevărat, domnule ministru, spuse prefectul. Domnul inspector Orbescu va lăsa un mare gol în urma lui. Nu prea văd cine l-ar putea înlocui.

— Am să trimit în locul lui un băiat priceput, îl asigură ministrul pe prefect. N-aveți grijă.

— Vă mulțumim, excelență.

Prefectul Marius Bold și avocatul doctor Claudiu Pap mai rămaseră cîteva zile în capitală. Văzură lume. Petrecură. Făcură cumpărături. Apoi plecară.

După plecarea celorlalți maramureșeni, părintele Coriolan Bold întîrzie la București încă o lună.

Cînd se întoarse în parohie, enoriașii o văzură pe Velica umblînd pe picioare de metal. Făcea un pas, se sprijinea bine în baston, mai făcea un pas. Scheletul și încheieturile picioarelor artificiale scîrțîiau și scrîșneau. Însă Velica era fericită. Nici nu le auzea.

Viața continuă să se scumpească. Se auzi că prin satele mai depărtate săracii mor de foame. Zăpezile mari scoaseră la drum haite de lupi. Apărură cete de tîlhari care începură să opereze la drumul mare ca în vremurile vechi cînd Codrul Vlăsiei era faimos. Din cauza frigului și a lipsurilor muriră săraci și la periferiile capitalei. În ziare se înmulți numărul anunțurilor care spuneau: „Neavînd cu ce s-o hrănesc și s-o îmbrac, dau de suflet fetiță de patru ani, sănătoasă, drăguță". „Sărăcia mi-a ajuns la os. Dau de suflet băiețaș de cinci ani, deștept, frumos, cu ochii albaștri." „Tînăr sărac, licențiat în litere, caută soție care să dispună de casă și de ceva avere, indiferent de vîrstă"...

Cum de cîțiva ani statul se înarma și se pregătea de război, impozitele fură din nou mărite și ele apăsară în primul rînd pe cei mulți. Guvernul recent remaniat, care ținea țara sub strictă supraveghere, fu informat că muncitorii se agită și se pre-

gătesc să ceară îmbunătăţirea salariilor. Din sate veni vestea că sărăcimea murmură, cîrteşte şi înjură. Se ţinură consilii de miniştri restrînse şi secrete. Tătărăscu, deşi nu era contrazis de nimeni, bătu cu pumnul în masă:

— Cu mine n-o să le meargă muncitorilor. Ştiu să guvernez. Întăresc starea de asediu. Majestatea-sa mi-a dat mînă liberă...

Miniştrii, îmbrăcaţi toţi în somptuoase uniforme albastre şi cu piepturile pline de decoraţii, îl aplaudară. Panait Derderian — oacheş, lung, sprîncenat — se repezi şi-l sărută.

— Aşa te vrem, domnule prim-ministru. Energic. Viguros. Naţionalist.

Stănică Paleacu, Pompil Orbescu, părintele Firică şi mulţi alţi miniştri cerură şi ei, cu energie, să se treacă la măsuri tari.

— Muncitorii? Muncitorii se află sub influenţa comuniştilor. Să fie stîrpiţi comuniştii şi atunci muncitorii se vor linişti. Să fie stîrpiţi în primul rînd capii comuniştilor care se află în închisori. Aceia sînt cei mai periculoşi. Să fim fără milă, domnilor. Cu comuniştii trebuie să fim fără milă...

Stănică Paleacu îmbătrînise.

Îi albise părul. Faţa i se vestejise şi i se încreţise. Însă ambiţia de a mai juca roluri politice îl ţinea dîrz şi activ. Pînă atunci mai fusese de două ori ministru în guvernele prezidate de generalul Averescu. Pe urmă, după ce generalul murise şi fusese îngropat cu funeralii naţionale, Stănică Paleacu şomase. Şi în timp ce şomase departe de banca ministerială se aciuiase pe lîngă curtea re-

gală și începuse să fie privit ca „om de rezervă" al regelui. Ascensiunea lui Adolf Hitler întîi, și apoi victoria fulgerătoare obținută de armatele hitleriste împotriva Poloniei făcuseră din Stănică Paleacu — ca de altfel din mulți alți politicieni vechi — un admirator al Führerului. Buzatul prețuia astfel de oameni. Dorința cea mai vie a regelui era — în epoca de care ne ocupăm aci — de a face politică alături de Germania hitleristă în a cărei forță credea cu nestrămutare, însă fără să se servească de legionari. Paleacu își părăsise, în orașul de provincie din Deliorman, nevasta care nu-i pricepea politica și care nu-l înțelegea. Se mutase în capitală unde intrase în multiple consilii de administrație și o tîrîse după el și pe profesoara Dezideria Găzaru, căreia îi găsise catedră la un liceu de fete. Dintre oamenii cu care plecase la drum îi mai rămăseseră în anturaj profesorul Timon și primul lui șef de cabinet, Lăpturel. Intrat pentru a treia oară în guvern, pe Timon îl numi inspector școlar. Din Lăpturel făcu, ajutat de Pompil Orbescu, director general în Ministerul de Interne. Dezideria Găzaru și Timon rămăseseră tot săraci. Trăiau din leafă. Lăpturel însă se căsătorise cu fată bogată din lumea petrolului, poseda case în parcul Filipescu și acțiuni la „Creditul minier" și la „Letea", ținea automobil și-și cumpărase, pentru a se introduce mai ușor în societatea înaltă, cai de curse.

— Încă de pe timpul răposatului Averescu, eu și cu oamenii mei, domnilor, îi urmăream și-i lichidam pe comuniști. Acum trebuie să ne folosim de puterea pe care ne-a dat-o majestatea-sa regele și

Dumnezeu şi să le venim de hac tuturor comuniştilor. Aceasta, cum bine spunea domnul prim-ministru, intră în vederile majestăţii-sale regelui şi intră, deopotrivă, în vederile conului Führer.

În urma acestor lungi consilii, se înăspri cenzura şi se ascuţi supravegherea populaţiei. În toată ţara începu o vînătoare sălbatică după comunişti. Se făcură multe arestări. Pe cei bănuiţi că ar fi comunişti îi schingiuiră, să le smulgă mărturisiri, şi-i judecară. Pe unii îi judecară la repezeală în provincie. Pe alţii îi aduseră să-i judece în grupuri mai mari la Bucureşti.

În noua lui calitate de director general în Ministerul de Interne, Lăpturel vizită Ardealul. Ajunse şi la Satu Mare. Îl cunoscu pe Grunz. Îl scărmănă şi-l certă pentru blîndeţe.

— Ce dosare sînt astea? Nici un arestat n-a mărturisit că e comunist!... Mănînci banii statului pe degeaba, domnule inspector. O să te retrogradăm.

— Am procedat în toate chipurile. N-am izbutit să scoatem nimic de la ei. Tac. Tac de parcă ar fi de piatră.

— Să mi-i trimiţi pe toţi, pachet, la Bucureşti. O să-i anchetez eu... O să le pregătesc eu dosarele. O să-i trimit eu în judecată.

— Am înţeles, să trăiţi, domnule director general.

— Pe Ignatz Gross l-ai arestat?

— L-am arestat, domnule director general.

— Să mi-l trimiteţi şi pe Gross.

Licu Oroş, Gavril Toduţă, Minu Uibaru, Marişca Balint, Galina Pora, Bălănica Dron, Justin Vlaicu

— cărora li se adăugase şi Dragalina Farcaş — fură trimişi la Bucureşti sub pază straşnică.

Vagonul închis, zăvorit şi zăbrelit, legat de coada unui personal, străbătu Transilvania, trecu munţii şi ajunse în capitală într-un miez de noapte. Arestaţii fură urcaţi într-o dubă şi duşi, printre movile de zăpadă şi clădiri înalte, într-o casă veche, cu ziduri groase, de piatră. Acolo îi coborîră la subsol. Pe bărbaţi îi închise laolaltă cu femeile într-o odaie largă, întunecoasă şi rece.

Lăpturel veni spre ziuă. Ceru să i se deschidă uşa şi să se lumineze încăperea. Găsi arestaţii dormind. Îi trezi cu lovituri de picior şi le spuse:

— Pe inspectorul Grunz l-aţi dus cu muia. Inspectorului Grunz nu i-aţi mărturisit nimic. A? Ce credeţi voi? Că o să mă puteţi duce şi pe mine? Veniţi sus, la camera specială. Vreau să stăm niţeluş de vorbă.

În timp ce Licu Oroş şi ceilalţi urcau scările în urma directorului general Lăpturel înconjuraţi de paznici, pe străzile capitalei puii de olteni şi ţigănuşii vînzători de ziare strigau cît îi ţineau gurile:

— Crimă... Crimă senzaţională.

— Crimă... Nemaivăzută... Nemaiauzită... Crimă...

— Crimă... Crimă senzaţională.

— Actriţa Tia Cudalbu a fost otrăvită de bancherul Drugan...

— Crimă... Senzaţională...

— Actriţa Tia Cudalbu a fost otrăvită...

35

BANCHERUL ŞI PUICA DE DRAC

Știrea, împrăștiată cu mare zgomot de ziare, că actrița Tia Cudalbu de la Colos a fost asasinată prin otrăvire de bancherul Alion Drugan surprinse lumea capitalei și o uimi.

Fata murise cu zece zile în urmă. Atunci, la rubrica morților, ziarele publicaseră un anunț obișnuit în care familia Cudalbu și direcția Colosului aduceau la cunoștința publicului încetarea subită din viață a Tiei Cudalbu în vîrstă de ani douăzeci și trei.

Se presupusese că actrița fusese bolnavă de inimă și că, necunoscîndu-și boala, nu luase nici una din acele măsuri de prevedere pe care, în asemenea cazuri, medicii le recomandă cu stăruință. Seara se dusese la teatru, fascinase sala cu frumusețea ei tulburătoare, se suise, aproape goală, în copacul plantat în mijlocul scenei și își cîntase cupletul :

Sînt o puică de drac,
Cocoțată-n copac,
Toată lumea-i a mea...

Culesese ropote de aplauze, bisase și se retrăsese în culise. Mai apăruse, cu întreaga trupă, în final. După spectacol fusese văzută mîncînd singură la Capșa. La ora unu și jumătate noaptea

achitase nota de plată. Vehiculele încă nu circulau. Se lucra intens la adunatul zăpezii și la deschiderea de pîrtii largi. Plecase pe jos. Locuia aproape, într-unul din blocurile noi și urîte care se ridicaseră de curînd în jurul Pieței C. A. Rosetti.

Portarul chemase liftul și o condusese pînă la etajul III. O văzuse intrînd în apartament. Camerista, Măriuța Lupei — ardeleancă adusă la București și recomandată actriței de către bancher — o ajutase să se dezbrace și să se culce. Peste o jumătate de ceas o sunase și-i ceruse cutia cu migdale. Avea totdeauna migdale în casă. Ronțăise cîteva, i se plînsese că e prost dispusă și o concediase cu porunca:

— La nouă să-mi aduci micul dejun. Dacă dorm să mă trezești.

— De ce atît de dimineață, domnișoară?

— Pentru că la douăsprezece avem un musafir.

— Cuconașul Alion?

— Nu. Altcineva.

— V-ați certat cu cuconașul Alion?

— Nu, Măriuțo. Însă cuconașul e prost dispus. Are necazuri cu familia. A și plecat la Sinaia.

Măriuța Lupei se retrăsese fără s-o mai întrebe altceva. Povestea cu vizita de la ora douăsprezece a unui necunoscut nu-i plăcea. Fără îndoială, ea, Măriuța, înțelegea. Duduia Tia era îndreptățită să-i pună din cînd în cînd bancherului coarne. Era bătrîn și urît ca diavolul și pe deasupra mai avea și nevastă. Însă bancherul avea cheie la apartamentul Tiei pe care el i-l cumpărase și i-l mobilase. Gelos, venea, deschidea și intra ca la el

acasă la cele mai nepotrivite ore. În sfîrşit, dacă duduia voia să se certe cu bancherul, treaba ei. Poate găsise altul, mai galanton. Ea se lipise de Tia şi nu-i trădase bancherului nici una din aventurile trecătoare şi uşuratice ale stăpînei.

Dimineaţa, cînd îi adusese cafeaua cu lapte, o găsise moartă. Nu se speriase — oamenii de la ţară nu se sperie de morţi — şi nici nu-şi pierduse firea. Îl căutase cu telefonul la birou pe bancher. Secretara îi răspunsese:

— Domnul Drugan nu se află în Bucureşti.

— Dar unde se află? Îl caut pentru că trebuie să-i dau o veste.

— A plecat încă de aseară la Sinaia să-şi vadă familia şi să se odihnească.

— Nu mă duce cu vorba, domnişoară. Aici e Măriuţa. Dă-mi, te rog, legătura cu domnul Drugan.

— Ţi-am spus că e la Sinaia.

— Atunci caută-l dumneata acolo unde e şi spune-i că duduia noastră a murit.

— Cum?

— Spune-i că duduia Tia a murit.

Secretara închisese telefonul. Deşi recunoscuse vocea Măriuţei, crezuse că e victima unei farse stupide. La telefon nu putea fi Măriuţa, ci altcineva care îi cunoştea bine vocea şi i-o imita.

Telefonul sună din nou. Secretara ridică receptorul. Auzi aceeaşi voce:

— De ce mi-ai închis telefonul? A murit duduia. Cheamă-l pe domnul Drugan la Sinaia şi spune-i. Domnul Drugan nu ne-a dat niciodată voie să-l chemăm acasă. Aude cucoana şi se supără.

Secretara, care tot se mai îndoia, ceru adresa Tiei. Se repezi și controlă știrea. Văzu actrița moartă. O auzi pe Măriuța vorbind la telefon cu familia Cudalbu. Se întoarse la bancă, ceru urgent Sinaia și-i comunică lui Drugan vestea. Bancherul îi răspunse:

— Roagă familia Cudalbu să trimită pe cineva la mine la Sinaia, să le dau bani s-o îngroape.

— Dumneavoastră nu veniți la București?

— Ce să caut? Sînt ostenit și vreau să mă odihnesc.

Familia Cudalbu nu izbuti să-i facă Tiei înmormîntare fastuoasă. Zăpezile erau mari, timpul urît, cimitirul tocmai la dracu-n praznic, la marginea orașului. Publicul care o aplauda frenetic cînd se cățăra cu sprinteneală în copac, ca o puică de drac, găsi că noua actriță scoasă din anonimatul figurației, care îi luă locul, e mai simpatică, mai plină de temperament decît răposata. Directorul trupei, după ce se lăsă cortina, se uită la fata oacheșă cîrnă și nițeluș buzată care o înlocuise cu atîta succes pe răposată și spuse:

— Noroc că a murit Tia. Altfel poate că n-o descopeream și n-o lansam niciodată pe Lala Chirian. Cu cîrna asta o să cîștig și mai mulți bani.

Cioclii o tîrîră pînă la Bellu pe o sanie de sport. Săpară cu greu pămîntul groparii și-i puseră sicriul într-o groapă puțin adîncă. De slujit însă slujiră trei preoți. Bătrînul Cudalbu îi făgădui moartei că la primăvară o va muta într-un cavou de marmură. Moarta nu-l auzi. De fapt, Cudalbu fu mulțumit. Din suma primită de la bancher pentru înmormîn-

tare îi rămase în pungă partea cea mai mare. Cît despre cavou!... Avea să-i propună bancherului să-l construiască pe socoteala lui. Nu se putea ca Drugan să nu-i facă Tiei, după moarte, acest hatîr.

Murise, aşadar, Tia Cudalbu. Fusese îngropată. Lumea începuse s-o uite cînd ziarele răspîndiră ştirea că actriţa nu murise de inimă, aşa cum se presupusese, ci otrăvită de bancherul Alion Drugan.

Bancherul fu arestat. Moarta fu dezgropată şi supusă unei amănunţite autopsii. Scandalul izbucni. Gurile începură să turuie.

— A otrăvit-o Drugan pe Tia Cudalbu?

— A otrăvit-o.

— Cu ce?

— Încă nu se ştie.

— De ce a otrăvit-o?

— Din gelozie.

— A! Din gelozie. Dar cu cine îl înşela Tia Cudalbu pe Drugan?

— Cu mulţi. Nici Dumnezeu nu le mai ştie numărul.

La început ziarele anunţaseră otrăvirea pe un sfert de pagină. Văzînd interesul publicului pentru această crimă pasională făptuită de un om atît de bogat, atît de cunoscut şi atît de invidiat pentru norocul lui în afaceri şi pentru averea uriaşă pe care o adunase în scurt timp, directorii ziarelor se năpustiră, ca nişte corbi asupra unui hoit, asupra bancherului. În prima săptămînă făcură să apară în ziarele lor reportaje pe cîte o jumătate de pagină. Li se păru puţin. Întinseră reportajele pe cîte

o pagină întreagă și începură să le împodobească cu fotografii. Reporterii de fapte senzaționale avură de lucru. Viața bancherului asasin fu vînturată sub toate aspectele ei din cea mai fragedă copilărie. Se vorbi de părinții și de bunicii bancherului. Se scotociră arhive și acolo unde nu se găsiră documente se falsificară și se publicară. Fu fotografiată casa în care se născuse — o colibă țărănească pe jumătate dărîmată — și palatul din parcul Filipescu pe care îl locuise pînă în momentul arestării. Fotografiile fură publicate una lîngă alta. Dedesubtul fotografiilor scria: „Din această colibă a plecat Alion Drugan. În acest palat a ajuns bancherul. Pe ce căi și cu ce mijloace? Rugăm cititorii să aibă răbdare. Le vom dezvălui toate la timp și pe rînd."

Concomitent cu filmul vieții bancherului Drugan se desfășură în paginile ziarelor și filmul — mult mai scurt însă tot atît de palpitant — al vieții Tiei Cudalbu. De unde plecase Tia Cudalbu în lume? Cum învățase? Cît învățase? Unde învățase? Cine îi descoperise talentul? Cine o adusese în teatru? Cine, cînd și pentru care motive o lansase și o ajutase să devină vedetă?

În lume plecase din casa cîrciumarului Marin Cudalbu. Unde se afla cîrciuma lui Marin Cudalbu? Cum arăta? Vedeta asasinată de bancher ștersese sau nu tejgheaua în copilăria ei? Mușteriii îi servise? Are surori? Cîte? Nu cumva mai avea și frați? Cu ce se ocupau surorile? Dar frații? Dacă acești frați erau oameni onorabili cum de acceptaseră ca sora lor să se prostitueze cu o căzătură

ca bancherul Alion Drugan, care trecuse de cincizeci de ani?

Aventura bancherului Drugan cu Tia Cudalbu fusese oare întîia lui aventură cu o teatralistă? Nu. Atunci cu ce femei din teatru trăise bancherul mai înainte? Să aibă răbdare publicul și în această privință. Reporterii culegeau documente, adunau fapte. Totul, absolut totul va fi dat în vileag.

— Ca să potolească presa și să înăbușe scandalul care a izbucnit pe neașteptate, bancherul trebuia să verse bănet, nu glumă.

— Nu am nici o grijă. O să verse. Are de unde.

— Am auzit că deocamdată se ține tare. Susține morțiș că nu are nici un amestec în otrăvirea actriței Tia Cudalbu.

— Toți asasinii susțin la început că sînt nevinovați. Cu timpul însă se demoralizează și mărturisesc. Unii mai mărturisesc și crime pe care nu le-au făptuit.

La cîteva zile după moartea cu totul neașteptată a Tiei, bancherul se întorsese în București și-și reluase lucrul la „Banca Drugan" vioi și bine dispus, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat. O chemase la el pe Măriuța Lupei și-i ceruse amănunte asupra ultimelor două zile din viața Tiei, zile în care el nu avusese timp să treacă s-o vadă. Camerista nu-i spusese mare lucru.

— A plecat la teatru. A mîncat singură în oraș. S-a întors singură acasă. S-a culcat. Înainte de a adormi, mi-a cerut migdale. A ronțăit cîteva. A stins lumina și s-a culcat.

— Nu i-a telefonat nimeni?

— I-o fi telefonat, cuconașule. Dar eu nu am auzit nimic.

— Nu aștepta pe cineva? Nu-și dăduse întîlnire a doua zi cu cineva?

— Nu, ferească Sfîntul, cuconașule. Aș fi auzit. Aș fi știut. Și dacă aș fi știut, v-aș spune.

Începuse să plîngă și să se vaiete:

— Ce mă fac eu, acum? Unde mai găsesc eu acum o stăpînă atît de bună, atît de darnică?

Bancherul îi înmînase un plic pe care-l ținuse pregătit sub mapa de pe birou.

— Ține, Măriuțo... Niște bani. Șterge-ți lacrimile cu ei. Și după ce-ți ștergi lacrimile, cumpără-ți un bilet de tren și du-te acasă, în Ardeal. Cumpără-ți o casă și mărită-te.

Măriuța luase plicul. Îi sărutase mîna bancherului și apoi se uitase la el și îi spusese:

— Vă mulțumesc, domnule. Dar de ce să mă întorc la țară, în Ardeal? Dacă e vorba să-mi cumpăr casă, eu zic că e mai potrivit să-mi cumpăr aici, la București.

— Cum vrei, Măriuțo...

Măriuța Lupei învățase multe de la Tia. Cele mai multe însă din cîte știa nu le învățase de la nimeni. Le știuse dintotdeauna. Cîntări încă o dată plicul în palmă și-l iscodi pe bancher:

— Oare, cuconașule, mi-or ajunge?

Drugan, căruia între timp îi fugise gîndul în altă parte, o întrebă:

— Ce să-ți ajungă?

— Banii, răspunse prompt Măriuţa. Oare mi-or ajunge să-mi cumpăr casă la Bucureşti şi să mă şi mărit?

Bancherul sună, scrise ceva pe o bucăţică de hîrtie, i-o dete secretarei şi zise:

— Acum.

După cîteva clipe, care se scurseră greu pentru că şi bancherul şi Măriuţa tăceau, secretara se întoarse cu un plic. După plecarea secretarei, bancherul i-l întinse Măriuţei:

— Poftim. Şi să stăpîneşti sănătoasă casa pe care o să ţi-o cumperi la Bucureşti.

— Mulţumesc, cuconaşule.

Măriuţa se trase spre uşă, repede, temîndu-se că bancherul s-ar putea răzgîndi şi i-ar spune să-i restituie banii. Bancherul îi zise:

— Ascultă, Măriuţo, dacă vine şi te întreabă unul sau altul cîte ceva despre duduia Tia ori despre mine, ţine-ţi gura. Am mulţi duşmani. Nu le face pe plac.

— Am înţeles, cuconaşule.

— Am uitat să te întreb: tu tot acolo stai, la duduia?

— Vai, domnule, nu! Stau deocamdată la o prietenă a mea de pe Vasile Lascăr, care slujeşte la domnul baron Ciutacu... Îl cunoaşteţi dumneavoastră pe domnul baron Ciutacu.

— Dar pentru ce ai plecat atît de repede din casa duduii?

— N-am plecat de voie, ci de nevoie, domnule. După ce duduia Tia a murit — Dumnezeu s-o ierte! că a fost grozav de bună cu mine — a venit familia,

a luat-o şi a îngropat-o. Şi de la cimitir Cudalbii s-au întors acasă la duduia. Mi-au scotocit bagajele, m-au căutat şi în sîn şi m-au alungat.

— Ce să le faci! Aşa sînt oamenii, Măriuţo. Cumpără-ţi casă şi n-o să te mai dea nimeni afară din ea.

— Domnule, spuse Măriuţa, uitasem ceva. Noaptea, cînd s-a culcat, duduia mi-a spus că a doua zi la prînz o să primim un domn în vizită.

— Şi l-aţi primit?

— Nu aveam cum să-l primim. Duduia Tia murise peste noapte.

— Nu ţi-a spus cine era domnul acela?

— Nu mi-a spus. Însă eu cred că s-ar fi putut să fie un bărbat tînăr, înalt şi blond, cu mustaţă gălbuie, care a trăit mult timp în Turcia şi care-i trimitea duduii cărţi poştale de la Istambul.

— Ştii sau bănui?

— De ştiut nu ştiu nimic. Bănui.

— De unde ţi se trage bănuiala?

— Cam de o lună nu ne mai venea nici o scrisoare din Turcia. Am întrebat-o pe duduia: „De ce nu ne mai scrie turcul, duduie? Ne-a uitat?" — „Nu ne-a uitat, Măriuţo. S-a întors în ţară. Într-o zi, cînd o fi plecat cuconul Alion, o să-l poftim la noi."

Pe Drugan îl muşcă de inimă mai mult curiozitatea decît gelozia. Cine ar fi putut să fie omul care îi scrisese Tiei din Turcia? Şi pentru ce Tia nu-i vorbise niciodată de omul acela cu care, probabil, dacă n-ar fi murit, l-ar fi înşelat? Nu fusese niciodată sentimental, ci numai orgolios, ambiţios, dori-

tor să parvină, să devină bogat și puternic. Devenise bogat. Prin bogăție devenise și puternic. Nu luase și nici nu avea de gînd să ia vreodată parte, direct, la viața politică a țării. Însă prin biroul lui se perindau zilnic deputați, foști deputați și viitori deputați, miniștri, foști miniștri și viitori miniștri. Toată această pleavă politică pe care o disprețuia, o plătea și cînd avea nevoie de ea o folosea fără scrupule slujise, pînă mai ieri, statul democrat burghez, jumulindu-l. De cîtăva vreme, aceeași pleavă slujea dictatura, ușor camuflată de partidul unic al frontului, a regelui Carol al II-lea. Putea să ajute ca un oarecare să devină ministru. Putea însă și să ajute ca un ministru să se rostogolească din scaunul său și să devină repede de tot un oarecare. Cînd voia să corupă pe careva, nu se lăsa pînă nu-l corupea. În asemenea cazuri nu se uita la bani. Că mai tîrziu, slujindu-se de omul corupt și împins în sus, își scotea înzecit sau însutit banii investiți era altă poveste.

Prin „Banca Drugan" controla o sumedenie de industrii, de întreprinderi și case de comerț. Războiul, care izbucnise cu cîteva luni în urmă, îi stînjenise afacerile pe care le avea în curs de executare cu Franța și Marea Britanie. Dar se redresase repede. Italia rămăsese neutră. Se mai puteau face afaceri cu Italia. Iar Elveția... Elveția rămăsese aceeași oază de aur și de liniște a Europei. Multe mărfuri puteau ajunge la destinație prin Elveția și destule puteau intra în Romînia prin intermediul Elveției. El trebuia să aibă numai curajul să finanțeze schimburile. Dar tocmai curajul nu-i lipsea.

Curajul! Nu numai munca lui îndîrjită, nu numai priceperea lui deosebită, ci și curajul îl ajutaseră să se ridice la averea pe care o deținea și la situația pe care o stăpînea în lumea de rechini a bancherilor. Nu o dată jucase totul pe o singură carte. „Ori cîștig cît vreau, ori pierd totul și o iau de la început", își spusese deseori. Jocul îl interesa și-l și vrăjea. Îi plăcea să le dovedească tuturor că lui îi mergea minunat mintea și că niciodată calculele lui nu erau greșite. Afacerile cele mai îndrăznețe îi reușiseră. De ce nu i-ar reuși și altele, în continuare? Bătea în lemn. Pînă acum Dumnezeu îl ajutase. Avea să-l ajute și de aci înainte.

Din cauza curajului avusese însă și un moment greu în care era cît pe-aci să piardă totul.

După întoarcerea sa în țară și urcarea pe tron, Carol al II-lea începuse o mare acțiune pe două planuri.

Pe plan politic urmărea să îmbucătățească și pînă la urmă să sfărîme vechile partide politice. O dată sfărîmate, să culeagă cioburile lor și să închege un partid unic, de tip fascist, pe care să-l conducă printr-un interpus supus și docil.

Pe plan economic, Carol al II-lea urmărea să ajungă bogat. Mai bogat decît înaintașii săi, celălalt Carol și Ferdinand.

Vechile partide politice le sfărîmase. Din cioburile lor își făcuse partid. Îmbrăcase în uniforma frontului nu numai oamenii de serviciu și funcționarii, ci și consiliul de miniștri. Peste comuniștii aflați în pușcării pînă în vara lui 1930 — an în care

se întorsese din exil — aruncase şi mai mulţi comunişti.

Îşi împlinise în bună măsură şi celelalte proiecte. Pînă către sfîrşitul lui 1939, cînd se petrec cele povestite aci, nu se afla bancă în ţară la care Carol al II-lea să nu aibă acţiuni, nu se afla industrie sau casă de comerţ din cîştigurile căreia regele să nu-şi ia partea leului. Ministerul Economiei Naţionale, Ministerul Finanţelor, Ministerul Agriculturii, Banca Naţională erau încredinţate celor mai docili slujitori ai săi. Beneficiile uriaşe, care îi reveneau regelui din participarea sa masivă la exploatarea şi jefuirea bogăţiilor ţării, erau schimbate de oamenii săi de la Finanţe şi Banca Naţională în dolari şi în franci elveţieni, în lire engleze şi în coroane suedeze şi depuse la loc sigur în neutra Elveţie. Trimişi speciali îi cumpărau regelui moşii în ţările Americii Latine şi-i investeau o parte din capitaluri în marile industrii apusene. Presupunea că va veni un timp în care va fi nevoit să-şi ia tălpăşiţa.

Cu toată inteligenţa lui, care pînă atunci nu-i jucase nici o festă, bancherul Alion Drugan nu pricepuse, de la început, cu limpezime, ceea ce urmărea Buzatul. Profitase de încurcăturile în care se băgaseră fraţii Huşanu, proprietarii marii fabrici de postav din Huşani — încercaseră să scoată prin contrabandă, afară din ţară, o uriaşă cantitate de aur şi fuseseră prinşi — şi le cumpărase fabrica. Sîmburaş, om al palatului, îl poftise la masă. Cînd ajunseseră la friptură, îi puse problema:

— Trebuie să-mi dai pentru rege 25% din ac-

țiunile fabricii Hușani care au intrat de curînd în posesia dumitale.

— Pe gratis?

— Regele nu plătește nimic.

Pe Alion Drugan îl apucase durerea de cap. Pălise.

— Stai! Încă nu păli. Nu e numai atît.

— Ce mai vrei?

— Pentru Urdăreanu 10% și 15% pentru duduia Lupescu.

— Și dacă nu dau?

— Acum nu ți se întîmplă nimic. Însă pentru viitorul apropiat nu-ți garantez nici averea, nici libertatea.

— Bine, dar... Trăim într-o țară...

— Da, trăim într-o țară în care nu peste mult timp regele va ajunge, cu concursul mamelucilor politici, la dictatură personală. Și atunci, o să dai, neică, fie că vrei, fie că nu vrei. Așa că, mai bine, dă la timp.

Ar fi trebuit să cedeze. Se trezise în el însă o încăpățînare țărănească, dîrză, care îl făcuse să tărăgăneze și să se tocmească. Buzatul nu uitase și nu-l iertase. La unele recepții de la palat evita să-l invite. La altele îl invita pentru a-i da peste nas față cu alții.

— Pe dumneata, domnole Drogan, nu te poftesc la partidele mele de poker. Dacă s-ar întîmpla sa pierzi cenci lei, ai fi în stare sa plîngi după ei cenci ani...

— Majestate...

— Lasă că știu eu. Dumneata ești galanton numai cu femeile. Am auzit că te dedai la desfrîuri.

Se schimbase în două rînduri uniforma militară. Fabrica Hușani primise o cantitate neînsemnată de comenzi. Cu ocazia înființării partidului frontului care trebuia să-și îmbrace membrii în uniforme, fabricii Hușani nu i se repartiză, la început, nici o comandă. Alion Drugan alergase la palat. Oferise acțiuni în plus. I se repartiză fabricii Hușani o cotă oarecare. Cîștigul era departe de a acoperi prețul acțiunilor oferite regelui. Alion Drugan înțelesese că Buzatul încă nu-l iertase. Îi trimise duduii Lupescu cadouri. Cadourile fură primite, dar Lupeasca nu-l invită nici la dejunurile, nici la ceaiurile ei.

După ce plecase Măriuța Lupei, bancherul se adîncise în lectura unor oferte. Surîdea și vorbea singur:

— Imbecilii ăștia mă cred naiv...

Intrase secretara și-i spusese:

— Domnul Marin Cudalbu... Vă roagă să-l primiți...

— Ce mai vrea și animalul ăsta?

— Spune că vrea să vă mulțumească...

— Să intre. Pentru două minute.

Îmbrăcat în negru, cu barba nerasă, cu cravată de doliu, Marin Cudalbu intră, se repezi, ocoli biroul și-l îmbrățișă pe bancher:

— Alioane, băiete, Alioane, fiule, ne-a lovit mare nenorocire. Am pierdut-o pe Tia. Am rămas fără Tia, dragule.

Bancherul răbdă cu greu îmbrățișările. Răbdă și

mai greu pupăturile. Cînd se descotorosi de bătrîn, îl pofti să ia loc, cu vădită plictiseală.

— Îmi pare rău de Tia, spuse bancherul.

— Dar nouă? Dar nouă? Ce ne facem noi, Alioane, fiule, fără Tia? Îţi spun pe nume, Alioane, taică, pentru că noi te-am socotit totdeauna ca un ginere bun al nostru, deşi dumneata nu erai căsătorit cu Tia.

Se opri. Îşi aprinse o ţigară. Trase cîteva fumuri. Mirosul de tutun prost supără nările lui Drugan. Cudalbu îl întrebă pe neaşteptate:

— Ia spune-mi, Alioane, taică, de ce nu te-ai căsătorit dumneata cu Tia noastră? Nu-ţi plăcea? N-o iubeai? Pretindeai că o iubeşti.

— Tia îmi plăcea. Pot spune că o şi iubeam. Însă căsătoria cu fata dumitale nu intra în vederile mele. Tia nu mi-a pus niciodată această problemă. Sînt căsătorit. Am copii mari. Pentru un om cu situaţia mea, divorţul nu mi-ar fi adus decît neplăceri.

— Dar faptul că dumneata trăiai cu fata mea fără cununie, mie şi alor mei, ce crezi dumneata, nu ne-a adus nici o neplăcere? Mă arăta lumea cu degetul pe stradă. Spunea:

— Uite-l pe domnul Marin Cudalbu. Om sărac. Om cinstit. Om bătrîn. Şi fie-sa, Tia, curvă. A corupt-o bancherul Drugan şi şi-a făcut-o curvă.

Alion Drugan ascultă mult timp cuvintele cînd cu înţelesuri clare, cînd nebuloase ale lui Cudalbu. Se plictisi. Îl întrerupse:

— În definitiv, domnule Cudalbu, ce vrei dumneata de la mine? Cu ocazia morţii Tiei ţi-am trimis prin fiul dumitale cel mic destui bani.

Cudalbu se miră:

— Cum ce vreau de la dumneata? Dumneata ai trăit cu Tia. Nu te-ai căsătorit cu ea. Ai făcut din fata mea damă. Ne-ai umplut de rușine.

— Să zicem că ar fi așa, deși e altfel. Înainte de a o cunoaște eu, fata dumitale mai trăise și cu alții.

— Se poate să fi trăit. I-o fi iubit. O fi trăit cu oameni de vîrsta ei. Dar cu dumneata, om aproape bătrîn, n-a trăit din dragoste. Mi-ai ademenit fata, domnule. Nu i-ai dat mare lucru. I-ai scos ochii cu niște bijuterii și cu un biet apartament. Atît. Așa că, domnule, îi ești dator Tiei. Și eu, ca moștenitor legal al Tiei, am venit la dumneata să-mi plătești datoria.

Alion Drugan era om cumpănit, cu nervii tari. Suportă scena și-l întrebă pe Cudalbu:

— Și cam la cît apreciezi dumneata datoria mea față de Tia, pe care ai vrea s-o încasezi de la mine?

— La cinci milioane, domnule Drugan, pentru că... pentru că, de fapt, dumneata ai ucis-o pe Tia.

Alion Drugan își ieși din fire și răcni:

— Afară... Ieși afară...

Marin Cudalbu se ridică de pe scaun, deschise ușa și prin deschizătură spuse tare ca să-l audă o dată cu Drugan și cei cinci sau șase oameni care veniseră între timp și așteptau în biroul secretarei să fie primiți de bancher:

— Mi-ai omorît fata, domnule Drugan. Mi-ai omorît fata. Mi-ai asasinat fata.

Intrînd la bancher, Cudalbu se gîndise să-i mulțumească pentru banii trimiși cu ocazia înmormîntării, însă băgase de seamă că bancherului nu-i convine vizita și că vrea să i-o reteze. Își spuse în gînd: „Cu fata mea îi plăcea să stea. Eu îl plictisesc. Să-l frec nițeluș." De afirmația „dumneata ai ucis-o pe Tia", după ce o rostise, se mirase singur cum de-i scăpase din gură. Urletul lui Drugan îl făcu să creadă că, într-adevăr, ar fi fost posibil ca bancherul să-i fi ucis, pentru un motiv sau altul, fata. Dacă nu o ucisese pe Tia, pentru ce se speriase Drugan de cuvîntul pe care el îl aruncase din întîmplare? Îi repetase învinuirea din ușă, într-adins, și la rece, s-o mai audă și alții și să vadă cum mai reacționează bancherul.

Plecă de la bancher. Nu se înapoie la cîrciumă, așa cum plănuise cînd plecase la drum, ci se înfundase într-una din micile cafenele din preajma Bursei. Ceruse ceai și ziare. Ceaiul îl uitase și se răcise. Cînd își adusese aminte de el, îl gustase și nu-i plăcuse. Răsfoise teancul de ziare și fusese nemulțumit că nu găsește decît puține și searbede știri despre război: „Ce fel de război e ăsta? Nemții stau pe loc. Franțuzii stau pe loc. Englezii nu se mișcă. Dracul să-i pieptene. Nu mai înțeleg nimic." Intîrzie mult cu ochii asupra rubricii „Curierul judiciar". Divorțuri. Încăierări. Furtișaguri. Și o crimă. O crimă!

Bancherul Alion Drugan se speriase la auzul învinuirii. Sta și se gîndea. „Drugan e un om aproape bătrîn. Dacă are opt sau zece ani mai mult decît mine. E om cumpănit, chibzuit. Averea a știut

să și-o facă singur. Asemenea oameni sînt rari. Are putere. Face miniștri. Cîștigă cît vrea. Are și familie. Ce interes ar fi avut un asemenea om, cu o asemenea situație, să-mi ucidă fata? Tia nu-l iubea. Îl acceptase. Trăise cu el. Drugan o umpluse de bijuterii. Îi cumpărase și-i mobilase un apartament în centru. Dacă Tia ar mai fi trăit, desigur că Drugan, din slăbiciune pentru ea și din orgoliu — să vadă lumea ce țiitoare frumoasă are el, om în vîrstă — i-ar fi cumpărat mașină, i-ar fi clădit vilă la munte și vilă la mare, ar fi asigurat-o împotriva sărăciei. Tia însă nu avusese noroc. Murise subit. Subit! Aici era clenciul. Actrița Tia Cudalbu de la Teatrul Colos murise subit. Această moarte putea fi speculată de el, tatăl moartei — de ce tatăl moartei? tatăl asasinatei — împotriva bancherului Alion Drugan."

Din inima lui, bătrînă, ostenită și nu pe deplin ticăloșită, răsări o întrebare:

„Tată Cudalbule, nu ești sigur că Drugan a ucis-o pe Tia. Atunci cum o să poți dumneata să învinovățești un om de o crimă pe care nu a făptuit-o?"

„Bine, își spuse Cudalbu, direct bancherul Drugan nu mi-a omorît fata. Dar indirect? Indirect mi-a omorît-o sigur. Dacă Drugan nu s-ar fi ținut după Tia și nu ar fi convins-o să devină țiitoarea lui, fata s-ar fi încurcat cu alt bărbat care i-ar fi creat alte condiții de viață. Bărbatul acela ar fi fost atent cu sănătatea ei și atunci... Atunci fata ar trăi. Tia nu ar fi murit. Asta era una. Mai era însă la mijloc și altceva.

El, Cudalbu, o crescuse pe Tia. Ca pe o floare curată o crescuse. Şi de frumuseţea Tiei se bucurase, ca un porc bătrîn ce era, bancherul Drugan.

Era drept?

Nu era drept.

Mai departe. Bancherul Alion Drugan era un om putred de bogat. Faptul acesta nu-l nega nimeni. Nu-l nega nici Drugan. Bancherul se bucurase de frumuseţea şi de tinereţea Tiei, îi făcuse Tiei cîteva cadouri însă pe el, Cudalbu, tatăl Tiei, îl lăsase să se zbată în lipsuri.

Era drept?

Nu era drept.

Avea doi băieţi, doi fraţi ai Tiei.

Cel mic, Colbert Cudalbu, nici nu învăţase cine ştie ce carte. Spăla tejgheaua bodegii. Servea ţuici şi pahare cu bere muşteriilor — hamali din piaţă, olteni cu cobiliţele, vînzători de prin magazine...

Se gîndise vreodată bancherul să-i facă o situaţie lui Colbert Cudalbu, care era fratele Tiei, de a cărei frumuseţe şi tinereţe se bucura? Nu.

Era drept?

Nu era drept.

Cu chiu, cu vai, Dima Cudalbu ajunsese inginer. Lucra în petrol. La Cîmpina. Cîştiga cît să nu moară de foame. Bancherul Drugan era amestecat şi în afaceri de petrol. Avea cuvînt greu în lumea petroliştilor. Un singur cuvînt al lui Drugan ar fi făcut din inginerul Dima Cudalbu om cu stare.

Aruncase bancherul Drugan un asemenea cuvînt? Nu. Şi totuşi Dima Cudalbu era fratele Tiei de care...

Dar el, Marin Cudalbu, mai avea două fete. Loti avea șaptesprezece ani, Milca nouăsprezece. Nici una nu era frumoasă. Toată frumusețea căzuse — așa vrusese soarta — în cîntarul Tiei. Se gîndise bancherul Drugan la viitorul acestor două domnișoare Cudalbu, care erau totuși surorile Tiei? Nu.

Era drept?

Nu era drept.

Atunci... Atunci, dacă Drugan nu avusese inimă și nu se gîndise să ajute și familia Tiei să se ridice din sărăcie, pentru ce el, Marin Cudalbu, ar avea inimă? Pentru ce l-ar scuti el pe bancher de neplăceri?"

Ceru chelnerului o coală albă de hîrtie, ceru și condei și cerneală. Trimise un picol după „timbre pentru o reclamație" și scrise:

„Domnule prim-procuror,

Subsemnatul Marin Cudalbu, din strada Troiței nr. 19, am onoarea a vă aduce la cunoștință următoarele:

Fiica mea, actrița Tia Cudalbu, de la Teatrul Colos, iubită și apreciată de onor. publicul spectator din capitală și provincie, fapt care, desigur, vă este și dumneavoastră bine cunoscut, a fost otrăvită în noaptea de 3 decembrie a.c. de bancherul Alion Drugan cu care fiica mea sus numită întreținea de mai bine de doi ani raporturi mai mult decît amicale. Mobilul crimei: gelozia. Fiica mea a fost înmormîntată la Bellu la 5 decembrie a.c.

Comunicîndu-vă acestea, vă cer, domnule prim-procuror, să faceți dreptate unui părinte nenorocit

căruia crima numitului bancher Alion Drugan, ucigaş prin otrăvire, i-a zdrobit viaţa. Şi vă mai cer, domnule prim-procuror, să deschideţi ancheta şi să ordonaţi ca trupul fiicei mele să fie deshumat. Se vor găsi dovezile certe ale crimei lui Alion Drugan.

Să trăiţi,

MARIN CUDALBU"

Plecase la tribunal şi ceruse să fie primit de primul-procuror Pitroc.

Primul-procuror Milea Pitroc era mahmur. Căsca. Avea gura amară. Fălcile îi trosneau. Se întindea şi-şi auzea oasele pîrîind. De bucurie că Derderian, noul ministru de Justiţie, îl întărise în post, îşi petrecuse noaptea în oraş. Seara se ducea la Teatrul Colos s-o vadă şi s-o audă pe Lala Chirian. În pauză se certase cu avocatul Bădiţă, care susţinuse cu foc că noua vedetă o întrece cu mult, ca talent şi temperament, pe răposata Tia Cudalbu. În fond, Bădiţă avea dreptate. Însă el avusese o slăbiciune pentru Tia Cudalbu — se omora după blonde — şi dacă răposata nu ar fi căzut pe mîinile lui Alion Drugan şi-ar fi atins ţinta. În faţa lui Drugan, se retrăsese. Primul-procuror Pitroc ştia şi el ceea ce ştia toată lumea, ba chiar ceva mai mult, că Drugan are obiceiul să-i sfărîme pe cei care într-un fel sau altul îi pun piedici în cale. Pe urmă se împăcase cu Bădiţă şi se duseseră la un bar.

I se adusese şi i se pusese pe birou un teanc de dosare pe care trebuia să le examineze.

— Sînt urgente ? întrebase secretara.

— Nu tocmai. Le puteţi examina şi mîine.

— Lasă-le totuşi aici. Poate îmi vine chef de lucru mai tîrziu.

— Aţi putea primi pe cineva în audienţă, domnule prim-procuror ?

— Dacă e o cuconiţă nostimă, da.

— Nu. E un bătrînel care stăruie să fie primit. Susţine că are să vă facă o comunicare extrem de importantă. I-am spus că sînteţi ocupat, că nu primiţi. Stăruie. Se tînguie şi nu vrea să plece.

— Cum îl cheamă ?

— Cudalbu.

— Nu cumva e tatăl actriţei care a murit de curînd ?

— Da.

— Introdu-l.

Crezu că bătrînul Cudalbu îl va plictisi cu cine ştie ce suplică banală. Îi spusese secretarei să-l introducă pentru că îl împinsese curiozitatea să vadă cum arată la faţă tatăl acelei frumuseţi care fusese Tia Cudalbu. Bătrînul intră şi, înainte de a fi poftit să ia loc, scoase petiţia din buzunar, o despături şi i-o întinse :

— Poftiţi, domnule prim-procuror. Vă rog s-o citiţi.

Primul-procuror luă petiţia şi începu s-o citească. Ochii i se măriră. Îl invită pe Cudalbu să se aşeze. Se instală şi el la birou şi citi încă o dată petiţia. Apoi îl întrebă pe Cudalbu :

— Domnule, dumneata ştii că ceea ce ai scris aici e foarte grav ?

— Îmi dau seama, domnule prim-procuror.

— Domnul Drugan nu e fitecine. Ocupă o înaltă poziție în societate.

— Nici fata mea nu era fitecine. Era o mare actriță. I se deschidea în față un viitor strălucit. Și totuși domnul Drugan mi-a ucis fiica. Mi-a otrăvit-o.

— Ce dovezi ai ?

— Cer să ordonați ca trupul fetei mele să fie deshumat. Să se facă analize... Se va vedea că fata mea a murit otrăvită de domnul Drugan.

— Dar pentru ce ar fi ucis-o domnul Drugan pe Tia Cudalbu ?

— Gelozia. Gelozia îl împinge uneori pe omul cel mai cumpănit la crimă.

Erau orele două cînd conversația dintre primul-procuror Pitroc și Cudalbu luă sfîrșit.

Abia ieșise pe ușă Cudalbu, cînd Pitroc se grăbi și-l chemă la telefon pe ministrul de Justiție.

— Aș dori să mă primiți chiar acum în audiență, domnule ministru. Am să vă fac o comunicare importantă și urgentă.

Prin fir, glasul lui Derderian ajunse la urechea primului-procuror obosit, spart, plictisit :

— Dragă Pitroc, am multă lume în anticameră. Nu s-ar putea amîna pe mîine ? Sînt și indispus.

— S-ar putea amîna. Orice se poate amîna pe a doua zi, domnule ministru, însă sînt îndreptățit să presupun că hîrtia pe care vreau să v-o prezint v-ar interesa în cel mai înalt grad. Poate că v-ar alunga și indispoziția.

— Bine, dragă, bine. Vino acum.

Pitroc se îmbrăcă şi se repezi la minister. Fu introdus numaidecît la ministru.

Derderian îl privi mahmur, cu ochii roşii de nesomn, cu vocea gîjîită.

— Stai, dragă, stai. Sînt plictisit peste măsură. Toată lumea dă năvală la mine. Fiecare vrea ceva. Fiecare îmi cere ceva. E grea viaţa de ministru, domnule prim-procuror.

— Îmi închipui.

— Dacă n-ai fost ministru, e greu să-ţi închipui, dragă Pitroc.

— Este adevărat, domnule ministru. Este greu de închipuit. N-am fost ministru.

— Nici să nu doreşti să fii vreodată... Şi în afară de plictiselile funcţiei, mai am şi plictiseli familiare.

Ajuns aci, ministrul Justiţiei se opri şi îşi aprinse un trabuc. Îi oferi şi primului-procuror unul. Acesta refuză:

— Mulţumesc. Nu fumez trabuc.

— Atunci serveşte-te cu o ţigară.

Îi întinse o cutie de abanos plină cu ţigări de diferite sorturi.

— Caută ţigara pe care o preferi şi aprinde-o. Cum vezi, am aici ţigări pentru toate gusturile. Multora dintre cei pe care îi primesc nu le pot rezolva cererile. Le ofer cîte o ţigară. Să-i vezi ce fericiţi pleacă de la mine.

Aşteptă ca primul-procuror, care era ca şi el om de lume, să se intereseze de necazurile personale la care făcuse aluzie. Pitroc însă uită să-l întrebe. Ministrul adoptă un ton leşinat şi i se destăinui:

— Ce crezi, dragă domnule prim-procuror, că mi s-a întîmplat ? M-a părăsit Cocuța. E-a șasea nevastă care mă părăsește, domnule. Mă părăsesc nevestele și nu înțeleg pentru ce.

Pitroc întrebă într-o doară, ca să întrebe :

— Cînd v-a părăsit ?

— Aseară, dragă. M-a părăsit. A fugit cu Stroilă... Cu Stroilă, acela care cînta la „Pisica neagră"... Pe mine, fruntaș al baroului și ministru ! Să mă părăsească pe mine Cocuța pentru un cîntăreț de bar ! A ? Ce spui dumneata, domnule prim-procuror ?

— Ce să vă spun, domnule ministru ? Femeile ! Așa sînt femeile. Eu personal le admir, le iubesc, dar de însurat nu mă însor.

— Ba eu o să mă însor, dragă. A șaptea oară. O să caut o fetișcană drăguță și o să mă însor cu ea, dragă. Nu sînt obișnuit să trăiesc singur.

În timp ce ministrul vorbea, Pitroc îl privea. Ministrul avea capul lunguieț, chel, cu urechi clăpăuge, și nas mare, borcănat. Fața îi era tăbăcită, oacheșă și brăzdată de adîncituri. Cei șaizeci de ani pe care îi purta pe umeri îi îndoiseră ușor spinarea.

— Vă urez să aveți noroc în viitoarea căsnicie, domnule ministru !

— Norocul meu ! N-am avut niciodată noroc. În tinerețe am muncit să învăț. Pe urmă am muncit să-mi cresc averea. Acuma, tocmai cînd plănuiam și eu să mă odihnesc, m-a înjugat vodă la carul guvernului. Și trag, dragă Pitroc, trag ca un bou. Dar... ia spune-mi ? Parcă vroiai să-mi comunici ceva urgent și interesant.

— Scuzați-mă că mi-am permis să vă deranjez. Însă mie, chestiunea cu care am venit îmi pare și urgentă și interesantă. Dacă am greșit în aprecierile mele, rog să fiu iertat, domnule ministru.

— Zelos mai ești, dragă Pitroc. Un adevărat prim-procuror.

Pitroc îi puse sub ochi petiția lui Cudalbu și spuse :

— Mi-a adus-o acum un ceas.

Derderian citi petiția. Sări ars :

— Dumneata știi ce mi-ai adus, Pitroc ? Aur mi-ai adus, domnule, aur.

Primul-procuror bătu în retragere :

— Trebuie să vă atrag atenția, excelență, că deocamdată nu avem nici o dovadă. Bătrînul Cudalbu cu care am stat îndelung de vorbă nu-și întemeiază acuzația decît pe presupuneri.

— Dovezi ? De dovezi te plîngi dumneata ? Domnule prim-procuror, mi se pare că începe să-mi pară rău că te-am păstrat în post. Dovezi, domnule, nu noi, justiția, trebuie să avem. Dovezi că n-a otrăvit-o pe Tia Cudalbu trebuie să-și procure bancherul Drugan. Și te asigur, dragă Pitroc, că o să-i fie foarte greu să și le procure.

— Atunci ce dispoziții îmi dați ?

— Deocamdată, nici una. Drugan e puternic. Ca să apucăm de coarne un asemenea taur, avem nevoie de niște dezlegări de sus. Revino peste două ore.

Chemă secretara și o anunță că suspendă audiențele. Plecă. Și peste două ore fără cinci minute se

întoarse radios de parcă ar fi cîştigat cel mai greu proces.

— A venit domnul prim-procuror Pitroc?

— Încă nu, domnule ministru.

— Cînd vine, îl introduci la mine fără să-l mai anunţi.

Secretara — o fată voinică, oacheşă, sprîncenată — îl ajută să-şi scoată paltonul îmblănit. I-l luă şi-l atîrnă în cuier.

Rămas singur, Derderian îşi frecă mîinile şi începu să se plimbe prin vastu-i birou. Avusese succes. Primul-ministru alergase cu el la palat. Urdăreanu, căruia îi expuseseră problema, spusese :

— Majestatea-sa tocmai a luat masa. E bine dispusă. Aşa cum ştiţi, bancherul Drugan îi este antipatic. L-a sprijinit cu bani pe Maniu să agite Ardealul. Mai păstrează încă în jurul lui indivizi care nu aderă la politica majestăţii-sale. O să-i facă plăcere să vă asculte.

Regele, după ce se consfătui cîteva minute cu Urdăreanu, îi primi.

Le întinse cîte un deget şi-i ţinu în picioare. Informarea suveranului o făcu primul-ministru. Ministrul de Justiţie Derderian întregi cele spuse de primul-ministru. Regele îi ascultă fumînd. Din cînd în cînd scotea ţigara din gură şi-şi muşca mustaţa scurtă şi bălană.

— Îmi pare bine, Derderian, că-ţi începi cariera cu o astfel de afacere de mare răsunet. Ordonă-i lui Pitroc să-l aresteze chiar azi pe Drogan. Să nu ţină seamă de situaţia de om de lume a lui Drogan. Să-i aplice rigorile legii ca unui delicvent de rînd.

— Am înţeles, majestate. Ne vom face, ca de obicei, datoria pînă la capăt.

Regele găsi prilejul să emită o cugetare :

— Datoria care nu e amplinită pînă la capat nu e datorie amplinită.

La plecare le strînsese mîinile cu vigoare. Pe drum, primul-ministru îi spusese :

— Dragă Derderian, dacă ieşi cu bine din afacerea asta, eşti un om făcut. O să rămîi, ca şi mine, ministru pe viaţă al majestăţii-sale.

— Numai să ţină guvernul, zisese încet Derderian.

— Cum să nu ţină, domnule ? De ce să nu ţină ?

Primul-procuror veni şi secretara voinică îl introduse. Citi pe obrazul lui Derderian că nu numai hotărîrea de a-l aresta pe bancherul Drugan fusese luată, ci şi aceea de a-l condamna. Întrebă :

— Acum sînteţi în măsură să-mi daţi dispoziţii, domnule ministru ?

— Desigur, domnule prim-procuror.

— Ce anume trebuie să fac ?

— Ceea ce e normal în asemenea împrejurări. Dai ordin să fie arestat Drugan. Şi încredinţezi cercetarea cazului celui mai bun jude-instructor pe care îl ai. Eu mă gîndisem la Tretin.

— Nici eu nu m-am gîndit la altul, domnule ministru. În afaceri de felul acesteia, Tretin nu are egal.

— Promite-i avansarea. Arestarea să se facă astăzi. Peste un ceas chiar, dacă se poate.

— Se poate. Chiar mai repede.

— Numai să nu fi plecat bancherul din oraş.

— Cudalbu m-a informat că abia s-a întors de la Sinaia.

— Cu atît mai bine.

Alion Drugan sfîrşi de lucru către ora patru. Vru să se ducă acasă unde ştia că e aşteptat pentru dejun. Familia îi rămăsese la Sinaia. I se iscă în gînd sufrageria vastă, mohorîtă, cu perdele grele la ferestre, masa lungă şi îngustă la care puteau mînca douăzeci şi patru de persoane, feciorul înalt, uscat şi puţin sîsîit care îl servea. Îl cuprinse mohorala. Vizita pe care i-o făcuse Marin Cudalbu, incidentul penibil care avusese loc pe neaşteptate îl indispuseseră. Cît fusese adîncit în lucru, indispoziţia îi pierise. Însă, imediat ce închisese mapa cu hîrtii, se uitase la ceas şi-şi spusese că e timpul să plece de la bancă, indispoziţia se năpustise asupra lui şi mai crîncenă.

Nu. Acasă nu trebuia să se ducă. Mai bine să ia masa în oraş, la un restaurant oarecare, cu un prieten.

Cu un prieten? Da. Aceasta era o idee. Dar cu care prieten? Cu... Cu... Îşi dădu seama că nu are nici un prieten. Are cunoştinţe. Are funcţionari subalterni. Are secretare... Dar prieteni? N-are prieteni. Nici măcar unul. Pe toţi pe care îi avusese în anii lui mai tineri îi trădase, îi înşelase, atunci cînd făcuse afaceri cu ei îi trăsese pe sfoară. Acum simţea nevoia să aibă lîngă el un prieten cu care să nu discute nimic serios ci numai să pălăvrăgească de dragul de a pălăvrăgi.

Se scutură de negrele-i gînduri.

— La dracu, zise. Am început să devin om slab! Ce-mi trebuie mie prieteni nătărăi? Ce-mi trebuie mie pălăvrăgeală?

Se duse la Capşa. Găsi o singură masă neocupată, într-un colţ. Se aşeză şi-l chemă pe Marius.

— Cu ce m-ai putea servi?

Vechiul şi priceputul director al localului îi turui la ureche o întreagă carte de bucate.

— Homari. Pentru început homari şi vinul de rigoare.

Îi aduseră vinul şi un castron mare plin cu homari. Începu să-i desfacă şi să-i mănînce. Chelnerul care sta înţepenit lîngă masă, gata să-i împlinească ordinele, deschise gura:

— Cucoane Drugan, ştiţi, chiar la masa asta a mîncat, înainte de a muri, domnişoara Tia Cudalbu. Şi chiar eu am servit-o.

Făcîndu-i această mărturisire, chelnerul sperase într-un bacşiş mai substanţial. Bancherul puse homarul desfăcut pe jumătate pe farfurie şi-i zise:

— Cheamă-l pe Marius.

Directorul, cu obraz roşcovan şi totdeauna bine ras, veni cu profesionalul surîs pe buze:

— La ordin, cucoane Drugan.

Alion Drugan arătă cu degetul spre chelner:

— Să-i dai două perechi de palme acestui imbecil şi să-mi trimiţi alt chelner care să mă servească. Vorbeşte neîntrebat şi-mi taie pofta.

Marius dispăru cu chelnerul. Îl certă. Trimise altul să-l servească pe Drugan.

Bancherului însă îi trecuse pofta de mîncare. Bău un sfert de pahar de vin, ceru să i se ia castronul cu homari de pe masă și comandă o turcească.

Gîndurile i se învîrtejiră în cap. Se pomeni punîndu-și o sumedenie de întrebări. „Pentru ce, dintre toate restaurantele din București — erau atîtea ! — alesese el tocmai Capșa, adică restaurantul în care mîncase ultima dată Tia înainte de a muri ? Și cum se făcuse de găsise neocupată, în tot restaurantul, tocmai masa la care mîncase Tia ultima dată în viața ei ? Desigur, nu putea fi la mijloc decît o întîmplare. O întîmplare stupidă ca multe alte întîmplări stupide. Pentru ce însă îi căzuse lui să fie servit tocmai de chelnerul care-i servise, în acest restaurant și la această masă, ultima cină Tiei ? Și de ce chelnerul — care cunoștea discreția — îi spusese hodoronc-tronc ceea ce-i spusese ? Și toate aceste întîmplări stupide, care se țineau lanț, se desfășurau chiar în ziua în care bătrînul Marin Cudalbu îi strigase în biroul lui de la «Banca Drugan» că el, Drugan, a omorît-o prin otrăvire pe Tia !"

A învinui un om de uciderea unui alt om nu era o glumă ! Cum de îndrăznise Marin Cudalbu să-i arunce o asemenea învinuire ?

Ce dovezi avea Marin Cudalbu că el, Drugan, a otrăvit-o pe Tia ? El, Drugan, era sigur că Marin Cudalbu nu avea nici o dovadă cu care să-și susțină acuzația și nici nu putea să aibă. Atunci cum de îndrăznise ? Era oare numai un bătrîn prostănac, care venise să-i smulgă ceva bani sau, la mijloc, era altceva ? Și dacă la mijloc nu era altceva, ci numai

nişte vorbe aruncate la întîmplare, atunci în ce consta acel ceva ?

Văzîndu-l indispus şi socotind că indispoziţia bancherului pleacă de la mărturisirea neroadă a chelnerului care îi trezise în inimă amintiri dureroase, cafeaua i-o aduse însuşi directorul localului.

— Gingirlie, cucoane.

— Mulţumesc, Marius.

Scoase o ţigară. Chelnerul i-o aprinse.

Sorbea din cafea şi fuma. Şi pe măsură ce sorbea din cafea şi fuma, înlăuntrul lui se făcea linişte şi se făcea lumină.

„Pînă la urmă va fi bine. Printre ofertele pe care le examinase erau cîteva demne de luare-aminte. Părintele ministru Firică îi propunea să finanţeze o societate anonimă care se înfiinţase de curînd în Maramureş pentru vaste exploatări de păduri. Tot părintele ministru Firică îi sugera să intre părtaş într-o afacere cu gaz metan. Părintele ministru Firică era demn de încredere. Părintele ministru Firică îi mai scria că nu ar fi rău dacă..."

Directorul Marius se înclină, surîse profesional şi zise :

— Cucoane Drugan, vă pofteşte cineva la telefonul din holul hotelului. Spune că are să vă facă o comunicare urgentă de la... de la Sinaia.

— De la Sinaia ?

— Da, cucoane. De la Sinaia. Poate familia...

Alion Drugan stinse ţigara şi se ridică de la masă.

Directorul Marius îi arătă coridorul.

— Pe aici.

Pe cînd mergea grăbit pe coridor se deschise larg o ușă de la un separeu și doi oameni îi barară calea și-l îmbrînciră din întîmplare prin ușa deschisă. Intrară repede în urma lui și închiseră ușa. Bancherul protestă.

— Domnilor, ce înseamnă asta ?

Unul din cei doi oameni se înclină în fața lui Drugan și spuse :

— Să mă scuzi, domnule Drugan. Sînt judecătorul de instrucție Tretin de la Tribunalul Ilfov. S-a emis împotriva dumitale un mandat de arestare. În numele legii te declar arestat.

Alion Drugan începu să rîdă :

— Pe mine ? Să mă arestezi dumneata pe mine ? Știi dumneata cine sînt eu ?

— Da, știu, răspune Tretin.

— Nu se poate, domnule.

— Ba se poate, spuse judecătorul. Am asupra mea mandatul de arestare.

I-l arătă. Bancherul își văzu numele scris pe mandat.

— Totuși, nu se poate. Trebuie să fie o confuzie.

— Este posibil, domnule Drugan. Este foarte posibil. Însă te rog să ne urmezi. Dacă într-adevăr este o confuzie — și eu cred că e foarte posibil să fie o confuzie — o vom lămuri la instrucție, la cabinetul meu.

— Și dacă refuz ?

— Te ridic cu forța. Dispun de oameni care sînt gata, la ordinul meu, să te ridice cu forța. Însă te sfătuiesc să te supui. Ne însoțești pînă la cabinetul meu. Acolo te pun în legătură telefonică cu domnul prim-procuror sau chiar cu domnul ministru al

Justiţiei. Se va lămuri confuzia şi vei fi pus imediat, dar imediat, în libertate cu scuzele cuvenite.

I se aduse paltonul. Bancherul se îmbrăcă şi plecă spre tribunal însoţit de cei doi oameni ai justiţiei.

A doua zi după arestarea lui Alion Drugan, pe la orele zece, o comisie numeroasă, în frunte cu primul-procuror Pitroc şi cu judele-instructor Tretin, se prezentă la cimitirul Bellu unde îi aştepta Marin Cudalbu şi tînărul Colbert Cudalbu. Chemară gropari cu cazmale şi lopeţi. Merseră în cîrd printre uriaşe mormane de zăpadă pînă la marginea de unde începea, plină de gunoaie şi acoperită de zăpadă, Valea Plîngerii.

Marin Cudalbu se opri. Se opriră şi ceilalţi. Printre zăpezi frămîntate şi amestecate cu noroi se ridica o cruce pe care scria cu litere albe: TIA CUDALBU. Marin Cudalbu spuse:

— Aici.

Mormîntul nu era adînc. Groparii nu munciră mult. Ajunseră curînd la sicriu. Îl scoaseră. Patru ciocli zdrenţăroşi purtară sicriul pe umeri pînă la poartă. Drumurile se mai desfundaseră de zăpadă. Puseră sicriul umed într-o căruţă şoldie care îl duse, sub pază, la morgă.

Se făcu autopsia cadavrului. Ficatul moartei, splina, stomacul, intestinele fură trimise laboratoarelor pentru analiză.

Rezultatul fu aşteptat cu nerăbdare atît de primul-procuror şi de judele-instructor, cît şi de Marin Cudalbu, ca să nu mai vorbim de reporterii de pe la ziare.

Spre surpriza tuturor, dar în primul rînd a lui Marin Cudalbu, în măruntaiele Tiei se găsiră urme de arsenic. Exista, deci, dovada că actrița Tia Cudalbu, care încîntase un an și mai bine publicul spectator al capitalei cu celebrul ei cuplet

Sînt o puică de drac,
Cocoțată-n copac,
Toată lumea-i a mea...

fusese asasinată prin otrăvire de bărbatul cu care trăia, de bancherul Alion Drugan.

Reporterii, cum am arătat și mai sus, își dădură drumul condeielor. Cel mai talentat dintre ei avu o idee genială. Se duse la morgă, fotografie cele trei borcane în care se aflau puse în spirt măruntaiele moartei și publică fotografiile în ziarul-revolver *Cronos* cu lămurirea: „Ce-a mai rămas din Tia Cudalbu".

Cronosul înregistră un mare succes, iar talentatul reporter primi pentru succesul înregistrat de ziar cu acest reportaj din partea directorului un pachet de țigări „Naționale". La observația pe care o făcu la primirea cadoului, că el „nu fumează", directorul *Cronosului* îi ripostă:

— Să fumezi.

Părintele ministru Firică își aduse aminte că i-a făgăduit avocatului doctor Claudiu Pap un angajament într-un mare proces din capitală, proces care să-i pună în valoare talentul și să-l facă renumit pe țară. Avea relații bune cu ministrul Justiției, Derderian. Îl cunoștea pe primul-procuror Pitroc. Cu judele-instructor Tretin era prieten la cataramă și chefuiau deseori împreună. Îl cunoștea și pe asa-

sin, pe marele bancher Alion Drugan, care era ardelean de-al lor. Se gîndi să-şi împlinească făgăduiala. Îi telegrafie avocatului doctor Claudiu Pap să vină pentru mai multă vreme în capitală, şi avocatul veni. Îl recomandă doctorului Drugan, fratele bancherului, care se ocupa cu organizarea apărării bancherului în procesul care, fără îndoială, se pregătea.

— Domnul avocat doctor Claudiu Pap are mare talent. Ştiu că nici Baroul de Ilfov nu duce lipsă de talente, însă domnul avocat doctor are multe relaţii înlesnite de mine : ministrul Justiţiei, primul-procuror, judele-instructor Tretin... Înţelegi dumneata, domnule doctor. Într-un proces greu ca acesta, inculpatul are nevoie nu numai de avocaţi buni, ci şi de avocaţi cu relaţii. Domnul avocat doctor Claudiu Pap e avocat bun, are şi relaţii bune. Onorariul trebuie să-l despăgubească de ce pierde absentînd din Maramureş unde are multă clientelă şi în acelaşi timp să-i permită să trăiască pe picior mare în Bucureşti.

Tîrgul fu încheiat. Din avansul asupra onorariului se înfruptă şi părintele ministru Firică.

— Te fac om, Claude. Te pricopsesc, Claude. Noi, ardelenii, Claude, trebuie să ne avem ca fraţii.

Urdăreanu îi raportă regelui :

— Majestate, bancherul e vinovat. În măruntaiele actriţei s-a găsit arsenic.

— S-ar putea să nu fie vinovat, Urdărene. O fi otrăvit-o altcineva. Dar aceasta nu are nici o importanţă. Ia măsuri ca presa să facă zarvă multă. Tretin să-l pună pe Drogan în legătură cu Sîmburaş. Iar lui Sîmburaş să-i dai instrucţiuni să obţină de la

Drogan toate acţiunile „Huşanilor". Mai schimbăm încă o dată uniforma armatei şi întreaga comandă de postav o dăm fabricii „Huşani". Fabrica poate să execute o comandă mare, nu ?

— Poate, majestate.

— Sîmburaş trebuie să mai obţină de la Drogan optzeci la sută din tot ce mai are bancherul.

— Drugan n-o să accepte.

— Să i se treacă pe sub nas posibilitatea achitării.

Urmărind dezvăluirile din ce în ce mai senzaţionale ale presei, lumea uită aproape cu totul de război. Nu se mai vorbi nici de pregătirile militare febrile care se desfăşurau la frontiera răsăriteană. Primejdia fascistă trecu şi ea pe planul al doilea.

Guvernul profită de împrejurări. Mări impozitul asupra salariilor. Preţul produselor de larg consum crescu. Sărăcia se întinse şi mai mult. Ziarele nu se mai ocupară de loc de foametea care cuprinsese nenumărate ţinuturi. Nu se mai ocupară nici de ravagiile pe care le făcea lipsa chiar la periferiile Bucureştilor.

Puii de olteni şi ţigănuşii străbăteau zdrenţăroşi străzile capitalei, de dimineaţa pînă seara, strigînd :

— Ziarul...

— Speciala...

— Senzaţional...

— Bancherul Drugan a otrăvit-o pe Tia...

— Noi amănunte...

— Bancherul...

— Tia...

— Tichia...

— Bancherul a otrăvit-o pe Tia şi i-a furat tichia...

36

GALOȘII

La tribunal, Tretin îl introduse pe Drugan în cabinet. Îl pofti să se dezbrace. Drugan își agăță paltonul greu și pălăria într-un cuier. I se păru curios că se dezbracă singur. Totdeauna cînd se dezbrăca, acasă, la bancă sau pe la restaurante, săreau să-l ajute doi-trei oameni. Își simți picioarele ude și reci. Și le privi și observă :

— Mi-am uitat galoșii la Capșa.

Tretin îi răspunse binevoitor :

— Voi trimite un om să ți-i aducă.

Sună. Intră ușierul.

— Ești singur, Ioane ?

— Cu Niculae.

— Lasă-l pe Niculae să-mi păzească ușa. Dă o fugă pînă la Capșa și roagă garderobierul să-ți dea galoșii domnului Drugan. Vino cu ei aici.

— Am înțeles.

Ion plecă. Tretin rămase cu Alion Drugan.

Judecătorul de instrucție se așeză. Scaunul, vechi și de lemn ieftin, scîrțîi. Judele scoase din sertar cîteva coli de hîrtie și le puse pe birou. Băgă de seamă că Drugan, așteptînd să fie invitat să ia loc, examina încăperea sărăcăcioasă, cu pereții murdari, cu parchetul negru și cu tavan coșcovit. Examina și biroul micuț, pătat de cerneală și crăpat, la care se așezase cu solemnitate judecătorul de instrucție.

Tretin își spuse că, fără îndoială, Drugan îi compara biroul modest și urît cu acela în care lucra el însuși la „Banca Drugan". Bunăvoința pe care o simțise în inima lui pentru Drugan, pe care îl ridicase de la masă și-l adusese la tribunal pe jos, se stinse. Sufletul i se umplu de ură. El, Tretin, era tînăr. Nici nu împlinise treizeci de ani. Era și frumos, cu toate că unele femei pe care le curta își cam băteau joc de nasul lui lung și ascuțit. Bancherul era bătrîn și uzat. Pentru ce el, Tretin, era sărac și pentru ce Alion Drugan era atît de bogat? Soarta? Ei bine! Soarta i-l aruncase în mîini pe Drugan. Avea să se răzbune. Pe Drugan și pe toți Druganii din lume. Cum? Știe el cum!

Ridică receptorul, formă un număr, raportă:

— Alo! Domnul prim-procuror? Da. Aici e Tretin. L-am arestat. Unde l-am găsit? La Capșa. Tocmai își lua masa. Dacă l-am lăsat să și-o termine? Nu! Ordinul spune să-l arestez imediat, așa că l-am ridicat imediat. Cum? N-a opus rezistență. Atîta mai trebuia.

Ascultă cîteva minute, care lui Drugan i se părură nesfîrșite. Pe urmă spuse:

— Încep numaidecît instrucția.

Și întrebă:

— Anunț eu presa, sau o anunțați dumneavoastră? Da, da. Așa cred și eu. E mai bine s-o anunțați dumneavoastră. Aveți mai multă greutate. Să trăiți.

Alion Drugan îl privi pe judecător disprețuitor și-l întrebă:

— Aşadar mi-ai servit gogoşi? Primul-procuror ştia de arestarea mea! Probabil că ştia şi ministrul Justiţiei!

Tretin rîse şi se lăsă pe spate în scaun. Scaunul vechi scîrţîi, pîrîi şi se desfăcu în bucăţi. Judele căzu în şezut şi în cădere se lovi cu ceafa de dulapul plin cu dosare din spate. Se culese de pe jos, îşi scutură hainele, se pipăi la ceafă şi apoi îşi examină mîinile să vadă dacă nu cumva i-au intrat în piele ţepuşe din scaunul care se rupsese. Fu mulţumit că mîinile îi rămăseseră nevătămate. Deschise uşa şi strigă:

— Niculae!

Uşierul veni şi adună bucăţile din care fusese făcut scaunul.

— Adu-mi altul.

— De unde?

— De la grefă.

Uşierul aduse alt scaun. Judele, după ce îl încercă, se aşeză pe el. Îi răspunse lui Drugan:

— Dar ce credeai dumneata? Cum aş fi cutezat eu să arestez un coşcogeamite milionar fără ştirea primului-procuror şi a ministrului de resort? Iar în ceea ce priveşte „gogoşile", îţi atrag atenţia să nu vorbeşti cu mine necuviincios. Aici nu eşti la „Banca Drugan". Aici te afli în cabinetul meu. Şi nu eşti decît un individ arestat pentru asasinat cu premeditare. Aici nu mai eşti nimic, Drugane. Trebuie să înţelegi şi să te comporţi ca atare.

Bancherul tresări de parcă l-ar fi izbit cineva cu biciul peste obraz.

— Cum îndrăzneşti ? Cum îndrăzneşti dumneata să-mi spui mie pe nume ? În afară de faptul că sînt cine sînt, aş putea să-ţi fiu tată. Cum îţi permiţi...

— N-ar strica să-mi fii tată. Pentru asasinarea Tiei Cudalbu o să înfunzi ocna. Pe viaţă. Te-aş moşteni.

— N-am asasinat-o eu pe Tia Cudalbu.

— Să nu vorbim încă de asasinat. De ce te grăbeşti, Drugane ? Te mustră conştiinţa ? Nu cred că ai conştiinţă. Un asasin nu are conştiinţă.

— Domnule...

Tretin apăsă pe sonerie. Nu auzi sunetul clopoţelului pe sală. Controlă firul. Îl găsi rupt. Cum făcu un cap mirat, lui Drugan îi veni să rîdă. Zise :

— Cînd ai căzut. Firul s-a rupt cînd ai căzut.

Tretin deschise uşa şi-i porunci servitorului :

— Să vie la mine numaidecît domnul grefier Mavru.

Peste cîteva clipe veni grefierul. Judecătorul îi ordonă :

— Percheziţionează-l pe bancherul Alion Drugan. Pînă la piele. Apoi inventariază ce-ai găsit asupra lui.

Grefierul se uită la Drugan cu interes. Spuse :

— Va să zică, dumneata eşti Drugan ? Scoate tot ce ai asupra dumitale şi pune pe birou.

Drugan ezită. Tretin se răsti la el :

— Repede. Nu ne face să pierdem timpul, Drugane.

Alion Drugan scoase portofelul din buzunar şi-l puse pe biroul lui Tretin. Scoase şi stiloul şi-l puse lîngă portofel.

— Ceasul ! Nu e voie să porți ceas.

Drugan își desprinse ceasul de la mînă și i-l întinse lui Tretin.

— Îmi luați și țigările ?

— Nu numai țigările, dar și chibriturile.

— Sînt vechi fumător. Ca fumător, înțelegi că-mi va fi greu fără tutun.

— Tocmai de aceea ți le luăm, ca să-ți fie greu.

Îi luară și țigările. Tretin îl întrebă :

— Mai ai ceva asupra ta, Drugane ?

— Nu.

Grefierul îi scormoni buzunarele. Nu găsi nimic. Îi pipăi trupul :

— Nu mai are nimic asupra lui, domnule jude.

— Ia-i cravata, să nu se spînzure și să ne bage în bucluc. Vezi, dacă are curea, scoate-i-o. Ia-i șireturile. Unii se spînzură cu șireturile.

Grefierul îi scoase și-i luă șireturile.

— Curea nu are. Poartă bretele.

— Lasă-i-le.

Îi luă cravata. Pe cînd i-o deznoda, grefierul simți ceva sub degete. Îl descheie la gît.

— Poartă cruce legată de gît, domnule jude.

— Ia-i-o.

— Nici crucea nu mi-o lași, domnule jude ?

— Ce-ți mai trebuie ? Te ajuta probail în afaceri. Îți purta noroc. Cît o să rămîi la noi, n-o să mai faci nici un fel de afaceri. Așa că nu ai nevoie de cruce.

Tretin îi deschise portofelul. Zise :

— Scrie, Mavrule... Asupra arestatului s-au găsit : 1.112 lei, o fotografie înfățișînd două tinere ele-

gante, un stilou, un ceasornic de aur, o cruce de aur cu lănţişor tot de aur... Cam puţin pentru un bancher ca Drugan.

— Nu obişnuiesc să port bani asupra mea.

— De teamă să nu fii buzunărit ?

— Nu. Dintr-o veche obişnuinţă.

Grefierul luă obiectele şi banii.

— Lasă-mi fotografia cu cele două fete, Mavrule.

— Poftiţi.

Rămaseră numai ei doi. Tretin privi îndelung fotografia. Strîmbă din nas, nesatisfăcut.

— Urîţele ! Te ştiam om de gust. Cel puţin aşa ţi se dusese faima. În orice caz, Tia Cudalbu...

— Sînt fetele mele.

— Ai două fete ?

— Da.

— Ce vîrstă au ?

— Douăzeci şi trei şi douăzeci şi cinci de ani.

— Cea mai tînără are vîrsta actriţei pe care ai otrăvit-o.

— N-am otrăvit pe nimeni.

— Vom vedea. Deocamdată convingerea noastră este că ai ucis-o prin otrăvire pe Tia Cudalbu.

— N-am otrăvit pe nimeni.

— Negi cu prea mare stăruinţă ca să mă convingi.

Tretin sta pe scaun. Îşi aprinse o ţigară. Drugan se uita cu jind la scaunul de lemn de lîngă biroul judelui. Întinse capul înainte şi adulmecă pofticios fumul ţigării lui Tretin. Îl întrebă :

— Aş putea să stau şi eu pe scaun ? Mă simt obosit, extrem de obosit.

Judecătorul de instrucţie zîmbi.

— Nu, Drugane. Cum vezi, justiţia e săracă. Nu ne pune la dispoziţie decît scaune de lemn ieftine. Un om greu, ca tine, ar rupe scaunul. Scaune bune şi fotolii confortabile, ca la „Banca Drugan", n-ai să găseşti la noi. Şi cum eu n-am avut cinstea să stau niciodată pe vreun scaun sau pe vreun fotoliu la „Banca Drugan", de ce ţi-aş face onoarea unui scaun aici, la mine? A? Ce zici, Drugane? Să-l chem pe Mavru să-ţi ia şi bretelele?

Alion Drugan se trase într-un colţ şi se rezemă de perete.

— Nu ai voie să te rezemi de perete, Drugane. Trebuie să stai în picioare în faţa mea şi să-mi răspunzi clar la toate întrebările pe care o să ţi le pun. Cu cît o să-mi răspunzi mai clar la întrebări, cu atît o să terminăm instrucţia mai repede. Ce zici, o să-mi răspunzi clar şi cinstit?

Drugan se dezlipi de perete. Tăcu. Tretin continuă:

— Îţi sînt antipatic? Nici tu nu-mi eşti simpatic. Aşa că sîntem chit.

— N-am otrăvit-o eu pe Tia, zise Drugan. Degeaba mă jigneşti.

— Te-am întrebat eu acum ceva despre actriţă?

— Nu, recunoscu Drugan. Dar m-ai arestat şi m-ai adus aici sub invinuirea că am otrăvit-o pe Tia Cudalbu. Probabil în urma unui denunţ nefundat al lui Marin Cudalbu. Mi se pare firesc, prin urmare, ca să elucidăm această chestiune.

Judecătorul, care îl ascultase dînd semne de nervozitate, zise:

— Te înşeli, Drugane. Avem de elucidat şi alte chestiuni, nu numai asasinarea Tiei Cudalbu.

— Ce fel de „alte chestiuni" ? Nu înţeleg.

— O să înţelegi, Drugane. De pildă, să-mi spui ce avere posezi ?

— Dar ce poate interesa justiţia averea mea ?

— Întrebările, aici, le pun eu. Înţelegi ?

— Înţeleg.

— Răspunde-mi : ce avere ai ?

Drugan se gîndi un timp. Tretin îl lăsă să se gîndească. Plictisit de tăcerea care se întindea, zise :

— Nu ştii ce avere ai ?

— Ba ştiu.

— Atunci pentru ce nu-mi răspunzi ?

— Nu văd legătura dintre averea mea şi faptul absurd de care sînt învinuit.

— Justiţia o vede. De aceea te şi întreabă.

— Întrebaţi fiscul.

— Fiscul nu cunoaşte decît o parte din averea ta, adică numai acea parte din avere pe care ai declarat-o. Justiţia este îndreptăţită să creadă că o parte din avere — poate cea mai mare parte — nu ai declarat-o.

— Dumneata vii, deci, cu o a doua învinuire : că aş fi fraudat fiscul.

— De ce n-aş veni ? Spune-mi ce avere ai ?

— Nu am nimic de spus. Întrebaţi fiscul.

— Ascultă, Drugane, mie să nu-mi răspunzi aşa.

— Dar cum să-ţi răspund ?

— Mie să-mi dai răspunsuri clare. Mă sileşti să fiu aspru.

— Eşti destul de aspru. Nu văd cum ai putea fi mai aspru.

— Nu-ţi doresc să ai prilejul s-o vezi.

— Nu cumva te gîndeşti să mă loveşti ori chiar să mă supui unor torturi rafinate?

Judecătorul de instrucţie Tretin începu să rîdă de-a binelea.

— Bătaia sau torturile corporale mai complicate nu intră în metodele mele, atunci cînd... atunci cînd instruiesc bancheri. Faţă de cum îi instruiesc pe alţii, cu tine mă port destul de civilizat.

— Ce vrei să-mi faci?

— Mai nimic.

Bătu cineva în uşă.

— Intră, spuse Tretin.

Se arătă Ion.

— Să trăiţi, domnule jude. Am fost la Capşa. Garderobierul n-a vrut să-mi dea galoşii.

— De ce? N-ai spus că te-am trimis eu?

— Ba da. Am spus. Însă a zis că bancherul nu şi-a plătit consumaţia. Direcţia localului a oprit galoşii pînă la plata consumaţiei.

— Bine, o să mă ocup eu şi de această afacere a galoşilor. Poţi să pleci.

Uşierul se retrase.

— Vezi, Drugane? Pînă azi la ora patru, cînd te-am arestat, erai un om puternic. Puteai să mişti un deget şi să arunci pradă falimentului cine ştie cîţi mari comercianţi, ori industriaşi. Puteai doar să deschizi gura şi să faci dintr-un calic un mare bogătaş. Puteai să spui cîteva cuvinte la telefon şi cea mai frumoasă femeie să vină şi să-ţi cadă la

aşternut. Puteai să iei masa cu ministrul Justiţiei, să te plîngi de mine şi a doua zi m-aş fi trezit mutat la Măcin. Şi acum ! Acum n-ai voie să stai pe scaun. N-ai voie nici măcar să fumezi, iar direcţia Capşei ţi-a confiscat galoşii pentru neplata consumaţiei... A ? Ce spui ? Ce spui, Drugane, de toate acestea ?

— Nu am nimic de spus. Însă ţin să-ţi declar încă o dată că n-am otrăvit-o pe Tia Cudalbu. Sînt nevinovat. Într-o zi va trebui să fiu judecat şi la judecată voi fi achitat. Şi după ce voi fi achitat, noi doi ne vom mai întîlni.

— Mă ameninţi ?

— Am spus numai că ne vom mai întîlni. Aceasta nu este o ameninţare. Cel mult... Cel mult ar fi o promisiune.

Judecătorul se apropie de Drugan şi-l întrebă pe şoptite :

— Ce fel de promisiune ? Ce vrei să insinuezi ?

Drugan ridică din umeri. Apoi răspunse :

— Un om ca mine... Un om cu situaţia mea... Dacă mi-ai arăta puţină bunăvoinţă...

Judele se aşeză pe scaun. Spuse :

— Ia loc.

Alion Drugan îl ascultă. Fu inundat într-o clipă de o mare fericire. Îl dureau genunchii. Îl durea mijlocul. Oboseala era gata să-l doboare. Scaunul tare şi ieftin pe care se odihnea i se păru a fi cel mai grozav scaun din lume. Niciodată nu se simţise atît de bine. Îi trecu prin cap gîndul că după ce se va termina instrucţia şi va ieşi din toată această afacere urîtă şi sîcîitoare, să cumpere scaunul acesta, oricît de mare i-ar fi preţul, pentru a se

odihni pe el, atunci cînd îl va ajunge oboseala. Toate scaunele și fotoliile lui de acasă și de la bancă nu prețuiau nici a suta parte din ce prețuia scaunul acesta ieftin, de lemn.

Tretin aprinse o țigară, îi aruncă fumul în nas și-l întrebă:

— Vrei să fumezi?

— Da, răspunse Drugan.

Tretin îi întinse pachetul.

— Ia o țigară.

Bancherul luă o țigară și și-o aprinse. Țigara era ieftină și avea gust amar. Din tinerețe nu mai fumase țigări atît de proaste. Însă după ce trase două-trei fumuri din ea, i se păru minunată. Luă, pe loc, hotărîrea ca după ce va scăpa din mîinile lui Tretin să fumeze numai țigări ieftine. Și, cu repeziciune, o dată pornit pe calea hotărîrilor, mai luă una: ca niciodată, în biroul lui, la bancă, să nu mai țină pe nimeni în picioare. Se și întrebă: „Țineam eu oamenii în picioare?" Și își răspunse cinstit: „Îi țineam". „Din ce cauză?" „Din lipsă de timp. N-aveam timp. Niciodată n-aveam timp. Nici pentru Tia n-aveam destul timp."

Drugan își fumă țigara — și Tretin îl lăsă s-o fumeze — pînă ce capătul aprins îi fripse buzele. Atunci stinse fărîma de chiștoc în scrumieră și spuse:

— Îți mulțumesc pentru scaun și pentru țigară, domnule jude.

— Pentru bunăvoință, nu?

— Ba da. Îți mulțumesc și pentru bunăvoință. Și țin să știi că-ți rămîn îndatorat.

Tretin se ridică și începu să se plimbe prin odaie. Se ridică și bancherul. Judele se opri în fața lui și-l întrebă :

— De ce nu vrei să-mi faci o declarație amănunțită asupra averii pe care o ai ?

— Pentru că, așa cum am mai spus, socotesc că averea mea nu are nici o legătură cu faptul de care sînt învinuit pe nedrept și arestat.

— Dacă la vîrsta la care ai ajuns erai om sărac, te încurcai cu actrița Tia Cudalbu ?

— Bineînțeles că nu. O femeie tînără și frumoasă ca răposata nu s-ar fi uitat la mine dacă n-aș fi avut avere.

— Cu alte cuvinte, tot există o legătură între averea pe care o posezi și crima pe care ai făptuit-o ?

— N-am făptuit nici o crimă. Tia a murit subit. Așa cred. Dar dacă a murit otrăvită, nu eu sînt acela care a otrăvit-o.

— Nu vrei să-mi dai cifra averii ?

— Nu.

— Bine. Ce nu-mi mărturisești azi, o să-mi mărturisești mîine. Ce nu-mi mărturisești mîine, o să-mi mărturisești poimîine. Nu mă grăbesc. Numai, ia seama, cu cît te încăpățînezi să-ți ții gura legată, cu atît o să ți se prelungească instrucția. Acum vreau să te întreb altceva :

— Poftim, întreabă-mă.

— Care au fost mijloacele de care te-ai slujit ca să aduni, într-un răstimp care nu e mai mare de douăzeci de ani, o avere atît de uriașă ?

— Mai întîi averea mea nu e chiar atît de uriaşă cum li se pare unora. Alţii au averi mult mai mari decît mine.

— Răspunde-mi la întrebare.

— Ce pot să-ţi răspund? La temelia averii mele stă munca mea, priceperea mea în afaceri. Şi, dacă vrei, şi norocul meu.

— N-ai jefuit niciodată statul?

— Nimeni n-ar putea s-o dovedească.

— Nu ţi-ai înşelat niciodată partenerii de afaceri?

— Dacă i-aş fi înşelat, s-ar fi plîns. După cîte ştiu, pînă acum nu s-a plîns nimeni de mine că l-aş fi înşelat.

Tretin împinse brusc întrebările pe altă albie.

— Ce atitudine ai faţă de politica guvernului?

Pe Drugan întrebarea îl surprinse şi-l năuci. Se reculese însă repede şi răspunse:

— Aceeaşi atitudine pe care o are toată lumea.

— Nu mi-ai răspuns clar nici la această întrebare nevinovată, Drugane.

— Ţi-am răspuns cum nu se poate mai clar.

— Nu mi-ai răspuns. Încerci să te ascunzi după deget. Unii oameni sînt de acord cu politica palatului. Alţii nu sînt. Tu eşti pentru politica palatului sau eşti contra?

— Nu înţeleg de ce îmi pui o astfel de întrebare. M-ai arestat...

— Te-am arestat pentru că eşti învinuit că ai comis un asasinat. Justiţia trebuie să cunoască care sînt, ca să zicem aşa, sentimentele unui om

învinuit de asasinat față de politica generală a statului.

Tretin se sculă și începu să se plimbe prin birou, grav și important, fericit că ridică interogatoriul la o treaptă superioară. Îl întrebă din nou :

— De exemplu, cînd regele se afla în exil, l-ai ajutat ?

— Nu.

— Pentru ce ?

— Credeam că nu se mai întoarce.

— Cu alte cuvinte, credeai în trăinicia regenței. Credeai că Maniu va deveni stăpînul țării.

— Maniu sau altul ca Maniu. Majestatea-sa era destul de antipatizat de majoritatea oamenilor.

— Dar Maniu era mai simpatizat ?

— Nici Maniu nu era simpatizat. În general, oamenii noștri politici, după o trecere oarecare de timp, devin antipatici. Poate că aceasta este una din cauzele care m-au oprit să fac politica vreunui partid.

— Totuși se știe că ai ajutat financiarmente partidul lui Maniu.

— Am ajutat și alte partide mai mari sau mai mici.

— Din simpatie ?

— Din interes. Orice bancher, dacă vrea să se mențină și să prospere, ajută cu bani partidele politice. Le fac acest serviciu.

— Partidele politice pe care le-ai ajutat cu bani ți-au întors serviciul ?

— Dacă au venit la putere, da.

— Prin urmare, recunoşti că te-ai servit de fostele partide politice pentru a pune la cale şi a desăvîrşi afacerile care te-au îmbogăţit?

— Nu recunosc nimic. N-am silit pe nimeni să accepte ajutorul meu material şi nu am silit pe nimeni să aprobe o cerere a „Băncii Drugan" sau a industriilor şi caselor de comerţ finanţate de „Banca Drugan". Fruntaşii politici mi-au cerut bani. Le-am dat. Cînd au venit la putere le-am cerut unele aprobări. Mi le-au dat. N-a fost vorba de silă.

— De silit nu i-ai silit. Însă i-ai corupt.

— Pentru asta am fost arestat? Pentru corupţie? Precizează pe cine am corupt.

— O să precizez atunci cînd voi crede de cuviinţă. Deocamdată să-mi răspunzi în ce împrejurări ai intrat în posesia fabricii Huşani.

— Asta ce mai e?

— Întrebare.

— Am cumpărat-o de la proprietarii ei.

— În ce împrejurări?

— În împrejurări defavorabile pentru proprietarii Huşanilor şi favorabile pentru mine.

— De cînd ai devenit interesat în petrol? Dar în cărbuni? Dar în textile?

— Pe un bancher însuşi faptul că e bancher îl obligă să devină interesat în tot ce poate finanţa, cu un minim de garanţii că nu pierde la afacere, ci, dimpotrivă, cîştigă.

— Ai fi dispus să vinzi Huşanii?

— Cui? Cui şi pentru ce?

— Am aruncat şi eu o întrebare, la întîmplare, cu bunăvoinţă. M-am gîndit că poate ai nevoie de

bani. Cu ocazia procesului care va urma vei avea, desigur, cheltuieli mari.

— Ce proces va urma ?

— Procesul asasinării actriței Tia Cudalbu.

— Dar ce mă privește pe mine acest proces ?

— Te privește.

— N-am omorît-o eu pe Tia Cudalbu.

— Dar cine a omorît-o ?

— De unde vrei să știu eu ? Caută asasinul.

— Pentru ce să-l mai caut ? Îl am în fața mea. Și te asigur, Drugane, că n-o să-mi scape.

De oboseală, de iritare, lui Drugan i se muiară picioarele. Se apropie de scaun și se sprijini de spetează. Văzînd că Tretin nu-i face nici o observație, merse mai departe cu îndrăzneala și se așeză. Șopti :

— Nu mai pot. Parcă mi-a retezat cineva picioarele.

Judecătorul de instrucție se apropie de el și-l bătu ușor pe umeri. Îi spuse cu compasiune :

— Scoală-te, bancherule. Nu-ți dau voie să stai pe scaun.

— Nu mai pot. Nu mă mai țin picioarele. Vîrsta.

Tretin îl imboldi, răcnind :

— Ridică-te în picioare cînd îți ordon, n-auzi ? Asasinule ! Invoci vîrsta ! Cînd îți ordonă un judecător de instrucție să stai în picioare, invoci vîrsta și spui că din cauza ei nu poți sta mult timp în picioare, dar cînd fugeai după fete tinerele, după actrițe, te țineau picioarele, nu ? Atunci nu erai vîrstnic ? Atunci nu erai bătrîn ?

Bancherul se sculă, își adună puterile și se ținu pe picioare. Tretin luă fotografia celor două fete și i-o puse sub ochi.

— Tîrfele astea cu cine trăiesc?

Drugan se îngălbeni la obraz. În primul moment vru să se repeadă asupra lui Tretin cu pumnii, să-l doboare. Izbuti însă să se stăpînească. Spuse, mînios:

— Domnule! Cum îți permiți?

Judele rînji.

— La ce te referi?

— Cum îți permiți să spui despre fetele mele că sînt...

— Tîrfe? Dar tu cum ți-ai permis să-ți faci tîrfă din fata lui Marin Cudalbu?

— Nu eu. Alții. Înaintea mea.

— Vrei să spui că tu ai mers pe drum bătătorit?

— Da. Și... pentru că Tia a acceptat, eu... eu... am fost drăguț cu dînsa.

— Ai întreținut-o...

— Da...

— Și i-ai cumpărat un apartament...

— Da...

— Și bijuterii...

— Da...

— Și pe urmă ai fost și mai drăguț cu dînsa: ai asasinat-o...

— Nu. Pe Tia Cudalbu nu am asasinat-o eu.

— Dar tu pe cine ai asasinat?

— N-am asasinat pe nimeni.

— Cîți ani sînt de cînd te-ai căsătorit?

— Douăzeci și șase.

— Erai om bogat cînd te-ai căsătorit?
— Bogat, dar nu prea bogat. Averea am făcut-o după căsătorie.
— Şi de cînd ai început să întreţii fete?
— Nu-mi aduc aminte.
— Înainte de a trăi cu Tia Cudalbu, cu cine ai trăit?
Bancherul lăsă ochii în jos şi tăcu.
— Spune! De ce ai tăcut?
— Nu-ţi pot spune nimic.
— De ce?
— Dumneata, dacă ai fi în situaţia mea, ai spune?
— Dar eu nu sînt în situaţia ta.
— Să admitem că ai fi.
— Cum să admitem că aş fi? N-am de gînd să otrăvesc pe nimeni.
— Nici eu n-am otrăvit pe nimeni.
— Nici pe Tia Cudalbu?
— Nici pe Tia Cudalbu, nici pe altcineva.
Judecătorul de instrucţie Tretin, care nu avea o memorie prea bună, îşi aduse totuşi aminte de o întîmplare care se petrecuse mai demult şi de care scriseseră pe larg ziarele. Parcă fusese vorba şi atunci tot de o otrăvire în lumea oamenilor de afaceri. Riscă o întrebare:
— Cînd ai plecat dumneata la drum, acum douăzeci şi ceva de ani, nu cumva aveai un asociat?
— Da, am avut un asociat.
— Cum îl chema? Îţi mai aminteşti?
— Opran Baboie...
— Da, da, Opran Baboie. Şi cu ce se mai îndeletniceşte acum acest Opran Baboie?

— De multă vreme nu se mai îndeletnicește cu nimic.

— S-a retras din afaceri?

— S-a retras din viață.

— Cînd a murit?

— În 1927.

— De ce?

— N-a mai avut zile.

— În ce împrejurări a murit?

— Era becher. Trăia singur într-o casă de pe Călărași. Într-o dimineață a fost găsit mort.

— Otrăvit?

— Orăvit.

— Cine l-a otrăvit?

— A lămurit la timp justiția. Femeia de serviciu. Se pare că Opran Baboie se încurcase cu femeia de serviciu. Avea obiceiul să mai aducă la el acasă, din cînd în cînd, femei de moravuri ușoare. Femeia de serviciu, din gelozie, l-a otrăvit. A judecat-o curtea cu juri și i-a dat muncă silnică pe viață.

— Servanta și-a recunoscut crima la proces?

— Nu. Însă curtea cu juri a apreciat că altcineva nu avea cine să-l otrăvească.

— Nu s-au vînturat atunci și ceva bănuieli în legătură cu tine?

— S-au vînturat. Presa. Presa de scandal. A vrut să-mi stoarcă bani. N-am dat o lețcaie. Justiția nu a luat în seamă calomniile presei. N-am fost citat nici măcar ca martor.

— Cine l-a moștenit pe Baboie?

— Nu avea rude. L-a moștenit statul.

— Tia Çudalbu avea, desigur, o femeie de serviciu ?

— Avea.

— O cunoşteai ?

— O cunoşteam. Mergeam destul de des la Tia.

— Cum o chema pe femeia de serviciu ?

— Măriuţa Lupei.

— Era ardeleancă ?

— Ardeleancă.

— Cine i-o recomandase Tiei Cudalbu ?

— Eu.

— O cunoşteai mai dinainte ?

— Da. Era din Lancrăm. Am un castel şi o pădure la Lancrăm.

— Cînd ai văzut-o ultima dată pe Măriuţa Lupei ?

— Azi, dimineaţă.

— Unde ?

— La mine, la bancă.

— Ai vorbit cu ea ?

— Desigur.

— Ce-ai vorbit ?

— Cum era şi firesc, am întrebat-o asupra ultimelor două zile ale Tiei.

— De ce numai asupra ultimelor două zile ?

— Pentru că în ultimele două zile ale ei nu o văzusem.

— De ce nu o văzuseşi ?

— Am fost ocupat. Am fost şi obosit.

— Nu cumva te şi certaseşi cu Tia ?

— Mă cam certasem.

— Vă certaţi des ?

— Destul de des.

— De ce vă certați? Erai gelos?
— Nu. Nu eram gelos. Tia era geloasă.
— Bănuia că mai întreții și alte femei?
— Primea în fiecare zi scrisori anonime de la colegele invidioase în care se făceau afirmații în acest sens.
— Ce ți-a spus Măriuța Lupei?
— Nimic neobișnuit.
— I-ai dat ceva bani Măriuței Lupei?
— Da.
— Cît?
— Destui ca să-și cumpere o căsuță.
— Generos!
— Mi s-a făcut milă de dînsa.
— Dar pe Tia Cudalbu de ce ai otrăvit-o? De Tia Cudalbu nu ți-a fost milă?
— N-am otrăvit-o eu pe Tia Cudalbu.
— Și pe Opran Baboie pentru ce l-ai otrăvit? De Opran Baboie nu ți-a fost milă?
— V-am spus cine l-a otrăvit pe Baboie.
— Măriuța Lupei o spiona pe Tia Cudalbu?
— N-o spiona. O slujea.
— O slujea. Și venea să-ți destăinuiască secretele Tiei.
— Tia nu avea secrete față de mine.
— Crezi într-adevăr?
— Cred.
— Orice femeie are secrete. Trebuie să fi avut și Tia Cudalbu.
— Poate. În orice caz mie Măriuța Lupei nu mi-a destăinuit nici un secret.
— Și nici nu i-ai cerut să-ți destăinuiască?

— Ba i-am cerut, însă ea nu mi-a spus niciodată nimic. De aci am tras concluzia că Tia nu are secrete față de mine.

— Cînd i-ai recomandat-o Tiei Cudalbu pe Măriuța Lupei, nu ai făcut această recomandare în scopul ca Măriuța să-ți trădeze secretele Tiei ?

— Într-o oarecare măsură am avut în vedere și acest scop. Însă cel mai mult am avut în vedere că o fată nelovită încă de stricăciunea orașului va avea grijă de Tia, o va servi cu devotament.

— Doreai să afli secretele Tiei Cudalbu ?

— Desigur. Dacă Tia ar fi avut secrete, aș fi dorit să i le cunosc.

— Deci erai gelos.

— Nu. Nu eram gelos. Însă, oricum, nu aș fi vrut ca Tia să mă înșele, să mai trăiască și cu alții.

— De ce ? Spui că nu erai gelos.

— Nu eram gelos. Orgoliul meu însă ar fi suferit dacă aș fi aflat că Tia nu se mulțumește cu mine.

— Crezi că, dintr-un motiv sau altul, Măriuța Lupei ar fi fost în stare s-o otrăvească pe Tia Cudalbu ?

— Cine ? Măriuța Lupei ? N-ar fi în stare să ucidă o vrabie.

— Acesta nu e un argument. Au trecut mulți prin mîinile mele care nu erau în stare să omoare vrăbii dar care omorîseră oameni.

— Se poate. Însă Măriuța Lupei nu e dintre aceia.

— Atunci tot tu ai otrăvit-o pe Tia Cudalbu.

— N-am otrăvit-o eu.

— Azi-dimineață cînd i-ai dat bani Măriuței Lupei nu i-ai făcut nici o recomandație?

— Ba da.

— Ce-ai povățuit-o?

— Să-și cumpere o căsuță și să se mărite.

— Grijă părintească. Pe fetele tale de ce nu le povățuiești să se mărite?

— Nu mă ascultă. Nu vor. Sînt foarte voluntare.

— Și alte poveți nu i-ai mai dat Măriuței Lupei?

— Nu.

— Unde locuiește Măriuța Lupei? În casa Tiei?

— Nu. Familia Cudalbu a alungat-o după ce s-a întors de la înmormîntarea Tiei.

— Atunci unde locuiește? Trebuie să-ți fi spus.

— Pe Vasile Lascăr, la baronul Ciutacu. E prietenă, se pare, cu careva dintre cameriste.

— Carlo Ciutacu, fiul baronului, era prieten cu Tia?

— Nu știu. Habar nu am. Dar de ce să fi fost Tia prietenă cu Carlo Ciutacu? Pe acela, după cîte știu, nu-l interesează decît cursele de cai.

— Eroare. Îl interesează și femeile. Ce mîncări prefera Tia Cudalbu?

— Puține. Era bolnavă de stomac. Se chinuia cu un regim aproape vegetarian.

— Fuma?

— Destul de mult.

— Ce țigări?

— Străine.

— Îi plăceau banii?

— Oricărui om îi plac banii. Dumitale nu-ți plac?

— Nu e vorba de mine. Te întreb încă o dată: Tiei Cadalbu îi plăceau banii?

— Ar fi vrut să aibă mulţi ca să se afle la adăpost de sărăcie.

— De la teatru cîştiga ceva?

— Puţin. Dacă ar fi fost să trăiască din leafă...

— Spera că o să-i dai destui bani ca să se simtă la adăpost de lipsuri?

— Nu numai că spera. Era sigură.

— Pe ce îşi întemeia această credinţă?

— Pe generozitatea mea.

— Totuşi, nu te bucuri de renumele unui om generos. Se spune că în afaceri eşti fiară.

— Dacă nu eşti fiară în afaceri, te zdrobesc adversarii. Însă cu femeile am fost totdeauna generos.

— Aşadar recunoşti că ai mai întreţinut relaţii extraconjugale şi cu alte femei, nu numai cu Tia Cudalbu?

— Nu e oprit de legile scrise. Nici de legile nescrise ale societăţi în care trăim. Dimpotrivă, unui om bogat parcă îi stă rău fără o... fără o prietenă.

— Spune-mi numele femeilor cu care ai trăit înainte de a te încurca cu Tia Cudalbu.

— Nu vă pot spune nici un nume.

— Dar cavaler mai eşti, domnule! Lasă că le aflu eu. Acum să-mi răspunzi la altă întrebare.

— S-o aud.

— Cam la cît apreciezi suma cu care frustrezi fiscul anual?

— Nu frustrez fiscul.

— Ascultă, Drugane, ce crezi tu, mă, despre mine, că sînt prost?

— Nu cred nimic. Pînă azi n-am avut prilejul să te cunosc.

— Şi vrei să spui că regreţi, nu?

— Nu. Nu regret. Însă dacă ne-am fi cunoscut mai dinainte şi mi-ai fi făcut impresie bună, te scoteam din Justiţie şi te angajam în contenciosul meu. Ori poate te numeam director la una din întreprinderile pe care le finanţează „Banca Drugan".

— Acum însă ţi-am făcut impresie proastă, nu?

— Mă ţii în picioare. Mi-ai luat ţigările. Nu-mi dai voie să fumez. Ai putea să fii mai puţin aprig.

— Poate că am primit dispoziţii să fiu sever.

— Orice fel de dispoziţii ai fi primit, aici nu te vede nimeni, nu te controlează nimeni. Ţi-aş rămîne recunoscător.

— Ceea ce spui acum e o încercare de corupţie?

— Nu.

— Uite, Drugane, eu aş fi mai puţin aspru. Mă tem însă de domnul prim-procuror Pitroc, care se interesează îndeaproape de această crimă.

— Dar domnul prim-procuror nu se află aici.

— Întreg, nu. Însă un ochi al domnului prim-procuror Pitroc se găseşte în acest cabinet. Şi nu numai un ochi ci şi o ureche. Aşa că domnul prim-procuror vede ce facem noi şi aude ce vorbim noi.

Drugan căscă ochii. Tretin continuă:

— Cînd vrea să-şi văxuiască pantofii, domnul prim-procuror îşi trimite picioarele pe malul Dîmboviţei şi domnia-sa rămîne la birou, fără picioare. Picioarele domnului prim-procuror se duc. Ţiganii văxuiesc pantofii şi picioarele vin înapoi şi se lipesc la loc. Odată mă aflam cu domnul prim-procuror

la operă. I-a plăcut o cîntăreață. Și ce crezi că a făcut domnul prim-procuror? În pauză se plimba cu mine pe culoare. Și-a trimis mîna în cabina cîntăreței s-o ciupă de gușă. Mîna s-a dus și-a ciupit-o de gușă. Cîntăreața s-a supărat și-a lovit mîna peste degete, cu evantaiul. Cîteva zile după această întîmplare, domnul prim-procuror a umblat cu mîna bandajată.

Drugan se trase lîngă perete și nu-l scăpă pe judele-instructor din ochi. „E nebun, își spuse. Judecătorul de instrucție Tretin e nebun. M-au dat într-adins pe mîna unui nebun."

Judecătorul de instrucție vorbi la telefon:

— Tu ești, Odangiule? Ai mult de lucru? Vino, dragă, pe la mine. Vreau să te rog să-mi faci un serviciu.

Peste cîteva clipe intră pe ușă un bondoc smead, sclivisit, cu mustăcioară-muscă sub nas.

— Salve, Tretine...

— Salve...

— Ce-ți poftește inimioara?

— Vreau să mă reped pînă la Modern să mănînc ceva. Mă întorc într-o oră. Pînă atunci, te rog să-i ții de urît bancherului Drugan.

Tretin abia se tîra printre nămeți către restaurant. Pe drum, de cîte ori călca într-o băltoacă, îl înjura în gînd pe primarul capitalei care nu luase suficiente măsuri pentru curățirea străzilor de zăpadă. Regele desființase partidele politice, era ade-

vărat, însă în partidul cel nou, al frontului, intraseră şi fuseseră puşi în locuri de conducere tot vechii politicieni. De ce îl adusese regele la Justiţie pe Derderian? Mult mai bun ministru de Justiţie ar fi fost Pitroc. Cunoştea magistratura şi cunoştea magistraţii. Fără îndoială că ar fi avut mai multă grijă de magistraţi decît oricare altul. Derderian!... Derderian era avocat mare. Putred de bogat. Nefericit însă pentru că îl părăseau nevestele. Gîndul lui Derderian era să-şi consolideze cariera politică, nu să îmbunătăţească viaţa armatei de magistraţi cu care era împînzită ţara. Ah! Dacă i-ar cădea odată în mînă Derderian! Dar nu o să-i cadă... Adică de ce să nu-i cadă? Acum, îi căzuse pe neaşteptate Drugan. Se gîndise el mai înainte că într-o zi Drugan — marele bancher Alion Drugan, puternicul bancher Alion Drugan — va sta în picioare ore întregi în faţa lui şi va socoti că i s-a făcut o favoare deosebită cînd i s-a permis să tragă cîteva fumuri dintr-o ţigară? Nu se gîndise. Şi cu toate acestea! Dar Drugan, cu toată puterea şi tăria lui, avusese şi slăbiciuni. Rîvnise să fie socotit om în vigoare. Îi plăcuse să fie văzut umblînd cu femei tinere şi frumoase. După o nesfîrşită serie de aventuri amoroase trecătoare, se încurcase în mod temeinic cu actriţa Tia Cudalbu, ieşise cu ea în lume, stîrnise invidii şi ură. Apoi intervenise o întîmplare neprevăzută. Tia Cudalbu murise subit. Dumnezeu singur ştia din ce pricină. Iar tatăl moartei, urmărind probabil să stoarcă ceva bani de la Drugan, depusese plîngere că fata i-a murit otrăvită de bancher. Regele, guvernul, ministrul Justiţiei chiar —

era cu ochi şi cu sprîncene — aveau interes ca din această tenebroasă afacere să se nască un proces zgomotos. Atenţia oamenilor trebuia să se îndrepte un timp către procesul pe care el, Tretin, fusese însărcinat să-l pregătească.

Va ieşi Drugan strivit din acest proces? El, Tretin, era sigur. Strivirea lui Drugan îi va sluji, în primul rînd, regelui. Asmuţind justiţia asupra lui Drugan, supunîndu-l pe Drugan arestării, secătuindu-l cu lungi şi ostenitoare interogatorii şi apoi aruncîndu-l pradă oprobriului public, ca asasin al tinerei actriţe pe care o întreţinuse, regele voia să-i intimideze şi pe politicienii care mai păstrau rezerve faţă de politica lui, şi pe bancherii şi oamenii de afaceri care nu-l cointeresaseră îndestul în cîştigurile lor. Toate socotelile acestea ale regelui, ale guvernului, ale lui Derderian, de fapt, pe el nici nu-l interesau. Era slujbaş al Justiţiei. Aplica legea aşa cum i se poruncea s-o aplice. Însă... Mai era un însă... Cu ce se alegea el, Tretin, din toată treaba pe care era pus să o facă? Poate cu o felicitare din partea primului-procuror Pitroc. Mai primise şi altădată felicitări. Nu-l încălzeau. Ori, poate, cu o neînsemnată avansare...

Bancherul Drugan îi trecuse pe sub nas o sumedenie de avantaje. Avocat în contenciosul „Băncii Drugan"... Director la o societate petroliferă sau minieră... A fi avocat în contenciosul „Băncii Drugan" ori director la o întreprindere finanţată de „Banca Drugan" era mult mai mult decît a fi preşedinte de tribunal şi chiar mai mult decît a fi prim-procuror. Dacă el, Tretin, i-ar putea uşura bancherului acum,

cînd acesta se află la strîmtoare, situația, mai tîrziu Drugan l-ar scoate din sărăcie, l-ar face om. Dar cum să-l ajute pe Drugan ? La cea mai mică bunăvoință pe care i-ar arăta-o bancherului arestat, ar deveni suspect. Cazul, printr-o dispoziție a primului-procuror Pitroc, ar trece în cercetarea altui jude-instructor. Derderian, ca să-și dovedească zelul, l-ar muta în cine știe ce orășel de provincie ori poate ar merge și mai departe și l-ar scoate din magistratură. Atunci ar rămîne muritor de foame. Capitala e plină de avocați. Maeștrii cîștigă. Cei mai mulți însă bat din buze. El, Tretin, ar fi dintre cei ce umblă îmbrăcați în haine ponosite. Și ar bate din buze. Îi surîdea oare un asemenea viitor ? Nu. Mai era însă la mijloc și conștiința. Era de acord conștiința lui cu nedreptățile strigătoare la cer pe care el, ca jude-instructor, le făptuia ? Nu-și mai adusese aminte de multă vreme că are o conștiință. Ce-l găsise de-și pusese această problemă tocmai acum ? Renunțase la conștiință de cînd fusese obligat să comită întîia infamie. După aceea conștiința îl mai tulburase în cîteva rînduri. Pe urmă și-o adormise. De ce, acum, conștiința lui se trezise din adormire și încerca să-i alunge buna dispoziție ? Dracul s-o ia de conștiință. Un magistrat nu se cuvine să aibă conștiință. Cum are, cum nu mai e în stare să-și împlinească datoria, așa cum i-o cere, prin ministrul Justiției, guvernul frontului.

Să fie blînd cu Drugan, pentru că nu se știe încă dacă Drugan este sau nu vinovat de asasinarea Tiei Cudalbu ? Dar pentru ce să fie blînd ? A primit ordin să-l aresteze pe Drugan. L-a arestat pe Dru-

gan. A primit ordin să-l cerceteze pe Drugan. A început să-l cerceteze pe Drugan şi va continua să-l cerceteze cît va fi nevoie. A primit ordin să conducă instrucţia în aşa fel, încît Drugan să poată fi trimis în judecată, şi sub stare de arest, pentru asasinare prin otrăvire a actriţei Tia Cudalbu. Îl va scoate pe Drugan vinovat şi-l va trimite în judecată pentru asasinat. Ar putea totuşi să fie mai omenos cu bancherul în cursul instrucţiei. Dar, în definitiv, de ce să fie omenos? Cu el cine era omenos? Bancherul Alion Drugan trăise bine pînă în clipa în care el, Tretin, conformîndu-se unui ordin, îl arestase. Acum venise timpul ca să trăiască şi bancherul prost. Milioane de oameni trăiau prost în ţară şi nu mureau. Nu o să moară dintr-atîta nici Drugan.

Intră la Modern. Lumina puternică îl orbi. Orchestra îl asurzi. Căută o masă şi o găsi chiar lîngă orchestră. Vioara îi înfigea cuie în inimă. Pianul tăia bucăţi din el. Toba îi jupuia ţeasta. Clarinetul îl săgeta.

— Mitică dragă, n-ai putea spune orchestrei să se mai domolească?

Chelnerul gras şi burticos îi şopti la ureche:

— Imposibil, domnule jude. Domnul general Gavrilă i-a dat ordin să-i cînte fără pauză cîntece olteneşti.

— E aici?

— Cu tot anturajul. La masa mare de lîngă intrare.

La marile restaurante, Gavrilă îşi avea rezervată masa lui care trebuia să fie apărată, în spate, de

un perete și în apropierea ieșirii. În cazul în care ar fi fost atacat, generalul dorea să aibă spatele și ieșirea asigurate. Își avea rezervată, și la Modern, o asemenea masă. Tretin o căută cu ochii și, cum generalul îl văzu, judele de instrucție se înclină. Gavrilă îi făcu semn cu mîna să-și părăsească locul și să vină să se așeze la masa lui. Mirat și încîntat de cinstea care i se făcea, Tretin se grăbi. Chelnerul aduse un scaun și Tretin se așeză. Gavrilă și anturajul mîncaseră. Acum tocmai erau pe cale să înceapă cheful.

— Dați-i vin, porunci generalul.

I se puse în față un pahar plin.

— La mai mare, băiatule.

Ciocniră. Băură. Bău și Tretin. Gavrilă îl întrebă :

— Cum merge ?

— Ce să meargă, domnule general ?

— Nu face pe idiotul. Cu Drugan ! Cum merge ?

— Neagă.

Capul mare, cu față lată, de porc al lui Gavrilă rînji :

— Auzi, Stolerule, ce spune judele ? Că Drugan neagă.

Stoleru rînji și el.

— Cum neagă, mă ? De ce neagă, mă ? De ce nu l-ai făcut, mă, să nu mai nege ?

— Am să-l fac, domnule general.

Îi mai dădură să bea încă un pahar. Pe urmă îl uitară și începură să vorbească între ei. Tretin salută și se retrase. Vinul tare și vechi, băut pe stomacul gol, îl amețise. Îi pierise și pofta de mîncare. Se duse la garderobă, se îmbrăcă și plecă

spre tribunal. Sună şi-i deschise portarul. Urcă greu scările de piatră. În cabinetul lui îl găsi pe Odangiu, discutînd serios cu Drugan. Bancherul, alb ca hîrtia, îi da din cînd în cînd cîte un răspuns vag Tretin îi mulţumi lui Odangiu, apoi îl întrebă:

— I-ai dat voie să stea pe scaun?

— Nu i-am dat.

— I-ai dat ţigări?

— Nu.

— Nici apă?

— Nici.

— Foarte bine. Îţi mulţumesc, încă o dată.

Odangiu plecă. Drugan îl întrebă pe Tretin:

— De dormit, o să am voie să dorm măcar un ceas, două, în noaptea asta?

— Nici pomeneală nu poate fi de dormit, Drugane.

— Sînt foarte obosit, domnule jude.

— Te cred, Drugane.

— Cînd o să pot totuşi să dorm?

— Imediat ce-mi declari în ce împrejurări, cum şi pentru ce ai asasinat-o prin otrăvire pe Tia Cudalbu. Îmi mărturiseşti faptul, îţi dau voie să dormi. Tăgăduieşti? Nu-ţi dau voie nici să te aşezi pe scaun, nici să fumezi şi nici să dormi. Apă, dacă ţi-e sete, pot chema şi porunci să ţi se aducă.

Alion Drugan nu mai spuse nimic, însă judele de instrucţie adăugă:

— Acum e aproape miezul nopţii. Am să te interoghez pînă mîine dimineaţă la opt. Atunci te las cu colegul meu Odangiu. Mîine seară, odihnit, bine ras şi bine dispus, te iau eu în primire şi te intero-

ghez mai departe pînă în dimineața următoare. Și iar te dau pe mîna lui Odangiu. Apoi iar te iau eu în primire. Și așa mai departe pînă mărturisești crima.

— N-am să pot rezista, domnule jude. Am să cad jos și am să mor. Vei răspunde.

— Cine mă va trage la răspundere?

— Se va găsi cine. Țin să-ți spun încă o dată că nu voi putea suporta acest regim, că voi muri.

— N-ai să mori. Ai să sfîrșești prin a mărturisi. Ia spune-mi, Drugane, pentru ce ai omorît-o, prin otrăvire, pe actrița Tia Cudalbu? Nu-ți plăcea? Nu te satisfăcea? Trebuia s-o lași, omule, să-ți cauți alta. Pentru ce ai omorît-o? Spune-mi, Drugane.

— N-am omorît-o eu pe Tia.

— Dar pe Opran Baboie de ce l-ai otrăvit?

— Nu l-am otrăvit pe Opran Baboie.

— Dar pe Tia Cudalbu de ce ai otrăvit-o?

— N-am omorît-o eu pe Tia.

— Dacă nu te-aș fi arestat, cu cine aveai de gînd să te încurci? Ce nouă metresă ți-ai fi ales? Pe cine pusesei ochii înainte de a o asasina, prin otrăvire, pe Tia Cudalbu? Spune-mi, Drugane...

Tretin nu închise ochii toată noaptea. Nu închise ochii toată noaptea nici Alion Drugan.

A doua zi dimineața, în timp ce Tretin i-l preda pe Drugan lui Odangiu, vînzătorii de ziare anunțau pe străzi arestarea bancherului Drugan, iar primul-procuror Pitroc, însoțit de un întreg cîrd de specialiști, descindea la „Banca Drugan", evacua funcționarii și aplica sigilii la dulapuri, la sertare, la

casele de bani. La acelaşi ceas al dimineţii alte echipe descindeau şi aplicau sigilii la toate întreprinderile finanţate de „Banca Drugan".

Se lansă ştirea gravă — pe care însă ziarele nu o înregistraseră — că Alion Drugan era, între altele, finanţatorul unui centru de spionaj.

A doua zi, judecătorul de instrucţie Tretin nu-l mai predă pe Drugan lui Odangiu. Către seară bancherul, istovit, se prăbuşi. Tretin telefonă primului-procuror Pitroc. Acesta îl înştiinţă pe Derderian. Ministrul rămase o clipă pe gînduri apoi ordonă :

— Judecătorul de instrucţie să aştepte pînă ce Drugan se trezeşte din leşin. După aceea să ia măsuri să i se dea asasinului ceva de mîncare. La noapte să-l lase să se odihnească. Mîine dimineaţă să reînceapă instrucţia.

Pitroc îl întrebă :

— Domnule ministru, unde să-l trimitem pe Drugan să doarmă la noapte ?

— Acolo unde-i trimiteţi de obicei pe delicvenţi.

— La prefectura poliţiei.

— Nu faceţi nici o excepţie.

— Am înţeles, domnule ministru.

Drugan se trezi. Tretin îi oferi un scaun. Uşierul Ion îi aduse de la un birt din vecinătatea tribunalului o farfurie cu ciorbă de fasole şi o jumătate de pîine. Drugan se repezi asupra ciorbei. Duse farfuria la gură şi sorbi din cîteva înghiţituri zeama. Apoi mîncă boabele. După aceea se apucă şi înfulecă pîinea. Niciodată nu-i fusese atît de foame.

Tretin îl privi, cu răbdare, tot timpul cît mîncă. La sfîrşit îl întrebă rîzînd :

— A fost bună masa, Drugane ?

— Bună, răspunse bancherul. Chiar foarte bună.

— De cînd n-ai mai mîncat ciorbă de fasole cu pîine neagră ?

— Nu-mi aduc aminte.

Uşierul anunţă :

— Au venit gardienii.

— Să intre.

Patru gardieni erau. Unul dintre ei semnă într-o condică de primirea lui Alion Drugan.

— Mi-l aduceţi mîine dimineaţă la opt.

Îl luară între ei să-l ducă, printre marile mormane de zăpadă, pînă la prefectura poliţiei. Drugan simţi că mişcarea îi face bine. Îi făcea bine şi aerul rece şi proaspăt. Ceva, totuşi, îl supăra. Cîteva minute nu-şi dădu seama ce-l supără. Băgă însă de seamă că-i îngheţaseră picioarele. De ce îi îngheţau picioarele ? N-avea galoşii ? Cum se făcuse de ieşise din casă, pe o asemenea vreme, fără galoşi ? Îi uitase ? Unde îi uitase ? Şi cum se făcuse de-i uitase ?

Trecu pe lîngă un şir de vitrine. Într-o vitrină văzu expuse cîteva perechi de galoşi noi, lucitori. Vru să se oprească, să intre în magazin să-şi cumpere galoşi. Duse mîna la portofel. Unde îi era portofelul ? Cine îi furase portofelul ? Cine cutezase ?

Unul din paznici îl înghioldi şi-i zise :

— Hai, bă, măreşte paşii. Nu te mai zgîi la vitrină !... Ori vrei să-ţi cumperi galoşi ?

37

ÎNTR-AL NOUĂLEA CER

Bancherul își luă ochii de la vitrina cu galoși. Se întoarse între gardieni. Unul dintre gardieni zise :

— I s-au udat boierului picioarele.

Altul îi răspunse :

— S-au udat și ale noastre.

— S-au udat, însă mai puțin. Noi nu purtăm pantofi boierești, subțiri. Purtăm bocanci.

Bancherul vru să ocolească o băltoacă. Gardianul arțăgos, care observase că i s-au udat picioarele, îi porunci :

— Treci prin băltoacă, boierule. N-o ocoli. Treci drept prin băltoacă.

Drugan se supuse. Trecu prin băltoacă și se udă pînă mai sus de glezne.

Pe cînd mergea istovit, se întrebă pentru ce se supusese poruncii absurde a gardianului. Ar fi putut să nu-l ia în seamă. Își răspunse, vorbind încet :

— L-am ascultat pentru că am învățat să mă supun. Dar pentru ce am învățat să mă supun atît de ușor eu, care pînă ieri știam numai să poruncesc ?

Gardianul arțăgos îl auzi mormăind și-l întrebă :

— Ce spui, boierule ?

— Nimic, răspunse Drugan. N-am spus nimic.

— Atunci mi s-a părut.

— Nu ți s-a părut. Vorbeam singur.

— A! Vorbeai singur! E de rău, boierule. E de rău, dacă ai început să vorbeşti de unul singur. N-o să treacă mult şi-o să ajungi la balamuc.

„N-ar fi rău la balamuc, gîndi Drugan. Acolo m-ar lăsa să mă odihnesc."

Se sperie singur de gîndul lui.

— La balamuc? Nu. Trebuie să-mi dea drumul să mă întorc la mine acasă.

Trecură pe lîngă Casa de Depuneri, pe lîngă Grand-Hôtel şi pe lîngă vitrinele Galeriilor Lafayette. La Casa de Depuneri nu lucea nici o fereastră. Prin ferestrele mari ale cafenelei hotelului văzu o sumedenie de lume care citea ziare, conversa, consuma, trîndăvea.

— Oameni fericiţi!

Vitrinele magazinului Lafayette erau puternic luminate şi încărcate cu jucării, cu schiuri şi cu îmbrăcăminte de sport.

Jucării! De ce se aflau atîtea jucării şi vitrine? Îşi aduse numaidecît aminte că se apropia Crăciunul. De cînd îl arestase? I se păru că a trecut multă vreme de cînd îl înhăţase Tretin. Dar jucării? De cînd nu mai cumpărase el, Drugan, jucării? În orice caz, de mult, de foarte de mult. N-avea cui să cumpere jucării. Fetele îi crescuseră mari. Nu le trebuiau jucării, ci maşini. Le cumpăra mereu automobile. Modelele se schimbau de la an la an. Iar costume de sport, schiuri... Tiei nu-i plăcuse sportul. Nici fetelor lui nu le plăcuse sportul de iarnă. Jucăriile colorate îl înduioşară. De mulţi ani nu-l mai înduioşase nimic. Duioşia îl îmblînzi şi-l

umplu de bucurie. Bucuria lui însă se amestecă repede cu tristețea. Învinse tristețea.

Așadar, în oraș, trăiau oameni care aveau copii și care cumpărau jucării pentru copiii lor. Mai trăiau și oameni tineri care făceau sport. Iarna erau plini munții de oameni tineri. Pe el îl părăsise de mult tinerețea. Trăia închis în biroul lui de la bancă. Punea la cale afaceri. Urmărea cu îndîrjire realizarea lor. Loviturile pe care le aplica adversarilor îi aduceau bucurie. Îi aduceau bucurie și cîștigurile. Averea lui crescuse, devenise imensă. Tretin îl întrebase ce avere are. Dacă el, Drugan, ar trăi cîteva mii de ani și nu s-ar îndeletnici cu nimic ci numai cu consumarea averii pe care o avea, tot nu ar izbuti s-o consume pînă la ultima para. Mai avea de trăit puțin. Poate cinci ani. Poate zece ani. De dragul cui se străduise să facă avere? Cui avea să lase el atîta avere? Nevestei? Nevasta îi era șubredă, bolnăvicioasă. Viețuia zăvorîtă în vila de pe Furnica. Fetelor? Ieșiseră pe lume neisprăvite. Mai bine nici să nu se gîndească la ele. Și nevasta și fetele îl disprețuiau și-l urau pentru legăturile lui cu Tia. Au aflat, fără îndoială, despre învinuirea care i se aduce. Au aflat și despre arestarea lui. Parcă o aude pe nevastă-sa spunîndu-le fetelor:

— Trebuia să i se întîmple. Nu se mai sătura de muieri. Se stricase. Eu nu-i mai ajungeam.

Și parcă o aude pe cea mai mare răspunzîndu-i:

— A găsit ceea ce a căutat.

Părăsiră Calea Victoriei. Făcură cîțiva pași pe o stradă în pantă.

— Pe aici.

Intrară în sumbra clădire. Se opriră pe un coridor lung şi prost luminat. Uşa se deschidea şi se închidea într-una. Curentul rece care străbătea coridorul îl îngheţă. Îşi auzi urechile vuind. Unul dintre cei patru gardieni urcase scările. Drugan îl văzu întorcîndu-se însoţit de un comisar slăbuţ, măruntel, oacheş. Comisarul slăbuţ, socotind că în cazul Drugan s-ar putea întoarce roata, îl privi pe bancher cu bunăvoinţă. Îl salută şi îi spuse:

— Domnule Drugan, am primit ordin să te duc la beci. N-am ce-ţi face. Trebuie să te duc la beci. Te rog, urmează-mă.

Le porunci gardienilor să rămînă pe loc. Bancherul, din cauza oboselii care îl cuprinsese, se clătină. Era cît pe-aci să se prăbuşească. Comisarul îl apucă la timp de braţ. Îl încurajă.

— Te rog să te sprijini de mine.

Bunăvoinţa comisarului, exprimată în cîteva cuvinte, braţul subţire şi slab care i se oferise îi umplură inima de fericire. Gîndi: „Mai sînt şi oameni miloşi pe lume. Dar eu am fost milos cu oamenii? Am fost. Cînd am fost?" Nu-şi aduse aminte în ce împrejurări a fost el, Drugan, milos cu semenii săi. „Am fost. Însă acum nu-mi aduc aminte amănuntele pentru că sînt prea ostenit. Judecătorul de instrucţie m-a interogat prea mult." Îşi împăcă şi îşi linişti conştiinţa. Coborîră încet multe trepte. Cam pe la jumătatea drumului prinse curaj şi-l întrebă pe comisar:

— Nu cumva ai putea să-mi spui dacă avocaţii din contenciosul meu de la bancă s-au mişcat? Am o duzină de avocaţi în contencios.

— Nu știu, domnule Drugan, însă, dacă dorești să afli, mă voi informa, iar mîine dimineață, dacă va fi posibil, îți voi comunica.

— Mare năpastă a căzut pe mine, spuse Drugan.

— Cum năpastă? Ai otrăvit-o pe Tia Cudalbu. Unde vezi dumneata năpasta? Nu poate fi vorba de nici o năpastă.

— Dumneata crezi într-adevăr că eu am ucis-o pe Tia Cudalbu?

— Toată lumea crede.

— N-am ucis-o.

Comisarul se supără. Își aspri glasul și spuse:

— Ai ucis-o, n-ai ucis-o, treaba dumitale. Nu mi-a oardonat nimeni să te anchetez. Te anchetează, după cîte știu, domnul judecător de instrucție Tretin.

— Am dorit să cunoști că nu am ucis-o pe Tia Cudalbu.

— Iau act de această dorință. De ajutat însă nu te pot ajuta cu nimic. N-am căderea s-o fac.

Ajunseră într-o sală mare, scundă. Pe cînd o străbăteau, un comisar-șef care venea din partea cealaltă a subsolului, văzîndu-l pe comisarul pirpiriu că-l sprijină pe bancher, îl întrebă:

— Ce s-a întîmplat cu babalîcul tău, Zainea? L-au lăsat picioarele?

— L-au cam lăsat, domnule comisar-șef.

— Amorul... Amorul... Amorul și omorul...

Zainea rîse de gluma comisarului-șef apoi îi spuse unui om de pază:

— Deschide-ne.

Omul de pază descuie uşa. Comisarul îi zise bancherului:

— Ai să rămîi aici pînă mîine dimineaţă. Încearcă să te acomodezi şi, dacă poţi, încearcă să şi dormi.

Drugan îi mulţumi. Zainea deschise uşa, îl împinse pe bancher înăuntru. Uşa de fier, grea se închise în urma lui cu zgomot. Cheia scrîşni metalic în broască.

Spaima năvăli asupra lui Drugan şi-l cuprinse. Părul i se zburli. Pielea i se încreţi. Şira spinării îi îngheţă. În prima clipă se trase îndărăt. Puse mîna pe clanţă. Vru să deschidă repede şi să fugă. Auzi hohote de rîs. Hohotele de rîs îi risipiră într-o oarecare măsură spaima. Ceea ce vedea nu erau arătări, ci oameni. Nu se afla în infern, ci într-o odaie de la beci. Careva zise:

— Nu-i place boierului.

Altul îi răspunse:

— Parcă nouă ne place vizuina? Nu ne place, însă nu avem încotro.

— Nici boierul nu are încotro. Aşa că, pînă la urmă, vrea, nu vrea, o să se obişnuiască şi el.

Drugan se lipi de uşă. Orice s-ar întîmpla, el nu se va amesteca în gunoiul acesta omenesc. Nici măcar nu se va atinge de gunoiul acesta. Cu toată marea lui oboseală, va rămîne pînă mîine dimineaţă lipit de uşa aceea de fier. Îşi va aduna puterea pe care o mai are. Îşi va struni voinţa. Toată

situaţia lui în lumea mare şi-o cîştigase datorită voinţei lui. Voinţa lui era de fier. De fier era şi pumnul lui cu care îşi strivea adversarii. Dar tot de fier era şi uşa de care sta rezemat. Tot de fier era şi încuietoarea. Şi cheia era de fier. Însă cheia nu se afla în buzunarul lui, ci în buzunarul omului de pază de pe sală. În buzunarul lui, al lui Drugan, nu se mai afla nici o cheie. De ce îl trimiseseră aici? Ca să-l chinuie? Ca să-l demoralizeze? Va suporta chinul. De demoralizat însă nu se va demoraliza. El care avea voinţă de fier, pumn de fier... De fapt, nu mai avea nimic. Îi veni să plîngă. Îl cuprinse ruşinea. Dacă ar plînge s-ar dovedi slab şi gunoiul omenesc din jur l-ar batjocori. Dar ce-i păsa lui de părerea acelui gunoi omenesc? Îşi stăpîni totuşi firea şi nu lăcrimă.

Odaia era mică, mai curînd vizuină decît odaie. De tavanul mărunt atîrna, drept la mijloc, un bec firav pictat de muşte. Pe pereţii cenuşii, afumaţi se aflau, scrise cu creionul ori scrijelite cu vîrful ascuţit al cuiului, sute de cuvinte şi de fraze pe care nici un om de lume nu le rosteşte decît pe întuneric şi numai atunci cînd mintea însăşi e copleşită de întuneric. Se pomeni citindu-le cu vădit interes. Întîi citi cuvintele şi frazele scrise clar. Apoi se pomeni străduindu-se să le descifreze pe cele încurcate. Cuvintele porcoase, frazele grosolane, crude treziră în el pofte şi amintiri. Însă aerul gros, greu şi acru pe care îl aspira îi stinse poftele. Durerea de cap care îl cuprinse îi alungă amintirile şi-i goli cu totul mintea.

— Cum să-ţi zic, Mandeo, cîntecul lui Gică, dacă pe mine nu mă cheamă Gică?

— Zi-mi cîntecul lui Gică, Chiorule.

— Dacă ţii negreşit...

— Vezi bine că ţin...

Chiorul — care nu era cîtuşi de puţin chior — îşi răsturnă capul frumos şi pletos pe spate, clipi de cîteva ori pripit din ochii mari şi codaţi şi începu languros:

De nimenea n-am frică,
N-am frică,
Căci eu sînt Gică,
Sînt apaşul după Grant,
N-am nici o frică,
Şi fetiţelor frumoase
Sînt amant...

Chiorul cîntă multă vreme. Isprăvi cîntecul lui Gică, îl luă de la început, mai cîntă unul şi încă unul. În toate cîntecele pe care le cînta Chiorul era vorba de dragoste, de fetiţe frumoase, de gelozii şi de omoruri făptuite la repezeală, cu şişul, cînd sîngele se aprinde şi nu mai poate fi stăpînit.

Chiorul avea glas dulce, plăcut şi cînta cu adevărată patimă. Îl asculta Mandea. Îl ascultau şi ceilalţi. Lipit de uşa de fier, îl ascultă pe Chior şi bancherul Alion Drugan.

Lui Gică cel din cîntec nu-i era frică de nimic. Nici lui Drugan nu-i fusese înainte de a fi arestat frică de nimeni şi de nimic. Dar acum? După nici două zile şi două nopţi de detenţiune, ajunsese să-i fie frică nu numai de judecătorul de instrucţie

Tretin, dar şi de un simplu gardian. Îi poruncise Tretin să stea în picioare. Şi el rămăsese în picioare ore şi ore, pînă cînd simţise că îi trec oasele unul printr-altul şi leşinase. Îi poruncise un neobrăzat de gardian să nu ocolească băltoaca. Şi el, Drugan, ascultase stupida poruncă, trecuse de-a dreptul prin băltoacă şi îşi udase picioarele. Gică cel din cîntec nu avea nici o frică. La beci, el, Drugan, sta rezemat de uşă, de frică să nu se amestece cu ceilalţi, cu gunoiul. Dar Chiorul, Mandea şi toţi ceilalţi care se aflau acolo nu aveau frică. Căzuseră în mîinile zbirilor. Zbirii îi închiseseră pe toţi aici, la beci. Erau osteniţi. Se culcaseră pe cimentul rece şi murdar. Îşi păstrau buna dispoziţie, vorbeau, glumeau, mai şi cîntau. Atunci pentru ce el, Drugan, credea că oamenii aceştia sînt gunoi omenesc? Erau mai tari decît el. Erau tari chiar aci, la beci. El fusese tare, afară, în libertate. El avusese curaj, afară, în libertate. Gunoiul din jurul lui fusese tare şi afară, însă era tare şi aci, la beci. Atunci pentru ce el, Drugan, li se credea superior? Pentru că avea case, şi vile, şi bancă, şi slugi, şi automobil, şi bani cu carul? Dar la ce-i folosea acum tot ceea ce avea afară, în oraş, în ţară, în străinătate? Îşi uitase galoşii la Capşa. Vrusese să-şi cumpere galoşi şi nu avusese cu ce. Voise să se odihnească. Şi nu i se îngăduise. Voise să mănînce. I se pusese în faţă, ca la slugi, o strachină de ciorbă de fasole şi o bucată de pîine neagră, lui, rafinatul, pe care altădată nici un fel de bucate, fie ele cît de rare şi de bine pregătite, nu-l mulţumeau. Îi plăcuse ciorba. Îi plăcuse şi pîinea. Acum ce dorea? Mai

nimic: să se poată întinde pe duşumea şi să doarmă, să doarmă pînă se va sătura de somn. Altceva? Nu mai dorea şi altceva? Ba da. Ar fi însemnat să se mintă singur dacă n-ar fi recunoscut. Dorea, jinduia o ţigară ieftină, să tragă din ea măcar cîteva fumuri. Mulţi fumau. Unii, cîte doi pe o ţigară. Trăgea unul un fum, înmîna ţigara vecinului, acela trăgea un fum şi i-o înapoia primului. Era ca la un joc. Doi tineri fumau şi ei împreună o ţigară, însă în alt chip. Posesorul ţigării trăgea fumul în piept. Cînd îl arunca afară, celălalt îşi apropia gura deschisă de a lui, prindea fumul, închidea gura şi-l slobozea pe nări. Aceluia care i-ar fi oferit o ţigară i-ar fi rămas recunoscător pe veci. Recunoscător! Nu mai avea nimic al lui în afară de straiele cu care era îmbrăcat şi batista din buzunar. Batista se murdărise. O folosea totuşi. Cum şi-ar fi putut el arăta mai tîrziu recunoştinţa? Probabil că aveau să-l condamne. Dar... Dar altădată se şi jurase că-i va rămîne pe vecie recunoscător lui Opran Baboie. Tot norocul — şi acum va vedea că şi nenorocul lui — îi venise de la Opran Baboie. Opran Baboie şi-l luase asociat atunci, imediat după război, cînd el, Drugan, nu era decît un coate-goale. Opran Baboie făcuse om din el. Şi cum îşi arătase el, Drugan, recunoştinţa faţă de Opran Baboie? La drept vorbind, nici nu avusese cînd, pentru că Opran Baboie murise. Dar de ce murise Opran Baboie? Cum de ce murise? Justiţia stabilise la timp cine şi cum îl omorîse prin otrăvire pe Opran Baboie. Însă Tretin dezgropase povestea şi i-o vîntura ameninţător pe sub ochi. Să fie sănătos Tretin.

Ba nu. Să nu fie sănătos Tretin. Să-l apuce turbarea și să moară. Tretin se poartă rău cu el. În cazul lui Opran Baboie, ce-a stabilit atunci justiția rămîne sfînt. Dar ce va stabili acum justiția în cazul asasinării Tiei Cudalbu? Tot sfînt va rămîne?

Căci eu sînt Gică,
Sînt apașul după Grant,
N-am nici o frică,
Și fetițelor frumoase
Sînt amant...

Apașii după Grant îți spintecă pîntecul cu șișul dacă te uiți cu ochi pofticioși la femeile cu care chefuiesc ei. Ori ți-l spintecă să-ți fure punga cu cîțiva gologani în ea. Acela care o otrăvise pe Tia — o! nu, nu era el acela — pentru ce o făcuse oare? Și lui îi plăcuseră fetițele frumoase. Nu le furase de la nimeni. Le ademenise cu parale. Întîi fusese Lia, pe urmă Mia, apoi una pufoasă, cu bot gros, scandalagioacă și mahalagioaică, pe care o chema Mioara. După aceea fuseseră altele și altele, apoi Tia Cudalbu. Mintea i se strînse și-i zbură. În locul minții îi rămase în cap un fel de fum verzui care se învălătucea și se destrăma. Cîntă cîntecul lui Gică în gînd (nu mai cîntase de pe vremea cînd fusese flăcău). Apoi îl îngînă:

N-am nici o frică,
Și fetițelor frumoase
Sînt amant...

Chiorul, care avea auzul ascuțit și se lăuda că aude cum calcă Maica Domnului, cu tălpile goale,

pe norii lui Dumnezeu, cînd se duce duminica la biserică, îl auzi. Rîse şi-l întrebă :

— Zău ? Ia spune-ne, boierule, ai fost într-adevăr amant al vreunei fetiţe ? Povesteşte-ne, să ne treacă mai uşor timpul.

Mulţumit că îl ia în rîs dar şi că îl bagă în seamă, Drugan zîmbi şi răspunse :

— Nu. Însă mi-a plăcut cîntecul dumitale.

— De ce să nu-ţi placă ? Fetiţele din Grant şi din Tei spuneau, cînd le cîntam, că am glas frumos.

Mandea se îmbufnă că prietenul său Chiorul stă de vorbă cu grangurul.

— Dar ce ? Grangurul e fetiţă ?

— Nu, răspunse Chiorul, dar poate că mă place şi el cum mă plac fetiţele, cum mă placi şi tu. Eu am venit pe lume ca să mă placă oamenii. Tu nu înţelegi. Ai mintea strîmtă.

— Pentru ce-ai spus acum, o să ne răfuim noi doi cînd o să fim afară.

Chiorului îi sări ţîfna :

— De ce să aşteptăm pînă atunci ? De ce să nu ne răfuim acum ? Dacă vrei ne putem răfui şi acum, Mandeo.

— N-avem loc să ne batem.

— Ai dreptate. Aici n-avem loc să ne batem.

— Nici cuţite.

— Da, n-avem nici cuţite.

Se pupară şi se împăcară.

— De ce să ne batem ?

— N-avem de ce să ne batem.

Unul cu nasul şi buzele roase de sfrenţie zise gîjîit :

— Păcat că nu v-aţi bătut. V-am fi făcut noi loc.

Chiorul îl înjură. Îl înjură şi Mandea.

Apoi Chiorul îl întrebă pe Mandea :

— Tu mai ai tutun ?

— Mai am, răspunse Mandea. Pe fundul tabacherii. Trebuie să-l legumim.

— Dă-mi tabachera.

— Pentru ce ?

— Dă-mi-o şi nu mă întreba.

Mandea îi întinse Chiorului tabachera. Chiorul o luă, o deschise, desprinse o foiţă, luă un pic de tutun sfărîmat între buricele degetelor, îl potrivi, răsuci foiţa, apoi o udă cu vîrful limbii. Ţigara era ceva-ceva mai groscioară ca băţul de chibrit. Se ridică în picioare, călcă peste trupurile celor care dormeau şi i-o dărui bancherului.

— Poate ai chef de fumat.

— Am, răspunse Drugan. N-am mai fumat de ieri. Mulţumesc.

— Chibrituri ai ?

— Mi le-au luat.

— Mie, nu.

Chiorul îi aprinse ţigara. După primul fum, Drugan se simţi mulţumit. După al doilea, liniştit. A treia sorbitură de fum amărui îl înălţă într-al nouălea cer.

Aerul gros din beci nu-l mai sufocă. Îi trecu şi durerea de cap. Începu să-i piară şi greaţa care îl stăpînise. Se rezemă mai comod de uşa de fier cu umerii. Întinse un picior înainte şi atinse cu el trupul unui om adormit. Contactul nu-l supără. Întinse şi al doilea picior înainte. Se simţi şi mai

bine. Chiorul se luă iar la harță cu Mandea. Harța o începu Mandea.

— De ce n-ai avut tu grijă de Săndica, așa cum ne-a fost vorba ?

— N-am avut cum. La un an după ce te-au prins pe tine, m-au găbuit și pe mine.

— Știu. Dar în anul acela de ce n-ai avut grijă de Săndica ? De ce nu i-ai dat ei partea mea ?

Chiorul fluieră a pagubă. Pe urmă îi răspunse lui Mandea :

— M-am dus la bîlci, la Urziceni. Să îndoiesc cîștigul cu „uite popa, nu e popa"...

— Și nu ți-a mers ? Vrei tu să-mi spui mie că nu ți-a mers ? La „uite popa, nu e popa" ești tot atît de mare meșter ca și mine.

— De mers, mi-a mers. Aproape că îndoisem gologănetul...

— Și ?

— M-au ridicat curcanii. M-au înconjurat și m-au ridicat.

— Și n-ai putut să scapi de ei ?

— Am scăpat. Am scăpat după ce le-am dat tot ce aveam asupra mea. Dacă făceam gît, mă înaintau cu bani cu tot la poliția din Ploești. Acolo m-ar fi recunoscut și m-ar fi băgat la gherlă.

— Stai, Chiorule, stai. Să stabilim adevărul.

— Să-l stabilim, Mandeo.

— Va să zică, tu ai scăpat din mîinile curcanilor de la Urziceni.

— Am scăpat.

— Și pe urmă cît timp ai mai lucrat pînă cînd te-au prins și te-au trimes la Ocnele Mari ?

— Aproape un an.

— Şi din cîştigul pe care l-ai avut în acest timp, de ce nu i-ai dat nimic Săndichii ?

— De ce să-i dau, Mandeo ?

— Erai obligat. Aşa ne înţelesesem.

— Aşa ne înţelesesem. Însă banii din care eram obligat să-i dau Săndichii tale mi-i luaseră jandarmii din Urziceni. Ceea ce am cîştigat eu mai pe urmă erau alţi bani. Şi la aceşti alţi bani tu nu aveai nici o parte, aşa că nu aveam de ce să-i dau Săndichii tale bani.

— Porc de cîine.

— Eu tu eşti porc de cîine.

— O să-mi dai socoteală cînd o să fim afară.

— O să-ţi dau. Deocamdată dă-mi tabachera să-mi răsucesc o ţigară.

— Tot pentru grangur ?

— Nu. Pentru mine.

— Ţine-o !

Un bătrîn cu capul teşit care îi ascultase îi întrebă :

— Dar cînd s-au petrecut faptele pentru care vă certaţi, măi, oameni buni ?

— Acum unsprezece ani, spuse Chiorul.

— Şi află că nu ne certăm, adăugă Mandea, discutăm. N-avem nici un motiv să ne certăm. Discutăm. Cu gura. Sau cu cuţitele.

— Dar de atunci pînă acum nu v-aţi mai văzut ?

— Nu, răspunse Chiorul. El a fost în pensiune la o puşcărie, eu la alta.

Trecu un timp. Apoi Mandea spuse :

— Ştii, Chiorule, că atunci s-a lăsat cu roşu.

— Știu că a fost omor. M-am gîndit însă că isprava a faptuit-o Gîndacu.

— Eu mi-am șters cuțitul pe straiele mortului.

Drugan îl întrebă pe chior :

— De ce v-au adus aici ?

— Ne pun în libertate mîine. Ne-am ispășit anii.

Drugan era gata să se culce pe ciment. Să-și facă loc cu coatele, să se mai strîngă și să doarmă. Tocmai atunci însă unul dintre cei adormiți se trezi. Tuși. Icni. Îl apucă vărsătura. Întinse gîtul și vărsă tot ce avea în stomac pe capul omului adormit, de lîngă el. Acela nici nu se clinti. Dormi liniștit mai departe. Bancherul își strînse picioarele. Spaima și greața se treziră și puseră iarăși stăpînire pe întreaga lui făptură. Îi tremurară mîinile. Îi tremurară picioarele.

Chiorul își fumă țigara pînă la jumătate. Se uită la Drugan și-i văzu obrazul galben. Îi înțelese suferința. Se ridică și-i înfipse chiștocul între buze. Îi spuse :

— Fumează, grangure.

Drugan potrivi țigara în gură și trase un fum. Chiorul îl întrebă :

— Pentru ce te-au adus aici, grangure ?

— Sînt învinuit că am făptuit un omor.

— Și nu l-ai făptuit ?

— Nu, spuse Drugan. N-am omorît pe nimeni. A căzut năpasta pe mine.

— Dacă e adevărat ce spui, du-te-n mă-ta. Nu ești interesant. Dă-mi țigara îndărăt.

Pînă să apuce Drugan să i-o dea, Chiorul i-o smulse dintre buze.

Mandea se aşternu pe rîs :

— A ucis, Chiorule. Degeaba l-ai înjurat şi i-ai luat ţigara. De ucis a ucis, dar cum vrei tu să-ţi mărturisească ţie ceea ce încă n-a mărturisit la instrucţie ? E de-al nostru. Deşi e grangur, e de-al nostru. Să-i facem loc să doarmă.

Mandea, împreună cu Chiorul împinseră oamenii adormiţi unul peste altul şi-i făcură un loc, lîngă uşă, lui Drugan. Bancherul le mulţumi. Se ciuci şi îşi duse genunchii la gură. Îl cuprinse moleşeala. Se lăsă într-o rînă şi-şi puse capul pe şezutul mare al omului zdrenţăros care dormea alături somn adînc. Înainte de a cădea în cel mai dulce somn pe care îl dormise de cînd ştia, simţi cum omul adormit îşi duce mîna la spate să se scarpine. Drugan nu văzu cît de mare şi de păroasă era mîna adormitului. Simţi numai cum se lipeşte de obrazul lui o mînă caldă, vie. O prinse între mîinile lui şi o ţinu strîns şi cu dragoste, cum nu ţinuse încă pînă atunci mînă omenească.

Dormi dus. Nu simţi că-l năpădesc păduchii. Dimineaţa se trezi cel din urmă.

— Ai dormit bine, grangure ? îl întrebă Chiorul.

— Mulţumesc lui Dumnezeu, bine, îi răspunse Drugan.

— Te pomeneşti că ţi-o fi şi foame ?

— Îmi cam este, răspunse bancherul.

— N-are nenea, că ţi-ar da.

Cheia scrîşni în broască. Uşa se deschise. În deschizătură apăru Zainea. Spuse :

— Domnule Drugan, hai cu mine.

Somnul îl întremase pe bancher. Vru, totuşi, să se sprijine de braţul comisarului. Acesta se feri.

— Acum nu pot să te iau de braţ.

— Mi s-a agravat situaţia?

— Da, îi răspunse Zainea. Ai luat păduchi de la ceilalţi. Te-au umplut păduchii, domnule Drugan... Dar avocaţii dumitale... Avocaţii dumitale încă nu s-au mişcat.

— De ce?

— Ţi s-au pus sigilii la bancă. Avocaţii dumitale nu sînt siguri că va avea cine să-i plătească pentru apărare.

La tribunal, judecătorul de instrucţie Tretin nu-l primi pe Drugan.

— Pînă după-amiază sînt ocupat. Duceţi-l jos.

Gardienii îl duseră şi-l predară la subsol. Acolo îl introduseră într-o odăiţă în care se aflau cîteva scaune şi o masă. Îi lăsară pe masă o cană de tinichea plină cu apă şi încuiară uşa pe dinafară. Bancherul se aşeză pe scaun. Duşumeaua îl ademeni. Părăsi scaunul şi se lungi lîngă zid. Oboseala, pe care somnul „dintr-al nouălea cer" nu i-o risipise în întregime, îl copleşi. Adormi. Paznicul îi auzi sforăitul însă, cum nu primise nici un ordin special, îl lăsă să doarmă şi să sforăie.

Tretin sună. Omul de serviciu deschise uşa.

— Să vie Măriuţa Lupei.

După cîteva clipe Tretin văzu intrînd în cabinetul lui o fată măruntică, cu obrazul oacheş şi rotund. Ochii, două mărgele mari şi negre, îi jucau în cap

ca la veverițe. Se gătise. Își pusese și mînuși în mîini. Nu părea nici speriată, nici emoționată. Tretin, surprins, se ridică în picioare și-i întinse mîna.

— Dumneata ești Măriuța Lupei ?

— Eu sînt.

— Ia loc, domnișoară.

Măriuța Lupei se așează pe scaun firesc, ca la ea acasă. Umblă în poșetă, scoase o batistă albă și-și șterse nasul cîrn. Spuse :

— Umezeala orașului ! Am căpătat guturai...

— O să-ți treacă, îi răspunse Tretin.

— O să-mi treacă. Însă pînă atunci trebuie să-mi șterg mereu nasul.

— Și ștersul nasului te deranjează de la lucru ?

— Nuuu !... Că acum, de cînd a murit domnișoara Tia, nu am nimic de lucru. Mă plimb toată ziua prin oraș și mă uit la vitrine.

— Cînd trăia domnișoara Tia nu te plimbai prin oraș ?

— Mă plimbam, însă mai puțin.

— Prin urmare, moartea domnișoarei Tia Cudalbu sau, mai precis, asasinarea prin otrăvire a domnișoarei Tia Cudalbu de către bancherul Drugan nu numai că nu ți-a îngreunat viața, dar ți-a ușurat-o ?

— De ! Eu știu ce să vă spun ? Îmi pare rău că domnișoara Tia a murit.

— A murit pentru că a otrăvit-o bancherul Drugan.

Măriuța Lupei făcu ochii mari. Întregul ei obraz exprimă mirarea cea mai adîncă.

— De ce te miri ?

— Vai ! Domnule !... oare nu e de mirare ? Cum puteți dumneavoastră să spuneți că domnul Alion al nostru a otrăvit-o pe domnișoara Tia ? De ce s-o omoare ? Nu avea de ce s-o omoare.

— Poate că avea...

— Nu, domnule... Nu avea pentru ce...

— Drugan o iubea pe fosta dumitale stăpînă ?

Măriuța se uită, cochetă, în jos. Zîmbi.

— Glumiți cu mine, domnule judecător...

— Nu glumesc de loc.

— Ba glumiți, domnule judecător. Dacă n-ați glumi nu m-ați întreba prostii.

Tretin încruntă sprîncenele.

— Adică... Dumneata... Ce vrei să spui ?

— Mă întrebați prostii. Glumiți.

Tretin se răsti la fată :

— Trebuie să-mi răspunzi la ce te întreb. Auzi ? Spune-mi dacă Drugan o iubea pe fosta dumitale stăpînă.

Se supără și Măriuța Lupei :

— De ce mă întrebați pe mine ? De unde vreți să știu eu dacă o iubea sau n-o iubea ? Întrebați-l pe domnul Drugan. Am auzit că l-ați arestat. De ce nu-l întrebați pe domnul Drugan și mă întrebați pe mine ?

— O să-l întreb eu și pe Drugan, n-avea nici o grijă.

— Nici n-am, domnule.

— Drugan se purta bine cu Tia Cudalbu ?

— Se purta bine.

— O bătea ?

— N-am văzut.

— Nici n-ai auzit?
— N-am auzit.
— O înjura?
— N-am auzit.
— Se certau des?
— Nu știu dacă se certau.
— Cum nu știi?
— Nu știu.
— Nu trăiai în casă cu Tia?
— Trăiam. Cînd venea domnul Drugan eu le serveam masa și cafeaua.
— La masă nu se certau?
— Nu.
— Nici la cafea?
— Nici.
— Dar după masă?
— Nu știu.
— De ce nu știi?
— Pentru că după masă, domnule, mă mir că nu pricepți, eu plecam de acasă.
— De ce plecai de acasă?
— Așa îmi poruncea duduia Tia. O auzeam: „Măriuțo, ai bani?" „Am, duduiță." „Du-te la cinematograf." „Mă duc, duduiță, dar cînd să mă întorc?" „Peste trei ore." Mă întorceam peste trei ore. O întrebam: „A plecat domnul, duduiță?" „Tu nu vezi? A plecat."
— După plecarea lui Drugan, duduia Tia era veselă ori era tristă?
Măriuța Lupei rămase cîteva clipe pe gînduri. Nerăbdător, Tretin o împunse:
— De ce taci? De ce nu-mi răspunzi?

— Mă gîndeam.
— La ce te gîndeai?
— Mă gîndeam la ce m-ați întrebat, ca să nu vă răspund anapoda.
— Şi te-ai gîndit îndeajuns?
— M-am gîndit.
— Atunci răspunde.
— După ce pleca domnul Drugan de la dumneaei, uneori duduia Tia era veselă. Cînta şi ciripea ca o păsărică...
— Ce anume cînta?
— Multe... Dar mai ales cîntecul acela pe care-l cînta la teatru, îl ştiţi dumneavoastră, cu diavoliţa care se suie în copac. Îl ştiţi şi dumneavoastră, nu? Numai tonţii nu-l ştiu.
— Îl ştiu.
— Păi cum să nu-l ştiţi... Dumneavoastră nu sînteţi...
— Aşadar uneori, după plecarea lui Drugan, Tia Cudalbu era veselă. Dar alteori?
— Alteori era plictisită, tristă, ba chiar plîngea.
— Şi nu-ţi spunea nimic?
— Ba-mi spunea.
— Ce-ţi spunea?
— Zicea aşa: „Of! of! Măriuţo, să nu te-ncurci în viaţa ta cu un om bătrîn, chiar dacă te-ar îmbrăca în aur."
— Şi tu... Şi dumneata ce-i spuneai?
— O întrebam: „De ce, domnişoară?" „Nu înţelegi? îmi răspundea. Ar trebui să înţelegi." „Nu înţeleg, domnişoară." „Lasă că ai să înţelegi tu, îmi spunea, mai tîrziu."

Tretin rîse cu poftă. Rîse şi Măriuţa Lupei. Nu înţelegea pentru ce rîde judecătorul de instrucţie, însă ea rîdea ca să-i facă lui plăcere, să-l cîştige, să nu fie aspru cu ea. Cînd se potoli din rîs, Tretin o întrebă:

— Însă acuma înţelegi, desigur, despre ce era vorba?

— Nu, domnule, nu înţeleg nici acum.

— Pentru ce nu înţelegi?

— Pentru că, domnule, şi acum sînt tot ca atunci cînd am venit la Bucureşti de la Lancrăm...

— Fată?

— Dar cum!?

Judecătorul de instrucţie îşi aprinse o ţigară, se ridică de pe scaun şi începu să se plimbe prin odaie. Măriuţa Lupei crezu că a isprăvit cu întrebările. Spuse:

— Pot să plec?

— Nu. Nu încă.

Stinse ţigara. Se apropie de Măriuţa, îi luă mîna şi i-o sărută.

Măriuţa rîse de-a binelea.

— Glumiţi! Iar glumiţi, domnule...

Îl împinse:

— Staţi mai departe. N-aş vrea să vă dau guturaiul. Se ia.

— Ascultă, Măriuţo...

— Ascult, domnule.

— Dumneata ştii că eşti mai... mai frumoasă decît răposata dumitale stăpînă, Tia Cudalbu?

— Nu mi-a spus-o nimeni pînă acum.

— Nu ţi-a spus-o nimeni. Dar dumneata ştii. Trebuie s-o ştii.

— Şi dacă aş şti-o? Domnul Drugan abia se uita la mine. Avea ochi numai pentru duduia Tia.

Judecătorul de instrucţie deveni dulce, dulce, ca strugurele răscopt. O întrebă:

— Şi dumneata, Măriuţo, nu erai geloasă pe stăpînă? Aveai tot dreptul să fii geloasă! Tînără eşti. Curată eşti. Şi ai un năsuc...

— Bolnav de guturai.

— Să lăsăm năsucul. Să lăsăm şi guturaiul. Spune-mi: nu erai geloasă pe stăpînă?

Măriuţa Lupei pricepu nada.

— Eu? Eu geloasă? Pe duduia Tia? Vai, domnule jude! Oare mă credeţi stricată? Cum era să fiu eu geloasă pe duduia Tia? Mie nu-mi plăcea domnul Drugan. Mă miram chiar de unde găsea putere în ea duduia Tia ca să-l sufere alături.

Tăcu un timp. Apoi aruncă ea o nadă:

— Dacă domnul Drugan ar fi fost tînăr ca dumneavoastră... Tînăr şi frumos ca dumneavoastră...

Tretin întoarse îndată nada împotriva Măriuţei:

— Ai dreptate. Nici eu, dacă aş fi fost femeie, nu l-aş fi suferit pe Drugan lîngă mine. Drugan e bătrîn. E şi urît... Însă... Nu erai geloasă pe Tia Cudalbu nici atunci cînd se dichisea şi pleca să se întîlnească cu Carlo Ciutacu? Fiul baronului din Vasile Lascăr e şi tînăr, e şi frumos, de parale nu duce lipsă...

O clipă pe Măriuţa o cuprinse neliniştea. Neavînd experienţa de vulpoi a lui Tretin, se grăbi să-l întrebe:

— Dar de unde ştiţi dumneavoastră că duduia Tia se întîlnea cu feciorul baronului Ciutacu?

— De unde, de neunde, ştiu.

— Duduia Tia nu se întîlnea cu feciorul baronului.

— Eşti sigură?

— Sînt.

— De ce crezi că eşti sigură?

— Pentru că duduia Tia nu avea nici o taină faţă de mine.

— Te cred. Atunci să-mi spui, Măriuţo, pentru ce s-a certat Drugan cu Tia Cudalbu cu două zile înainte ca stăpîna dumitale să fie otrăvită de Drugan?

— Domnul Drugan n-a otrăvit-o pe duduia Tia. Cît despre ceartă, nu ştiu...

— După moartea Tiei Cudalbu l-ai văzut pe Drugan?

— Da. L-am văzut.

— Cînd?

— Alaltăieri.

— Unde?

— La dumnealui, la bancă.

— Cîţi bani ţi-a dat Drugan?

— Mie? Bani? Domnul Drugan? De ce să-mi fi dat mie bani domnul Drugan?

— Asta mă întreb şi eu: pentru ce ţi-a dat dumitale Drugan bani.

— Nu mi-a dat nici un ban.

— Gîndeşte-te bine, Măriuţa Lupei.

— Nu mi-a dat.

— Ai gură frumoasă, Măriuţo...

— Acum vă legați de gura mea.

— Ai gură frumoasă, Măriuțo, și cu gura dumitale frumoasă rostești minciuni.

— Nu rostesc nici o minciună. Ce dovadă aveți dumneavoastră că mi-a dat mie bani domnul Drugan?

— Mi-a spus Drugan.

— V-a spus dumneavoastră domnul Drugan că mi-a dat mie bani?

— Da, Măriuțo. Drugan mi-a spus că ți-a dat bani să-ți cumperi o căsuță.

— V-a mințit. Arde-l-ar focul să-l ardă. V-a mințit, domnule judecător.

Tretin îi privi ochii. Îi privi gura. Îi privi întregul obraz. Măriuța părea pură. Pură și nevinovată.

— Bătu-l-ar sfinții și lua-l-ar dracii! Să vă spună dumnealui că mi-a dat mie bani! Nu mi-a dat nici un ban, domnule judecător. E zgîrcit de-și mănîncă din fund... Și duduia Tia se plîngea de dumnealui...

— Cum se plîngea?

— Zicea: „N-am avut noroc, Măriuțo, cu cuconașul Alion, n-am avut noroc"... „De ce n-ați avut noroc, duduiță? E prea bătrîn?" „Nu, Măriuțo. Bătrînețea lui mă întristează, dar zgîrcenia lui mă dezgustă." „Cum, duduiță? Nu vă dă cît vă trebuie?" „Cît îmi trebuie îmi dă. Însă dacă s-ar simți, pentru cîte îmi cere, ar trebui să-mi dea mult mai mult decît îmi trebuie"...

— Tiei Cudalbu îi prisoseau totuși banii?

— Cred că nu cheltuia tot ce primea de la domnul Drugan. Mai făcea și economii.

— Cine îi mînca economiile?

— Nu știu. Poate i le mînca familia.

— Dar lui Zadig nu-i dădea bani Tia Cudalbu?

— Știți și de Zadig?

— Știu tot, Măriuța Lupei.

Fata făcu un cap mohorît, plouat. Întrebă:

— Păi... dacă știți tot, pentru ce mă mai sucăliți pe mine cu întrebările, domnule judecător?

— Ca să știu și mai multe, Măriuțo. Cam cît o costa pe Tia călărețul de circ, Zeno Zadig?

— Nu știu, domnule judecător. Zău că nu știu. Dar ce vă interesează pe dumneavoastră toate cîte le-a făcut sau nu le-a făcut duduia Tia?

— Măriuța Lupei, stăpîna dumitale a murit otrăvită. Asupra acestei chestiuni nu mai există nici o îndoială. Moarta a fost dezgropată. I s-a făcut autopsia. În măruntaiele ei s-au găsit urme de arsenic, adică de otravă. Se presupune că a otrăvit-o Drugan. Se poate însă presupune că ai otrăvit-o dumneata.

Tretin se aștepta ca Măriuța Lupei să sară arsă și să nege. Fata însă rămase calmă. Ba chiar zîmbi:

— Nici un om cu mintea întreagă n-ar putea să presupună că eu mi-am omorît stăpîna. Ce-aș fi avut cu ea? Se purta bine cu mine. Că trăia cu domnul Drugan? Treaba ei. Că era prietenă cu feciorul baronului Ciutacu? O privea. Că-l ajuta cu bani pe călărețul de circ? Ce aveam eu să mă amestec? Pe fiul baronului Ciutacu îl plăcea. De călăreț îi era milă.

— Așadar știai că fosta dumitale stăpînă trăia cu Carlo Ciutacu?

— Știam.

— De ce nu mi-ai spus-o de la început?

— Am crezut că nu se cuvine să dau la iveală tainele stăpînei care a murit. Însă de vreme ce le cunoaşteţi, nu are nici un rost să mai tac.

— Ştiai, prin urmare, şi de legăturile Tiei Cudalbu cu călăreţul de circ, Zeno Zadig?

— Ştiam.

— Prin cine îi trimetea Tia Cudalbu bani lui Zadig?

— Uneori îi da chiar duduia Tia. Alteori călăreţul îi telefona că a pierdut totul la cărţi şi-i cerea bani duduii. Atunci îi duceam eu plicul.

— Unde?

— La Carlton. Călăreţul are acolo un mic apartament.

— Acolo se întîlnea Tia cu Zadig?

— Acolo.

— Dar cu Carlo Ciutacu unde se întîlnea?

— Tot la Zadig. Călăreţul se înfunda într-un tripou. Duduia avea cheie. Se ducea şi se întîlnea acolo cu fiul baronului.

— Lui Drugan i-ai spus ceva din toate acestea?

— De ce să-i spun? Nu i-am spus niciodată nimic.

— Drugan nu-ţi cerea să-i spui?

— Îmi cerea. Însă eu nu i-am spus niciodată nimic. Nu voiam ca duduia Tia să se certe cu domnul Drugan şi să se despartă.

— Pentru ce? Drugan — mi-ai spus-o adineauri — era zgîrcit.

— Era. Însă dacă duduia Tia s-ar fi despărțit de domnul Drugan, poate că avea nenorocul să dea peste altul și mai zgîrcit.

— Dar alaltăieri, cînd l-ai văzut la bancă, pentru ce ți-a dat Drugan bani?

— Domnul Drugan nu mi-a dat nici un ban la bancă. M-a întrebat cum a murit duduia. I-am spus că nu știu, că seara am lăsat-o vie și dimineața am găsit-o moartă.

— Dar despre legătura Tiei Cudalbu cu Aramic Tair ce știi?

— Ați aflat și despre turc! Ei! Asta e bună! Ați aflat, care va să zică, și despre turc.

— E meseria mea să știu tot, Măriuțo.

— Urîtă meserie! Să te ții de capul oamenilor, să știi ce fac oamenii! Va să zică, ați aflat și despre turc.

— Știi ceva sau nu?

— Ne trimitea ilustrate din Turcia. De cîtăva vreme însă nu ne mai scria. Venise la București.

— Aramic Tair o vizita pe Tia Cudalbu acasă?

— Trebuia să ne viziteze.

— Și nu v-a mai vizitat?

— Nu. Duduia Tia murise peste noapte.

— Cînd ai văzut-o ultima dată pe Tia Cudalbu înainte ca ea să moară?

— La ora două noaptea.

— Și cînd ai găsit-o moartă?

— A doua zi, la nouă dimineața.

— Între ora două noaptea și ora nouă dimineața n-a mai vizitat-o nimeni pe Tia Cudalbu?

— Nimeni, domnule judecător.

— De unde poţi şti?

— De ştiut nu ştiu. Însă sînt îndreptăţită să presupun. Duduia se culca şi dormea pînă dimineaţa.

— În noaptea despre care vorbim n-a venit nimeni la dumneata?

— La mine? La mine nu venea nimeni, niciodată.

— Odaia dumitale de dormit e aproape de apartamentul Tiei?

— Nu. La mansardă.

— Aveai cheie la apartamentul Tiei?

— Aveam. Dimineaţa, la ora nouă, coboram de la mine, pe scări, mă duceam la bucătărie şi-i pregăteam duduii Tia cafeaua cu lapte. Aşteptam pînă se trezea. Uneori se trezea mai devreme. Alteori, cînd lua somnaline, se trezea tare tîrziu. Mă suna şi-i duceam cafeaua cu lapte.

— Te mai întreb încă o dată, Măriuţa Lupei: în noaptea în care a murit otrăvită Tia Cudalbu, n-a venit nimeni la dumneata în odaie? N-ai văzut pe nimeni? Nu te-ai întîlnit cu nimeni pe scări? Adu-ţi aminte.

— Nu. N-a venit nimeni la mine. N-am văzut pe nimeni. Nu m-am întîlnit cu nimeni nici pe scări şi nici în altă parte.

— Altceva nu ai de adăugat?

— Nu, domnule judecător.

Judele de instrucţie se duse la uşă, o deschise şi-i porunci lui Ion:

— Adu-mi-l pe Călăraşu.

Ion i-l aduse pe Călăraşu. Era un om între două vîrste, cu nas mare, roşu, de alcoolic, şi cu mustăţi stufoase căzute pe oală.

— O cunoşti, Călăraşule?

— Cum să n-o cunosc, domnule jude? E Măriuţa Lupei, de la răposata Tia Cudalbu.

— Dumneata îl cunoşti, Măriuţo?

— Îl cunosc. Nenea Călăraşu. Portarul de noapte al blocului în care locuiam cu duduia Tia.

— Ia spune-mi, Călăraşule, încă o dată, ce mi-ai spus azi-dimineaţă. Să audă şi dumneaei.

— Păi, să vedeţi, domnule judecător... În noaptea în care a murit domnişoara Tia Cudalbu, a venit un om şi a sunat la uşă. M-am dus să-i deschid. Nu făcea parte dintre locatari. Nu-l cunoşteam. Aşa că l-am întrebat la cine vrea să se ducă. Mi-a pus un pol în palmă, mi-a făcut cu ochiul şi mi-a spus: „La Măriuţa Lupei, de la mansardă. Ne-am logodit." I-am luat polul şi am încuiat poarta în urma lui. I-am oferit şi liftul. Mi-a spus că nu vrea să deranjeze pe careva şi a urcat uşurel scările. I-am auzit paşii pe scări pînă sus.

— Pe urmă?

— Pe urmă am aţipit şi n-am mai auzit nimic.

— Cînd şi cine te-a mai trezit?

— La ora patru dimineaţa acelaşi om a coborît scările, m-a bătut pe umăr, mi-a mai pus un pol în palmă şi m-a rugat să-i deschid.

— Arăta bine dispus?

— Nu.

— Cum era omul?

— Tînăr. Să tot fi avut treizeci de ani.

— Blond? Brun?

— Oacheş. Oacheş şi cu mustăcioară.

— Ce ai de spus, Măriuţa Lupei?

— Nimic. Se poate ca un tînăr oacheş şi cu mustăcioară să-i fi cerut lui nenea Călăraşu să-i deschidă spunîndu-i că vine la mine. Se poate şi ca nenea Călăraşu, deşi nu-l cunoştea, să-i fi deschis. Dar de unde poate şti nenea Călăraşu că omul acela a venit, într-adevăr, la mine? Blocul are peste şaptezeci de apartamente. S-o fi dus la altcineva.

Călăraşu se scărpină ţărăneşte la ceafă şi zise:

— S-ar putea ca fata să aibă dreptate, domnule judecător, n-aş vrea să-mi încarc sufletul cu păcat.

— Poţi să te duci, domnule Călăraşu.

Portarul se oferi:

— Dacă mai aveţi nevoie de mine, vin cu plăcere. Numai să-mi trimiteţi vorbă.

Plecă de-a-ndăratelea, salutînd.

— Măriuţa Lupei...

— Da, domnule judecător...

— Ştii că aş putea să te arestez şi pe dumneata ca pe Drugan?

— Pentru ce să mă arestaţi, domnule judecător?

— Bănui că eşti complicea lui Drugan la asasinarea Tiei Cudalbu.

— Nu sînt complicea nimănui. Nu ştiu cine a omorît-o pe duduia Tia.

— Dacă nu era nici o complicitate între dumneata şi Drugan, atunci pentru ce ţi-a dat bancherul bani şi încă o sumă importantă, să-ţi cumperi casă? Chiar dumneata spuneai că e zgîrcit.

— Domnul Drugan nu mi-a dat bani. Nu avea pentru ce să-mi dea. Leafa mi-o plătise cu puţin înainte de moarte duduia Tia. Nu mai aveam de luat nici un ban pentru slujba mea.

— Totuşi Drugan ţi-a dat bani.

— Nu mi-a dat, domnule judecător. Zău că nu mi-a dat.

— Am să te arestez.

— De ce să mă arestaţi? Sînt nevinovată. Jur pe poalele Maicii Precistii că sînt nevinovată. Pentru ce să vă faceţi dumneavoastră păcat cu mine? Om tînăr şi frumos! Mai bine... Mai bine...

Buzele începură să-i tremure. Ochii i se îmbrobodiră de lacrimi. Obrazul i se roşi ca mărul copt în lumina dulce şi moale a soarelui de august. Judecătorul îşi îndulci glasul ca la începutul lungului şi obositorului interogatoriu şi-i zise:

— Spune-mi... De ce ai tăcut, Măriuţo? Spune-mi ce voiai să-mi spui.

— Mi-e ruşine, şopti Măriuţa Lupei. Mi-e ruşine de-mi vine să intru în pămînt, domnule judecător. Nu pot.

Judecătorul se ridică, ocoli masa, se duse lîngă ea şi-i puse mîinile pe umeri. Umerii erau plini, tari, durdulii. Sub mîinile lui trupul fetei se înfioră. Judecătorul se aplecă, îi sărută sfîrcul urechii şi o rugă:

— Spune-mi ce voiai să-mi spui, Măriuţo...

— Mi-e ruşine, domnule judecător. Îmi vine să intru în pămînt de ruşine. Îmi vine să mor...

— Te rog, Măriuţo, spune-mi...

— Voiam... Voiam să vă rog... Aş vrea să viu diseară la dumneavoastră acasă... Dacă n-aveţi cucoană... Dacă n-aveţi ţiitoare... Dacă sînteţi singur... Aş vrea să viu la dumneavoastră acasă... Ştiţi dumneavoastră pentru ce.

— Mi-ar face mare plăcere, Măriuţo.

— Unde staţi?

— Pe Columbelor, la nr. 7, casa din fund.

— Şi ora? La ce oră, domnule jude?

— La zece... Ba nu, la nouă şi jumătate...

Tretin vru s-o îmbrăţişeze. Măriuţa se feri. Spuse:

— Aveţi răbdare. Sînteţi un om plin de răbdare. Pînă diseară nu mai e mult. Numai cîteva ceasuri.

Judecătorul de instrucţie îl chemă pe Mavru.

— Astăzi nu-i mai iau nici un interogatoriu lui Drugan. Cred că e bine să-l mai las să fiarbă în propria lui zeamă pînă mîine dimineaţă.

Grefierul Mavru îl întrebă:

— La noapte unde-l trimitem să doarmă?

— Unde l-am trimis şi noaptea trecută.

— Le beci?

— Desigur.

— Colcăie păduchii pe el.

— Cu atît mai bine.

— La ce oră să vi-l aducem mîine dimineaţă pe Drugan?

— La opt.

— Am înţeles.

— Nu. Nu la opt, Mavrule. O să am de lucru la noapte, aşa că o să mă trezesc ceva mai tîrziu. Să mi-l aduceţi la nouă.

Îl chemă la telefon pe primul-procuror Pitroc şi-l puse în curent cu mersul cercetărilor în cazul bancherului Alion Drugan. Aflînd vestea că bancherul s-a umplut de păduchi în prima lui noapte de beci, se bucură:

— Bravo, Tretine. Păduchii o să-l demoralizeze mai mult decît toate interogatoriile. Trimite-l și astă-seară tot la beci și mîine dimineață așază-te cu măgăreața pe el. Povestea cu păduchii o să-i facă mare plăcere regelui. Am să i-o aduc la cunoștință prin domnul ministru Derderian.

Părăsi tribunalul. Ar fi vrut să se plimbe, să ia aer, să mediteze. Timpul însă era urît. Intră într-o cafenea, bău bere, mîncă, sorbi o ceașcă mare de cafea și la nouă seara ajunse acasă. Se spălă. Îmbrăcă o pijama curată. Pe deasupra își puse un halat albastru, cu dungi. Și o așteptă pe Măriuța Lupei. La nouă și jumătate, Măriuța Lupei nu se arătă. Nu se arătă nici la zece. Nici la unsprezece. Și nici măcar după ce trecuse de mult miezul nopții. Așteptarea îi luă somnul. Se plimbă prin odaie pînă cînd se lumină de ziuă. Atunci se îmbrăcă și alergă la tribunal. Trimise după Măriuța Lupei.

— Căutați-o la baronul Ciutacu, pe Vasile Lascăr. Căutați-o pretutindeni. Din pămînt, din iarbă verde, să mi-o aduceți. Mandat de arestare.

Trimișii se întoarseră dezamăgiți.

— N-am găsit-o, domnule jude. După ce a plecat de la dumneavoastră, s-a dus la casele baronului Ciutacu din Vasile Lascăr. Și-a luat o legăturică pe mînă și a plecat. Încotro? Nu știe nimeni. Parcă a înghițit-o pămîntul.

Judecătorul de instrucție Tretin fierbea. Își înfrînă mînia. Îl chemă pe grefier:

— Mavrule, aduceți-l numaidecît la mine pe Drugan. Dar numaidecît! Ai înțeles? Astăzi am să scot untul din el.

CIRCUL

Gîndul judecătorului de instrucţie se învîrtea într-una în jurul Măriuţei Lupei. Ţărăncuţa de curînd orăşenizată îl minţise şi-l păcălise. Nu trebuia să pună nici un temei pe mărturisirile fetei. Drugan îi dăduse Măriuţei bani să-şi cumpere casă. I-o declarase nesilit bancherul. Şi el — Tretin — îl credea. Faptul era fapt. Măriuţa Lupei însă negase cu încăpăţînare.

— Jur, domnule judecător. Pot să jur cu mîna pe cruce că domnul Drugan nu mi-a dat nici un ban. Nici măcar unul chior.

În mărturisirea lui Călăraşu, care se prezentase la instrucţie nechemat, s-ar fi putut să fie un sîmbure de adevăr. Un bărbat tînăr intrase la ora două noaptea în blocul în care locuia Tia Cudalbu şi-l părăsise la ora patru. Tînărul, cînd sunase să i se deschidă poarta blocului, îi spusese lui Călăraşu că se duce la logodnica lui, la Măriuţa Lupei, sus la mansardă.

Interogată de el — Tretin — fata o ţinuse morţiş că nu are nici un logodnic şi că nu primise în noaptea asasinării Tiei Cudalbu pe nimeni. Adăugase că de obicei nu primea la ea în odăiţă, niciodată, nici un fel de vizită. În timpul interogatoriului, el — Tretin — avusese slăbiciunea să o creadă pe Măriuţa Lupei. I se păruse curată, sinceră. Fata, după ce el o ameninţase cu arestarea, mai mult în glumă decît

în serios, i se oferise. Și atunci, bărbatul din el se umflase în pene ca un curcan. Avusese impresia că a dat norocul peste el, norocul cel mare. De ce norocul cel mare? Măriuța era tînără, era frumoasă, era proaspătă ca o piersică dată în pîrg. Ei și? Pînă atunci mai cunoscuse el fel de fel de femei. Da. Dar ce? Acelea erau femei? Văduve și fete care umblau să-l agațe pentru a și-l face bărbat cu cununie. Dar lui nu-i trebuia însurătoare. Ca să nu-și complice existența, se mulțumea cu ce-i pica prin localuri: căzături, veștejituri cu care lega relații de un ceas ori de o noapte, și care nu mai aveau după aceea nici o urmare.

Măriuța însemna pentru el altceva. Îl ispitise. Iar el, deși vulpoi bătrîn, căzuse ca prostul în capcana întinsă de vicleana țărăncuță. O așteptase înfrigurat ca un licean. Măriuța Lupei nu numai că nu venise la întîlnire, dar dispăruse. Copoii iscusiți trimiși după ea nu izbutiseră să-i descopere urma. Nu o va ierta el, Tretin, nu o va ierta niciodată. Va lansa împotriva Măriuței Lupei mandat de arestare. Va pune în mișcare, pe țară, întregul aparat polițienesc. Mai curînd sau mai tîrziu, fata se va afla în fața lui, aci în cabinet. Și atunci nu-i va mai scăpa din mîini. Dar cum va putea să motiveze el mandatul de arestare? Și, mai ales, cum va motiva el prelungirea mandatului de arestare? Foarte simplu. Pentru ce era el un judecător de instrucție inteligent, renumit și pentru ce i se încredințau lui chestiunile cele mai dificile din tribunal? Ca să găsească motivări și soluții.

Măriuța Lupei era vinovată de asasinarea Tiei Cudalbu. Dacă nu ar fi fost vinovată, era la mintea omului că n-ar fi dispărut. Nu ar fi avut pentru ce să dispară. Însă aici se isca o piedică serioasă: el, Tretin, nu fusese chemat de primul-procuror să descopere pe adevăratul asasin al Tiei Cudalbu, în cazul cînd actrița fusese asasinată de altcineva și nu de bancher. Misiunea lui, pe care primul-procuror Pitroc i-o lămurise în toate amănuntele, era să-l scoată cu orice preț — dar cu orice preț — pe bancherul Alion Drugan ca asasin al Tiei Cudalbu.

Drugan plecase din București cu două zile înainte ca Tia să fi murit. Un tînăr, pe care el — Tretin — urma să-l identifice și să-l aresteze, se introdusese (după declarația fermă a lui Călărașu) noaptea în bloc. Era de presupus că o vizitase pe Măriuța Lupei la ea în odăiță. Că venise pe scări în jos cu Măriuța Lupei pînă la etajul al treilea, unde locuia Tia Cudalbu. Aci, Măriuța Lupei deschisese, cu cheia pe care o avea în permanență asupra ei, ușa apartamentului stăpînei. Tînărul intrase împreună cu Măriuța Lupei în apartamentul Tiei Cudalbu. Actrița, fără îndoială, dormea. Tînărul o asasinase. Apoi, asasinul se urcase iar cu Măriuța Lupei la mansardă. Aci poate se odihnise, poate făcuse dragoste cu Măriuța. Amănuntele, deocamdată, putea numai să le presupună. Le va cunoaște el, Tretin, mai tîrziu, cînd va veni ceasul pe care îl așteaptă.

La patru dimineața tînărul părăsise blocul, iar la ora nouă Măriuța Lupei anunțase moartea actriței. Desigur că tînărul despre care vorbise Călărașu nu putea să fie decît o unealtă a bancherului Drugan.

Un om de mare, de extrem de mare încredere al lui Drugan.

„E bun acest raționament — își spuse Tretin — însă îi lipsește o verigă. Și, mi se pare, una esențială. Tia Cudalbu murise otrăvită. Cum o otrăvise tînărul complice al lui Drugan pe Tia Cudalbu ? O trezise din somn și o silise să bea otrava ?... Dar de ce să-și bată el capul cu o asemenea întrebare ! Nu trebuia să-și facă scrupule. O să găsească el argumentul care acum îi lipsea. Dar cum să-l găsească ?"

Mai departe, judecătorul de instrucție nu mersese cu gîndul.

Grefierul Mavru, însoțit de gardian, îl adusese pe Alion Drugan, nespălat, neras de cîteva zile, cu haina mototolită pe el și cu cămașa smolită. Bancherul arăta destul de rău. Lui Tretin i se păru că Drugan a îmbătrînit cu zece ani de cînd îl arestase. Crezu că acum îi va fi mai ușor să-i smulgă mărturisiri. Începu prin a-l lua peste picior.

— Stai mai departe de mine, Drugane. Miroși grozav de urît.

Drugan se depărtă de judecător și se apropie cu spatele de perete.

— Nu chiar atît de departe. Și nu lîngă perete. Știi că nu ai voie să te rezemi de perete.

Bancherul își găsi în sfîrșit un loc din care judecătorul nu-l mai sili să se clintească. Obrazul îi era răvășit, zbîrcit, galben, ochii tulburi, însă nu trădau nici o urmă de oboseală.

— Am auzit că te-au cam umplut păduchii, Drugane. Să fie adevărat ?

— Da, este adevărat.

— Şi cum te simţi, Drugane?

— Se poate trăi şi cu păduchi, domnule jude.

— Dar cum e mai bine? Cu păduchi, ori fără păduchi?

— Poate că uneori e mai bine fără păduchi, poate că uneori e mai bine cu păduchi. Pînă nu le trăieşti pe toate, nu le ştii.

— Iată, Drugane, că începi să nu mă mai minţi, că începi să nu-mi mai ascunzi adevărul. Dacă o să-mi răspunzi cinstit la toate întrebările pe care o să ţi le pun astăzi, o să terminăm repede de tot instrucţia. Dacă îmi spui tot ce se cuvine s-ar putea s-o terminăm chiar astăzi.

— O să mă silesc.

— Să te văd, Drugane.

— Pofteşte.

— De exemplu, să-mi spui mie dacă uneori dormeai de seara pînă dimineaţa acasă la Tia Cudalbu.

— Dormeam.

— Dormeai noapte de noapte?

— Nu. De obicei, dormeam la mine acasă. La Tia dormeam o dată la trei sau chiar la patru săptămîni.

— Se poate, domnule? Era o femeie tînără, domnule! De ce dormeai aşa de rar la ea, domnule? Ce motiv aveai, domnule, să nu dormi noapte de noapte la ea?

— Sforăi! Cînd dorm, sforăi... Tia avea somnul uşor. O supăra sforăitul meu.

— Cu alte cuvinte, atunci cînd te culcai la ea, femeia asasinată prin otrăvire nu dormea bine, sau poate că nu dormea de loc.

— Dormea destul de adînc.

— Cum dormea adînc, dacă avea somnul uşor ?

— Avea somnul uşor, atît de uşor că nu putea să ţină în casă nici o pisică.

— Atunci cum dormea, dacă tu sforăiai ?

— Lua somnalin.

— Aminteşte-ţi, Drugane, şi spune-mi, nu cumva Tia Cudalbu se trezea noaptea din somn ca să bea apă ?

— Poate că se trezea. Nu ştiu.

— Cum nu ştii ?

— O dată adormit, dormeam dus pînă la ziuă.

— Dar nu-ţi aminteşti dacă Tia Cudalbu ţinea cumva pe măsuţa de lîngă pat o sticlă de apă şi un pahar ?

— Într-adevăr, cerea în fiecare seară să i se pună pe măsuţa de lîngă pat o sticlă cu apă şi un pahar.

— N-ai observat dacă dimineaţa era mai puţină apă în sticlă decît seara ?

— N-am observat.

— Cum n-ai observat, Drugane ?

— Eram obosit. Mă gîndeam la cu totul altceva. Nu prea băgam de seamă mărunţişurile care se întîmplau în jurul meu.

— De Zeno Zadig ai auzit ?

— Zeno Zadig ? Parcă am auzit.

— De la cine ?

— Nu-mi aduc aminte. E vorba de călăreţul de circ ?

— Da, da, de acela e vorba.

— Poate că i-am citit numele pe afişele circului ori prin gazete, la reclame.

— Pe Carlo Ciutacu îl cunoşti ?

— Oarecum.

— Cine ţi-a făcut cunoştinţă cu Carlo Ciutacu ?

— Nu-mi aduc aminte. Am cunoscut atîţia oameni, în atîtea împrejurări... Cum vrei dumneata să-mi aduc aminte cînd şi unde l-am cunoscut pe băiatul baronului Ciutacu ?

— Tocmai asta voiesc să aflu : unde l-ai cunoscut pe fiul baronului Ciutacu, pe Carlo Ciutacu ? Fă un efort, Drugane. Fă un efort de memorie. Ai memorie bună. Am absolută nevoie să ştiu unde l-ai cunoscut.

— Cred că l-am cunoscut la hipodrom.

— Te duceai des la curse ?

— Destul de rar şi numai cînd era timp frumos.

— Jucai ?

— Da, jucam.

— Jucai pe sume mari, desigur. Un bancher...

— Jucam pe foarte puţin.

— Atunci, te duceai să priveşti caii ? Îţi plac caii ? Te ştiam amator de femei, nu şi de cai...

— Nu. Nu-mi plac caii.

— Atunci pentru ce te duceai la curse, dacă nici nu jucai, nici nu priveai caii ?

— Din plictiseală. Multe face omul din plictiseală.

— Numai din plictiseală ?

— O mai scoteam pe Tia la aer. N-aveam timp să umblu cu ea în afara oraşului. În general, pentru Tia aveam destul de puţin timp.

— Nu cumva te duceai la curse ca să fii văzut cu Tia Cudalbu? Spune-mi drept, Drugane. Spune-mi drept...

— Poate. Unui om în vîrstă, ca mine, cînd trăiește cu o femeie tînără și frumoasă, îi place să fie văzut cu ea: văzut, invidiat, tachinat.

— Pe Aramic Tair l-ai cunoscut?

— Nici măcar nu i-am auzit numele.

— Știi pentru ce te întreb despre acești trei tineri, Drugane?

— Dacă îmi spui, o să știu. Dacă n-o să-mi spui n-o să știu.

— Toți trei trăiau cu Tia Cudalbu. Auzi, Drugane? Toți trei trăiau cu Tia Cudalbu...

Bancherul, împotriva așteptării lui Tretin, rămase complet indiferent.

— Nu știai că Tia Cudalbu trăia cu acești trei tineri?

— Nu știam.

— Măriuța Lupei știa.

— Poate... Măriuța Lupei viețuia zi și noapte lîngă Tia Cudalbu.

— Te văd liniștit, Drugane.

— N-am nici un motiv în plus să fiu astăzi mai puțin liniștit decît am fost ieri.

— Bine, dar nu se trezește în inima ta gelozia, acum cînd afli că femeia pe care ai adorat-o, pe care ai iubit-o și pe care pînă la urmă ai asasinat-o... te înșela cu alții? Nu se trezește în inima ta gelozia?

— Nu, domnule judecător. Ce-a fost a fost. Tia a murit. Cum o să mai fiu eu supărat pe o moartă?

De ce să mă mai supăr acum pentru cîte a făcut ori nu le-a făcut Tia cît era în viață ?

— A murit pentru că ai asasinat-o tu.

— N-am asasinat-o eu pe Tia.

— Dar cine crezi că a asasinat-o ?

— Nu știu.

— Dar dacă ai fi știut, înainte de a fi comis asasinatul, că Tia te înșela cu Zeno Zadig, cu Carlo Ciutacu, cu Aramic Tair și cu mulți alții, poate ai fi fost gelos, Drugane ?

— Poate că aș fi fost.

— Și dacă ai fi știut și ai fi fost gelos, ce ai fi făcut ?

— Poate că m-aș fi făcut că nu știu.

— De ce te-ai fi făcut că nu știi ?

— Ca să-mi păstrez liniștea.

— Numai atît ?

— Poate că m-aș fi certat cu Tia, ori poate chiar m-aș fi despărțit de dînsa.

— În mînia care te-ar fi cuprins, în orbirea în care ai fi căzut din cauza geloziei, ia spune-mi, Drugane — dar să-mi spui drept — n-ai fi lovit-o, n-ai fi atins-o, n-ai fi bătut-o măr ?

— N-aș fi atins-o nici măcar cu o floare.

— De ce ? Se pare că ești un om destul de violent. Destul de brutal.

— Este adevărat că uneori sînt violent... Brutal... Cu oamenii care-mi fac greutăți în afacerile mele. Pe Tia însă, orice ar fi făcut ea, n-aș fi atins-o nici măcar cu o floare.

— Lămurește-mă : pentru ce n-ai fi bătut-o ?

— Aş dori ca dumneata, domnule judecător, să nu stărui cu această întrebare.

— Dimpotrivă, Drugane, stărui... stărui cu încăpăţînare...

— Este o chestiune de ordin intim la mijloc.

— Dar asasinarea actriţei Tia Cudalbu este legată tocmai de chestiuni de ordin intim. Aşa că, Drugane, mă interesează orice chestiune de ordin intim. Spune-mi, deci: pentru ce n-ai fi bătut-o pe Tia Cudalbu, chiar dacă ai fi aflat că ea te înşală cu cei trei tineri ale căror nume ţi le-am adus acum la cunoştinţă?

— Nu-ţi pot răspunde la această întrebare.

— Trebuie să-mi răspunzi, Drugane.

— Refuz să-ţi răspund.

— Tia te ruga uneori s-o flagelezi?

— Şi la această întrebare refuz să-ţi răspund.

— N-ai văzut niciodată semne pe trupul Tiei Cudalbu?

— Nu.

— Ai trăit atîta timp cu ea, cum n-ai văzut? Alţii declară că au văzut.

— Se dezbrăca pe întuneric, se îmbrăca pe întuneric.

— La teatru apărea destul de dezbrăcată. De ce se jena de tine?

— Nu m-am întrebat niciodată şi n-am întrebat-o niciodată.

— Ce avere ai, Drugane?

— M-aţi mai întrebat.

— Te-am întrebat, însă nu mi-ai răspuns.

— Nici acum n-am să-ţi răspund.

— Dacă ai să continui să nu-mi răspunzi am să te trimit şi astă-seară tot la beci.

— M-am obişnuit cu beciul.

— Atît de repede?

— Da. M-am obişnuit destul de repede.

— Te-ai obişnuit şi cu păduchii?

— Încă nu, însă am să mă obişnuiesc şi cu păduchii.

— Tia Cudalbu mînca mere?

— Poate. Nu-mi aduc aminte.

— Îi plăceau strugurii?

— Nu ştiu. Ceea ce ştiu este că obişnuia să ronţăie migdale.

— Cine îi cumpăra migdalele?

— Uneori eu. Alteori şi le cumpăra singură. Eu îi aduceam destul de des migdale.

— Pentru ce migdale?

— Ştiam că-i plac. Îi aduceam ca o atenţie. Femeilor le face plăcere dacă eşti atent cu ele. Şi dumneata eşti bărbat. Cunoşti femeile.

— Le cunosc. Însă cadouri nu le-am făcut. Leafa mea... Eu nu sînt bancher.

— Dacă te cunoşteam mai înainte...

— ...Mă angajai în contenciosul „Băncii Drugan" sau mă numeai director.

— Da, te-aş fi numit director.

— De ce m-ai fi numit director?

— Te pricepi să slujeşti bine stăpînii. Îmi plăcea şi mie să fiu bine slujit.

— Drugane...

— Scuzaţi.

— Familia Cudalbu te cunoştea?

— Desigur.
— Care dintre membrii familiei Cudalbu te cunoştea mai bine?
— Toţi mă cunoşteau bine.
— Cui din familie i-ai făcut cele mai multe cadouri?
— Cum era firesc: Tiei.
— Şi altcuiva?
— Lui Colbert Cudalbu.
— Unde îl vedeai?
— Venea pe la mine pe la bancă şi-mi solicita bani.
— Ce-i trebuiau banii?
— Tînăr... pentru femei şi pentru petreceri.
— Dar bătrînului Marin Cudalbu i-ai dat vreodată bani?
— I-am dat.
— Mulţi?
— Destul de mulţi.
— Cam cîţi?
— N-am ţinut niciodată socoteala. Nu-mi aduc aminte.
— Dar bătrînei Leia Cudalbu?
— I-am dat şi bătrînei.
— Sub ce pretext îţi cerea bătrîna Leia Cudalbu bani?
— Pentru cele două surori mai mici ale Tiei.
— Cum îţi spunea Leia Cudalbu?
— Îmi spunea pe nume.
— De ce?
— Mă socotea ginere, cu toate că nu-i eram.
— Şi tu cum îi spuneai ei?

— Îi spuneam „mamă-soacră".
— Dar nu îți era mamă-soacră.
— Desigur că nu, dar îi spuneam așa pentru că știam că-i face plăcere.
— Familia Cudalbu spera că într-o zi o să te căsătorești cu Tia ?
— Cred că nutrea această speranță. Însă, cum ți-am mai spus, nu intra în vederile mele să mă căsătoresc cu Tia.
— Familia Cudalbu era în curent cu acest punct de vedere al tău ?
— Cred că-l presupunea. Deschis n-am discutat niciodată această problemă cu familia Cudalbu.
— Ia spune-mi, Drugane, Tia Cudalbu era inteligentă ?
— Era, într-o oarecare măsură.
— Ce te-a atras la ea ?
— Ceea ce te-ar fi atras și pe dumneata : tinerețea, frumusețea...

Drugan începu să se scarpine pe spinare. Judecătorul voi să sublinieze faptul și să rîdă, însă tocmai atunci bătu cineva la ușă. Bătu și intră înainte ca Tretin să aibă timpul să-l poftească. Noul-sosit era un bărbat între două vîrste, scund, burtos și cu un cap mare. Obrazul îl avea brăzdat și veșted. Întinse judecătorului mîna.
— Să trăiești, domnule jude.
Întinse mîna și lui Drugan.
— Noroc, domnule Drugan. Bine te-am găsit sănătos, dragă domnule Drugan.

Tretin îi spuse :

— Sîntem bucuroşi că ne vizitaţi, domnule Sîmburaş, tare bucuroşi.

— Dragă jude, am avut ceva treabă prin tribunal. Mi-am adus aminte că domnul Drugan se află în cabinet la dumneata. Mi s-a făcut tare dor şi de dumneata şi de domnul Drugan. Am venit să vă dau bună ziua... Numai să vă dau bună ziua şi să mă interesez de sănătatea dumneavoastră.

Judecătorul de instrucţie îl întrebă zîmbind :

— Domnule Sîmburaş, poate că aţi mai venit şi pentru altceva... Poate că voiţi să rămîneţi singur cu domnul Drugan. În cazul acesta v-aş ruga să puneţi o vorbă bună pe lîngă domnul Drugan şi pentru mine. Rugaţi-l să mărturisească odată crima. Poate că dumneavoastră o să-l convingeţi să mărturisească. Vedeţi... mă chinui de trei zile... N-are nici un rost... S-a întîmplat ?... S-a întîmplat. Să-mi facă declaraţia cuvenită şi...

— Eu ? Să-l conving eu pe domnul Drugan să mărturisească ? Glumeşti, Tretine ! Însă, dacă vrei să fii amabil cu mine, dacă vrei să mă îndatorezi...

— Cu plăcere, domnule Sîmburaş.

— ...Te-aş ruga să mă laşi cîteva minute cu domnul Drugan, să-i mai spun noutăţi. Poate că o să-l intereseze ce se mai întîmplă prin lume.

Judecătorul de instrucţie se retrase, făcînd plecăciuni, şi trecu la grefă. Acolo îl puse pe Mavru să emită citaţii urgente pentru martorii Zeno Zadig, Carlo Ciutacu şi Aramic Tair. Mavru le scrise,

iar Tretin le iscăli și porunci să-i fie aduși la cabinet, fără întîrziere, cei trei.

Sîmburaș îl privi pe Drugan cu milă.

— Îmi pare rău, dragă domnule Drugan, de tot ce ți se întîmplă. Te rog să mă crezi că realmente îmi pare foarte rău, dar... să stăm jos...

Îi arătă un scaun.

— Ia loc, te rog, domnule Drugan. Ia loc, dragă domnule Drugan.

— Mulțumesc.

Bancherul se așeză pe scaun și din nou îl cuprinse oarecare mulțumire. Ce greu îi venea să stea în picioare cu ceasurile! Ce bine se simțea acum, cînd se așeza, în sfîrșit, pe un scaun! Îl întrebă pe Sîmburaș:

— Dar, în definitiv, pentru ce îți pare dumitale rău de tot ceea ce mi se întîmplă mie? N-ai nici un motiv să-ți pară rău. Absolut nici unul.

— Ba am, dragă domnule Drugan. Facem parte amîndoi dintr-o anumită lume. Și este natural să-mi pară rău cînd un om din lumea noastră — un om ca dumneata — a făptuit o crimă și a încăput pe mîna justiției. De cîteva zile, dragă domnule Drugan, toată capitala și toată țara nu vorbesc decît despre crima dumitale: „Un om din lumea bună a ucis o tînără actriță"; „Un mare bancher a ucis o fată nevinovată" etc., etc.

— Știi bine că eu n-am făptuit nici o crimă. Că nu sînt capabil să omor pe cineva.

— Cum n-ai făptuit nici o crimă? În măruntaiele moartei s-au găsit urme de arsenic.

— Se poate, domnule Sîmburaş, dar pe Tia Cudalbu n-am omorît-o eu.

— Dragă domnule Drugan, dacă ai vedea ziarele, dacă ai citi ziarele... Fiecare ziar aduce dovezi peste dovezi că dumneata eşti asasinul. Şi aceste dovezi nu vor putea fi spulberate cu uşurinţă.

— Ziarele! Nu mă interesează cîtuşi de puţin ce scriu ziarele. Spune-mi sincer: pentru ce ai venit aici?

— Numai din plăcerea de a te vedea.

Drugan se ridică şi-i întinse mîna.

— M-ai văzut. Ţi-ai satisfăcut curiozitatea. Ca să-ţi fac şi mai multă bucurie, îţi mărturisesc că m-au şi umplut păduchii.

Sîmburaş rămase pe scaun. Îl lăsă pe Drugan cu mîna întinsă.

— La drept vorbind, domnule Drugan, dumneata ştii şi cine m-a trimis şi pentru ce m-a trimis aici la dumneata.

— De ştiut n-am de unde să ştiu, pot cel mult să presupun. Ce vrei de la mine? Sau, mai precis, ce vreţi de la mine?

— Să-ţi uşurăm situaţia.

— Şi ce-mi cereţi în schimb?

— Tot.

— Cum tot?

— Tot ce posezi.

— Şi păduchii?

— Păduchii poţi să ţi-i păstrezi, ba chiar să-i şi înmulţeşti.

— Nu dau nimic.

— Dragă domnule Drugan, părerea mea este că, dacă nici acum nu devii om rezonabil, va fi greu de dumneata.

Drugan se apropie de Sîmburaş şi-l întrebă încet, aproape şoptit:

— Prin urmare, de aceea am fost arestat şi învinuit de asasinat: ca să-mi luaţi averea?

Sîmburaş rîse cu poftă.

— Nu, domnule Drugan, nici vorbă nu poate fi de aşa ceva. Dumneata te înşeli... Te înşeli profund... Şi mi se pare că nu e întîia oară cînd te înşeli. Dumneata, Alion Drugan, ai fost arestat pentru că ai asasinat pe fata aceea, pe actriţa aceea... uite că nici nu-mi mai aduc aminte cum o chema... pe actriţa aceea blondă de la Colos, cu care oamenii spun că ai fi avut oarecare legături... Noi... — şi cînd zic noi, mă gîndesc în primul rînd la persoana al cărui nume nu l-ai rostit, dar la care te referi — ne-am gîndit că justiţia o să-şi facă datoria pînă la capăt şi o să te condamne... Şi o să te condamne cum scrie la lege, probabilement... la nimica toată, în fond... la douăzeci-douăzeci şi cinci de ani muncă silnică. Ai o avere uriaşă... Se cunoaşte averea dumitale. Este adevărat că ai şi familie: soţie, două fete, însă dumneata eşti un om de cifre, un om practic, un om chiar foarte practic. Îţi dai desigur seama, iubite domnule Drugan, că nimeni din familia dumitale nu va fi în măsură să administreze mai departe şi s-o fructifice, aşa cum se cuvine, averea. Noi... adică, în primul rînd persoana la care te-ai referit şi cei din jurul persoanei la care te-ai referit, am fi dis-

puşi nu numai să administrăm, şi să fructificăm averea, ca la eliberarea dumitale din puşcărie s-o găseşti mult sporită, dar chiar să-ţi uşurăm, pe cît se va putea, dificila situaţie în care te afli. Probablement...

— Îmi promiteţi achitarea ?

— Hm ! ar fi cam greu, cu toate că persoana la care te referi şi cei din jurul persoanei la care te referi au un cuvînt greu, chiar în tribunal. Magistraţii... în fond... ce sînt ? — funcţionari ai persoanei la care te referi. Pot fi influenţaţi... Probablement. Însă legile, iubite domnule Drugan, rămîn, chiar în ţara noastră, legi. Să zicem că în loc de o condamnare la douăzeci-douăzeci şi cinci de ani s-ar putea obţine, prin presiuni din partea persoanei la care te referi, o condamnare de numai zece-doisprezece ani... Probablement... chiar o condamnare de numai şapte-opt ani.

Sîmburaş se aştepta ca pe Alion Drugan să-l treacă sudorile. Însă faţa lui Alion Drugan rămase uscată. Bancherul spuse calm :

— Am cincizeci şi doi de ani, domnule Sîmburaş. Şi cu zece sau chiar numai cu opt, ştii şi dumneata cîţi fac. La şaizeci de ani, chiar dacă aş avea rarul noroc să ies viu din puşcăriile majestăţii-sale, n-aş mai fi în stare să-mi iau viaţa de la capăt. Aşa că nu dau nimic. Mă voi lupta de unul singur cu magistraţii majestăţii-sale. N-am ucis pe nimeni.

— Mai gîndeşte-te, iubite domnule Drugan. Ţi se oferă o şansă : astăzi. Nu ştiu dacă mîine ţi se mai oferă vreuna. Mai gîndeşte-te.

— N-am la ce să mă mai gîndesc. M-am hotărît: nu vă dau nimic. Chiar dacă justiția m-ar condamna la moarte prin jupuire de viu, tot nu v-aş da nimic.

Sîmburaş rîse iarăşi. De data asta zgomotos.

— Nu se gîndeşte nimeni, mon cher, să te jupoaie de viu. Trăim într-o ţară civilizată. Asemenea metode aparțin istoriei. Însă nu uita că ai asasinat.

— N-am asasinat pe nimeni.

Sîmburaş iarăşi rîse şi zise foarte dulceag:

— De fapt, iubite domnule Drugan, inițiativa a fost a mea. Ca vechi cunoscut, am crezut că ceea ce îți ofer poate să-ți aducă un serviciu. Însă, de fapt, la ora la care vorbim, dumneata nu mai posezi nimic.

— Cum nu mai posed nimic?

— Nu ți-a vorbit Tretin?

— Ce să-mi vorbească?

— Judecătorul ăsta de instrucție să ştii că e un idiot. Ar fi trebuit să te informeze, iubite domnule Drugan, că a doua zi, chiar, după arestarea dumitale, autoritățile au sigilat „Banca Drugan" şi au pus sigilii la toate întreprinderile finanțate de „Banca Drugan".

— Bine... dar...

— O, nu, iubite domnule Drugan, nu este nici o legătură între sigilarea „Băncii Drugan" şi întreprinderile finanțate de „Banca Drugan" şi crima pentru care deocamdată te instruieşte băiatul ăsta, Tretin. După arestarea dumitale au ieşit la iveală fapte noi. Dumneata eşti un mare fraudator al fiscului. Va fi controlată „Banca Drugan". Vor fi con-

trolate și celelalte întreprinderi în care dumneata ești amestecat. După privirile fugare care au fost aruncate în registrele băncii dumitale și în registrele întreprinderilor dumitale, s-a văzut foarte limpede că de ani de zile fraudezi fiscul. Este vorba de zeci ori poate de sute de milioane. Statul trebuie să-și intre în drepturile lui. Și apoi, iubite domnule Drugan, s-au găsit în sertarele dumitale personale hîrtii compromițătoare.

— În sertarul din biroul meu de la bancă nu aveam decît cîteva bilețele de la Tia Cudalbu.

— Da? Ei, află, iubite domnule Drugan, că s-a mai găsit și altceva. Dumneata finanțai de timp îndelungat spioni.

Veni rîndul lui Drugan să rîdă.

— Ei, asta-i! În cîteva zile am devenit, pe neașteptate, asasin, fraudator al fiscului și chiar spion.

— N-ai devenit de cîteva zile. Fraudator al fiscului și spion ai fost de foarte multă vreme. Numai asasin ai devenit de curînd, iubite domnule Drugan. Aștepți ca instrucția să-și îndrepte atenția și pe aceste două căi?

— Nu vă dau nimic.

— Bine, iubite domnule Drugan. Voi comunica, persoanei la care te-ai referit în convorbirea noastră, rezultatul — negativ din păcate — al acestei întrevederi.

Îi întinse din nou mîna. Drugan i-o strînse cavalerește. Sîmburaș chemă omul de serviciu și-i spuse:

— Du-te și comunică-i domnului judecător că doresc să plec.

Tretin veni şi-l întrebă pe Sîmburaş:

— Ei, a fost plăcută conversaţia?

— Foarte plăcută. Însă domnul Drugan doreşte să mai reflecteze cîteva zile. Poate... Poate că peste cîteva zile îşi va mărturisi crima.

Pe Carlo Ciutacu îl găsiră la hipodrom. Timpul urît nu-l împiedicase să se ducă să-şi vadă favoriţii. Zăpada uriaşă mustea. Şiroaie de apă tulbure inundaseră pîrtiile care duceau la grajduri. Îi arătară citaţia, îl luară dintre cai şi-l duseră la tribunal aşa cum îl găsiseră, în costum de călărie, cu cascheta pe cap şi cravaşa în mînă.

— Mă pofteşte judele de instrucţie Tretin?

— Da, domnule Ciutacu.

— Pe mine?

— Chiar pe dumneavoastră.

— Mă rog, mă rog, şi pentru ce mă pofteşte?

— Doreşte să vă ia o declaraţie.

— În ce chestiune?

— Dumneavoastră aţi cunoscut-o pe răposata Tia Cudalbu.

— Am cunoscut-o.

— Atunci nu mai aveţi nevoie de nici o lămurire.

— A... Foarte bine... Foarte bine.

Ştia din ziare că marele bancher Alion Drugan a fost arestat sub învinuirea că a asasinat-o prin otrăvire pe actriţa Tia Cudalbu. Îi păru bine că judecătorul de instrucţie Tretin se gîndise să-l cheme. Ştia multe despre Tia, poate mai multe decît oricare altul dintre bărbaţii care o cunoscuseră.

Despre bancherul Drugan știa și mai multe. În jurul anchetei la care era supus bancherul se făcea mult zgomot și multă publicitate. Era un prilej binevenit pentru mulți să iasă din anonimat. Într-o clipă, Carlo Ciutacu se văzu martor în procesul care avea să urmeze și văzu ochii tuturor îndreptați asupra lui.

Ca să ajungi de la hipodrom la tribunal, trebuie să străbați trei sferturi din oraș. Carlo Ciutacu făcu lunga distanță cu pași mari și sprinteni, de parcă ar fi avut aripi la picioare. Cei doi copoi ai lui Tretin, care îl însoțeau, abia se țineau după tînărul și vioiul sportiv.

— Mai încet, cucoane Ciutacule, că ne scoți sufletul.

Fiul baronului își încetinea pentru cîteva clipe pașii, apoi iarăși îl apuca graba.

Judecătorul de instrucție îl primi cu ploconeli:

— Să mă scuzați, domnule Ciutacu. Vă rog să mă scuzați.

— Nu face nimic, domnule jude.

— Să mă scuzați că am fost nevoit să vă deranjez.

— Mi-a făcut plăcere, domnule jude. Vă bucurați de renumele unui magistrat intransigent. Avem puține elemente de valoarea dumneavoastră în magistratură. Doream să vă cunosc.

— Mulțumesc.

— În ce chestiune v-aș putea fi de folos?

— Să vedeți, domnule Ciutacu... Mi s-a repartizat spre cercetare, de către domnul prim-procuror Pitroc, cea mai misterioasă afacere judiciară din ultimii ani...

— „Afacerea Tia Cudalbu—Drugan." Săraca Tia...
— Așadar o cunoșteați pe răposata ?
— O cunoșteam.
— Bine ?
Lui Ciutacu nu-i plăcu nuanța aspră pe care judecătorul o puse, poate fără voia lui, în ultimul cuvînt rostit. Bătu în retragere. Se hotărî să-i joace lui Tretin un renghi.
— N-aș putea spune că o cunoșteam bine. Mai mult din vedere.
— Cum mai mult din vedere ? Dumneavoastră nu trăiați cu Tia Cudalbu ?
— Eu ? Nici pomeneală !
— Așa spunea lumea. Așa umbla vorba.
— Lumea spune multe. Nu sînt răspunzător de ce-a spus, de ce spune ori de ce ar mai putea spune lumea.
— Vă rog să mă scuzați, domnule Ciutacu...
— Mă rog, mă rog...
Carlo Ciutacu își pierdu dintr-o dată simpatia pentru Tretin. Își pierdu și încrederea în inteligența și bunele maniere ale judelui. Orice ar fi susținut presa, se vedea de la primul contact că Tretin se trage din oameni de mahala, poate negustorași, poate mardeiași.
— Pe Zeno Zadig îl cunoașteți, domnule Ciutacu ?
— Nu.
— Nici nu ați auzit de numele lui ?
— Acest nume nu-mi spune nimic, nu-mi amintește nimic.
— Cunoașteți pe cineva care locuiește în blocul Carlton ?

— Nu.

— N-aţi intrat niciodată în acest bloc?

— Am intrat.

— La cine v-aţi dus?

— Nu m-am dus la nimeni.

— Atunci ce-aţi căutat în blocul Carlton?

— Lăsaţi-mă un moment să-mi aduc aminte.

Îşi duse mîna la frunte. Căzu pe gînduri. Îl lăsă pe Tretin să se plictisească. Apoi îl întrebă:

— În cabinetul dumneavoastră se poate fuma?

— Desigur.

Tretin se apucă să fumeze. Se apucă să fumeze şi Carlo Ciutacu. Îşi isprăvi ţigara. Zise:

— Mi-am adus aminte.

Judecătorul de instrucţie ciuli urechile. Întrebă:

— La cine v-aţi dus în blocul Carlton?

— La cinematograf, domnule jude.

— Dar pe bancherul Alion Drugan îl cunoaşteţi?

— Da.

— Aţi avut relaţii cu el?

— Eu, nu. Tata.

— Baronul Ciutacu mai are şi azi relaţii cu Drugan?

— După cîte ştiu, nu.

— Nici dumneavoastră?

— Nici eu, domnule jude.

— Aş putea să cunosc motivul care a dus la ruptură între tatăl dumneavoastră şi Drugan?

— Nu e un secret. Motivul îl cunosc mulţi oameni.

— În ce constă?

— Acum trei ani tata l-a invitat pe Drugan la noi la moșie, la Șopîrla, pentru o săptămînă.

— În ce scop?

— Erau prieteni. Aveau de discutat în liniște, de încheiat niște afaceri. Drugan se plîngea. Spunea că trece prin dificultăți de ordin financiar. Părea obosit. Într-o noapte i-a mărturisit tatei că-l încearcă gîndul sinuciderii. Avea asupra lui otravă. Se temea că dacă o va lua nu va muri repede și se va chinui. A doua zi a încercat-o pe unul din cîinii de vînătoare ai tatii. Tata ținea mult la cîine. S-a certat cu Drugan, a rupt relațiile cu el, a renunțat și la afaceri.

— Dar Drugan nu s-a sinucis.

— S-a redresat financiarmente. A făcut cîteva afaceri dubioase cu un fel de turc suspect, de la Istambul, care vine destul de des prin Romînia.

— Nu cumva e vorba de Aramic Tair?

— Da.

— Ce părere aveți despre Drugan? Credeți că era în stare s-o otrăvească pe Tia Cudalbu?

— Era în stare. De altfel, cînd eram copilandru, am auzit vorbindu-se că Drugan și-a asasinat prin otrăvire asociatul. Pe atunci „Banca Drugan" se numea „Banca Baboie & Drugan".

— Interesant! Interesant!... Domnule Ciutacu, știți că în casele dumneavoastră s-a aciuat după moartea Tiei Cudalbu fosta ei servitoare, o ardeleancă, una Măriuța Lupei?

— Da. E o fată măruntică, oacheșă. Trăiește, de cînd a venit la București, cu unul din șoferii tatei.

— Cine? Măriuța Lupei?

— Da, Măriuța Lupei. Dar pentru ce v-ați mirat?

— Nu m-am mirat, domnule Ciutacu.

— Mi s-a părut că v-ați mirat.

— Domnule Ciutacu, o ultimă întrebare: care credeți dumneavoastră că a fost motivul care l-a împins pe bancherul Drugan s-o asasineze pe Tia Cudalbu?

— Gelozia! Era nebun din pricina geloziei.

— Știa cu cine mai trăia Tia Cudalbu?

— Parcă numai Drugan știa? Urla tîrgul. Lumii îi place să vorbească despre aventurile unei femei tinere și frumoase, mai ales dacă femeia respectivă este și actriță.

— Cine era persoana?

— Cum, domnule jude? Dumneata trăiești în București și nu știi?

Tretin se scuză. Spuse bîlbîind:

— Vedeți dumneavoastră... Noi, magistrații, mîncăm o pîine destul de amară. Muncim mult. Veniturile pe care le avem nu ne îngăduie să frecventăm, așa cum ne-ar îndemna inima, buna societate.

— Vă înțeleg, domnule jude. Tia Cudalbu trăia cu...

— Cu cine?

— Cu Bandi Culoglu.

Judecătorul de instrucție își pierdu glasul. Începu să se plimbe prin odaie agitat. Își reveni. Zise:

— Nu se poate, domnule baron...

— Baron e tata...

— Nu se poate, domnule Ciutacu. Îmi este cu neputință să cred.

— Mă rog, mă rog... Dacă nu mă credeți... Mai întrebați și pe alții.

— Nu se poate, domnule Ciutacu.

— De ce să nu se poată ?

— Prea ar fi de tot.

— Femeile își au curiozitățile lor.

— Dar dumneavoastră îl cunoașteți pe Bandi Culoglu ?

— Îl cunosc. Îl cunoaște o lume.

— Cîți ani îi dați lui Culoglu ?

— Trebuie să fi trecut de șaizeci.

— Extraordinar ! Avocatul Bandi Culoglu... Hm ! Cine s-ar fi așteptat !

— Legăturile Tiei Cudalbu cu Bandi Culoglu sînt mult mai vechi decît cele cu bancherul Drugan. Se spune că Bandi Culoglu a plăcut-o pe cînd umbla cu codițele împletite pe spinare, că el ar fi dat-o la școală, că, în definitiv, el ar fi crescut-o și că tot el ar fi susținut-o la conservator. În tinerețe, Culoglu a jucat teatru. Mai pe urmă s-a lăsat de teatru, i s-a părut că nu are talent. S-a apucat de avocatură și-a avut succese.

— Este totuși un om sărac.

— Mînă spartă. Nu poate păstra banul. De aceea i-a și îngăduit Tiei să se lase întreținută de Alion Drugan.

— Vă mulțumesc, domnule Ciutacu. Dacă va fi nevoie, vă voi ruga să mai poftiți pe la mine.

— Cu plăcere, domnule jude.

Judecătorul de instrucție simți că-i crapă capul. Fusese și el unul dintre cei care o admiraseră și-o rîvniseră pe Tia Cudalbu. Nu cutezase însă să se

apropie de actriță. Drugan nu era o persoană. Era o bancă. Era chiar mai mult decît o bancă. Era un trust. Cum să se ia el la luptă cu un trust? Își văzuse, la timp, lungul nasului. Iar Tia Cudalbu trăise cu Zeno Zadig, cu Carlo Ciutacu, cu Aramic Tair și chiar cu o căzătură ca Bandi Culoglu, care abia își tîrșîia picioarele prin tribunal.

O urî pe Tia Cudalbu. Îl urî pe Drugan. Îi urî pe toți cei care o cunoscuseră și o îmbrățișaseră pe Tia Cudalbu. Pînă la urmă urî întreaga lume și își urî propria-i viață.

Primul-procuror Pitroc îl chemă la telefon:

— Ce mai e nou, domnule jude?

— Aproape nimic, domnule prim-procuror.

— Mi se pare că am greșit-o cu dumneata, domnule jude...

— De ce, domnule prim-procuror?

— A fost pe la dumneata domnul Sîmburaș?

— A fost.

— Cînd?

— Acum un ceas.

— A avut o întrevedere cu Drugan?

— A avut, domnule prim-procuror.

— Mai bine nu avea.

— Dacă îmi permiteți, aș vrea să vă întreb pentru ce, domnule prim-procuror?

— Mi-a telefonat Urdăreanu. Palatul e supărat foc pe noi.

— Nu înțeleg pentru ce s-au supărat cei de la palat, domnule prim-procuror.

— Pe mine s-au supărat că ți-am încredințat dumitale ancheta în cazul Drugan. Pe dumneata s-au supărat pentru că ești moale.

— Dar ce puteam să fac în trei zile ? Afacerea se complică de la oră la oră. Drugan nu mărturisește.

— S-a ținut tare și față de Sîmburaș. Freacă-l pe Drugan, dragă domnule jude. Freacă-l să-i scîrțîie urechile. Altfel... Altfel mă voi vedea nevoit să-ți retrag dosarul. „Trebuie să-mi găsești o mînă tare — mi-a spus Urdăreanu — nu ai dumneata în tot tribunalul o mînă tare ?" Îți închipui, dragă domnule jude, că nu mi-a fost ușor să ascult și să tac.

— Îmi închipui prea bine, domnule prim-procuror.

— Cînd reîncepi ancheta cu Drugan ?

— Astă-seară.

— Și pînă atunci ?

— Încerc să scot elemente noi de la cîțiva martori.

— Ține-mă în curent, domnule jude. Dacă se poate, din două în două ore.

— Am înțeles, domnule prim-procuror. Am înțeles. Am onoarea să vă salut...

Puse receptorul în furcă și, repezindu-se spre ușă, răcni :

— Ioanee ! Ioanee !...

— Sînt aici, domnule jude.

— Fuga la Mavru. Să mi-l aducă pe Zadig, pe Zeno Zadig.

Mavru veni gîfîind, deschise ușa larg și zise :

— Poftiți, domnule Zadig. Poftiți la domnul judecător de instrucție, domnule Zadig.

Călărețul de circ intră, se opri în fața lui Tretin și spuse cu glas pițigăiat, de scapet :

— Dumneavoastră sînteți domnul judecător de instrucție ?

— Da, spuse Tretin, eu sînt.

— Protestez, spuse călărețul de circ. Protestez vehement. Oamenii dumitale m-au luat de la circ. Avem matineu. Tocmai mă pregăteam să mă îmbrac și să ies în arenă, să-mi fac numărul pentru publicul meu, pentru publicul meu — înțelegi ? — cînd m-au ridicat pe sus și m-au adus aici. Publicul meu m-a așteptat, eu nu mi-am făcut numărul și domnul Mavru nu m-a lăsat să mă întorc la circ. Zicea : „Stai, că are de vorbit cu dumneata domnul jude-instructor Tretin". „Ce-are cu mine ?" întreb. „Nu știu", zice. „Să viu mîine, că mîine nu am matineu", zic. „Nu, zice domnul Mavru, că e chestie gravă. Nu mîine, ci azi are treabă cu dumneata domnul jude Tretin." Zic : „Du-mă la domnul Tretin". „Așteaptă, zice, așteaptă pînă te cheamă. Acum stă de vorbă cu altcineva." „Dacă stă de vorbă cu altcineva, zic, de ce nu m-au lăsat oamenii domnului jude să-mi fac numărul la circ ?" „Asta e altă ciorbă de pește", zice...

În timp ce călărețul de circ vorbea, judecătorul de instrucție îl privea. Zeno Zadig era mărunt de stat, aproape ca un pitic, iar pe trupu-i sfrijit, uscățiv, capul rotund ca o bilă părea lipit de-a dreptul pe umeri. Gîtul îi lipsea.

Îi arătă scaunul de pe care cu puțin înainte se ridicase Carlo Ciutacu.

— Ia loc, domnule Zadig. Regret că oamenii justiției nu ți-au îngăduit să-ți faci numărul. Dumneata — ți-o spun cu toată sinceritatea — ești un mare artist, ești un foarte mare artist în specialitatea dumitale.

Lui Zeno Zadig îi trecu, ca prin farmec, toată supărarea. Ochii cenușii i se limpeziră. Pe buzele subțiri i se ivi un zîmbet larg, de fericire. Respectuos, îl întrebă pe Tretin :

— Dumneavoastră m-ați văzut la circ? Mi-ați văzut numărul?

— Te-am văzut de nenumărate ori, domnule Zadig... De nenumărate ori... Ești un foarte mare artist...

— Nu știu pentru ce m-ați chemat, domnule jude... însă... dacă îmi permiteți, cîteva cuvinte numai. Aș vrea să vă spun că eu trăiesc pentru circ. Numai pentru circ. Și pentru cai. Viața mea e circul. Și viața mea sînt caii. Mă îmbrac... și tremur de emoție cînd mă îmbrac. Iau calul... îl mîngîi. Și îi dau zahăr. Mă uit în ochii lui. Și calul se uită în ochii mei. Mi se pare că rîde. O, ca un om rîde, domnule jude, ca un om! Și eu îi spun :

— Mergem în arenă. Să mă asculți. Și nu cumva să te sperii. Unii oameni ne plac și ne aplaudă. Alții dau cu coji de portocale în mine. Și dau cu coji de portocale și în tine, călutule...

Și călutul își ridică buzele și-mi arată dinții. Și eu înțeleg că el vrea să-mi spună că, dacă ar putea, i-ar mușca pe acei care aruncă cu coji de portocale în mine și în el. Și începe muzica. Și eu iau călutul

de frîu şi ieşim în arenă. Şi eu mă înclin. Şi se înclină, lîngă mine, şi căluţul. Rop... rop... rop... Şi inima mea tremură. Şi tremură şi inima căluţului. Şi iarăşi : rop... rop... rop... Şi muzica : bum ! bum ! bum ! Încalec calul şi ocolesc de trei ori arena. Şi pe urmă... M-aţi văzut dumneavoastră. Mă urc şi stau pe spinarea căluţului într-un picior. Şi căluţul ocoleşte arena. Şi pe urmă...

— Ştiu. Ştiu. Te-am văzut de nenumărate ori, domnule Zadig. Eşti un foarte mare artist.

— Nu-i aşa că sînt un mare artist ?

— Nu cred să mai existe altul ca dumneata în ţară.

Zadig se întristă :

— Numai în ţară ?

— În Europa, domnule Zadig, în Europa nu se mai găseşte călăreţ de circ care să fie atît de mare artist ca dumneata.

Lui Zeno Zadig în loc să-i treacă, supărarea îi crescu...

— Numai în Europa ?

— Da, domnule Zadig, eu cred că eşti cel mai mare călăreţ de circ din lume, dar eu, drept să-ţi spun, am colindat puţin prin lume.

— Eu ştiu... eu ştiu că sînt cel mai bun din lume.

— Poate că eşti, domnule Zadig.

Zadig rămase mîhnit. Tretin îl întrebă brusc :

— Domnule Zadig, cunoşti dumneata un tînăr... unul care se ocupă şi el cu caii la hipodrom, pe care mi se pare... cum Dumnezeu îl cheamă, domnule ?... mi se pare că-l cheamă... Carlo Ciutacu.

— Ciutacu? N-am auzit. Poate să existe, domnule jude, dar eu n-am auzit de nici un tînăr pe care să-l cheme Carlo Ciutacu. Pe mine nu mă interesează caii de povară. Nu mă interesează nici caii de curse. Pe mine nu mă interesează decît caii de circ. Circul e viața mea. Arena. Trăiesc numai pentru timpul pe care-l petrec în arenă... Ciutacu... Dacă ar fi cal de circ, m-ar interesa. Dar așa, dacă e om... N-am auzit de el.

— A fost adineauri la mine. Și uite, parcă aș jura... mi-a spus că te cunoaște.

— Pe mine!? Păi pe mine mă cunoaște toată lumea. Eu am colindat toată lumea, domnule jude. Unde mergeam cu circul, jurnalele îmi publicau poza. Pe toate zidurile și pe toate gardurile se lipeau afișe cu poza mea, așa că nu numai Ciutacu, dar mii și mii de oameni din toată lumea știu cine sînt eu, Zeno Zadig. Da' Ciutacu... Ciutacu... ce mai nume! Nu mi-ar place nici dacă l-ar purta un cal de povară.

— De, nu toată lumea poate să aibă un nume așa de frumos ca dumneata. Dar de bancherul Drugan ai auzit, domnule Zadig?

— De bancherul Drugan? Păi cum să n-aud? Bancherul Alion Drugan, despre care scriu toate ziarele că a omorît prin otrăvire pe actrița Tia Cudalbu de la Teatrul Colos. Cine n-a auzit, zilele acestea, de bancherul Drugan? Toată țara! Toată lumea.

— Cum? Numai zilele acestea ai auzit dumneata de bancherul Drugan?

— Sigur. Mai înainte de unde să fi auzit? Ce să am eu cu bancherii?

— Nici de Tia Cudalbu n-ai auzit?
— De Tia Cudalbu am auzit.
— Cînd?
— Mai demult. Cred că de cînd a intrat în teatru.
— Domnule Zeno Zadig, unde locuieşti dumneata?
— La Carlton. Sus de tot. Sub acoperiş: o odăiţă.
Rîse şi-şi arătă judecătorului trupul.
— Destul de largă... pentru mine.
— Dar de văzut, ai văzut-o dumneata vreodată pe Tia Cudalbu?
— Cum să n-o fi văzut? Am văzut-o.
— Unde?
— Acolo unde probabil aţi văzut-o şi dumneavoastră: la Colos.
Şi începu să îngîne cu glas de scapet:

Sînt o puică de drac,
Cocoţată-n copac,
Toată lumea-i a mea...

Se întristă adînc şi din ochi îi picurară lacrimi:
— A omorît-o bancherul... Şi n-o s-o mai aud niciodată cîntînd... Nici eu, nici alţii... De ce-o fi omorît-o? Trebuie să fii om foarte rău ca să omori o fată... De ce-o fi omorît-o, domnule judecător? Pentru că tot mă aflu aci, poate că aţi vrea să-mi spuneţi... Ori poate că nu ştiţi nici dumneavoastră.
— De omorît, bancherul a omorît-o. Pentru ce? O s-o aflăm în curînd.
— Dar poate că n-o fi omorît-o bancherul. Poate că fata s-o fi omorît singură. Uneori femeile se sinucid din cine ştie ce fleac.

— Cunoşti femeile, nu?

— Din vedere. Din vedere şi din romane! Eu... Înţelegeţi... Nu-mi trebuie...

— Ascultă, domnule Zadig, nu cumva venea pe la dumneata o fetişcană mărunţică, una cu nişte ochi negri ca măslinele? O cheamă Măriuţa Lupei.

— O fetişcană?... O fetişcană cu ochii ca măslinele... Vă rog, domnule judecător... Nu vă bateţi joc de mine. Ce să caute la Zeno Zadig o fetişcană?

Directorii de ziare din Bucureşti nu-şi dădură seama chiar de la început, deşi printre ei se aflau şi cîţiva vechi profesionişti cu îndelungă experienţă, despre întreaga valoare a minei de aur pe care puseseră mîna. „Afacerea Tia Cudalbu — Drugan" întrecea cu mult, în senzaţional şi în foloase, cele mai optimiste aşteptări. Procesul lui Nenea Calu, care ţinuse afişul o vară, părea a rămîne cu totul neînsemnat, comparat cu acela care i se pregătea bancherului Alion Drugan. Publicul, doritor să afle cît mai multe din secretele celor puternici care stăpîneau ţara, aştepta cu nerăbdare ziarele şi atunci cînd apăreau se repezea şi le smulgea din mîinile puilor de olteni şi ale ţigănuşilor. La chioşcuri, dimineaţa, la prînz şi seara, se întindea coada. Tirajele celor mai insipide foi crescură. Cele ale marilor cotidiane, în trei zile numai, se dublară. Depozitarii din provincie preziseră chiar triplarea. Crima lui Drugan făcuse ca ziarele să fie cerute pînă în fundul mahalalelor. Numele Tiei Cudalbu deveni mai popular decît al oricărei ve-

dete de cinema. Fetele bătrîne şi cele urîte o admirară şi o invidiară — pentru viaţa ei de lux şi de succese — şi o plînseră, laolaltă cu cele frumoase, pentru moartea prea timpurie şi misterioasă care o răpise dintre cei vii.

— Sărmana... Sărăcuţa de ea...

Orice om care apărea la rampă rîvnea popularitatea, fie că apărea la rampa politică sau la cea teatrală. Tia Cudalbu nu fusese o anonimă. Datorită mai ales frumuseţii ei stranii, se bucurase, de la debut chiar, de oarecare succes. Cupletul cu puica de drac care se suia în copac plăcuse. Îl cînta aproape toată lumea. Numele ei se răspîndea, teatrul era plin. Tia Cudalbu mai avea însă mulţi paşi de făcut în cariera ei, pînă să ajungă la adevărata popularitate. Prin moartea neaşteptată şi prin scandalul care izbucni o dată cu arestarea renumitului bancher Alion Drugan, ajunse dintr-o dată pe culme şi îşi tîrî după ea nu numai asasinul şi familia, dar şi toţi prietenii şi cunoscuţii.

Căpătă celebritate şi Drugan, o celebritate urîtă şi păguboasă, de crai bătrîn, stricat, zgîrcit, necinstit în afaceri şi pe deasupra orbit şi împins la crimă de cea mai stupidă dintre pornirile omeneşti, gelozia.

Nu scăpă de gura lumii nici Tretin. Pe judecătorul de instrucţie începură să-l pîndească reporterii. Dădeau tîrcoale casei din strada Columbelor. Notau ora la care judecătorul venea acasă şi ora la care pleca de acasă. Îl fotografiau. Îl urmăreau prin restaurante şi prin cafenele. Îi publicară fotografiile. „Judele-instructor pe stradă. Priviţi-l cît

e de îngîndurat. Asasinul Tiei Cudalbu îi dă de furcă." „Judele-instructor la masă. Asasinul Tiei Cudalbu i-a stricat pofta de mîncare." „Monstrul rezistă. Judele-instructor meditează : oare prin ce metode îi va stoarce asasinului Drugan mărturisirea?" Caricaturiştii se luară şi ei la întrecere. Deveni, în trei zile, mai cunoscut decît oricare alt magistrat. Unii dintre colegi priviră popularitatea lui Tretin cu bunăvoinţă. Erau cei tineri care nu-şi pierduseră speranţele în viitor. Bătrînii, încremeniţi în grade mici şi acriţi, îl dispreţuiră.

— O unealtă a lui Pitroc şi-a lui Derderian. „Afacerea Tia Cudalbu — Drugan" nu este o afacere curată. Puternicii care au pus-o la cale din umbră se vor sluji de Tretin şi-l vor compromite. Apoi îl vor azvîrli ca pe o lămîie stoarsă de acru-i suc.

Fotografiile şi caricaturile lui Tretin, publicate de ziare, erau însoţite de biografii fanteziste şi de amănunte tulburătoare. Reporterul Tezeu de la *Ora* îl făcu fiu de popă. „Judecătorul de instrucţie Tretin e un om profund credincios. El îngenunche în faţa icoanelor şi se roagă prin biserici lui Dumnezeu să-l lumineze şi să-l ajute să descopere adevărul în «Afacerea Tia Cudalbu — Drugan»."

Pentru publicul cel mare, faptul părea de crezut. Erau destul de numeroşi intelectualii care se declarau mistici. Se scriau poezii despre sfinţi şi despre sfinte, despre tronul ceresc, despre îngeri şi despre îngeroaice. Puterea lui Dumnezeu era evocată la tot pasul. Apăreau cărţi cu vieţile romanţate ale stîlpilor bisericii. Se pictau privelişti din raiul

de sus. Compozitori năuci compuneau noi cîntări religioase. Unul merse pînă acolo încît îl moderniză pe Cucuzel.

Biserica trecuse de cîţiva ani la ofensivă şi slujitorii ei îl sprijiniră pe rege, care porunci „poporului său" să creadă cu înfricoşare în Dumnezeul străbun şi în sfînta şi tradiţionala noastră biserică. Legionarii pretinseră oamenilor să creadă în Arhanghelul Mihail şi în partidul lor politic. Poetul Norocel Tăunosu începu în presă o campanie violentă, susţinînd că puterea politică trebuie să treacă, în întregime, în mîinile regelui şi ale bisericii ortodoxe. I se alăturară popi şi protopopi, episcopi şi chiar mitropoliţi. Ce se va întîmpla dacă glasul lui nu va fi ascultat? Vor veni la putere, în viitorul cel mai apropiat, comuniştii... Doctorul Vasile Trifoi, medic de boli nervoase, ţinu conferinţe în care afirmă că are vedenii sfinte şi că aude — ca Ioana — voci care îi spun că va veni pe lume un nou mîntuitor. O poetesă, care pînă atunci se făcuse cunoscută cu cîteva poeme lubrice, scrise şi publică un amplu studiu despre „Ierarhiile îngerilor". În loc de nuduri şi naturi moarte, mulţi îşi luară obiceiul de a-şi împodobi dormitoarele şi sufrageriile cu chipuri de martiri ortodocşi şi de martire. Industria icoanelor şi a cruciuliţelor deveni rentabilă. Muierile stătute şi dăulate din lumea bună îşi atîrnară de gît, ca şi fetişcanele lor, cruciuliţe de aur încrustate cu diamante. Prostituatele profesioniste le imitară, folosindu-se însă de cruciuliţe ieftine, de argint ori chiar de tumbac. Se văzură tot mai mulţi orăşeni

închinîndu-se pe cînd treceau, în automobilele lor confortabile, pe lîngă biserici. Şi cum Bucureştii sînt, între altele, şi un oraş al bisericilor, se închinară cam mult. Sporiră veniturile, din spovedanii şi din acatiste, ale popilor. Mulţi tineri de familie, printre care şi cîţiva prinţi din vechile case domnitoare din Valahia şi Moldova, începură să poarte barbă. Cînd se luară la ceartă prin barurile de noapte, nu se mai pălmuiră, ci se traseră de bărbi. Cartierele noi din oraş, locuite de bogătaşi, se rostogoliră şi mai adînc în risipă, în stricăciune şi în desfrîu.

Dacă atîta lume de vază şi dacă atîţia intelectuali de marcă frecventau bisericile şi se tăvăleau pe lespezi înaintea icoanelor, pentru ce nu ar fi devenit bisericos şi un fiu de popă care ajunsese — desigur prin mila lui Dumnezeu şi pentru îndreptarea moravurilor — judecător de instrucţie? Frecventarea bisericii întăreşte credinţa în Dumnezeu, luminează mintea. Mintea luminată de credinţă găseşte mai repede adevărul.

Tretin găsise adevărul. Era convins — sau cel puţin aşa declara ziariştilor care îl întrebau — că bancherul Alion Drugan o asasinase prin otrăvire pe Tia Cudalbu. Acum, omul justiţiei muncea pînă da în brînci să mai găsească o nimica toată, dovezile. Le va găsi. Fiul popii va găsi şi dovezile necesare ca monstrul Drugan să poată fi condamnat, la pedeapsa maximă, de către magistraţi cu conştiinţa împăcată.

Alţi ziarişti însă îl combătură cu vehemenţă pe colegul lor Tezeu de la *Ora*. Ei afirmară că jude-

cătorul de instrucție Tretin nu e fecior de popă, ci boier, boier adevărat. Tatăl lui Tretin fusese mare latifundiar și ajunsese să moară în sărăcie, pentru că, din dragoste pentru țărani, le dăruise, încă înainte de primul război mondial, latifundiile și conacele. Directorul ziarului de scandal *Cronos* lansă o versiune mult mai romantică. După versiunea *Cronosului,* Tretin era fiu nelegitim al unui boier scăpătat, care se trăgea din os domnesc.

Judecătorul de instrucție Tretin citi tot ce se scria în presă despre „Afacerea Tia Cudalbu — Drugan" și despre sine. Cu tot dușul rece la care îl supusese primul-procuror Pitroc, se umflă în pene. Versiunea *Cronosului* îi plăcu cel mai mult. Aproape o și crezu. Se hotărî să nu se lase pînă nu îl va pune la pămînt pe încăpățînatul de Drugan.

Zi de zi, cele patrusprezece ziare din București înregistrară mersul dificilelor cercetări întreprinse cu răbdare și iscusință de Tretin. Ele merseră mai departe și puseră și întrebări.

— Pentru ce în cursul zilei de ieri eminentul nostru judecător de instrucție, domnul Tretin, l-a anchetat pe monstrul-asasin numai opt ore?

— Asasinul Drugan și-a mărturisit ori nu și-a mărturisit crima? Pentru ce tace domnul Tretin? Opinia publică vrea să știe.

— Ce i-a declarat domnului jude Tretin vicleana martoră Măriuța Lupei?

— Unde a dispărut Măriuța Lupei, complicea asasinului Drugan? Vor mai putea oare să pună mîna pe ea organele de urmărire? Domnul judecător de instrucție Tretin ne asigură că da.

— Cine a fost tînărul care s-a introdus în apartamentul Tiei Cudalbu în chiar noaptea morţii acesteia? De ce asupra acestui tip interesant instrucţia păstrează cea mai desăvîrşită discreţie? Să fie cumva tînărul misterios un nou complice al monstrului? Mîine vom veni cu noi şi senzaţionale amănunte şi precizări.

— Portarul Călăraşu a pus instrucţia pe urmele unui nou complice al asasinului Drugan. Cine e Călăraşu? Cu doi ani în urmă el a ajutat justiţia să descopere pe asasinul ghicitoarei Teobalda de la Obor.

— Ce-a declarat la instrucţie tînărul Carlo Ciutacu? Să fie oare şi fiul baronului din Vasile Lascăr amestecat în „Afacerea Tia Cudalbu — Drugan"?

— Călăreţul de circ, piticul Zeno Zadig, are sau nu are amestec în asasinarea Tiei Cudalbu? Aseară s-a aflat că Zadig a fost reţinut la instrucţie patru ore; publicul, în loc să-l aplaude ca de obicei, l-a fluierat. Un reporter al nostru l-a urmărit. După spectacol, piticul s-a plimbat plîngînd prin Cişmigiu şi a fost văzut întîrziind pe malul lacului. Intenţiona oare să se arunce în apă şi să se sinucidă? Reporterul nostru a avut o interesantă convorbire cu Zadig. O vom publica în numărul de mîine.

— Aramic Tair e om de afaceri sau e numai un aventurier? După unele informaţii care ne-au sosit în momentul cînd punem ziarul sub presă, el ar fi un vechi spion turc. Mîine, amănunte.

— Pentru ce, cu trei ani în urmă, la Şopîrla, Drugan a încercat tăria otrăvii asupra unui cîine

al baronului Ciutacu? După otrăvire, cîinele a murit la moment, însă zvîrcolindu-se şi chinuindu-se groaznic.

Concomitent cu cercetările pe care le făcea judecătorul de instrucţie Tretin — şi pe care numai în mică parte le-am înfăţişat aci — fiecare ziar începuse cercetări pe socoteală proprie. O întreagă armată de reporteri şi detectivi particulari se ocupau intens de „Afacerea Tia Cudalbu—Drugan". Reportajele fanteziste, datele false, documentele inventate zăpăceau cititorii, le aprindeau imaginaţia şi îi făceau şi mai curioşi, şi mai doritori să afle noi amănunte. Atmosfera dorită de palat se creă mult mai repede decît se sperase. *Uraganul* lui Onufrie Butaru cuteză să pună o întrebare:

— Ce-au discutat între ei, în cabinetul judelui de instrucţie, fostul şi viitorul ministru Sîmburaş cu bancherul Alion Drugan?

Cenzura interveni şi tăie nu numai titlul-întrebare, dar şi tot ce brodase, cu bogată imaginaţie, sub acest titlu iscusitul reporter Arno Pelican.

39

CORBII, AH, CORBII

Onufrie Butaru fusese cel dintîi dintre directorii de ziare care băgă de seamă că dedesubtul „Afacerii Tia Cudalbu—Drugan“ se mai află și altceva în afară de crima monstruoasă făptuită de bancher. Îl chemă la el în cabinet pe Ciovică, administratorul *Uraganului,* cu care obișnuia să se sfătuiască, și îi arătă pagina cenzurată.

— Și-a băgat cenzura coada, dragă Ciovică. Ce zici ? Dă-ți cu părerea. Vreau să-ți aud părerea.

Ciovică zgîi ochii la pagina pe care, de sus pînă jos, era aplicată, de zeci de ori, cu cerneală verde, ștampila pe care scria : CENZURAT. Tăcu un timp. Apoi spuse dezolat :

— Mîine sîntem pierduți. Ne compromitem. Ne scade și tirajul. Vertiginos.

— Fii fără grijă. Într-o oarecare măsură am prevăzut intervenția cenzurii. Așa că am pus să se scrie două reportaje. Mi-am zis că, în cazul în care se va cenzura reportajul cu întrevederea Sîmburaș-Drugan, trebuie să avem o rezervă ca să nu rămînem în pană. I-am spus lui Arno Pelican să mai scrie încă unul.

— Cu ce subiect ?

— Arno Pelican are ureche ageră. A prins din vînt, la bodegă, la Tripcovici, o frază a lui Carlo Ciutacu și a scris un reportaj care e pur și simplu

o minunăţie. Pelican susţine cu zeci de dovezi că Drugan, aflîndu-se acum trei ani la Şopîrla, a încercat tăria unei otrăvi asupra cîinilor baronului Ciutacu.

— Dar despre asta s-a ocupat chiar astăzi *Ştirea* lui Fericeanu şi încă pe larg.

— Ştiu. Însă Pelican, care ca orice ziarist care se respectă nu citeşte ziarele, a venit cu dovezi zdrobitoare. Nu ştiu pe unde a găsit nişte cîini morţi şi i-a fotografiat. Susţine, pe temeiul unor declaraţii fanteziste ale unor ţărani şi mai fantezişti, că aceia sînt cîinii baronului Ciutacu otrăviţi de bancher.

— Dar acum trei ani Drugan încă nu se încurcase cu Tia Cudalbu.

— Nu are nici o importanţă. Întîi se face dovada că Drugan umbla cu otravă. Al doilea, nici un cititor n-o să remarce ceea ce ai remarcat dumneata. Capetele oamenilor sînt prea aprinse ca să mai drămuiască amănuntele.

Ciovică — un bărbat înalt, gros, roşcovan, cu faţa ciupită de vărsat — se linişti îndată. Spuse:

— Poate că ai dreptate.

— De ce crezi că ne-au cenzurat pagina, dragă Ciovică? Uneori ai intuiţii geniale. Să te văd acum!

— Ei, asta e! Parcă dumneata nu ştii! Ştii chiar mai bine decît mine. Cunoşti toate dedesubturile. De altfel, asta e tăria dumitale în presă, că nu-ţi sînt străine dedesubturile.

— S-ar putea ca în cazul de față să mă înșel. De aceea te întreb. Vreau să mai aflu și părerea altora și, în primul rînd, părerea dumitale.

Administratorul *Uraganului* se gîndi cîteva clipe. Pe urmă, sigur de sine, zise:

— Sîmburaș e omul palatului. Regele l-a uns pînă acum în două rînduri ministru. Cînd o să mai aibă nevoie de el, iar o să-l ungă. Prin urmare... cum vrei dumneata să îngăduie cenzura ca în această afacere urîtă să fie amestecat un intim al Buzatului și al lui Urdăreanu de care mîine, poate, se vor mai sluji? Astăzi miniștrii se uzează destul de repede.

— Impresia mea este că palatul are interes ca Drugan să fie condamnat. Altfel, pentru ce ar fi ordonat Derderian să i se pună sigilii la bancă și la întreprinderi? Trebuie să ne gîndim, dragă Ciovică, și să încercăm să vedem mai departe, în timp. Poate că facem o mare greșeală lovind în Drugan acum, cînd toată lumea lovește în el. Nu aș vrea ca într-o zi să ne căim.

— Dar dumneata stai destul de bine și cu regele și cu camarila.

— Nu chiar așa de bine cum s-ar părea. Nici regele, nici Lupeasca nu uită că am dus altădată campanie împotriva lor. N-o să fiu niciodată ministru sub Buzat, Ciovică. Noroc însă pentru mine că domnia Buzatului e pe drojdie. Poate că ar fi momentul să marcăm o altă atitudine față de palat.

Administratorul îi prinse intenția din zbor și se repezi să-i propună:

— Ce-ar fi, domnule director, să jucăm deschis pe cartea lui Drugan?

— Ideea e excelentă. Tocmai la asta mă gîndeam. Şah la rege. Să jucăm pe cartea lui Drugan, chiar dacă va fi să avem numai o şansă dintr-o mie. Dar cred că avem ceva mai mult.

— Nu sînt contra, însă cred că acum ar fi cam periculos şi poate prea devreme. Regele este încă tare.

— Nu, spuse Butaru. Dacă e vorba să îndreptăm reportajele noastre pe altă albie, s-o începem chiar de mîine. N-avem timp de pierdut. S-ar putea ca această idee să le mai treacă şi altora prin cap. Nu sîntem numai noi doi singurii deştepţi din presă.

— Ai dreptate, domnule director.

— Ca totdeauna, dragă Ciovică.

Puse mîna pe telefon şi chemă tipografia. Dădu dispoziţii secretarului de redacţie de noapte, Neghină, să scoată numaidecît reportajul cu cîinii otrăviţi de Drugan. Auzi în telefon văicăreli de parcă ar fi luat lumea întreagă foc:

— Nu mai pot schimba, domnule director. Am calandrat. Dacă paginez din nou, nu garantez apariţia la timp a ziarului. Pierdem Braşovul, pierdem Galaţii, pierdem...

Lui Butaru i se umplură de mînie ochii încrucişaţi şi negri-mură.

— Pierdem izmenele. Fă ce-ţi spun, dobitocule, şi nu mai scînci ca o javră bătută.

Trînti telefonul. Secretarul de redacţie Neghină nu se sinchisi de injuriile cu care îl acoperise

Butaru — era obişnuit — sună şi întrebă cu glas umilit:

— Nu vă supăraţi, vă rog, domnule director. Spuneţi-mi cu ce să umplu pagina? Mi-aduce Pelican alt reportaj în „Afacerea Tia Cudalbu—Drugan"?

— Cum o să-ţi aducă alt reportaj? A scris două. Umple pagina cu ce poţi. Cu vechituri. Cu nerozii. Cu tot ce ţi-a rămas pe şpalturi. Ai înţeles?

— Am înţeles, domnule director. Să trăiţi. Voi executa întocmai.

— Stai, dobitocule! Stai. Nu te grăbi. Paginează alandala. Auzi ce-ţi spun? Nu. Nu glumesc. Paginează alandala. Cît mai alandala. Pune şi fotografii. Ce fotografii? Greta Garbo, Berilă, vederi din Călimăneşti, ce găseşti. Să se vadă că reportajul nostru asupra „Afacerii Tia Cudalbu—Drugan" a fost cenzurat. Auzi? Să-mi paginezi în aşa fel încît şi cel mai neghiob dintre cititori să observe că am fost cenzuraţi. Mai vrei lămuriri? Nu mai am ce lămuriri să-ţi dau.

Ciovică zîmbi. Chipul îi străluci de admiraţie pentru Butaru.

— Mîine cititorii vor vedea că am fost cenzuraţi. Poimîine se vor repezi asupra *Uraganului*. Vor urmări cu lăcomie reportajele noastre asupra nevinovăţiei lui Drugan... Toate celelalte ziare vor susţine că Drugan e vinovat. Noi vom susţine contrariul. „Dreptate pentru Drugan"... „Libertate pentru Drugan"... „Domnul judecător de instrucţie Tretin să nu-l mai terorizeze pe bancher." „Domnul prim-procuror Pitroc să ia aminte"...

Onufrie Butaru îl privi pe Ciovică. N-ar fi trebuit să-i strice bucuria. Plecaseră amîndoi la drum, cînd scoseseră *Uraganul*, săraci lipiți. Acum el era un om putred de bogat și nici Ciovică nu se putea plînge de sărăcie. Pe cît era el de bun ziarist, pe atît era Ciovică bun administrator. Cu toate acestea nu-l răbdă inima să tacă.

— Ascultă, Ciovică (nu-i mai zise ca de obicei „dragă Ciovică"), de cîți ani lucrezi dumneata cu mine ?

— De cîți ani? Mi se pare că lucrez cu dumneata de o viață de om, cucoane Onufrie.

— Îmi pare rău, Ciovică. Ți-ai pierdut vremea degeaba. Cînd erai tînăr, erai tînăr și prost. Acum ești bătrîn. Însă de prost, tot prost ai rămas.

Ciovică știa că Butaru nu crede ce spune și că vrea numai să-l tachineze. Căzu totuși în mîhnire și-l întrebă :

— De ce, cucoane Onufrie ?

— În condițiile în care sîntem nevoiți să lucrăm, nu putem să luăm apărarea bancherului, tare și deschis, cum mi-ar plăcea mie și cum ar conveni temperamentului meu de polemist înnăscut. Cel puțin în faza actuală a cercetărilor.

— Dar în zilele în care va avea loc procesul ?

— Atunci, da. Atunci ne vom putea juca în voie caii. Și, dacă va fi posibil, poate chiar ceva mai înainte.

— Cum, cucoane Onufrie ? Nu prea înțeleg.

— O să vedem noi cum. O să ne mai gîndim.

— Dar și pînă atunci ar trebui să încercăm ceva.

— Vom încerca de poimîine şi cred că vom şi izbuti.

Ciovică tot nu se dumiri. Butaru continuă:

— Le vom sugera cititorilor, zi de zi şi cu cel mai mare meşteşug, că nu e sigur că Drugan a asasinat-o pe Tia Cudalbu şi că ar fi posibil ca asasinarea actriţei să fi fost făptuită de către altă persoană. Sugestii şi aluzii. Aluzii şi sugestii. Vom duce o campanie grozavă, bazată în primul rînd pe talent, pe insinuări şi pe inteligenţă.

— Şi unde îl vei găsi pe talentatul şi inteligentul reporter care să ni le scrie? Că doar n-oi vrea să le scrii chiar dumneata, cucoane Onufrie? Dumneata abia răsufli. Abia scrii fondul.

— N-ar fi rău dacă le-aş scrie chiar eu. Din nefericire, n-am vreme. Mă gîndesc tot la Pelican. Să-l atingem la manşetă. Să-i dăm un supliment. O să-şi dea toată silinţa. Şi Pelican, dacă are bani de băutură şi bea, scapără.

— Cînd într-adevăr îşi dă silinţa, ies lucruri bune din capul lui. Numai că nu şi-o prea dă. De fapt, nici noi nu-l prea încurajăm. Pe sponci îl plătim, pe sponci ne munceşte.

— Cheamă-l să stau niţeluş de vorbă cu el, să-l încălzesc.

Ciovică plecă şi se întoarse cu reporterul. Butaru îi privi faţa tăbăcită, uscată, ochii tulburi, chelia prematură. Îi privi şi hainele vechi şi boţite. Îi privi şi cravata legată strîmb la gît şi pantofii scîlciaţi şi plini de noroi. Zise cu prietenie:

— Stai jos, Pelicane.

Reporterul se înclină şi spuse oarecum batjocoritor :

— Vă mulţumesc, domnule director. Nu e nevoie. Aproape toată ziua şi toată noaptea numai pe scaun stau.

— Da. E adevărat. Însă stai mai mult pe scaunul de la Tripcovici decît pe cel de la redacţie. Bei cam mult, Pelicane.

Pelican clipi des din pleoapele de sub ochelari. Buza de jos, groasă şi crăpată, îi căzu. Zise :

— Ce să fac, domnule director? Viciu. Am şi eu un viciu. Îmi place ţuica. De dorul ei m-am întors în ţară.

— Trimite să-ţi aducă ţuică. Bea la gazetă. Bea şi scrie. Frumos. Cum numai dumneata ştii să scrii.

— Ţuica băută în altă parte decît la Tripcovici nu e ţuică, domnule director. Iar de scris frumos...

— Ascultă, Pelicane, nu te-am chemat să discutăm despre băutură.

— Îmi închipui.

— Te ştiu băiat deştept, Pelicane.

— Mă măguliţi, domnule director.

— În „Afacerea Tia Cudalbu—Drugan" ziarul nostru trebuie să...

Îi vorbi aproape o oră. Pe măsură ce Butaru vorbea, reporterul Arno Pelican şi administratorul Ciovică se înflăcărau.

— Ai înţeles, deci, despre ce este vorba, Pelicane.

— Am înţeles, domnule director.

— Vei şti să-ţi ţii gura.

— Mut. Voi fi mut. Mai ales dacă domnul administrator nu va fi zgîrcit, ca de obicei, cu biştarii.

— O să-l rog pe Ciovică să fie mai darnic cu dumneata.

— Nu-l rugaţi, domnule director. Daţi-i ordin, e mai simplu.

Cînd Butaru rămase numai cu administratorul, zise :

— Dacă ne reuşeşte lovitura, ne pricopsim. Auzi, Ciovică? Ne umplem de bani, mă. N-o să mai avem ce face cu banii. Bani din tiraj. Bani de la Drugan, dacă scapă...

— Lasă, cucoane Onufrie, că dumneata te pricepi totdeauna ce să faci cu banii. Îi trimiţi în Elveţia, la loc sigur. Aici... Aici, dacă se face război...

— Ce război, dragă Ciovică? Ce război? Nu ne trebuie, dragă, nici un război.

— Poate că nouă nu ne trebuie, însă le trebuie altora.

— În definitiv, dacă va fi să fie război, va fi. Am făcut un război. Şi nu l-am făcut, ca alţii, la partea sedentară, ci pe front. Cu toate astea, am rămas întreg şi nevătămat.

— Nici eu n-am fost la partea sedentară. Ştiu şi eu ce e războiul. Însă am trei băieţi. Dacă se face război, mi-i ia pe toţi trei pe front.

— Nu-ţi fie teamă. Îi mobilizăm pe loc. Ori le facem rost de cîte un post pe la aprovizionare. Dacă sînt băieţi dezgheţaţi — şi mi se pare că sînt — se aleg cu avere. În război, unii mor. Dar în vreme de război mulţi fac avere.

— Pot conta pe cuvîntul dumitale, directore?

Gîndul lui Butaru zburase în altă parte.

— În ce chestiune?

— Cu băieții. Cu băieții mei. Cu mobilizarea lor pe loc în caz de război.

— Fără îndoială. *Uraganul* e citit de ofițeri. Îi am în buzunar pe toți generalii. Numai să vreau și-i compromit pe mulți.

— Afacerile cu comenzile de armament? În aceste afaceri regele și Urdăreanu sînt băgați pînă în gît.

— Și afacerile cu comenzile de armament, și altele. Numai să vreau, Ciovică... Pe toți îi am la mînă. Și ei, toți, știu că-i am la mînă.

Mai pălăvrăgiră și despre altele. Ciovică aduse vorba și despre Arno Pelican.

— Mare pomană ți-ai făcut cu el. Dacă nu-l luai în redacție, se prăpădea.

— L-am cules din beciul poliției. Îl arestaseră pentru vagabondaj.

— Cum ți-ai dat seama că poți scoate ceva din el, cucoane Onufrie?

— Drept să-ți spun, n-am avut habar. Însă mi-am spus că un om care a colindat vreme de zece ani lumea și care, din acești zece ani, patru i-a petrecut în legiunea străină din Africa, nu este inutil într-o redacție ca a noastră.

— Ai avut mînă bună.

— Mai mult noroc decît mînă bună. Dacă nu ar fi atît de dezordonat, dacă n-ar fi stăpînit de patima băuturii și s-ar apuca să scrie ce-a văzut și ce-a trăit, ar deveni un mare scriitor. Dar cui îi trebuie

scriitori în ţara asta? Regelui şi hăndrălăilor politici le trebuie lingăi. Iar un scriitor care devine lingău nu mai e scriitor.

Ciovică vru să-i spună lui Butaru că şi gazetarii care devin lingăi încetează de a fi gazetari, însă se gîndi că directorul *Uraganului* s-ar putea simţi cu musca pe căciulă şi s-ar supăra. Găsi că e mai potrivit să tacă. Şi tăcu.

Părăsiră redacţia în zori, cu primele numere ale *Uraganului,* umede încă de cerneală, în buzunar. Secretarul de redacţie Neghină îşi împlinise cu vîrf şi îndesat datoria. Pagina destinată obişnuitului reportaj asupra „Afacerii Tia Cudalbu—Drugan" era o adevărată aiureală. Se vedea de-o poştă că cenzura se năpustise asupra paginii, în ultimul moment şi cu amară duşmănie.

Butaru şi Ciovică erau mulţumiţi. Cuprins de un fierbinte elan de generozitate, Butaru îi spuse administratorului să-l atingă cu o primă şi pe Neghină. Ciovică se opuse:

— Nu trebuie. S-ar învăţa cu nărav. Ar aştepta să-l atingem la manşetă de cîte ori îl înjuri. Şi, cum îl înjuri destul de des, ne-ar costa cam scump, cucoane Onufrie.

Butaru nu mai stărui.

Parcă îi văd pe unii dintre cititorii mei cum, o dată ajunşi aci cu lectura, o vor întrerupe (nu din plictiseală, pentru că această lungă scriere, după părerea mea, are destule defecte, însă nu e cîtuşi de puţin plictisitoare) şi se vor întreba:

— Oare la cine s-a gîndit autorul cînd a început a ni-l zugrăvi pe Onufrie Butaru? Cine o fi Tăunosu? Personajele acestea au existat ele în realitate, sau sînt numai rodul imaginației scriitorului?

Acestei întrebări — îmi închipui — îi vor adăuga îndată încă una:

— Ne va spune oare autorul, mai departe, fie și pe scurt, povestea vieții lui Butaru și a lui Tăunosu? *Desculț* e plin de paranteze. Au avut pînă acum destule paranteze și *Rădăcinile*. De ce n-ar mai avea și altele?

Iubite cititor, eu, Darie, care scriu această carte, bolnav și în satul meu Omida, îngrijit de soră-mea și de Filimona, vizitat din cînd în cînd de Veve Orbul și de Cuculeț, precum și de multe alte neamuri, îți înțeleg întrebările. La prima nu-ți voi răspunde. Însă, pentru a-ți satisface a doua curiozitate, care mi se pare îndreptățită, voi rupe și voi lipi aci cîteva pagini din jurnalul meu secret, pagini pe care, de fapt, le destinasem altei scrieri. Bineînțeles că din aceste pagini voi tăia cu vîrful peniței multe pasaje. Și nu pentru că aș socoti că acele pasaje nu te-ar interesa, însă integrarea lor, aci și acum, m-ar sili la explicații pe care nu am nici vreme și, să-ți spun drept, nici poftă să ți le dau.

3 aprilie 1922, București.

Astăzi m-am întîlnit pe stradă cu filozoful, poetul și pamfletistul Norocel Tăunosu. Eu mergeam ca omul care nu are nici o grabă și-mi priveam boturile sparte ale pantofilor. Cu această ocazie pri-

veam şi asfaltul crăpat şi plin de adîncituri. Era cît pe-aci să mă lovesc de Norocel Tăunosu. Scăparea mea a fost că poetul m-a apucat la timp de mînecă şi mi-a spus :

— Calci în străchini, mă. Vezi să nu dai şi în gropi.

Cum sînt timid şi ruşinos din fire, m-am şi roşit la obraz. I-am spus :

— Iertare, vă cer iertare. Într-adevăr, calc în străchini. Cînd întîlnesc gropi, nu le ocolesc. Calc şi în gropi. De aceea am venit eu pe lume, ca să calc în gropi.

— Se cunoaşte că eşti poet, mi-a zis.

L-am întrebat nedumerit :

— După ce ? Nu port nici plete ca Leresty, nici lavalieră ca Minulescu şi nici măcar nu fumez trabuc, ca dumneavoastră.

— După cum umbli.

— Cum umblu ?

— Ca mine. Cu capul în nori şi cu picioarele prin noroaiele Bucureştilor. Năuc.

— O să caut să umblu mai atent. Să nu mă izbesc de trecători.

Poetul Tăunosu are de gînd să editeze o revistă literară. Vrea să publice tineri care să vadă în el un maestru. Se rîvneşte şef de şcoală literară. Se interesează, deci, de ceea ce scriu tinerii. Mă întreabă :

— Ai mai scris versuri ?

— Am mai scris, i-am spus.

— Ai ceva mîzgălituri la tine ?

— De ce să nu am ? Hîrtiuţele pe care îmi scriu

versurile nu atîrnă greu în buzunare. Mai greu ar atîrna o pungă plină, dacă aş avea-o.

— Pungă nu am nici eu, îmi spune Tăunosu. Dar o să am şi pungă, mai tîrziu. Acum am numai aripi — aripile inspiraţiei. Dă-mi versurile.

— Vreţi să le citiţi acum ?

— Da.

— Mă tem că nu au să vă placă. I le-am citit aseară lui Lovinescu.

— Şi ce-a spus ?

— Că nu sînt moderne. Că ar trebui să scriu ca Andrei Velea, ca I. Valerian, ca Adelina I. Cîrdei, ca Alice Soare, ca Alexandrina Scurtu, ca Melchior I. Melchior sau cel puţin ca Iza Sion.

— Nu ţi-a spus să scrii ca mine ?

— Nu. Nu mi-a spus.

— Boul!... La ora actuală sînt singurul mare poet din Romînia... Tu ce crezi ?

Am început să rîd şi i-am răspuns :

— Cel mai mare sînt eu. Dumneavoastră veniţi imediat după mine.

— Într-adevăr, aşa crezi ? Nu glumeşti ?

Era gata să mă ia la bătaie în plină Calea Victoriei.

— Glumesc, i-am spus. Glumesc, domnule Tăunosule. Nu sînt decît un biet începător.

— Aşa, da. Bine că îţi cunoşti lungul nasului. Mulţi dintre tinerii de azi nu-şi cunosc lungul nasului.

Am scos din buzunar două foi de hîrtie mîzgălite cu litere mici şi chitite în opt. A deschitit foile. Ne-am rezemat amîndoi de vitrina cu cărţi franţu-

zești a librăriei lui Carol P. Segal. Norocel Tăunosu mi-a citit versurile. S-a uitat cu ochi languroși la două femei tinere și frumoase care s-au oprit să cerceteze vitrina. După ce femeile au plecat, m-a tras părintește de ureche și mi-a spus :

— Ai talent, băiete, însă nu te-ai copt. Ești dintre cei ce se coc greu, ca strugurii, abia toamna, cînd dă bruma.

— Cu alte cuvinte, n-o să am succes decît la bătrînețe sau chiar după moarte. Aferim.

— N-am vrut să spun chiar așa.

Povestea cu coptul strugurilor nu mi-a plăcut. Nu mi-a plăcut nici că mi-a spus că am talent. Le spune la fel tuturor tinerilor care se duc la el să le citească versurile. N-aș vrea să fiu, nici acum, nici mai tîrziu, un scriitor de grămadă. Și nici n-o să fiu. Sînt convins, ca de altfel toți colegii mei de generație, că am geniu. Aș fi dorit ca Tăunosu să-mi recunoască geniul. Deși îmi dau seama că el nu se pricepe la poezie, m-am împosocat și am vrut să-l salut și să-l las să-și vadă de drum.

— Ai treabă ?

— Tai cîinilor frunză.

— Adică visezi.

— Ba nu visez de loc.

Ca să schimbe vorba, Norocel Tăunosu m-a întrebat :

— Tu citești *Dîrjala ?*

— Cînd apare, o citesc. Cînd nu apare, n-o citesc. Apare cam rar.

— *Dîrjala* e cea mai bună revistă de polemică, ascultă-mă pe mine. Dă la cap. Cu sete. Distruge.

Iar Butaru, dacă n-aş scrie şi eu pamflete, ar fi cel mai mare pamfletar al ţării. Ar fi bine să-l cunoşti pe Butaru. Este destul de talentat şi destul de porc ca într-o zi să devină un mare cineva. Tocmai am drum pe la Butaru. N-ai vrea să mă însoţeşti? Te-aş prezenta polemistului.

— Doresc să-i cunosc pe toţi bărbaţii mari ai ţării. Aşa că doresc să-l cunosc şi pe domnul Butaru.

— Ei! Butaru nu e încă un mare bărbat. Va deveni. Cu timpul, va deveni.

Am plecat şi-am trecut de Piaţa Palatului. Pe urmă am cotit-o la dreapta. Din Piaţa Romană am luat-o iavaş-iavaş către Piaţa Victoriei.

Piciorul beteag mă durea. Şchiopătam rău de tot. Unii trecători întorceau capul după mine. L-am întrebat pe Tăunosu:

— Stă departe domnul Butaru?

— Pe Povernei.

Am ajuns cu Norocel Tăunosu în strada Povernei.

Poetul mărunţel, negricios, niţeluş burticos mergea înainte, cu paşi mici şi deşi, şi trăgea într-una din trabuc. Scrisese şi publicase de curînd o poezie în care spunea că atunci cînd el, Tăunosu, umblă pe străzi, îngerii îi fac alai. Mă uitam să văd alaiul îngerilor şi-mi ascuţeam auzul să le ascult trîmbiţele sunînd. Îngerii nu-i vedeam. Vedeam numai trotuarul spart şi zidurile galbene şi cojite ale caselor. Nu auzeam nici glasul trîmbiţelor. În schimb auzeam destul de clar clopotele şi huruitu-

rile tramvaielor cu cai de pe Bulevardul Lascăr Catargiu.

Norocel Tăunosu m-a scos dintr-ale mele spunîndu-mi :

— Aici locuiește Butaru. La numărul 23. Ține minte. Într-o zi va locui într-un palat, deși s-a născut într-un bordei. Adică, nu. Într-un bordei m-am născut eu. Butaru s-a născut într-o magherniță dintr-unul din acele tîrguri moldovenești pe care le cîntă, cu atîta tristețe, Bacovia. Ție îți place Bacovia ?

— Îmi place.

— Totuși, nu se vede din scrisul tău. Nu te-a influențat.

— Nu sînt moldovean. Nici plîngăcios. Și în singurătate nu mă simt bine. În poeziile mele vreau să fiu eu, nu altul.

— Tristețea te încearcă ?

— Mă încearcă. Dar asta este cu totul altceva.

În față se afla o potcovărie, iar în curte se înălțau, unele lîngă altele, maldăre uriașe de bălegar. Norocel Tăunosu a mers înainte. Eu, din respect, cu doi pași în urmă, după el, întocmai cum mergeam, cu ani îndărăt, la Rușii de Vede, după stăpînul meu, mătrăcarul Bănică Vurtejeanu.

Am fost nevoiți să facem o adevărată echilibristică pentru ca să nu ne afundăm în bălegar. În fundul curții se găsea o căsuță cu acoperișul teșit. Burlanul sobei ieșea printr-un ochi al ferestrei. Norocel Tăunosu a bătut la ușă. Ne-a deschis o femeie voinică, șatenă, osoasă, șleampătă. Norocel Tăunosu i-a spus ;

— Sărut mîna, Simco.

— Bună ziua, Tăunosule.

— I-am adus un articol lui Onufrie. Pentru *Dîrjala.*

— Onufrie nu e acasă.

— Nu ? Mi-a spus să trec pe la el că-l găsesc lucrînd.

— O fi întîrziat pe undeva. Aleargă după bani pentru *Dîrjala.* Poftiţi în casă. Trebuie să pice din moment în moment. O să se bucure.

În odaie se aflau două scaune de cîrciumă, cu picioarele în sus. Pe scaune, o albie. În albie, rufe ude. Alături de albie un pat larg, acoperit cu o pătură suspectă, o sobă de bucătărie răpănoasă şi o masă de lemn. Alte scaune nu mai erau în odaie. Ne-am aşezat pe marginea patului care, sub greutatea noastră, a scîrţîit şi a gemut. S-a aşezat şi cucoana Simca lîngă noi. Patul a scîrţîit şi a gemut din nou. Cucoana Simca s-a scuzat :

— Să mă iertaţi că m-aţi găsit aşa. Tocmai îi spălam rufele lui Onufrie. Umblă prin lumea bună. Vreau să-l port curat. Să facă impresie. Să nu creadă careva că sîntem nesimţiţi şi nu ştim ce se cade şi ce nu se cade.

— Noi trebuie să-ţi cerem scuze. Te-am deranjat. Ca nişte neciopliţi.

— Nu e nevoie de scuze. Îmi pare bine de vizită. Onufrie tocmai avea nevoie de material. Merge greu cu *Dîrjala.* Cititori puţini. Bani, mai de loc. Colaboratorii pretind onorarii pentru articole... Onufrie nu mai ştie pe unde să scoată cămaşa. Dar băieţandrul de unde e ?

— De la țară.

— Se vede. După straie și după cum umblă netuns și slinos. Dar ce caută la București?

— Scrie versuri. Dacă n-o să se piardă pe drum, o să ajungă și el ca mine și ca Onufrie. Publicist.

— Mulți scriu în tinerețe. Scriu. Publică. Apoi se satură de sărăcie și se apucă de altceva.

Era cît pe-aci s-o asigur că n-o să mă las de literatură. A venit însă Butaru. S-a îmbrățișat cu Norocel Tăunosu. Mie mi-a dat doar mîna.

Norocel Tăunosu l-a întrebat:

— Cum merge cu „Banca Bercu"?

— Bercu nu marșează. Are nervi tari.

— Mai dă-i.

— Am să-i mai dau. Dacă nu se moaie și nu se lasă cu dar, îi dezvălui în *Dîrjala* viața intimă.

— Ai ceva date?

— Nu-mi trebuie. Inventez.

Norocel Tăunosu l-a sfătuit:

— Nu-l lăsa pe Bercu. Dă-i la cap pînă îl moi. Pînă la urmă bancherul trebuie să miște din urechi.

Butaru l-a asigurat că el are nervii și mai tari decît Bercu. Apoi a zis:

— Tu ce mi-ai adus?

— Un articolaș.

— Despre ce?

— Mă dau la politicienii bucovineni. Articolul meu se cheamă: „Groștei veselei grădini". Nistor, Cracalia...

Butaru a citit articolul lui Tăunosu, l-a băgat în buzunar și i-a mulțumit. Norocel Tăunosu l-a iscodit:

— Şi onorariul? Pot să am speranţă? N-am gologani nici pentru cafenea.

— Sigur.

— Cînd?

— După ce marşează Bercu.

— Da, da... Trebuie să mai aştept.

— Trebuie, Tăunosule. Nici eu n-am chioară în pungă. *Dîrjala* e aproape toată culeasă. Îi mai amîn apariţia. N-am cu ce achita tipografia.

— Într-o zi o să încălecăm noi doi pe ţara asta. Atunci...

— Pînă atunci mai avem mult de îndurat, Tăunosule.

— Au să treacă repede anii, a spus cucoana Simca.

Onufrie Butaru a privit o clipă cu ochii lui mari şi încrucişaţi o icoană atîrnată de perete în care sfîntul Haralambie ţinea la picioarele lui, înfrîntă şi în lanţuri, ciuma. După întrebarea pe care mi-a adresat-o, mi-am dat seama însă că nu se uita la icoană, ci drept în ochii mei.

— E adevărat, mă? Eşti bolnav de boala scrisului? Comiţi?

— Comit, i-am răspuns.

Norocel Tăunosu a scos mîzgăliturile mele din buzunar şi i le-a citit. Apoi i-a spus:

— O să le trimit la *Ramuri*, la Craiova, cu o recomandaţie. Se vor publica.

— Mistral — a hotărît Butaru — semeni cu Mistral. Atmosfera lui Mistral.

— Nu l-am citit pe Mistral.

— Cum, mă? E adevărat? Nu l-ai citit încă pe Mistral?

— Nu l-am citit. Sînt mulţi scriitori pe lume pe care încă nu i-am citit. O să-l citesc, cît de curînd, şi pe Mistral.

— Trebuie să-l citeşti. Să-l citeşti şi să-l traduci în romîneşte. Tu ai afinităţi cu Mistral, iar eu am slăbiciune pentru Mistral. Învaţă provensala şi aşterne-te pe lucru, băiete.

După ce l-am părăsit pe Butaru, m-am despărţit şi de Norocel Tăunosu. M-am dus la şosea. Pe acolo se plimbau perechi de îndrăgostiţi. Arborilor le crescuseră mugurii. Ziua era plină de soare. M-am plimbat însoţit de propria-mi umbră. Nu după mult timp am ostenit. M-am aşezat pe o bancă. A venit şi s-a aşezat lîngă mine o nemţoaică tînără care ţinea un băieţaş de mînă. Băieţaşul mi-a dat ocol de două-trei ori. Apoi mi s-a proptit în faţă şi a scos limba la mine. Nemţoaica m-a rugat să nu mă supăr. Băieţaşul e rîzgîiat de părinţi. Nu-l poate dezbăra de obiceiuri proaste. După aceea m-a lovit uşor cu genunchiul rotund şi mi-a mărturisit că e foarte tristă, ba chiar deprimată.

— De ce eşti tristă?

— Pentru că sînt singură pe lume.

— Şi eu sînt singur pe lume, i-am spus. Dar tristeţea nu se lipeşte de mine, cum nu se lipeşte nuca de perete.

— Nuca de perete? Nu înţeleg.

— Nu face nimic. Cînd o să înveţi mai bine romîneşte, o să înţelegi.

M-a invitat să trec seara pe la ea, pe Polonă. Locuieşte la domnul Barzan, la numărul 6. O să mă aştepte la poartă. Numai să-i spun ora şi să fiu exact la întîlnire, ca un englez.

Băieţaşul care ne-a ascultat convorbirea mi-a spus :

— Să nu vii. Dacă te prinde tata cu frau Alla, te cotonogeşte.

— Mulţumesc, puştiule. Cum te cheamă ?

— Dionis Barzan.

A scos încă o dată limba la mine.

12 noiembrie 1922.

A apărut un nou ziar. *Vorba.* Norocel Tăunosu a fost angajat redactor. Scrie în fiecare zi. Unele articole le semnează Norocel Tăunosu, altele le iscăleşte cu pseudonimul Radu Tămîiosu. Tot la *Vorba* a fost angajat şi Onufrie Butaru. Revista polemică *Dîrjala* a murit de inaniţie.

Vorba atacă pe toţi bărbaţii politici. Îmi place. Dacă aş fi ziarist şi eu i-aş ataca. I-am dus lui Norocel Tăunosu o poezie. Mi-a publicat-o în suplimentul de duminică al noului ziar. Butaru m-a întrebat dacă vreau să intru în gazetărie. I-am răspuns că nu ştiu să scriu decît versuri. Mi-a zis că sînt nătărău. Şi mi-a citat o zicală care circulă printre ziarişti: „Gazetăria te duce departe, dacă ştii să te retragi la timp din ea".

— Butarule, tu o să ajungi ministru, i-a spus Norocel Tăunosu.

Onufrie Butaru i-a întors complimentul:

— Şi tu o să ajungi ministru, Tăunosule. Poate chiar înaintea mea.

— De ce crezi tu că eu o să ajung ministru?

— Ai ştofă. Eşti maleabil.

Romancierul Zugravu, care migălea un cursiv, s-a întrerupt din scris, şi-a ridicat capul şi le-a spus:

— O să ajungeţi amîndoi, dacă...

— Dacă ce?

— Dacă înainte de a deveni miniştri n-o să ajungeţi la puşcărie.

— Bate în lemn!

— Bateţi voi, că voi sînteţi superstiţioşi. Eu sînt raţionalist.

Norocel Tăunosu şi Onufrie Butaru au bătut cu degetele în mesele de lemn la care lucrau. Am bătut şi eu cu degetele în masa la care lucra Norocel Tăunosu. Mi-au spus să le mai duc versuri pentru suplimentul de duminică al *Vorbei*. I-am salutat şi am plecat. După ce am închis uşa, m-am oprit să-mi leg şireturile la pantofi. L-am auzit pe Norocel Tăunosu rîzînd şi spunînd despre mine:

— Gugumanul ăsta care a plecat îşi închipuie că are talent. N-are nici cît negru sub unghie. Nici unul din generaţia asta tînără, care a năvălit în literatură după război, n-are talent.

— Dar ce? Parcă tu ai? Nici tu nu ai, Tăunosule. Scrii ca un ţîrcovnic.

— Să nu mă faci ţîrcovnic, Zugravule, că...

M-am îndepărtat repede. Cînd am ajuns jos, în stradă, era cît pe-aci să-mi cadă în cap un geam care venea vîjîind de la etaj.

3 decembrie 1923.

Onufrie Butaru s-a certat cu Titu Morcoveanu, directorul *Vorbei*. Butaru, care scria la *Vorba* nu numai articole politice ci şi cronica dramatică, s-a bolnăvit şi a lipsit de la redacţie o săptămînă. În acest timp Morcoveanu a încredinţat scrierea cronicii dramatice profesorului Niţă Ion, nou angajat al *Vorbei*. Folosindu-se de acest pretext, Butaru s-a retras de la *Vorba* luînd cu el jumătate din redacţie, inclusiv pe Norocel Tăunosu, şi a fondat un nou ziar, al lui, pe care l-a botezat *Uraganul*.

Norocel Tăunosu, pe care l-am găsit bînd un şvarţ la Capşa, mi-a spus :

— Ai văzut ? S-a împlinit în parte ceea ce am profetizat.

— Te gîndeşti la domnul Butaru ?

— La el mă gîndesc. Urcă... Urcă...

— Nu ştii ? Locuieşte tot în strada Povernei ? Am tradus un cîntec din Mireio. Aş vrea să i-l duc la domiciliu. La redacţie este, probabil, prea ocupat ca să mai stea de pălăvrăgeală cu mine despre Mireio şi despre Mistral.

— Aş ! Şi-a închiriat apartament la Continental. Caută casă mare. Vrea să ţină slugi multe şi să dea recepţii. Ţine nasul sus. Ca ţiganul din basm care a ajuns împărat.

Nu m-a surprins de loc că Tăunosu îl vorbeşte de rău pe Butaru. La noi, la Omida, dacă oamenii se ceartă între ei, ori au păreri proaste unii despre alţii, nu-şi mai vorbesc, se ocolesc. Aici, „prietenii", cînd se întîlnesc, se îmbrăţişează, se pupă, se

laudă reciproc. După ce se despart, se înjură, se detestă, se duşmănesc, se spurcă. Peste o zi, dacă se întîlnesc, din nou se îmbrăţişează şi se pupă. La Omida trăiesc ţărani necioplIţi. Aici, la Bucureşti, cel puţin în mediul în care mă învîrtesc eu acum — al gazetarilor şi al literaţilor — vieţuiesc numai oameni subţiri, rafinaţi. Simt nevoia imperioasă să mă subţiez şi să mă rafinez şi eu. Dacă o să rămîn cum am venit de la Omida, aceşti rafinaţi au să mă mănînce pur şi simplu.

L-am întrebat pe Norocel Tăunosu:

— După cîte ştiu, un ziar cere cheltuială. Cine i-a dat atîta bănet lui Butaru ca să poată edita un ziar şi încă nu un ziar oarecare, ci unul de mare tiraj?

— Cum? Nu ştii?

— Dacă aş şti nu te-aş întreba, domnule Tăunosule.

— Secătura de I. G. Duca.

— Dar de unde a avut I. G. Duca atîţia bani?

— Prostule! Parcă ai fi căzut ieri din cer. De la Interne. Duca e ministru de Interne.

— În ce scop i-a dat Duca bani lui Butaru? *Uraganul* îi atacă pe liberali cu violenţă.

— Îi atacă pe liberalii fără importanţă. Îl mai atacă şi pe Costică Banu.

— Dar pentru ce îl atacă Butaru pe Costică Banu?

— Ca să-i facă servicii lui Duca. Banu îl concurează pe Duca la şefia partidului liberal.

— Dar şefia partidului liberal nu e vacantă. Ionel Brătianu trăieşte şi e încă tînăr.

— Este, însă Duca e şi mai tînăr. În afară de asta Duca mai contează şi pe un accident. Sănătatea lui Ionel Brătianu e şubredă. Poate interveni oricînd un accident de sănătate care să-i reteze lui Brătianu viaţa.

— Aşa se obişnuieşte la liberali? Ca subşeful să dorească şi să aştepte cu ardoare moartea şefului partidului?

— Aşa se obişnuieşte.

5 ianuarie 1927.

Norocel Tăunosu a venit dis-de-dimineaţă la Capşa. Avea faţa puhavă, nedormită. S-a aşezat la masa mea şi-a comandat lui Nicu un „şvarţ tare", să-l trezească. Pe cînd îşi sorbea şvarţul, m-a întrebat:

— Cunoşti noutatea?

— Care?

— Am părăsit redacţia *Uraganului*.

— Cînd?

— Aseară.

— De ce, nene Tăunosule?

— M-am certat cu banditul de Butaru.

— Nu înţeleg motivul. Îţi era vechi prieten.

— Natantol mai eşti, măi băiete. Butaru nu mi-a fost niciodată prieten sincer. S-a folosit de talentul meu în scopuri personale. Acum, de curînd, s-a lăsat cumpărat de Duca.

— Ştiai mai demult că Duca l-a cumpărat pe Butaru. De ce te-ai supărat tocmai acum?

— Ştiam că Duca i-a dat bani lui Butaru atunci cînd a fundat *Uraganul*. Acum, Duca l-a mai cum-

părat încă o dată. Butaru susţine regenţa şi duce campanie împotriva prinţului Carol, pe care din Prinţul Leuştean nu-l mai scoate.

— Am citit toate articolele lui Butaru. Au nerv. Le-am citit şi pe ale dumitale.

— Mulţumesc... L-ai citit întîi pe Butaru şi pe urmă pe mine.

— Nu. Întîi pe dumneata şi pe urmă pe Butaru.

— Ştiam eu că mă iubeşti.

— Dumneata eşti şi poet, nu numai ziarist. Era firesc. Dar acum, nene Norocel, acum dumneata unde o să mai scrii ?

— Fundez şi eu un ziar, *Zodiacul*. O să-l susţin pe Prinţul Leuştean şi-o să-l combat pe tîlharul de Butaru.

— Numai să te ţină curajul...

— O să mă ţină, băiete.

S-a mai trezit din ameţeală şi m-a întrebat :

— Vrei să devii gazetar ? Aş avea curajul să te angajez. Bineînţeles, pe încercate.

— Mulţumesc. Nu sînt amator.

— Mai gîndeşte-te.

— N-am de ce să mă mai gîndesc.

— Bine. Faci cum vrei. Să ştii însă că tot în gazetărie o să-ţi afli un rost.

— Aş mai vrea să-ţi pun o întrebare, nene Tăunosule.

— Pune-mi-o...

— Dumitale cine îţi dă bani pentru *Zodiacul* ?

— Secret, băiete... Secret mare... Şi secretele nu se dau pe faţă la cafenea, să ştii.

16 ianuarie 1927.

Trei elevi de liceu (unul e fiu de magistrat, al doilea e băiat de profesor universitar, al treilea e fecior de moșier) au ucis, noaptea, la el în casă, pe senatorul transilvănean Eustaț de Săcărîmb. După ce l-au ucis pe senator, l-au jefuit de banii pe care i-au găsit asupra lui. Cel mai mare dintre asasini are patrusprezece ani. Cel mai mic, doisprezece. Nimeni nu i-ar fi bănuit. S-au dat de gol singuri, lăudîndu-se colegilor lor cu crima și cu jaful. Familia lui Eustaț de Săcărîmb, după ce și-a îngropat mortul, a pus în vînzare, prin licitație, casa somptuoasă a acestuia din Știrbey Vodă. Nu s-a prezentat nimeni să cumpere sinistra locuință aducătoare de nenoroc, în afară de Onufrie Butaru care, din lipsă de concurenți, a luat-o aproape pe nimic.

Uraganul a devenit în ultimii ani un ziar temut și răspîndit. Face politică naționalist-șovină. Sînt atacați și storși oamenii de afaceri. Țările vecine sînt batjocorite. Onufrie Butaru îl admiră pînă la leșin pe Mussolini și preconizează și pentru Romînia un dur regim politic de tip fascist.

Cu Norocel Tăunosu, Butaru nu s-a mai împăcat, deși prin intermediul lui Ciovică s-au dus lungi și amănunțite tratative în acest sens.

23 februarie 1927.

Zodiacul n-a apărut. I. G. Duca l-a arestat pe Norocel Tăunosu și a ordonat ca poetul-pamfletar să fie încarcerat la Jilava. Așadar, romancierul și

ziaristul Zugravu avusese dreptate. Înainte de a ajunge ministru, Norocel Tăunosu a ajuns la pușcărie. Discut cu Zugravu în redacția *Vorbei* și-i amintesc de prooroсire. Îmi spune:

— Este adevărat. Tăunosu a făcut zece zile de pușcărie. Acum se agită din nou tot pe problema întoarcerii prințului din exil. Se mai agită și alții. Regența a ajuns subordonată lui Maniu. Tăunosu a intrat în Parlament, la o alegere parțială, sub pulpana lui Terică zis Vulturul Oborului. Fie că se întoarce prințul din exil, fie că nu se va întoarce, Tăunosu va ajunge ministru. Deși nu sînt Mafalda, prezic.

M-a rugat să mă duc la Teatrul Modern s-o văd pe nevastă-sa care joacă într-o piesă spaniolă, „Toreadorul și andaluza". Apoi mi-a dat o țigară. Am fumat-o pe stradă.

3 martie 1930.

Astăzi se împlinesc opt ani de cînd am venit, pentru a treia oară, la București și m-am stabilit aici. Aniversare vrednică de rîs. N-am devenit încă celebru, cu toate că am geniu.

Onufrie Butaru m-a întîlnit în Cișmigiu. Bătea vîntul și umblam zgribulit. Tremuram și o țineam de mînă pe Adela Socian, de care sînt îndrăgostit lulea. L-am salutat cu cel mai profund respect. S-a oprit și m-a întrebat:

— Ce-ai făcut cu Mistral? L-ai tradus?

— Nu, încă nu, domnule Butaru.

— Dar fata, cine e? Recomandă-mi-o.

— Adela Socian.

— Aveți cumva de gînd să vă căsătoriți ?

— Nu, i-am răspuns. N-avem de gînd să ne căsătorim. Sîntem amîndoi șomeri.

— Domnișoară — i-a spus Butaru fetei — să treci diseară, pe la ora nouă, la mine, la *Uraganul*. Intri în vederile mele. Poate îți găsesc un post.

Ne-a întors spatele și s-a depărtat țanțoș ca un cocoș. De cînd s-a îmbogățit are succes la femei. El însă crede că are succes la femei pentru că e frumos sau, cum se spune, „un bărbat bine".

Am întrebat-o pe Adela Socian :

— Ai să te duci ?

— Da, mi-a răspuns fata. Am să mă duc.

— De ce ? Îți place Butaru ? E cam păros.

— Mi se pare un om interesant. Deștept. Descurcăreț. Poate mă ajută să capăt un serviciu. Tu...

5 iunie 1930.

Onufrie Butaru a publicat azi în *Uraganul* un articol pe o pagină întreagă despre Prințul Leuștean. Am intrat la Capșa să-mi beau obișnuitul filtru. Norocel Tăunosu sta de vorbă la o masă cu poetul elegiac Alexandru Theodor Stamatiad.

— Nu vrei să stai cu noi ? m-a întrebat Tăunosu.

— Cu multă plăcere. Sînteți amîndoi mari poeți. Mă onorează.

Poetul Alexandru Theodor Stamatiad i-a citit lui Tăunosu cîteva poeme traduse din Maeterlinck. Era vorba despre îngeri, despre moarte și iar despre îngeri și despre moarte.

Lui Norocel Tăunosu i-au plăcut. Mi-au plăcut și mie. Idealul meu sînt îngerii. Toată ziua îi caut pe străzi, prin cafenele și prin parcuri și sînt mîhnit că nu-i întîlnesc.

Tăunosu, căruia i-am spus acestea, mi-a zis :

— Cînd vei crede cu adevărat în îngeri, îi vei întîlni și-i vei vedea. Eu îi întîlnesc și-i văd. Cînd scriu versuri, îngerii vin și mă înconjoară. Ei îmi dictează ceea ce scriu.

Poetul Alexandru Theodor Stamatiad, care în urmă cu cîțiva ani a scris și el poeme religioase, s-a uitat la Tăunosu cu spaimă. L-a întrebat :

— Glumești ? Sau îți bați joc de noi ?

— Vai, maestre ! Cum o să-mi permit să glumesc ? Vorbesc serios. Pot să mă și jur, i-a răspuns Tăunosu.

Poetul Alexandru Theodor Stamatiad și-a luat pălăria și bastonul și s-a mutat la altă masă. Furios, a început să-și mănînce mustățile lungi și groase, de palicar.

Norocel Tăunosu m-a iscodit :

— Ai citit articolul de azi al lui Onufrie Butaru ?

— L-am citit.

— I l-au plătit Maniu și Madgearu. În cîteva zile, Prințul Leuștean se întoarce din exil.

— Poate că îl vor aresta. Există o lege care îi interzice prințului Carol să se întoarcă în țară.

— Nu vor cuteza să-l aresteze. Omul meu, pentru care am făcut și pușcărie, prințul Carol, botezat de Butaru Prințul Leuștean, se va urca pe tron. Voi fi ministru... Voi fi ministru, băiete. O să-mi leg măgarul la gard.

— Să-ţi ajute Dumnezeu, i-am spus. Numai să nu uiţi să-i dai măgarului ovăz. Dar ce se va întîmpla cu Butaru ?

— Va fi băgat la zdup. I se va suspenda ziarul. Iar eu... eu îmi voi avea, în sfîrşit, cotidianul meu.

12 iunie 1930.

Prinţul Leuştean s-a întors din exil acum cîteva zile. Camera şi senatul s-au reunit în şedinţă solemnă şi l-au proclamat rege. Onufrie Butaru a publicat azi în *Uraganul* un articol elogios despre Carol II. Îi prevede domnie lungă şi plină de roade pentru neamul romînesc etc., etc., etc. Niciodată Butaru nu a lăudat pe cineva cu mai alese cuvinte.

Norocel Tăunosu, pe care l-am văzut la Corso, sta cu nasul în jos şi-şi pufăia trabucul. Era negru la faţă ca şvarţul pe care-l sorbea la rare răstimpuri. Ca să-l fac să crape fierea în el, l-am întrebat :

— Ce zici de articolul lui Butaru ?

— Licheaua ! S-a dat cu regele. A avut ieri o lungă audienţă la palat. Regele l-a iertat pentru tot ce a scris împotriva lui pe cînd era în exil, cu condiţia să-l sprijine de acum înainte.

— Şi-l sprijină ?

— Îl linge. Dacă asta se cheamă sprijin, mă rog...

— Dumneata l-ai văzut pe rege ?

— Am cerut să fiu primit. Mi s-a trimis vorbă să mai aştept. Puiu Dumitrescu mi-a declarat că regele vrea să ia contact întîi cu duşmanii, ca să-i neutralizeze. Pentru prieteni îşi va face timp ceva mai tîrziu.

— O să te cheme, i-am spus. N-o să te uite.

— Cine ? Buzatul ?

— Da. Buzatul.

— La paştele cailor.

— Cum îţi explici ?

— Are nevoie de lichele.

— Da. Dumneata... ca om de caracter... Nu te poţi preta la ceea ce se pretează de-alde Butaru.

— Dacă Buzatul aşteaptă să mă ploconesc înaintea lui, o să aştepte mult şi bine.

A mai pufăit de cîteva ori din trabuc şi a adăugat :

— Acum începe domnia camarilei : Lupeasca, Puiu Dumitrescu, Urdăreanu, Gavrilă, Butaru.

Am citit în ochii lui Norocel Tăunosu adînca părere de rău că nu se poate număra şi pe sine printre cei din camarilă. În ochii tulburi de mînie citesc mai desluşit decît în cei mai limpezi ochi.

14 decembrie 1933.

Sînt aproape două luni de cînd Norocel Tăunosu a devenit director de ziar. Ziarul lui Tăunosu apare la ora 6 seara şi se cheamă *Zodiacul*. Tăunosu sprijină în ziarul său legiunea fascistă a lui Codreanu. Prezice că nu va trece mult şi Romînia va deveni stat fascist condus de legiune şi de biserică. În numărul de azi al *Zodiacului*, Norocel Tăunosu a publicat un lung articol care ocupă toată pagina întîi şi în care îl atacă pe rege şi camarila. Sînt daţi în stambă mai ales Elena Lupescu, ţiitoarea regelui, zisă şi Duduia, şi Oreste Vider, unul din oamenii de afaceri ai palatului.

La mai puțin de un ceas de la apariție, poliția a confiscat ziarul și i-a sigilat sediul. *Zodiacul* nu va mai apărea. De teamă să nu fie arestat, Tăunosu a dispărut.

15 decembrie 1933.

Onufrie Butaru atacă în *Uraganul* pe trădătorul Norocel Tăunosu care a cutezat să încerce să discrediteze Coroana. „Unde vom ajunge — se întreabă Butaru — dacă vom discredita, în ochii Nației, Coroana ?"

Norocel Tăunosu răspunde printr-un pamflet multiplicat la o mașină de scris. Citesc pamfletul lui Tăunosu la Corso, unde îl împarte un fost redactor al *Zodiacului*. Din ascunzătoarea sa bine tăinuită, Tăunosu îl poreclește pe Butaru „Gorila cu ochii zbanghii".

Cineva care citește pamfletul la o masă alăturată zice :

— Rîde ciobul de oala spartă.

19 septembrie 1939.

Onufrie Butaru a obținut de la primarul capitalei un loc viran pe malul Dîmboviței și a început să-și construiască un palat care se va numi „Palatul *Uraganului*". (Unii au și lansat calamburul : „Palatul Urangutanului".) Aci vor fi tipografia și redacția ziarului lui Butaru.

— Temeliile au fost puse. Însă cu ce își va ridica Butaru palatul ?

Romancierul și ziaristul Zugravu spune acru :

— Cu banii altora.
— Cum ?
— Un șantaj, un etaj. Un șantaj, un etaj...
— În cazul acesta palatul lui Butaru se va ridica pînă la cer.

Zugravu a rînjit :
— Palatele prea înalte nu țin. Se dărîmă la cel mai mic cutremur.
— Adică ce vrei dumneata să spui ?
— Nimic altceva decît ceea ce am spus.

23 septembrie 1939.

Spre surpriza multora, și în primul rînd a lui Butaru, poetul pamfletar Norocel Tăunosu s-a împăcat cu Buzatul și a fost numit astăzi ministru al Comunicațiilor. Sîmburaș, care a fost pînă ieri titularul acestui departament, vesel că a scăpat de povara unui portofoliu, se plimbă din cafenea în cafenea.

La aflarea acestei noutăți, care face ocolul redacțiilor, Onufrie Butaru a leșinat. Ciovică, administratorul *Uraganului*, l-a trezit din leșin vărsînd asupra lui o căldare cu apă. Pe cînd Butaru își schimba cămașa și hainele, Ciovică i-a spus :
— Nu e cazul să leșini. E cazul să te împaci cu Tăunosu. A ținut cam prea mult dușmănia.
— Să mă împac ! Dar cum ?
— Mă fac eu forte.

25 septembrie 1939.

În noua sa calitate de ministru al Comunicațiilor, Norocel Tăunosu l-a primit în audiență pe Onufrie

Butaru, directorul ziarului *Uraganul*. Cei doi vechi prieteni s-au împăcat. Cu această ocazie, Butaru i-a prezentat ministrului oferta firmei Dacia pentru construirea unei şosele asfaltate Bucureşti—Turnu Severin. Tăunosu, fără să ceară referatul specialiştilor din minister, a scris pe ofertă „Se aprobă". Zugravu, care mi-a povestit întîmplarea, e sigur că în această mare afacere, care îi va îmbogăţi şi pe Tăunosu şi pe Butaru, este amestecată şi camarila. Afacerea a pus-o la cale Vider, cu ştirea Buzatului, care îşi va lua, ca de obicei, partea leului.

După ce mi-a spus acestea, Zugravu a adăugat :

— Tăunosu va mai intra o dată în puşcărie.

— Dar Butaru ?

— Butaru nu. Asupra lui m-am cam înşelat. E mai prudent decît am presupus. În afacerile necurate lucrează de cele mai multe ori cu mîinile altora.

Într-a cincea zi de la arestarea bancherului Alion Drugan şi într-a doua de la schimbarea de macaz a *Uraganului*, directorul marelui ziar de informaţii *Globul*, faimosul Stelian Protopopescu, după ce citi presa de dimineaţă, îşi ţuguie buzele cărnoase a mirare. Ridică receptorul şi-l chemă pe Ovanez :

— Vino urgent pînă la mine, să ne sfătuim.

Ovanez, care era, după Stelian Protopopescu, al doilea mare acţionar al *Globului*, lucra într-un birou apropiat, pe acelaşi coridor. Îşi stinse ţigara fumată numai pe sfert şi se înfăţişă :

— Bună dimineaţa, directore.

— Bună, Ovanez.

— S-a întîmplat ceva grav?

Stelian Protopopescu îi răspunse mohorît:

— Da. Mai mult decît grav.

— Ce anume? A căzut guvernul?

— Căderea guvernului, în împrejurările actuale, n-ar însemna mare lucru. Ar pleca de la putere o şleahtă de frontişti şi regele ar aduce în locul lor altă şleahtă de frontişti.

— Atunci ce poate fi, directore? A năvălit Hitler în Franţa? A debarcat în Anglia? S-a făcut pace?

Stelian Protopopescu îi arătă pagina din *Uraganul*, dedicată „Afacerii Tia Cudalbu—Drugan" şi iscălită Arno Pelican.

— Ai citit-o?

— Da, răspunse Ovanez senin. Am citit-o, însă pagina *Globului* scrisă de Nedelcu Nedelcovici al nostru mi se pare mai vie, mai interesantă... Conţine şi un document inedit...

— Într-adevăr, n-ai sezisat nimic deosebit în pagina *Uraganului?*

— Nu, directore, mărturisesc că nu.

— Butaru încearcă să sugereze că Drugan e nevinovat. Ideea este extraordinară. Extraordinară. Din toate punctele de vedere. Trebuia să ne treacă nouă prin cap, trebuia să i-o luăm noi înainte.

— Nu văd pentru ce ţi se pare atît de extraordinară ideea lui Butaru şi nici pentru ce trebuia să i-o luăm noi înainte. Reportajele lui Nedelcu Nedelcovici au succes. Cititorii le urmăresc cu sufletul la gură.

— Nu e vorba de succesul pe care-l avem cu reportajele lui Nedelcovici. E vorba de altceva mult mai important. De această campanie violentă și îndreptată unanim împotriva bancherului Drugan publicul va începe în curînd să se sature. Mulți vor fi înclinați să creadă că Drugan e nevinovat și vor vedea în el o victimă.

— A cui?

— A presei și a justiției, dragă Ovanez. Șmecherul de Butaru, apărîndu-l pe Drugan, lovește în Buzat și în camarilă. Noi nu l-am susținut niciodată pe Buzat. Cînd se afla în exil, l-am atacat cu mai multă violență chiar decît Butaru. Așa cum știi, dragul meu Ovanez, eu credeam în trăinicia regenței pînă la majoratul lui Mihai. Iar în regență o vedeam jucînd primul rol pe răposata regină Maria. Buzatul s-a întors însă, regența s-a prăbușit și regina Maria, de care ne legasem atîtea speranțe, s-a săvîrșit din viață. Pe Buzat nu am mai putut să-l atacăm, însă nici sprijin nu i-am dat. Am rămas, cum se spune, în expectativă. Și rămînînd în expectativă nu numai că eu nu am mai intrat în nici un guvern, dar nu i-am putut împinge la niște păcătoase de subsecretariate de stat nici pe fiii mei. Iar băieții, amîndoi, îmi reproșează că le-am distrus cariera politică. Trebuie s-o terminăm cu expectativa, dragă Ovanez. Și cum cu regele nici nu ne putem împăca, nici nu-l putem ataca fățiș, cel puțin să-i facem mizerii, să ne simtă puterea.

Ovanez ascultă cu evlavie cuvintele directorului pe care îl socotea un înțelept, apoi, după ce acesta tăcu, zise convins:

— Ei, domnule director, dacă regele Carol era înțelept, te chema la palat a doua zi după urcarea pe tron și-ți încredința mandatul să formezi guvernul de concentrare națională pe care l-ai visat atîta vreme. Guvernul Stelian Protopopescu... Marele guvern Stelian Protopopescu... Politică externă cu Germania și Italia... Stîrpirea comunismului... Pregătiri uriașe de război împotriva Rusiei Sovietice... Cine, în afară de comuniști, n-ar fi susținut un asemenea guvern ? Și cine, mai ales, ar fi cutezat să dea jos de la putere guvernul dumitale ? Însă, din nenorocire, n-a fost să fie.

— Ar fi fost ferice nu numai de rege, dar și de țara întreagă, Ovanez... Dumitale îți rezervasem departamentul Industriei și Comerțului. Gîndește-te numai ! Ce-ai fi avut pe mîna dumitale !...

— Acum nu ne rămîne decît generalul Antonescu. E marea noastră speranță. Să ne legăm și mai mult de general. Să-l ajutăm să preia puterea. Și să ne luăm de pe acum garanții că atunci cînd generalul se va afla la cîrma statului nu ne va trage pe sfoară, ci va împărți puterea cu dumneata. Că dacă ești dumneata la putere sîntem, într-o oarecare măsură, și noi, cei de la *Globul*.

Stelian Protopopescu se uită speriat în jur să vadă dacă nu cumva, prin cine știe ce minune, s-a introdus un om străin în birou să asculte convorbirea dintre el și Ovanez. Deși știa că nu-i aude nimeni — biroul avea ușile capitonate — Stelian Protopopescu abia șopti :

— Buzatul face greșeli după greșeli. Conduce prost. Jefuie prea în văzul lumii. Cu Mussolini nu

se are bine. Adolf Hitler, de cînd cu omorîrea lui Codreanu, nu are ochi să-l vadă. Butaru nu e prost. A început s-o bîrfească pe Lupeasca. Îi dă și el tîrcoale generalului Antonescu. Încearcă, în toate felurile posibile, să se desolidarizeze de Buzat și de politica Buzatului din timp. „Afacerea Tia Cudalbu—Drugan" i-a oferit un bun prilej. Așa încît, dacă un om ca Butaru începe să se desprindă de treptele tronului, de ce n-am încerca să-l supralicităm noi ? Lovind palatul — bineînțeles în măsura în care se va putea sub acest regim cu cenzură — netezim, cît de cît, calea spre putere generalului Antonescu, care e omul meu.

Ovanez căzu pe gînduri. Făcea de mulți ani gazetărie și politică alături de Stelian Protopopescu. Directorul *Globului* fusese, în diferite coaliții, în trei rînduri, ministru de Justiție. De fiecare dată îi spusese :

— Acum nu pot să te iau pe lîngă mine subsecretar de stat. Mă presează familia pentru ginere-meu Bălău. Nu vezi că încă nu pot să-i fac subsecretari de stat nici pe feciorii mei ? Ai răbdare, Ovanez. Data viitoare te bag negreșit în guvern, scumpe Ovanez. Mai ales dacă voi fi președinte de consiliu. Te fac subsecretar de stat, ori poate chiar ministru plin la un departament important.

Să creadă mai departe în Protopopescu ? Dar în generalul Antonescu să creadă oare ? Îl întrebă pe Protopopescu :

— Dragă directore, noi îl sprijinim pe general. Dar ce asigurare avem că nu vom fi duși cu pre-

şul? Generalul Antonescu e un om încrezut, cum îl ştie toată lumea, însă e şi un mare viclean.

— Mă leagă de general... Dar nu, Ovanez, nu e momentul să trec la spovedanii. Să vorbim mai concret despre ceea ce ne interesează acum. Buzatul şi camarila au interes ca Drugan să fie condamnat pentru asasinat. Noi, cei de la *Globul*, atît ca ziarişti, cît şi ca bărbaţi politici, avem interes ca din această afacere Buzatul şi camarila sa să nu iasă victorioşi. Ba, dacă s-ar putea, să iasă chiar compromişi.

— În consecinţă?

— Cheamă-l la dumneata pe Nedelcovici şi dă-i ordin ca în „Afacerea Tia Cudalbu—Drugan" să-şi îndrepte focul reportajelor nu spre bancherul Drugan, cum a făcut-o pînă acum, ci spre... spre judecătorul de instrucţie Tretin...

— Credeţi că o să aibă efect?

— Cred. În tinereţe am fost eu însumi magistrat. Un timp am fost chiar judecător de instrucţie. Am fost şi procuror...

Aci se opri. De ce-şi amintise că a fost procuror? Amintirea era legată de prea multe campanii de presă care se duseseră pe vremuri împotriva lui şi nu-i făcea plăcere.

— Pe urmă am fost de cîteva ori ministru de Justiţie. Îi cunosc eu bine pe tretinii ăştia. Campania noastră o să aibă efect sigur.

Ovanez, care în ultimul sfert de veac, de cînd era subdirector la *Globul*, publicase sub semnătură trei-patru articolaşe de politică externă, purta totdeauna în buzunar un bloc-notes. Scoase bloc-

notesul și stiloul din buzunar și-l rugă pe Protopopescu să-i dea cîteva indicații pentru reporterul Nedelcu Nedelcovici. Stelian Protopopescu îi spuse :

— Scrie :

1. Să fie atacați judecătorul de instrucție Tretin și primul-procuror Pitroc pentru următoarele :

a. Nu există pînă în acest moment nici o dovadă concretă că bancherul Alion Drugan a otrăvit-o pe Tia Cudalbu ;

b. Nu există pînă în acest moment nici o dovadă că bancherul Alion Drugan ar fi fraudat fiscul. Atunci, cum își permite judecătorul de instrucție Tretin să se poarte brutal cu bancherul Alion Drugan, să-l interogheze ținîndu-l în picioare, nemîncat și nespălat ? Și cum și-a permis primul-procuror Pitroc să-i sigileze lui Drugan banca și întreprinderile ? Prin sigilarea „Băncii Drugan" și a întreprinderilor finanțate de „Banca Drugan" se dă o grea lovitură înseși economiei naționale. Cine are interes să fie slăbită economia națională ? Nu cumva primul-procuror Pitroc, în așa-zisul său zel de a sluji legea și adevărul, s-a făcut, fără să vrea, unealta unei mîini străine de neam și dușmană nației romîne ? Cine răspunde ? Și apoi, în ce fel de țară ne aflăm ? În Zambezi ? În Zululand ? În...

2. De ce nu i se dă voie lui Drugan să ia contact cu apărătorii săi ? Legea e clară : arestatul are dreptul să ia contact cu avocații săi. De ce, în cazul lui Drugan, se calcă, și la acest punct, legea ?

3. Pentru ce a fost pus Drugan în contact — fără martori — în chiar cabinetul judecătorului de

instrucție, cu dubiosul fost ministru Sîmburaș ? Ce propuneri, și în numele cui, i-a făcut Sîmburaș lui Drugan ?

Ovanez notă ceea ce îi dicta Protopopescu. Îl întrebă :

— Altceva ?

— Deocamdată atît. Trebuie să vedem cum reacționează cenzura. Sfătuiește-l pe Nedelcovici să fie atent la formulări. Să nu le dea un ton brutal, ci unul catifelat, însă ferm, cît se poate de ferm.

— Pot să plec ?

— Da. Însă, cînd va fi gata reportajul, adu-mi-l să-l văd. Adu-l și pe Nedelcovici. S-ar putea să mai fie nevoie de îmbunătățiri și de adăugiri.

Ajuns la ușă, Ovanez se întoarse.

— Vreau să te mai întreb ceva, domnule director.

— Poftim.

— Dacă avem norocul să-l scoatem din ghearele justiției pe Drugan, în afară de glorie cu ce ne mai alegem ?

— Intrăm părtași la toate întreprinderile lui, inclusiv la „Banca Drugan".

— N-ar fi bine să luăm contact încă de pe acum cu fratele lui Drugan ? Mi se pare că e doctor sau inginer. E un om modest. Nu-l prea cunoaște lumea.

— Dă-i de urmă și poftește-l pe diseară la mine...

În aceeași zi, a cincea de la arestarea bancherului, încurajați de schimbarea de atitudine a *Uraga-*

nului, se mişcară, în sfîrşit, şi avocaţii din contenciosul „Băncii Drugan". Iniţiativa o luă şeful contenciosului, Chilim Cartianu. Îşi convocă telefonic confraţii din subordine la el acasă. Le servi băutură şi gustări, trăncăniră despre multe şi de toate şi, cînd îi văzu bine dispuşi, le puse problema :

— Ne-am ţinut patru zile în rezervă. Am observat cu atenţiune desfăşurarea instrucţiunii şi campania furibundă de presă care s-a declanşat împotriva domnului Alion Drugan, în serviciul căruia ne aflăm de multă vreme. La început mi s-a părut şi mie, ca şi dumneavoastră, că totul e pierdut. Şi cum s-ar fi putut altfel ? Domnul Drugan a fost arestat sub învinuirea că ar fi asasinat-o pe Tia Cudalbu. A doua zi după arestarea domnului Drugan a venit, ca o lovitură de trăsnet, punerea sigiliilor la „Banca Drugan" şi la întreprinderile finanţate de „Banca Drugan". Din toate acestea, precum şi din felul neobişnuit de sălbatic în care s-a desfăşurat campania de presă împotriva domnului Drugan, am presupus că în spatele justiţiei, atît în cazul arestării, cît şi în acela al sigilării unor bunuri, se află persoane oculte şi interese oculte. Noi ne-am temut — avem averi, avem familii — să intrăm în luptă cu persoanele oculte ale căror nume nu le putem pronunţa fără pericol. Acum însă nu mai sîntem singuri. A început să ia apărarea domnului Drugan — este adevărat, într-o formă destul de învăluită deocamdată — un ziarist ca Butaru şi un ziar bătăios ca *Uraganul*. Socotesc, iubiţi colegi, că a sosit momentul să ne mişcăm şi

noi. Stăpînul nostru ne va fi recunoscător dacă în această împrejurare grea ne vom strădui să-i dovedim credință.

— Să ne mișcăm, spuse tînărul Focșa, care se afla numai de doi ani în contenciosul „Băncii Drugan", însă discret, cît se poate de discret.

— Discret, desigur că discret, îi răspunse Chilim Cartianu — că n-om fi nebuni să ne aprindem singuri paie în cap și să atragem asupra noastră furia persoanelor oculte și puternice.

Unul spuse una. Altul spuse alta. Se ciondăniră și se ciorovăiră pînă dincolo de miezul nopții. Dacă bancherul Alion Drugan i-ar fi văzut și i-ar fi auzit, i-ar fi asemuit cu niște corbi care se pregăteau să se năpustească asupra unui hoit. Se tocmeau pe onorarii. Parcă se sfătuiau care să-i mănînce ochii și care carnea.

— Oricît am vrea, noi nu-l putem apăra la bară. Noi nu sîntem penaliști. Tot ce putem face este să-i organizăm o foarte bună apărare.

— Nu e puțin organizarea unei bune apărări. Să-i pretindem și noi onorarii.

— Să întocmim lista apărătorilor.

Întocmiră o listă de marii penaliști ai Baroului de Ilfov pe care se hotărîră să-i angajeze în apărarea bancherului. Trecură pe această listă și cîțiva renumiți avocați de la Iași și chiar de la Craiova și de la Timișoara.

Focșa, care era ardelean, îl propuse pe avocatul doctor Claudiu Pap de la Satu Mare, care, din întîmplare, se afla în capitală.

— Este un protejat al părintelui ministru Firică, prieten cu domnul Alion Drugan. Mai mult : am aflat că domnul Claudiu Pap a și luat contact, prin părintele ministru Firică, cu domnul doctor Drugan, fratele domnului Drugan.

Propunerea lui Focșa fu primită.

— Dacă domnul Pap a și luat contact cu tînărul Drugan, nu vedem de ce ne-am opune.

Chilim Cartianu citi lista. Spuse satisfăcut :

— Cînd toți acești mari penaliști din capitală și din provincie vor apărea la bară, vor face o foarte puternică impresie. Se va părea că întreaga țară a sărit în apărarea domnului Drugan.

— N-o să accepte toți, spuse Bleju. Unii fac și politică și țin să nu se strice cu vodă. Pe alții, dacă vreți să știți, i-a și angajat Marin Cudalbu.

— Dar Marin Cudalbu e om sărac. Cu ce îi va putea plăti ?

— Cu o parte din despăgubirile pe care le va obține — în cazul în care le va obține — de la domnul Drugan.

— În locul celor care ne vor refuza, vom face apel la alții tot atît de celebri. E plină țara de penaliști celebri.

Tînărul Focșa mai veni cu o idee :

— Domnul Alion Drugan avea bune relații cu puterile străine.

— Avea destule, confirmă Chilim Cartianu. „Banca Drugan" e bine cunoscută și peste hotare, iar domnul Drugan are excelente relații cu bancherii străini.

— N-ar fi bine să intervenim pe lîngă legaţiile acestor ţări, ca, la rîndul lor, să pună un cuvînt unde trebuie? Situaţia domnului Drugan s-ar uşura considerabil. Să nu stăruim asupra crimei. Să stăruim să se ridice sigiliile aplicate la „Banca Drugan" şi la întreprinderile finanţate de „Banca Drugan"... Dacă vom putea să mînuim bani...

— Nu mai e nevoie să ne explici, tinere. Reţinem şi aprobăm.

40

PATRU FETE CUCUIETE

Arno Pelican chemă un om de serviciu, îi ceru colecţiile ziarelor din capitală şi, plin de rîvnă, se apucă să citească informaţiile şi reportajele care apăruseră în legătură cu „Afacerea Tia Cudalbu—Drugan". Îi păru rău că, din îngîmfare sau din lene, îşi desconsiderase confraţii şi nu le citise, la zi, reportajele. Cîţiva dintre ei dovediseră cu această ocazie nu numai talent, ci şi inteligenţă. Îşi făgădui să se îndrepte. Pe urmă zîmbi. Fu sigur că nu se va îndrepta. Calul bătrîn nu mai poate învăţa să meargă în buiestru.

Prin faţa rău-famatului judecător de instrucţie Tretin trecuseră, zi şi noapte, o sumedenie de informatori. Pe unii îi chemase, cu citaţie, judele. Alţii, cum era Călăraşu, veniseră din iniţiativă proprie. Reporterul *Uraganului* îşi notă cîteva nume în carneţel. Între timp se făcuse dimineaţă. Ceaţă deasă, alburie învăluia oraşul. O luă pe Sărindar, în sus, către Calea Victoriei. Deşi înainte de a părăsi redacţia îşi ştersese cu grijă ochelarii, abia vedea la doi-trei paşi în jur. Cîţiva trecători, probabil funcţionari care se grăbeau să nu ajungă la serviciu după ridicarea condicii, se izbiră de el şi-şi văzură mai departe de drum, fără ca măcar să se întoarcă şi să-şi ceară scuze. O femeie voinică, în care recunoscu pe casieriţa de la „Mica publicitate" a

ziarului rival *Globul*, îl lovi cu pieptul. În clipa izbiturii, care era cît pe-aci să-l dea peste cap, simţi sînii mari şi pietroşi ai femeii. Contactul nedorit, şi care dură numai o secundă, îl scoase din fire. Uită că e om umblat prin lume şi binecrescut şi-i strigă:

— Eşti chioară, cucoană?

— Nu sînt chioară — îi răspunse femeia rîzînd — sînt grăbită, domnule Pelican.

Răspunsul îi plăcu. Îi plăcu şi faptul că femeia nu se supărase.

— Scuză-mă, domnişoară.

Femeia voinică nu-l auzi şi nu-i răspunse. Pelican întoarse capul după ea şi o văzu aproape alergînd. La *Globul* întîrzierea era pedepsită cu reţinerea din salariu. Înţelese graba casieriţei şi merse mai departe, ferindu-se să nu se mai lovească şi de alţi trecători sau să mai fie lovit. Ajunse în Calea Victoriei şi îşi dădu seama că noaptea nedormită îl flămînzise. Trecu strada pe care circulaţia intensă încă nu începuse şi intră la Capşa, în cafenea.

Cafeneaua — care fusese cîndva a boierimii celei mai moţate, unde se alcătuise lista multor guverne şi se pusese la cale căderea lor — după primul război mondial, decăzuse. Devenise un local pe care-l frecventează scriitori şi ziarişti, pictori şi muzicieni, pensionari şi politicieni de mîna a treia. Pelican o găsi aproape goală. La marea masă din fund, rezervată maeştrilor, veniseră numai doi clienţi: poetul cu capul rotund, Alexandru Obedenaru, şi romancierul Corneliu Moldovanu. Citeau, tăcuţi, ziarele. Într-un colţ, ascuns parcă, îşi legumea şvarţul fierbinte publicistul Ilion Căpuşă — un om

înalt, osos, negricios, cu cap de mort, profund dezagreabil, pe care mulţi îl ocoleau. Pelican nu izbuti să-şi ferească ochii de privirile lui Căpuşă, îi dădu bună dimineaţa şi se aşeză cît mai departe de el. Veni un chelner, îl salută şi-i luă comanda : o cafea cu lapte, pîine, unt, două ouă la pahar. În aşteptarea micului dejun comandat, începu să răsfoiască ziarele de dimineaţă. Se opri, cum era şi firesc, asupra coloanelor în care se aduceau noi şi senzaţionale amănunte în „Afacerea Tia Cudalbu—Drugan", care era la ordinea zilei. Nu apucă să se adîncească în lectură cînd auzi, lîngă el, vocea răguşită, care trăda o veche boală de gît, necăutată la timp, a lui Ilion Căpuşă :

— Citeşti ziarele ! Abia te-ai trezit din somn şi citeşti ziarele !... Crima !... Te pasionează crima lui Drugan !...

Pelican, ştiind că acum nu mai are cum să scape de Căpuşă, împinse, resemnat, foile pe masa vecină.

— De ce n-aş citi ziarele ? Şi de ce nu m-ar pasiona crima lui Drugan ? Toată lumea citeşte ziarele şi pe toată lumea o pasionează crima bancherului. De ce nu m-ar pasiona şi pe mine ?

Ilion Căpuşă, care i se aşezase alături, fuma şi privea undeva, departe în gol. Nu-i răspunse la întrebare, ci zise cu invidie şi cu duşmănie :

— Voi, ăştia de la *Uraganul*, aţi dat lovitura, i-aţi luat apărarea lui Drugan. Dacă aş fi avut ziarul meu şi eu l-aş fi apărat pe Drugan.

— Eşti convins de nevinovăţia lui ?

— Nu. Personal cred că Drugan a făptuit crima.

Însă... Însă l-aş fi apărat pe Drugan ca să-i fac sînge rău Buzatului.

— Numai pentru atît?

— Poate că aş mai fi avut în vedere şi altceva.

Chelnerul îi aduse gustarea. Lui Pelican i se redeşteptă foamea şi începu să mănînce grăbit, ca un soldat după luptă. Îşi aminti de vremea nu prea depărtată cînd era soldat în legiunea străină din Africa. Căzu în visare. De cînd se întorsese în ţară, i se întîmpla adeseori să cadă în visare. Ridică ochii şi privi prin fereastra largă Calea Victoriei. Nu văzu însă ceaţa deasă şi alburie, ci nisipurile galben-roşcate ale pustiului. „Acum, îşi spuse în gînd, acum am să văd în zarea tremurătoare siluete înalte şi subţiri de palmieri. Apoi o să văd cămile şi-o să mai văd şi băştinaşi risipiţi în trăgători şi venind spre mine"... Însă nu apucă să mai vadă nimic. Alături de el, Ilion Căpuşă rîgîi, ca un om care din lăcomie a mîncat peste măsură de mult, pe urmă spuse brutal:

— Mănînci... Ouă, cafea cu lapte, pîine cu unt... Ca boierii...

Iritat, Pelican îl întrebă:

— Ai vrea să nu mănînc?

— Nu. Crapă. Îndoapă-te. Dar gîndeşte-te şi la alţii.

— La care „alţii"?

— La mine, de pildă.

— Am crezut că ai mîncat.

— Am luat numai un şvarţ. Pe stomacul gol. Şi nici pe acela n-am avut cu ce-l plăti.

— De ce?

— Eu nu scriu la *Uraganul*. N-am leafă. Nu-l apăr pe Drugan...

Arno Pelican avea inimă bună şi mînă spartă Spuse cu blajinătate :

— Nu e nevoie să mă indispui, dragă Căpuşă. Am lucrat toată noaptea. Cruţă-mă. Cruţă-mă şi comandă tot ce-ţi pofteşte inima.

— Plăteşti ?

— O dată ce te invit...

Ilion Căpuşă tăcu un timp. Apoi spuse repezit şi duşmănos :

— Te cred. Îţi convine. „Afacerea Tia Cudalbu—Drugan" îi rentează nu numai lui Butaru, ci şi slugilor lui Butaru. Iar tu... Ce eşti tu decît sluga lui Butaru ? Joci cum îţi cîntă zgîitul de Butaru.

— Ascultă, Căpuşă...

— Ascult.

— De ce ţii să fii dezagreabil cu orice chip ?

— Caracterul. Aşa mi-e caracterul.

— Şi nu crezi c-ar trebui să-ţi dai osteneala să ţi-l schimbi ?

— Cîtuşi de puţin.

— De ce ? Ai timp.

— Nu mai am.

Lungi gîtul ca Pelican să i-l vadă mai bine şi adăugă :

— Mor tînăr. Nu mai am de trăit decît un an, cel mult doi. Aşa că o să continuu să fiu dezagreabil pînă la sfîrşit.

— Eu nu mă supăr. Am cunoscut în viaţă oameni şi mai infecţi decît tine. S-ar putea însă să întîlneşti şi oameni mai puţin răbdători,

— Am şi întîlnit.

— Şi nu ţi-au dat palme?

— Ba mi-au dat. Dar eu prefer să primesc din cînd în cînd palme decît să-mi schimb caracterul. Gîndeşte-te şi tu: Căpuşă fără caracterul lui Căpuşă n-ar mai fi Căpuşă.

— Poate că ai şi tu dreptate, în felul tău.

— Am, Pelicane. Caracterul acesta m-a ţinut la suprafaţă. Sînt perfect conştient că persoana mea e dezagreabilă. Mă duc la unul şi-i cer bani. Îmi dă ca să nu mă mai vadă. Îi e scîrbă omului să mă vadă.

Chelnerul se învîrtea pe lîngă ei şi trăgea cu urechea. Pelican îi spuse să ia o comandă de la Căpuşă.

Publicistul cu cap de mort, arţăgos şi cîinos, comandă friptură de curcan rece, brînzeturi de import, fructe exotice, un litru de vin franţuzesc, prăjituri, filtru şi imediat ce fu servit începu să mănînce cu poftă de lup.

Pelican, mulţumit că, în sfîrşit, e lăsat în pace, luă iarăşi ziarele să le răsfoiască. Întîrzie asupra telegramelor externe. Frontul franco-german dormea înţepenit. Aviaţia engleză arunca asupra Germaniei manifeste. În Polonia se ridicaseră spînzurători. În Cehoslovacia muncitorii erau adunaţi, încărcaţi în vagoane şi trimişi să lucreze în uzinele germane. Comuniştii organizau rezistenţa. Sabotajele se înmulţeau. Se înmulţea şi numărul comuniştilor arestaţi şi executaţi. În Extremul Orient trupele japoneze pătrundeau tot mai adînc în China. Iar imensa China le măcina şi le înghiţea.

După ce mîncă, Ilion Căpușă rîgîi din nou și îi spuse lui Pelican :

— Acum trebuie să mă atingi și cu o sută de lei. Să am pînă diseară de șvarțuri și de țigări. Nu aș mai vrea să fac pe ziua de azi și altă victimă.

Pelican, mulțumind în gînd lui Dumnezeu că scapă ieftin, scoase suta și i-o întinse. Căpușă o privi, o chiti și o băgă în buzunar, apoi se uită crunt la Pelican, de parcă ar fi vrut să-l ia la bătaie. La bătaie nu-l luă, însă îi reproșă cu asprime :

— Tot meschin ai rămas, Pelicane. Te-ai molipsit de la Butaru.

— De ce am rămas meschin, mă, Căpușă ?

— Cum „de ce" ? N-ai înțeles ?

— Nu.

— Ți-am cerut o sută de lei.

— Ți-am dat-o fără să ezit.

— Trebuia să-mi dai cel puțin două. De ce nu mi-ai dat ? Zgîrcilă !...

— Pentru un motiv foarte simplu : n-am.

— Cum n-ai ?

— N-am decît pentru plata consumației și pentru încă două-trei cutii de țigări.

— Nu mă păcălești ?

— N-aș avea de ce să te păcălesc.

— Pe cuvîntul tău de onoare ?

— Pe cuvîntul meu de onoare.

Ilion Căpușă făcu un cap scîrbit, chemă chelnerul și-i porunci, ca un boier parșiv și grețos :

— Nota, Nicule...

Chelnerul spuse :

— Domnul Pelican plătește.

— Nota! se răsti Căpușă. Ți-am spus să-mi aduci nota. Trebuie să-mi aduci nota fără explicații... V-ați îmbogățit din bacșișurile noastre și v-ați obrăznicit, că îi e silă omului să se uite la voi.

Chelnerul voi să riposteze. Pelican îi făcu semn cu capul să se lase păgubaș. Căpușă observă și se răsti:

— Ai ceva de zis?

— Nu, domnule. Deviza casei noastre este că domnul client are totdeauna dreptate. Dumneata ești clientul casei noastre.

Plecă bombănind și aduse nota pe care erau trecute consumația lui Pelican și consumația lui Căpușă. Publicistul cu cap galben de mort o examină în fugă, scoase o hîrtie de o mie de lei și i-o întinse chelnerului. Acesta se duse la casă, achită și se întoarse cu restul pe farfurie. Căpușă îi dete un pol bacșiș, vîrî cîteva bancnote în buzunar și-i întinse lui Pelican o hîrtie roșcată de cinci sute. Pelican se miră:

— Pentru ce? Nu ți-am cerut.

— Mi-ai mărturisit pe cuvînt de onoare că n-ai bani. Scrii la *Uraganul* și n-ai bani! Îl slujești pe Butaru și n-ai bani! Îl aperi pe bancherul Drugan și n-ai bani! Ești un nătărău, Pelicane. Iar eu nu iau bani de la nătărăi nici măcar cu împrumut. Așa să știi. Eu, cu toate că șomez și n-am unde să scriu, dau bani nătărăilor. Eu nu sînt sluga nimănui. Eu sînt un ziarist independent. Eu scriu numai ce vreau eu. Și cînd vreau eu. Păcat că nu am un jurnal al meu. Dar o să am, Pelicane... Și atunci o să vedeți voi ce

ziar o să scot. O să vă arăt eu ce înseamnă un ziar independent...

— Parcă te lăudai că o să mori, că nu mai ai decît un an, doi de trăit.

— Un an, doi ! Destul ca să scot şi să lansez un ziar.

Pelican îi înapoie bancnota :

— Nu-mi trebuie. Păstrează-ţi-o.

Ilion Căpuşă se supără de-a binelea :

— Dacă n-o iei, te înjur, iar dacă după ce te înjur tot n-o iei, te bat măr, aci, în văzul tuturor.

Pelican ridică din umeri şi puse hîrtia în buzunar.

— Dacă ţii cu orice preţ...

Între timp cafeneaua se umpluse de lume şi zumzăia ca un stup uriaş. Fumul acru se îngroşase de puteai să-l tai în felii. Căpuşă se înghesui în Pelican şi-l întrebă încet :

— Spune-mi drept, colega, cu ce te alegi tu din afacerea asta ?

— Din care afacere ?

— Nu te prosti ! Din „Afacerea Tia Cudalbu—Drugan" ?

— Cum cu ce mă aleg ? Sînt reporter la *Uraganul*. Patronul mi-a ordonat să scriu reportaje despre această afacere.

— Şi tu ?

— Le scriu. Ce pot să fac altceva ?

— Se vede treaba că pe acolo pe unde ai fost, cu legiunea străină, te-a bătut cam prea mult soarele la cap.

— De ce crezi că m-a bătut cam prea mult soarele la cap ?

— Pentru că ai rămas într-o ureche. În „Afacerea Tia Cudalbu—Drugan" orice prostănac care ține un condei în mînă are prilejul să se umple de bani.

— Cine dă banii ?

— Mai bine m-ai întreba cine nu dă. Uite, să-ți explic : dacă vrei să scrii — cum de altfel ai și făcut-o pînă mai alaltăieri — că Drugan e vinovat de crimă și de celelalte, poți stoarce parale de la palat prin intermediul lui Sîmburaș. Ai priceput ?

— Am priceput. Însă nu am de gînd să iau bani de la un om atît de murdar ca Sîmburaș...

Ilion Căpușă rîse și Pelican îi văzu dinții mari și galbeni peste care nu trecuse niciodată periuța. Căpușă dormea în pijama de mătase, se tundea și se bărbierea la „Ionică", însă cu pasta și cu peria de dinți nu se obișnuise. Publicistul cu cap galben, de mort, izbucni :

— Idiotule !... Numai oamenii murdari dau bani. Cei cinstiți nu au pentru ce să dea. Acum ai priceput ?

— Am priceput, spuse Pelican.

Bucuros, ca un profesor care bagă de seamă că elevii încep să-i învețe lecțiile, Căpușă continuă :

— Iară dacă încerci să-i iei apărarea lui Drugan, cum văd de altfel că și faci, poți ridica bani grei de la tînărul Drugan, fratele bancherului. Locuiește în strada Clemenței, la numărul 13. Primește seara...

— Și pentru ce îmi spui tu mie toate acestea ?

— Pentru că acum m-am convins și eu că ești cel mai mare nătărău din presa bucureșteană. Ești pur și simplu idiot, Pelicane.

— Mi-ai mai spus-o.

— Ţi-am mai spus-o. Acum ţi-o repet, ca să-ţi intre bine în cap. Îl aperi pe gratis pe bancherul-asasin. Dacă nu te poţi înţelege direct cu fratele bancherului, cel puţin cere-i lui Butaru să-ţi dea o parte din ce a luat sau din ce o să ia el de la oamenii bancherului Drugan.

— Din banii intraţi în buzunarele lui Butaru nu vede nimeni, niciodată, un cinci.

— Atunci caută şi aranjează-ţi singur ploile, băiete...

Chemă iarăşi chelnerul şi ceru să-i mai aducă un şvarţ şi un pachet de ţigări englezeşti Craven.

— Te-ai boierit, Căpuşă...

— De ce să nu mă boieresc ?

Chelnerul Nicu îi aduse numaidecît şvarţul şi o cutie lată şi elegantă, de metal. Publicistul cu cap galben, de mort, scoase din buzunar încă o hîrtie de o mie de lei, nou-nouţă.

— Opreşte-ţi un pol bacşiş, Niculele, şi adu-mi restul.

Arno Pelican surîse şi zise :

— Văd că te joci cu miile.

Rîse şi Căpuşă. Pelican îi văzu iarăşi dinţii mari, galbeni şi rari şi se cutremură de greaţă. Căpuşă îi arătă un teanc de bancnote de o mie, toate noi. Spuse :

— „Afacerea Tia Cudalbu—Drugan." N-ai văzut *Ştirea* de azi ? Îl atac sîngeros pe Drugan. M-am aranjat cu cuconul Sîmburaş.

— Parcă ziceai că...

— Ziceam !... Voiam să te încerc, neghiobule.

— Îţi plac cam prea mult banii, Căpuşă.

— Aș. Nu-mi plac de loc. Cum am bani, cum îi cheltui.

Numele care îl obseda cel mai mult pe reporter nu era nici acela, straniu, al lui Zeno Zadig, și nici al lui Carlo Ciutacu, fiul baronului din Vasile Lascăr, ci numele portarului de noapte de la blocul în care trăise și murise actrița de la Colos. Cine era Călărașu? Pentru care motiv se prezentase, din proprie inițiativă, la instrucție? Tînărul care îi ceruse să-i deschidă poarta blocului, la ora două noaptea, exista sau nu? Călărașu voise să-l ajute pe judecătorul de instrucție Tretin, sau să-l deruteze? Ce interes ar fi avut să-l ajute pe judele-instructor? Și ce interes să-l deruteze? Poate că era un simplu maniac care urmărea să iasă din anonimat. Totdeauna, în cazuri de crime pasionale, apăreau asemenea maniaci care derutau și încurcau cercetările. Apăruseră și acum cîțiva. Lui Pelican, cel mai interesant i se păru Călărașu. Se spunea că el ar mai fi ajutat justiția să dea de urmele unui individ care asasinase o ghicitoare la Obor. Era adevărată această afirmație care apăruse în unele ziare, sau nu? Pelican se hotărî să limpezească și această chestiune.

Trebuia să stea imediat de vorbă cu Călărașu. Dacă izbutea, ar fi avut destul material pentru unul sau chiar pentru mai multe reportaje. Dar cum să capete încrederea portarului? Probabil că-l mai căutaseră și alți reporteri, de la alte ziare.

Pelican locuia la numai cîțiva pași de Capșa. Odaia lui, cu baie și antreu, de sub acoperișul casei

Frascatti, era destul de incomodă. Zgomotul Căii Victoriei ajungea pînă sus și-i tulbura somnul. Însă era aproape de redacție. La numai cîteva sute de metri. Era aproape și de restaurante și de cafenele, iar pînă la bodega preferată ajungea, pe timpul cel mai urît, în mai puțin de cinci minute. Nu avea nevoie să-și piardă vremea cu tramvaiele și nici să cheltuiască cu taximetrele.

Intră în bloc și vru să ia liftul. Îl găsi închis. Pe cartonașul agățat de clanță citi: „defect".

Urcă scările încet, ținîndu-se cu mîna de balustradă. La fiecare etaj se opri și răsuflă greu. Își spuse:

„Inima! Consecințele celor patru ani de legiune străină. Într-o zi, inima o să mă lase. Femeia care face curat o să mă găsească mort. Butaru o să uite că l-am servit. Au să mă ducă la morgă. Apoi, după ce mă vor ține o vreme în spirt, mă vor da studenților pentru disecție. Se vor mira de cîte urme de gloanțe vor găsi pe trupul meu..."

Ajuns în odaia lui, descuie o lădiță veche și începu să cotrobăie prin ea.

N-avu mult de cotrobăit. Luă un plic burticos, îl puse în buzunarul paltonului, încuie ușa scundă și pogorî scările. Portarul sta de vorbă în ghereta lui cu o fată de serviciu de la Teatrul Cărăbuș care, în timpul iernii, da spectacole în sala Frascatti. Văzîndu-l pe reporter, îl salută. Pelican îi răspunse și se opri:

— Domnule Gabor, aș vrea să te rog ceva. Între patru ochi.

Fata plecă.

— Nu vreau să vă deranjez. Mă întorc mai tîrziu...

Reporterul observă că întrerupsese o idilă și regretă. Nu-i făcuse niciodată vreun serviciu lui Gabor și acum îl lipsea de o bucurie. Portarul Gabor se uită cu jind după pulpele groase și roșii ale fetei. Apoi, după ce fata dispăru, spuse:

— Vă stau la dispoziție, domnule Pelican. Cu ce vă pot fi de folos?

— Aș vrea să-ți cer un serviciu. Bineînțeles, dacă va fi posibil.

— Cu plăcere, domnule Pelican. Ce doriți?

— Domnule Gabor, nu cumva îl cunoști dumneata pe domnul Călărașu, portarul de la blocul din Piața C. A. Rosetti, unde s-a comis asasinatul despre care vuiește țara?

— Pe Călărașu? Cum să nu-l cunosc! Sîntem prieteni. Acum cîțiva ani am fost amîndoi în serviciu la „Creditul minier"...

— Ai putea să mă însoțești pînă în Piața Rosetti și să-mi faci cunoștință cu Călărașu?

— Acum?

— Chiar acum. Am urgentă nevoie de Călărașu.

— A!... Înțeleg, spuse Gabor. Îl căutați în chestia aceea, cu bancherul care și-a otrăvit țiitoarea...

— Ai ghicit...

— Numaidecît. Să găsesc pe cineva să-mi țină locul.

Dispăru pentru cîteva minute și se întoarse însoțit de un bărbat gros, butucănos, smolit. Pelican recunoscu în butucănos pe Rizea, mecanicul de la calorifer.

— Ţine-mi locul o jumătate de oră. Pînă mă întorc. Pentru deranj o să te cinstească domnul Pelican.

Se îndreptară amîndoi, prin ceaţa care se mai subţiase şi se mai albise, spre Piaţa C. A. Rosetti.

Gabor strînse mîna portarului de zi al blocului în care trăise şi murise actriţa Tia Cudalbu şi-l întrebă :

— Ia spune-mi, Ticane, unde l-am putea găsi pe nenea Călăraşu ? E musai să vorbim cu el.

— La subsol, pe coridorul din dreapta, camera numărul 3. Sunaţi. S-ar putea însă ca nenea Călăraşu să doarmă. L-am schimbat azi-dimineaţă la şase.

— Nu face nimic. O să-l trezim.

Căutară la subsol camera cu numărul 3. Gabor sună. Nu răspunse nimeni. Bătu tare în uşă de cîteva ori. În cele din urmă, uşa se deschise. Un bărbat voinic, cam între două vîrste, neras şi cu ochii plini încă de somn îl întrebă :

— Ce vrei, domnule ? De ce baţi în uşă, domnule ? Pe cine cauţi, domnule ?

Se dezmetici şi îl recunoscu pe portarul de la Frascatti :

— A ! Tu erai, Gabor ?

— D-apoi cine ?

I-l prezentă pe reporter :

— Domnul Arno Pelican, de la *Uraganul*.

Reporterul îi strînse mîna şi spuse :

— Te rog să nu te superi, domnule Călăraşu. De obicei nu deranjez pe nimeni. Însă, acum, am ne-

voie de dumneata. Trebuie să stau numaidecît de vorbă cu dumneata.

Odaia era măruntă, rău luminată, murdară. Patul era răvăşit şi slinos. Călăraşu, încurcat, tăcu. Gabor interveni :

— Te rog şi eu, nene Călăraşule. Domnul Pelican e locatarul meu, la Frascatti. Om cumsecade. N-o să fie pe degeaba. Nu vrea nimic. Numai să stai de vorbă cu dumnealui.

— Păi... asta e... că eu nu pot sta de vorbă...

Gabor insistă :

— Te rog, nene Călăraşule. Nu ne trata cu refuz. Nu se face. Dumnealui a apelat cu toată încrederea la mine. Eu i-am făgăduit...

Călăraşu lăsă ochii în jos, jenat :

— Nu sînt singur... Am... Am şi eu la mine o femeie...

— Baie ai ? îl iscodi Gabor.

— Numai un duş...

— Bag-o la duş. Să facă un duş. Domnul Pelican... N-o să fie pe degeaba.

— Dacă stăruiţi... Dacă nu e pe degeaba... Un moment... Numai un moment.

Închise uşa. În odaie se auzi foială. Călăraşu ieşi. Îşi puse pe el un halat zdrenţuit.

— Poftiţi, domnule Pelican.

Gabor îi mulţumi lui Călăraşu.

— Vă las singuri.

— Nene Călăraşule, ţi-a spus Gabor, eu sînt Pelican de la *Uraganul*. Ai auzit de mine ?

— Am auzit. În ultimele zile te-am şi citit. Te ocupi de crima bancherului.

— Întocmai.

Călărașu zise rîzînd :

— Nu te supăra, domnule Pelican, dar tot ce scrii dumneata scrii din burtă. Nu știi mare lucru...

Cu vorbe ocolite îi dădu să înțeleagă că în „Afacerea Tia Cudalbu—Drugan" numai el, Călărașu, era posesorul secretelor care învăluiau crima. Îl întrebă pe reporter :

— Și ce dorește *Uraganul* de la mine ?

— Nu cine știe ce.

— Păi, domnule Pelican, dacă *Uraganul* nu dorește cine știe ce de la mine, de ce m-ai mai trezit din somn ? Cum îți spuneam adineauri, abia adormisem. Am trezit și femeia. Ba am mai trimis-o să facă și duș...

Într-o odăiță alăturată se auzea ploaia dușului biciuind trupul gol.

— N-aș vrea să mă înțelegi greșit, domnule Călărașu. Aș dori să-mi dai pentru *Uraganul* cîteva amănunte asupra tînărului căruia i-ai deschis ușa blocului în noaptea în care a murit Tia Cudalbu.

— De ! Amănunte mi-a cerut și domnul judecător de instrucție Tretin. N-am prea avut ce amănunte să-i dau. Eram cam amețit de somn. Serviciul de portar de noapte, la un bloc mare ca al nostru, nu e ușor. Unul vine, altul pleacă. Mă întind pe bancă. Ațipesc. Uneori nici nu apuc să ațipesc și aud soneria. Sar năuc și...

Arno Pelican îl întrerupse :

— Totuși, noaptea, chiar într-un bloc mare, se circulă mai puțin decît ziua.

— Într-alte blocuri, poate. Într-al nostru... Parcă am fi la balamuc. Vine unul, la miezul nopții, și se ține de falcă. „Unde vrei să te duci?" îl întreb. „La dentist, la domnul Erlich"... Îi dau drumul pe scări. Trag cu urechea după pașii lui. Domnul Erlich locuiește la etajul doi. Individul se oprește la patru. Aud cum se deschide și se închide ușa la văduva Bulfi... Prostituție clandestină. S-ar putea. Însă pe mine nu mă interesează. Nici nu trece sfertul de oră și iar sună cineva la poartă. Vine o femeie în capot, însă cu blana pe ea. „Ce vrei, cuconiță?" Zice: „Mă simt prost. Îl caut pe domnul doctor Drăguș." „Doarme, cuconiță." „Pentru mine se trezește. Ba chiar s-a trezit. I-am telefonat." „Poftim." Urcă. Iar îi ascult pașii. Domnul doctor locuiește la cinci. Individa fuge pe scări în vîrful picioarelor pînă la șapte. Mă mir că nu i se taie răsuflarea. Iar se deschide și se închide o ușă. Știu că individa a intrat la domnul Pleșoianu de la Carpatina. Crai mare domnul Pleșoianu de la Carpatina. Nu știu cum și de unde le mai vînează. Mă întind să ațipesc. Iar sună. La poartă cine crezi că se arată? Puștanca domnului Periano de la casație. Nici n-are șaptesprezece ani. „Dă-mi drumul, nene Călărașule. Am întîrziat." „Ai întîrziat, îi zic. Mi-ai umblat prin oraș haimana pînă la trei din noapte și-mi spui că ai întîrziat?" „Să nu mă spui tatei." „Ba am să te spun." „Lasă că, pînă vine tata de la Predeal, uiți dumneata." „Dacă o să am o sticlă de vin bun din viile Periano de la Valea Călugărească, o să uit." „Două o să ai, nene Călărașule"... Curviștina!... Poți să mă crezi, domnule? Se ține de cuvînt...

Arno Pelican îl ascultă cu interes. Cînd Călărașu tăcu, îl întrebă :

— Cum era bărbatul de care mă interesez ? Înalt ?

— Destul de înalt.

— Cu obrazul rotund ?

— Da, cu obrazul rotund.

— Și cu niște mîini lungi, de urangutan ?

Călărașu se minună.

— Dar de unde știi dumneata că avea mîinile lungi ca ale urangutanului ? Nu cumva îl cunoști ? Nu cumva a și pus mîna pe el poliția ? Tare m-aș mira !...

— Nu. Încă n-a pus. Dar e pe urmele lui.

— Grozav de bine mi-ar pare dacă l-ar prinde.

— Nene Călărașule, dacă ți-aș arăta fotografia individului, l-ai recunoaște ?

— Dintr-o mie, domnule Pelican.

Reporterul scoase plicul cu fotografii, alese una dintre ele și i-o puse lui Călărașu sub ochi.

— Nu cumva este acesta ?

Călărașu luă fotografia și o privi îndelung. Strîmbă din nas și i-o înapoie lui Pelican, spunînd :

— Nu. Nu este. Îmi pare foarte rău că vă dezamăgesc. Tînărul pe care îl caută domnul judecător de instrucție Tretin, și pe care acum văd că îl căutați și dumneavoastră, era mai năltuț, mai groscior și avea și umerii ceva mai largi.

— Am vrut să te încerc, zise Pelican zîmbind, și-i arătă lui Călărașu altă fotografie din interesanta lui colecție.

Portarul de noapte, cum dete cu privirile de chipul tînărului din noua fotografie, strigă :

— Ăsta e ! Chiar ăsta e, domnule Pelican... Pot să mă şi jur...

Mai vru să spună ceva, însă se opri la timp, deveni grav şi-l întrebă pe reporter :

— Dar, domnule Pelican, de unde ţi-ai procurat dumneata fotografia tînărului ?

— Secret profesional.

— Dacă dumneata îţi păstrezi secretele dumitale profesionale faţă de mine, cred că trebuie să mi le păstrez şi eu faţă de dumneata. De altfel, nici n-aş mai avea ce să-ţi spun.

— Poate că ai mai avea, totuşi, să-mi dai vreun amănunt.

— Amănunte ? Nu. O părere, da. Părerile nu mă angajează.

— S-o aud, domnule Călăraşu.

— Aleargă cu fotografia la domnul judecător de instrucţie Tretin. Dă-i-o. Să-l pună numaidecît în urmărire pe individ. Asemenea indivizi sînt foarte periculoşi. Trebuiesc prinşi şi băgaţi la gros.

— De ce să alerg la judecătorul de instrucţie ? Fotografia îmi trebuie mie. Şi tot mie îmi mai trebuie şi altceva.

— Anume ce ?

Pelican ezită cîteva clipe apoi zise repede şi cu îndrăzneală :

— Să-mi scrii dumneata pe dosul fotografiei cîteva rînduri şi să le iscăleşti.

Călăraşu, care aştepta propunerea, îl întrebă cu ton de glumă :

— Şi cam ce ai dori dumneata să scriu eu pe dosul acestei fotografii ?

— Să scrii așa : „Recunosc că acesta este tînărul care, în noaptea asasinării actriței Tia Cudalbu, mi-a cerut să-i deschid poarta blocului sub pretextul că se duce la Măriuța Lupei, logodnica lui". Și apoi, să iscălești.

Fața portarului se întunecă.

— Nu pot să scriu și să iscălesc așa ceva.

— Atunci sînt îndreptățit să cred că...

— Ce adică ? Pui la îndoială buna mea credință ?

Călărașu se dădu cu un pas îndărăt și strînse pumnii. Pornit pe ceartă, zise :

— Domnule ! Ești în casa mea ! Nu-ți permit, auzi dumneata ? Nu-ți permit să mă faci mincinos. Eu nu sînt jurnalist ca dumneata, să umblu cu minciuni. Eu sînt om cinstit, domnule. Portar, domnule...

Reporterul *Uraganului*, care pînă atunci discutase cu Călărașu stînd în picioare, luă loc pe marginea patului.

— Să zicem că nu ești mincinos. Dar atunci, pentru ce nu-mi scrii pe dosul fotografiei ceea ce îți cer?

Călărașu se calmă. Zise :

— Dumneata vei publica fotografia în *Uraganul*. De aceea nu i-o duci judecătorului de instrucție.

— Ai ghicit, domnule Călărașu.

— Și tot în *Uraganul* vei publica și declarația mea.

— Fără îndoială că da.

— Iar ziarul se va vinde bine.

— Se va vinde chiar foarte bine.

— Și va cîștiga nu numai ziarul. Vei cîștiga și dumneata ceva.

— S-ar putea să-mi pice şi mie cîteva fărămituri. Dacă patronul va fi bine dispus. Dacă nu...

— Nu-ţi duc eu grija ! Dar eu, eu, Călăraşu, cu ce mă aleg ? Mie ce-mi pică ?

— Am putea sta de vorbă.

Chipul lui Călăraşu se lumină. Zise :

— Dacă ne înţelegem, scriu tot ce vrei şi iscălesc.

— Care ţi-ar fi pretenţia ?

Călăraşu ridică amîndouă mîinile în sus cu degetele desfăcute.

Pelican se făcu a nu pricepe şi spuse :

— Zece degete... Cîte o sută de lei degetul... O mie de lei în cap. Mi se pare cam mult. Să văd dacă direcţia aprobă o sumă atît de mare.

Portarul de noapte lăsă mîinile în jos şi zise moale, obosit şi somnoros :

— Mult ? O mie de lei e mult ? Ei, bine, domnule, află că la o sută de lei degetul nici nu stau de vorbă. Auzi ! O sută de lei degetul...

— La cît te-ai gîndit ?

— La o mie de lei degetul. Socoteala e simplă. Zece degete, zece mii de lei...

— Zece mii ? La zece mii de lei te-ai gîndit ? Nu dau. Nu dau nici mort.

— Dumneata nu dai, însă *Uraganul* trebuie să dea. Fotografia şi declaraţia mea au să facă senzaţie.

— Avem destule senzaţii.

— Dacă aveţi, ce cauţi la mine ? A ? Poţi să-mi spui ? Ce cauţi dumneata la mine ?

Pelican nu-i răspunse la întrebare. Încercă să-l ademenească.

— În orice caz, eu nu pot hotărî. Ar fi posibil ca direcția să aprobe, nu chiar zece mii, dar trei-patru. Dacă vrei, îmbracă-te și hai cu mine la ziar.

— Așteaptă-mă cîteva minute. Să știi, însă, domnule Pelican, că nu las un leu. Zece mii. *Uraganul* trebuie să-mi numere zece miișoare în palmă și iscălesc.

Își trase pantalonii, își puse ciorapii și pantofii. Tocmai își căuta cămașa, cînd zgomotul dușului din odăița alăturată încetă și se auzi glas de femeie oțărîtă zicînd :

— Nu te îmbrăca, prostule. Nu te duce după jurnalist, prostule. La *Uraganul* toți sînt tîlhari, de la Butaru, cel cu ochii încrucișați, și pînă la domnul Pelican. Lasă, că-i cunosc eu. Toți sînt tîlhari. Mai tîlhari decît tîlharii de drumul mare...

— Dar, ce vrei tu să fac, mă...

— Gura ! Ține-ți gura ! Dacă vrea declarație, să-ți dea o mie de lei de deget, dar să intre în socoteală și degetele de la picioare, că și acelea sînt tot degete și sînt tot ale tale, prostule.

Pelican simți că se scufundă pămîntul sub el. Îl întrebă încet pe Călărașu :

— De ce se amestecă ?

Portarul de noapte îi răspunse simplu :

— De ce să nu se amestece ? E vorba de bani. Și nu m-a sfătuit prost. În afaceri, femeile sînt uneori mai pricepute decît noi, bărbații.

Muierea întredeschise puțin ușa și zise poruncind :

— Dezbracă-te, omule. Banii să ți-i aducă dumnealui aici.

— N-o să mi-i aducă, spuse Călăraşu cu teamă. Dacă nu mă duc, n-o să mi-i aducă.

Femeia urlă:

— O să ţi-i aducă. Au nevoie de declaraţia ta, tîlharii. O să ţi-i aducă zburînd.

— Poate ar fi bine să mă duc totuşi.

— Să te duci! Să intri în vizuina tîlharilor! Au să te îmbrobodească, prostule. N-ai să te alegi cu nimic.

Pelican îi lăsă să se certe. După ce se mai potoliră, zise cu totul la întîmplare:

— Nu cumva, dumneaei... femeia... este Măriuţa Lupei?

— Măriuţa Lupei? Aceleia, de cînd a murit actriţa, nu i-a mai călcat piciorul pe aici... Dumneaei... dumneaei este Mălina Lupei, sora Măriuţei. Slujeşte sus, la etajul 5, la domnul doctor Drăguş...

— Aşadar Măriuţa Lupei are o soră?

— De ce să nu aibă?

— Nu am ştiut.

— Şi acum, dacă ai aflat, o să-ţi folosească la ceva?

— Poate, răspunse reporterul, poate o să-mi folosească.

În capul lui Pelican, niţeluş sucit şi romantic, se înşirară numele: Măriuţa Lupei — Mălina Lupei — doctor Drăguş. Concluzia: otravă. Nenumărate alte idei îi veniră în minte. Se învioră şi spuse repede:

— Domnule Călăraşu, voi trata cu direcţia. Dacă va fi de acord cu propunerea dumitale, mă întorc într-o oră.

Mălina Lupei întredeschise din nou uşa şi, fără să-şi arate obrazul, zise :

— Te vei întoarce în jumătate de oră.

Într-adevăr, Pelican se întoarse într-o jumătate de oră, îi luă lui Călăraşu declaraţia şi semnătura şi-i numără banii ceruţi. Întrebă de Mălina Lupei.

— A plecat, îi spuse Călăraşu, la etajul 5, la domnul doctor.

Pelican se gîndi că n-ar fi rău să controleze dacă pe femeie o chema cu adevărat Mălina Lupei şi era angajată la doctorul Drăguş. Însă şi aici, de uşa liftului, atîrna o bucată de carton pe care scria „defect". Renunţă. Se duse la redacţie şi îşi scrise reportajul. Butaru şi Ciovică îl citiră :

— Bravo, Pelicane. Ai dat lovitura. Mîine, reportajul dumitale cu privire la „Afacerea Tia Cudalbu—Drugan" va fi senzaţia zilei.

Pelican se arătă mai pesimist :

— Mă tem de *Globul*.

Pe Nedelcu Nedelcovici îl bucurase încrederea pe care i-o arătase directorul *Globului*, care îi spusese :

— La *Uraganul* se ocupă de „Afacerea Tia Cudalbu—Drugan" un reporter bun ca Pelican. De aceeaşi crimă pasională se ocupă la *Aurora* cunoscutul ziarist Melinte. Însă la noi, la *Globul*, scrii dumneata, Nedelcu Nedelcovici, doctor în drept de la nu mai ştiu care universitate belgiană ! Nu sperăm, domnule Nedelcovici, ci sîntem siguri că vei fi fruntea... Fii atent ! Să nu ne surpi încrederea pe

care o avem în dumneata, că ne lăsăm cu sancţiuni.

Stelian Protopopescu era zgîrcit la vorbă, însă la pungă era şi mai zgîrcit. Salariile ziariştilor de la *Globul* erau mai mici decît la oricare alt ziar, deşi *Globul* era ziarul cel mai răspîndit şi cu cea mai multă publicitate din ţară. Cu toate acestea, mulţi ziarişti de pe la alte ziare sperau că într-o zi vor izbuti să capete un angajament la *Globul*. Titlul de redactor la acest ziar îţi deschidea toate uşile.

— Vreau să vorbesc cu domnul director general.

— Nu se poate.

— Sînt de la *Globul*.

— Poftiţi.

— Vreau să vorbesc cu domnul ministru.

— Nu se poate.

— Sînt de la *Globul*.

— Poftiţi. Domnul ministru vă aşteaptă.

Folosind trecerea lor, redactorii de la *Globul* numeau şi destituiau funcţionari. De o campanie în *Globul* se temeau mulţi. În primii ani ai domniei lui, se temea chiar Buzatul.

— Fiecare redactor al nostru — spusese Stelian Protopopescu — poate să-şi agonisească venituri frumoase muncind în cadrul rubricii ce i s-a încredinţat, însă să se ferească precum dracul de tămîie să lezeze în vreun fel oarecare interesele ziarului. Interesele *Globului* rămîn sacre. Cine se atinge de ele cunoaşte mînia noastră. Iar pentru cine stîrneşte mînia noastră nu se va găsi loc de trai pe pămîntul romînesc şi nici măcar loc de mormînt.

Ameninţările nu erau vorbe goale. Mulţi o păţiseră, se căiau şi se căinau.

Din rubrica „Curierul judiciar", pe care o deținea de aproape douăzeci de ani, Nedelcu Nedelcovici își făcuse moșie. Dacă divorțai și nu doreai să fii dat la gazetă, trebuia să-i plătești ceva lui Nedelcu Nedelcovici; cumpărai un imobil și voiai să nu se știe, tot cu Nedelcovici trebuia să te pui bine. Desigur că Nedelcu Nedelcovici era, ca și directorul Stelian Protopopescu și subdirectorul Ovanez, un naționalist convins. La coloana „Falimentelor" nu apăreau decît numele străinilor. La rubrica „Spargeri, furturi, bătăi" nu erau pomenite numele delicvenților autohtoni. „Curierul judiciar" din *Globul*, al lui Nedelcu Nedelcovici, demonstra, negru pe alb, că băștinașii valahi nu aveau nici o deprindere rea și nici un cusur.

Toate cîte se întîmplau urîte și rele în țară erau opera „celor străini de nația romînă".

Deși era doctor în drept din Belgia și pe diploma lui scria „Bun pentru Orient", iar Arno Pelican nu se putea lăuda cu nici un titlu universitar, lui Nedelcu Nedelcovici îi era teamă de reporterul de la *Uraganul*. Pelican avea minte mai sprintenă și condei mai ager. Bănuind că Pelican va veni negreșit cu o lovitură de presă, se zbătu și se chinui mult să nu se lase mai prejos și să-i dea astfel prilej lui Stelian Protopopescu să-l retrogradeze ori chiar să-l concedieze. În cazuri similare patronul se arătase fără milă.

După indicațiile date lui, direct de directorul Stelian Protopopescu și indirect prin subdirectorul Ovanez, ținta principală a reportajului său trebuia să fie judecătorul de instrucție Tretin. Înfățișînd

publicului figura nemernică a lui Tretin, *Globul* trebuia, de fapt, să demonstreze că, sub domnia regelui Carol al II-lea, justiția, ca de altfel întregul aparat administrativ al statului, a putrezit. Măcinînd zi de zi încrederea oamenilor în rege, Stelian Protopopescu urmărea, așa cum am arătat aci și mai înainte, să netezească generalului Antonescu drumul spre dictatură. Generalul, ajuns dictator, va ceda o mare parte din puterea lui directorului *Globului*, lui Stelian Protopopescu însuși. Deși cunoștea proverbul care spune că „socoteala de acasă nu se potrivește cu cea din tîrg", directorul *Globului* crezu că proverbul nu i se va aplica lui, personal, niciodată. Generalul Antonescu nu era, de fapt, decît un militar. Nu cunoștea arta guvernării. Pe cîtă vreme el, Stelian Protopopescu... Nimeni nu-l egala. Cunoștea țara, cunoștea oamenii, cunoștea moravurile. Cît despre legi, cum să nu le cunoască? Multe fuseseră făcute chiar de el, pe vremea cînd fusese ministru de Justiție. Ehe !...

Nedelcovici își scrise reportajul cu multă trudă, urmînd cu strictețe indicațiile care i se dăduseră. Îl reciti, mai șterse și mai adăugă și i-l duse lui Ovanez.

— Lasă-mi-l să-l citesc. Am să te chem peste jumătate de oră.

Se întoarse în biroul lui și așteptă. După o oră și jumătate telefonul țîrîi. Auzi glasul secretarei :

— Vino la domnul director.

Îngheță. Dacă în loc să-l cheme Ovanez îl chema chiar directorul, nu era de-a bună. Se închină. Își scuipă în sîn. Se duse dîrdîind la director. Îl salută

fără cuvinte, numai înclinîndu-se. Directorul nu-i răspunse. Nedelcu Nedelcovici simți că-i plesnește capul.

Stelian Protopopescu descifra paginile reportajului. Nedelcovici îi citi, pe fața bătrînă, grasă, buhăită, cu mustăți groase și cu sprîncene mari și stufoase, nemulțumirea. Ovanez sta în picioare, nemișcat, lîngă biroul uriaș, de un lux uimitor și de un prost-gust și mai uimitor, al directorului. Încremeni și el lîngă ușă și așteptă, cu inima bătîndu-i repede în piept, ca Stelian Protopopescu să ridice fața din hîrtii și să înceapă să-l certe.

Sfîrșind de citit reportajul, directorul își scoase ochelarii și-l căută cu ochii pe reporter. Îl descoperi, stană nemișcată, lîngă ușă.

— N-ai înțeles nimic, Nedelcovici. Degeaba mi-am pus nădejdea în dumneata. Mi-ai falsificat ideile. Mi-ai deformat intențiile. Iar de scris, ce să mai vorbesc, parcă l-ai fi scris cu picioarele.

— Domnule director...

— Ce „domnule director“? Nici un „domnule director“. Cînd e vorba de un divorț, de o spargere, de un omor banal, de o găinărie, te pricepi. Te pricepi și să scrii. Te pricepi mai ales și să nu scrii. Însă cînd ne pică și nouă, o dată la cîțiva ani, o afacere grasă, vacs, nu ești în stare să dai nimic bun.

— Domnule director...

— Du-te și scrie altfel și altceva...

— Cum altfel și altceva?

— Cum știi și cum te pricepi... Bineînțeles, dacă știi și dacă te pricepi. Dacă nu, lasă condeiul jos,

băiatule... Sînt atîția gazetari buni care abia așteaptă să le fac un semn și vin numaidecît la *Globul...* Pune condeiul jos și lasă-mi locul vacant...

— Domnule director...

— Am zis : cum știi și cum te pricepi. Numai să nu mi-l ataci pe Drugan. Numai să-l atingi, dacă se poate, la moalele capului, pe cretinul de Tretin... Fac ultima încercare cu dumneata. Să nu spui mîine-poimîine că te-am dat afară fără motiv...

Nedelcovici plecă. Se duse deznădăjduit în biroul lui, se așeză la fereastră și începu să privească strada. Se apropia înserarea. Ceața se risipise. Orașul însă rămăsese umed, urît, plin de frig, de tristețe și de sărăcie.

Prin forfota mare a străzii înguste, trecu un oltean cu cobilița la spinare. De capetele cobiliței erau atîrnate două coșuri mari, pline cu crapi. Covîrșit de povara coșurilor încărcate, olteanul mergea cujbit de umeri și călca cu grijă. Găsea totuși putere, în trupul lui mărunțel, dar vînos și noduros, să strige :

— Pește... Pește proaspăt... Pește... Crapul !... Crăpceanul !... Crapul ! Prospăturaaa...

Nedelcu Nedelcovici își uită îndată toată supărarea. Acreala care îi otrăvea sufletul se risipi într-o clipă. Se pomeni rîzînd și se lipi și mai mult de fereastră. Voi să vadă dacă și acum se mai petrece scena cu care, de mulți ani, bucureștenii se obișnuiseră. Nu așteptă decît două-trei clipe. Unul din portarii galonați ai *Globului* coborî repede scările înarmat cu un baston. Îl ajunse pe oltean din urmă și se apucă să-l ciomăgească cu sete.

Olteanul, luat prin surprindere, primi cîteva ciomege pe spinare. Împotriva așteptărilor portarului, nu se sperie și nici nu fugi. Își puse coșurile lîngă zid, luă cobilița și, ridicînd-o, vru să-l izbească pe portarul galonat în cap. Acesta se feri și cobilița îi căzu, ca un fulger negru, de plumb, pe umăr. Oasele portarului pîrîiră. Galonatul încercă să se retragă de-a-ndaratelea. Olteanul însă se năpusti asupra lui ca o săgeată scăpată din arc și-l apucă de beregată. Trecătorii, dornici de petrecere într-o zi atît de mohorîtă, făcură cerc în jurul lor. Olteanul îl lovea acum cu capul de perete pe portar și-l întreba printre înjurături suculente și pipărate :

— Ce-ai avut, mă, cu mine ? De ce ai tăbărît, mă, cu ciomagul pe mine ? Ce ți-am făcut eu ție, mă ?

Portarul, strîns de gît, ar fi vrut să răspundă, însă nu avea cum. Abia izbuti să arate cu mîna spre firma ziarului unde era atîrnată o mare minge de sticlă luminată pe dinăuntru și pe care scria cu litere negre GLOBUL.

Publicistul cu cap galben, de mort, Ilion Căpușă, care tocmai trecea pe acolo, se oprise și el și privea bătaia. În hazul mulțimii, îl întrebă pe oltean :

— Nu cumva pe cînd ai trecut prin fața *Globului* ai strigat pește ?

— Am strigat, răspunse olteanul. De ce să nu strig ? Pește vînd, pește strig.

— Nu știai că în fața *Globului* nu e voie să se strige pește ? Patronul, domnul Stelian Protopopescu, a fost pește în tinerețe. Cînd aude cuvîntul pește, se crede insultat personal și ripostează.

Oamenii rîseră. Rîse și olteanul noduros și lovindu-l încă o dată pe portar cu pumnul peste gură îi dădu drumul, sfătuindu-l :

— Altă dată să nu te mai legi de mine. Am plătit taxie la municipiu. Pește vînd, pește strig. E dreptul meu. Cînd o să vînd varză, o să strig varză.

Olteanul își luă cobilița de jos și-și căută coșurile. Nu le mai găsi.

Lumea adunată rîse și de paguba olteanului, însă Ilion Căpușă, care avea o veche rîcă împotriva directorului *Globului,* zise :

— Nu-ți rămîne decît să-i ceri lui neica Stelian să-ți plătească peștele.

Olteanul, dîrz, rosti :

— Altă avere n-am. Toată averea mea erau cele două coșuri cu pește.

Mulțimea, dornică să nu se sfîrșească prea repede scandalul, îl încurajă :

— Cere să ți se plătească paguba. Ești om sărac.

— E dreptul dumitale.

— De unde era să știi dumneata, om abia venit de la țară, că directorul *Globului* a fost în tinerețe peștele doamnei Theodora Cazin ?

— Cere-i să-ți plătească peștele...

— Nu te lăsa.

Olteanul se apropie de scările de la intrarea principală a *Globului* și începu să strige cît îl ținea gura, de parcă s-ar fi aflat în pădure :

— Peștele ! Să-mi plătești peștele, domnule Pește.

Mulțimea se înfierbîntă și începu și ea să strige :

— Peștele !... Să-i plătești olteanului peștele...

— Ieși la balcon și plătește-i peștele...

Protopopescu telefonă poliției. Veniră în pas alergător vreo douăzeci de vardiști. Înconjurară mulțimea și tăbărîră pe oameni cu bastoanele de cauciuc. Unii fugiră și se risipiră. Alții se încăierară cu vardiștii. Cînd ajunse pe bulevard, olteanul cu cobilița pe umăr se uită în urmă. Unii oameni se mai băteau încă, vijelios, cu vardiștii în fața *Globului*. Fluieră a pagubă și se pierdu în fluviul de lume de pe bulevard. Privi rîzînd încăierarea, de departe, și publicistul cu cap galben, de mort, Ilion Căpușă.

Scandalul din stradă îi făcu mare plăcere lui Nedelcu Nedelcovici. Toți oamenii din redacția, administrația și tipografia *Globului* atunci cînd îl vedeau pe Stelian Protopopescu îl salutau și se înclinau adînc în fața lui, îi ascultau și-i executau ordinele, se temeau de mînia lui, însă îl disprețuiau și-l urau cu ură de moarte.

Cu puțin înainte, Stelian Protopopescu îl jignise și-l umilise pe Nedelcovici. Scos din pepeni pentru că se pomenise luat la bătaie fără să știe pentru ce, de către portarul galonat al *Globului*, olteanul se apărase. Mulțimea se adunase în stradă și manifestase chiar sub ferestrele biroului în care lucra Stelian Protopopescu. Cuvîntul pește, care îl exaspera pe bătrîn, fusese strigat nu numai de oltean, ci și de nenumărați alți trecători. Directorul chemase poliția să-i risipească pe scandalagii, însă scandalul rămînea scandal și da multora sămînță de vorbă. Lui Stelian Protopopescu, care de mulți ani se socotea mentorul principal al nației și aspira către prezidenția consiliului de miniștri, amintirea faptelor lui urîte din tinerețe îi era dăunătoare, îi știrbea presti-

giul pe care își închipuise că îl are și-i micșora autoritatea. Atacurilor scrise sau verbale, el le răspundea de multă vreme în același fel:

— *Globul* este o tribună a nației romîne. Eu, Stelian Protopopescu, sînt directorul acestei tribune. Cine lovește în mine lovește în *Globul,* iar cine lovește în *Globul* lovește în însăși inima națiunii romîne. Așa stînd lucrurile, este limpede că la atacuri și mîrșăvii împotriva mea (inima națiunii romîne) nu se pot deda decît infamii trădători ai națiunii romîne.

Cei mai mulți dintre cititorii *Globului,* dînd cu ochii de asemenea baliverne și lăudăroșenii, rîdeau. Se găseau însă și în București și în celelalte orașe și orășele ale țării destui naivi care credeau sincer în cinstea și în puterea de jertfă pentru nație a bătrînului Stelian Protopopescu. *Globul* avea multă publicitate și multe pagini. Se vindea bine. Cui nu-i trebuia în casă hîrtie ieftină? *Globul,* avînd tiraj mare, însemna, chiar sub dictatura lui Carol al II-lea, o forță.

Olteanul cu cobiliță îl răzbunase pe Nedelcu Nedelcovici, însă aceasta nu-i rezolva cîtuși de puțin ziaristului problema reportajului asupra „Afacerii Tia Cudalbu—Drugan". Reportajul trebuia scris și încă repede. Timpul nu aștepta.

Nedelcu Nedelcovici își bătu capul în chip și fel, fără să ajungă la nici un rezultat. Ideea că Stelian Protopopescu îl va concedia de la *Globul* îl paraliza. Nu-i venea în minte nici un gînd salvator. Se duse iarăși la fereastră să privească în stradă. Acum căzuse de-a binelea seara. Vitrinele străluceau. Stră-

luceau şi firmele colorate de neon care tocmai fuseseră introduse pe scară mare în oraş. Ochii lui Nedelcu Nedelcovici însă se opriră asupra unei case mărunte şi cam dărăpănate, cu un singur etaj. Intrarea principală da direct în stradă. Ferestrele erau acoperite de obloane. La prima vedere, casa părea pustie. Nedelcovici se uită mai atent şi observă că intrarea era totuşi luminată şi că pe scară unii bărbaţi urcau, alţii coborau.

— S-ar putea să fie...

Cum de nu băgase de seamă pînă acum ? Deseori nu observi tocmai lucrurile care se petrec în imediata apropiere. Aşa i se întîmplase şi lui Nedelcu Nedelcovici. Viaţa lui era tribunalul, cu sălile lui, cu clienţii lui, cu hîrţoagele din care îşi culegea ştirile. Tribunalul şi redacţia *Globului*. Acum era pe punctul de a fi izgonit din redacţie. Izgonirea din redacţie ar fi dus şi la izgonirea lui din imperiul său, din tribunal.

Se îmbrăcă şi coborî în stradă. Casa cu scările luminate îl atrăgea. Vru să intre, însă se ruşină de doi elevi de liceu, care şi ei dădeau tîrcoale casei şi nu cutezau să intre. Se depărtă, ajunse în Calea Victoriei şi începu să se plimbe. Îl pătrunse umezeala serii. Se întoarse spre ziar. În loc să intre în palatul *Globului*, se uită în dreapta şi în stînga ca nu cumva să fie zărit de vreun cunoscut şi se năpusti în sus, pe scările luminate ale casei cu obloanele trase. Se pomeni într-un salon violent colorat, care era aproape plin. Îşi scoase pălăria. Veni lîngă el o muiere blondă fanată, care părea cam de patruzeci de ani.

— Pe cine cauţi ?

— Pe dumneata, spuse Nedelcu Nedelcovici, chiar pe dumneata.

— Dar nu mă cunoşti. N-ai mai fost niciodată pe la noi. Sau nu te-am văzut eu.

Nedelcu Nedelcovici se încurcă.

— Poate că te cunosc din altă parte. Aici... Aici mi se pare că abia aţi deschis.

— Să fii dumneata sănătos. Lucrăm aici de peste şase luni.

O bătrînică măruntă, cu obrazul plin de negi, veni lîngă blonda fanată şi-o îndemnă :

— Du băiatul la odaie, Garofiţo, nu-l mai ţine de vorbă, c-o fi grăbit. L-or fi aşteptînd copiii şi nevasta acasă.

— N-am copii, spuse reporterul *Globului,* şi nici nevastă.

— Eşti, care va să zică, flăcău unguresc.

— Cam aşa ceva.

Lui Nedelcu Nedelcovici îi plăcu auzind că e luat drept băiat. Se lăsă dus de mînă de femeie pînă ajunseră într-o odaie cu pereţii cenuşii, slab luminată. Blonda întoarse un buton şi lumină puternică inundă încăperea. Nedelcovici îşi scoase paltonul.

— Nu te dezbraci de tot ? întrebă blonda.

— Încă nu, răspunse Nedelcovici. Mi-e cam frig.

— Mă mir, spuse blonda fanată. La mine e cald.

Se uită prin odaie atent, ca şi cum ar fi vrut să i se întipărească bine de tot în minte ceea ce vede. Pe perete, deasupra patului solid, de fier o văzu pe blondă, mireasă tînără, la braţul unui maior. Fotografia mărită era înrămată. Jos, de-a lungul ramei,

erau înșirate cîteva fotografii de mărimea cărții poștale: blonda școlăriță, blonda studentă, blonda cu același maior în civil, blonda cap lîngă cap cu un tînăr care lui Nedelcovici, deținător al rubricii „Curierul judiciar" de la ziarul *Globul*, i se păru foarte cunoscut. Se întinse peste pat și privi fotografiile de aproape. Blonda nu se supără. Fotografiile erau puse aci tocmai cu scopul de a atrage atenția clienților că ea nu era, ca celelalte, o femeie oarecare, ci una deosebită, de familie bună și care, pe deasupra, mai fusese și măritată cu un maior. Îl și încurajă:

— Dacă vrei, scoate-le și privește-le mai de aproape, domnule. La viața mea, am fost și eu cineva.

Nedelcu Nedelcovici le luă, se așeză pe pat, le examină cu băgare de seamă și întrebă:

— Dumneata ai fost într-adevăr soție de maior?

— Da, domnule, am fost soția maiorului Calotă. Acum, dacă nu aș fi divorțat de smintit, aș fi fost generăleasă.

Nedelcu Nedelcovici se simți scăldat în sudori.

— Scumpă doamnă, s-ar putea bea ceva aici, la dumneata?

— Vin, șampanie... Ce doriți?

— Șampanie.

— Să mă duc să comand.

Plecă. Lipsi cîteva minute. Cînd se întoarse, îl găsi pe Nedelcovici în pantaloni și cămașă. Se scuză.

— E grozav de cald la dumneata.

— Dacă nu ți-aș fi spus, nici n-ai fi băgat de seamă, așa tremurai.

Femeia care o însoțise pe blondă puse pe masă două sticle de șampanie și două pahare.

— Desfundă-ne o sticlă, spuse Nedelcovici.

Chelnerița desfundă sticla, turnă șampania spumoasă în pahare și plecă rostind :

— Petrecere bună. Dacă mai aveți nevoie de ceva...

Băură. Nedelcovici o întrebă pe Garofița, arătîndu-i fotografia în care capul ei se afla lîngă capul tînărului :

— Desigur, doamnă, pentru acest tînăr interesant l-ați părăsit pe maior...

Blonda fanată începu să rîdă cu hohote. După ce rîsul îi mai trecu, spuse :

— Vai, domnule, cum se poate să spui așa ceva ? Tînărul din fotografie e fratele meu... Are o slujbă pe aici, prin București. Trebuie să fi auzit dumneata de el. De cîteva zile sînt pline ziarele cu numele lui frate-meu. Se ocupă de crima bancherului aceluia bătrîn și stricat care a otrăvit-o pe actrița Tia Cudalbu...

Terminînd acestea de spus, blonda fanată își mai turnă șampanie în pahar și se apucă să cînte :

Sînt o puică de drac,
Cocoțată-n copac,
Toată lumea-i a mea...

Nedelcu Nedelcovici îi îngădui să cînte cupletul pînă la capăt. O lăudă pentru talentul cu care îl cîntase și cînd femeia, măgulită, surîse, o întrebă :

— Fratele dumitale, domnul judecător de instrucție Tretin, știe că te afli în această casă onorabilă?

— Știe, însă se face că nu știe.

— Și dumneata nu-l vezi de loc?

— Ba îl văd. Cer uneori voie de la patroană și mă duc să-l văd. Stă pe Columbelor.

— Te ajută cu ceva?

— Cum să mă ajute? E destul de sărac. Deseori îi mai dau eu bani. Sînt zile cînd cîștig binișor pentru că

Sînt o puică de drac...

Îi mai turnă femeii blonde și fanate șampanie. Își mai turnă și lui. Femeia bău pahar după pahar pînă la fund.

— Aș fi putut să fiu generăleasă... N-am vrut...

— De! spuse fatalist reporterul, poate n-a fost să fie.

— Ba a fost să fie, însă eu nu am vrut să fie...

Nedelcu Nedelcovici simulă că bea.

— Te rog, du-te și spune să ne mai aducă o sticlă.

Femeia blondă și fanată plecă fredonînd cupletul. Cînd se întoarse cu chelnerița după ea, Nedelcu Nedelcovici, care între timp se îmbrăcase, spuse:

— Nu mă simt prea bine. Scuză-mă, doamnă, și spune-mi ce am de plată. O să viu, eventual, mîine seară.

— Oricînd. Poftește oricînd, domnule.

— Garofița parcă spuneai că te cheamă, nu?

— Garofița...

Nedelcu Nedelcovici scoase portmoneul și plăti. Îi aruncă și chelneriței un bacșiș mulțumitor. Dădu bună seara și plecă. Femeia blondă și fanată zise în urma lui :

— Ce aiurit ! Plătește trei sticle de șampanie. Mai plătește și culcatul. Și pleacă întocmai cum a venit. Ce aiurit, Doamne, ce aiurit !

Regelui i se urîse cu singurătatea. Lupeasca era bolnavă, nervoasă, se și îngrășase peste măsură. Părul roșcat, care îi dăduse atîta farmec odinioară, începuse să-i cadă, să i se rărească. Vinele mîinilor i se îngroșaseră. Uneori i se umflau și o dureau genunchii. Se apropia și de ea, tot mai mult, urîtă, bătrînețea. Buzatul nu o văzuse de cîteva zile și nici nu avea poftă s-o vadă. Chemă la palat și luă masa de seară cu Sîmburaș, cu Rotin și cu Țibică. În timpul mesei Sîmburaș spuse noutăți din lumea politică : Vaida se întîlnise în secret cu Maniu. Întrevederea durase trei ore în casa lui Mihai Popovici. Cu toate stăruințele care se puseseră pe lîngă ei, cei doi nu se împăcaseră. În schimb, la inițiativa lui Oreste Vider și la sfatul lui Urdăreanu, se stinsese, cel puțin aparent, dușmănia dintre Onufrie Butaru și Norocel Tăunosu. Ieșenii se plîngeau că sînt slab reprezentați în guvern. Ardelenii din front erau nemulțumiți că li s-au dat prea puține portofolii. Pe mulți îi irita prezența în guvern a părintelui Firică, a lui Pompil Orbescu și mai ales a lui Derderian... Potîrcosu se agită. Vrea Finanțele.

Regele îl întrerupse pe Sîmburaş cu o întrebare :

— Cum se poartă la minister poetul Tăunosu ?

Sîmburaş îi debită tot ce culesese de prin cafenele şi adăugă :

— Nu se mai arată la Capşa, nu mai calcă pe la bodega Mircea. În general, ţine să aibă morgă şi să...

Regele îl întrerupse din nou :

— Butaru, deşi l-am iertat şi i-am făcut multe concesii, nu-mi este prieten. Am auzit că a început să mă bîrfească şi pe mine şi pe Duduia...

— Dar în Tăunosu, să ştiţi, maiestate, aţi găsit un devotat. Ministru-ministru, însă n-a uitat că e poet. Lucrează la un poem pe care vrea să vi-l închine... Vă asemuieşte cu un nou Brîncoveanu...

Regele rînji :

— Te înşeli, Sîmburaş, chiar ieri, după cîte a aflat Moruzof, m-a vorbit de rău. Pe deasupra, Tăunosu caută o înţelegere cu Stelian Protopopescu. Gazetarii, orice le-ai face, rămîn gazetari. Nu mă pot bizui pe ei. Azi sînt cu mine pentru că mănîncă din troaca mea. Mîine, dacă împrejurările le-o vor permite, vor fi cu altul.

— Dar, maiestate, Tăunosu e şi poet...

— Mai curînd ţîrcovnic, Sîmburaş.

— Sînteţi nedrept cu Tăunosu, maiestate. Are talent.

— Imitator al lui Vlahuţă, care a trecut cu nasul prin Klabund şi prin Werfel... Lichea...

Ca să-şi înece amărăciunea, bău. Băură şi ceilalţi. Cel dintîi se chercheli Ţibică. Treaz, Ţibică nu avea nici un haz. Chercheit, era „un amor". Îşi dădu

drumul gurii și povesti, spre delectarea regelui și a celorlalți, anecdote și cancanuri. Curînd se cherchelirà cu toții. Sîmburaș propuse să i se telefoneze lui Gavrilă să le aducă femei. Rotin se opuse :

— Să bem între bărbați. Să chefuim ca între bărbați. Nemțește. Nu ne trebuie femei.

Regele îl certă :

— De ce vorbești în numele nostru ? Sîmburaș și cu Țibică sînt de partea mea.

Rotin stărui în părerea lui. Regele îl amenință că cere o sabie și i-o bagă în burtă.

Sîmburaș repetă propunerea. Regele o primi în parte. Zise :

— Nu-mi place să mă hrănesc cu vînat împușcat de altcineva.

Chemă lacheul și se îmbrăcă în civil, cu haine ponosite. Ieși prin poarta din dos a palatului, vegheat de departe de cîțiva oameni înarmați.

În spatele palatului se afla, instalat într-un subsol de la colțul străzii, barul de noapte Raiul. Prin apropiere se găsea și un hotel. Atît prin fața barului, cît și pe dinaintea hotelului, patrulau femei cu condicuță. Regele agăță una, vorbi cu ea și o trimise să-și aducă încă trei prietene.

— Sîntem patru bărbați. Ni s-a urît cu nevestele. Vrem să chefuim cu fete vesele.

— Cu fete cucuiete, glumi femeia.

— Da, cu fete cucuiete, zise și regele.

Profesionista cunoștea de la colegele ei de breaslă dorința regelui de a i se arăta, în astfel de împrejurări, că nu este recunoscut. Îl cunoșteau și-l prea

cunoşteau toate, însă fiecare se prefăcea că-l ia drept un crai oarecare, de noapte.

— Numaidecît, domnule. Dar cum le preferaţi? Blonde? Brune?

— Cum s-or nimeri, domnişoară. Să-i lăsăm destinului alegerea.

La mai puţin de un sfert de ceas de la plecare, regele se întoarse însoţit de patru fete. Le spuse să-şi scoată hainele groase şi pălăriile. Fetele, sărăcuţ îmbrăcate, luară loc la masă, mîncară, băură şi, prefăcîndu-se că nu ştiu unde se află şi că nici nu ştiu cine sînt domnii aceia, îi tutuiră pe toţi. Una ciupită de vărsat merse pînă acolo cu îndrăzneala că-l trase pe rege de mustăţile scurte şi-l întrebă pentru ce are ochi bulbucaţi.

Ţibică rîse. Rîse şi Sîmburaş. Rîse şi Rotin. Cel mai mult însă rîse regele care, imitînd pe unii poeţi ai curţii, improviză versuri:

Patru fete cucuiete
Am vînat la vînătoare,
Toate, toate-s cucuiete,
Dar nici una fată mare.

Ţibică bătu din palme. Bătură din palme şi Sîmburaş cu Rotin. Improvizară o melodie şi cîntară de cîteva ori cîntecul celor patru fete cucuiete. Regele, care uneori avea beţie arţăgoasă, dar alteori beţie tristă, plînse şi spuse:

— Ah! Ţibică, Ţibică, dacă n-aş fi fost rege, aş fi devenit un mare poet, Ţibică...

TABLOUL PERSONAJELOR DIN PRIMELE PATRU VOLUME ALE CICLULUI *RĂDĂCINILE SÎNT AMARE*

A

ADAMIAN, coleg cu Darie la Liceul din Ruşii de Vede. Profesoara Dezideria Găzaru îl invita acasă la ea cu intenţii erotice. În timpul alegerilor din 1920 se alătură elementelor de dreapta (cap. 14).

AGAPIE, ţăran din Osica, fost pîndar pe moşia domnişoarei Ţeţa Angheliu. În timpul campaniei electorale din 1946, cînd îl întîlneşte povestitorul, se află, într-o oarecare măsură, sub influenţa chiaburilor (cap. 18).

ALBURIU, profesor de desen la Liceul din Ruşii de Vede, la care învaţă Darie. Îşi pune candidatura pe lista conservatorilor (cap. 12, 14).

ALESU, secretar al unei organizaţii raionale de partid din judeţul Teliu. La adunarea din satul Osica, în preajma alegerilor din 1946, e criticat de ţăranii muncitori (cap. 18).

ALECSANDRI VASILE, la serbarea de închidere a anului şcolar, în Liceul din Ruşii de Vede, profesorul Casiu Turtulă ţine o conferinţă despre pastelurile poetului (cap. 14).

ALEXE, fratele povestitorului; îi apare acestuia în vis (cap. 5).

ALEXIANU, guvernatorul Transnistriei în timpul războiului fascist. Profesor de drept la Universitatea din Bucureşti.

Povestitorul îl vede pe banca acuzaților, la procesul criminalilor de război (cap. 17).

ALIN, trădător din mișcare. O îndeamnă, fără succes, pe Sarmiza, să-și divulge tovarășii (cap. 20).

ALLA, guvernanta lui Dionis Barzan. Îl întîlnește pe povestitor la șosea și îl invită s-o viziteze (cap. 39).

ALONZO, cunoscut sub numele „Don Alonzo". Scriitorul i-a schițat biografia în cartea *Zile de lagăr*. Gangster și delator. În 1946, în timpul campaniei electorale, era proprietarul unui bar în Teliu și om de încredere al lui Țăpoiu (cap. 9).

ANDREESCU ION, clasic al picturii romînești (cap. 13).

ANGHEL, țăran din Urlăvînt. Instigat de oamenii lui Țăpoiu, îl atacă împreună cu alți patru pe povestitor și pe însoțitorii lui. Moare în timpul luptei (cap. 4).

ANGHELIU MITICĂ, chirurg. Fruntaș liberal, ministru al Comunicațiilor. Îl operează pe Ionel Brătianu. La bătrînețe se îndrăgostește de artista Nevăstuica Paloș în a cărei cabină de teatru moare (cap. 18).

ANGHELIU ȚEȚA, fiica doctorului Angheliu. Proprietara moșiei Osica. Povestitorul și tovarășii săi o întîlnesc în campania electorală din 1946 (cap. 18).

ANICA, soția lui Dumitrache, unchiul povestitorului (cap. 12).

ANTONESCU ION, general. În calitate de jurnalist, povestitorul asistă prin 1934 sau 1935 la procesul de bigamie intentat acestuia. Îl revede în boxa acuzaților la procesul criminalilor de război (cap. 3, 10, 15, 16, 17, 39, 40).

ANTONESCU MARIA, soția lui Ion Antonescu, implicată în procesul de bigamie (cap. 17).

ANTONESCU MIHAI (Ică), prim-ministru în timpul dictaturii lui Ion Antonescu. Vizitează un tren sanitar și este primit de soldații răniți cu ostilitate (cap. 16, 17).

B

BALINT MARIŞCA, muncitoare la fabrica de cherestea a lui Ignatz Gross, comunistă. În locuinţa ei din Satu Mare, au loc şedinţe de partid. Este arestată împreună cu Oroş şi restul grupului şi supusă unor torturi bestiale pe care le suportă cu demnitate. Către sfîrşitul anului 1939 întregul grup este trimis la Bucureşti pentru continuarea anchetei (cap. 22, 23, 24, 25, 26, 27, 31, 32, 34).

BALOTĂ, inspector general al siguranţei burgheze. Conduce anchetarea şi torturarea Sarmizei Ciobanu (cap. 20).

BANAOAIE OANĂ, moşier, fost primar liberal al oraşului Ruşii de Vede, adversarul politic al lui Stănică Paleacu (cap. 14).

BANCIU CRISTINA, numele unei persoane fictive care ar fi înlocuit-o pe Iovca Silef, ucisă de inspectorul Grunz. Soluţia este sugerată inspectorului de către Stînjînel (cap. 23).

BANU COSTICĂ, fruntaş liberal, concurent al lui Duca la şefia partidului. Este atacat violent de *Uraganul* lui Onufrie Butaru (cap. 39).

BARZAN, stăpînul lui Frau Alla. Locuieşte în strada Polonă nr. 6, unde Alla îl pofteşte pe povestitor (cap. 39).

BARZAN DIONIS, copil răsfăţat, prostcrescut, fiul lui Barzan. Îl previne pe povestitor asupra relaţiilor dintre tatăl său şi guvernantă (cap. 39).

BĂDIŢĂ, avocat. Are o discuţie cu Milea Pitoc, susţinînd superioritatea Lalei Chirian, înlocuitoarea Tiei Cudalbu, la Teatrul Colos (cap. 35).

BĂLAN GEORGIAN, doctor, fost director al spitalului din Teliu, decedat în 1912. Povestitorul îi vede portretul în biroul spitalului (cap. 5).

BĂLĂU, ginerele lui Stelian Protopopescu. Este preferat lui Ovanez, pentru postul de subsecretar de stat la Justiţie (cap. 24).

BĂLUŢĂ, trio de cîntăreţi. Povestitorul îi aude, la radio, în casa prietenului său Sopron (cap. 16).

BĂRBUŢĂ MOSOREL, fost flautist într-o orchestră de restaurant. După 23 august 1944 se strecoară în partid şi după un an se căsătoreşte cu Ozana Coman, luptătoare ilegalistă. În timpul alegerilor din 1946 este trimis de unele elemente duşmănoase din Ministerul de Interne în judeţul Teliu. Aici, sabotează acţiunile comuniştilor şi pactizează cu forţele reacţionare. Se va afla că în timpul războiului a participat ca sergent de infanterie la atrocităţile făptuite, pe teritoriul Uniunii Sovietice, de locotenentul Cioranu Valica (cap. 5, 6, 9, 10, 16, 17).

BEBA, comunist, primar al satului Urlăvînt, pe care-l vizitează, în timpul campaniei electorale din 1946, povestitorul, însoţit de Licu Oroş şi Clemente Ţigănuş (cap. 4, 5).

BECK, ministru de Externe al Poloniei la izbucnirea războiului. După ocuparea Poloniei de către nazişti se refugiază la Bucureşti, unde îşi plimbă cîinii în lanţ pe bulevarde (cap. 27).

BEL ALEX, fiul nelegitim al unui general, fost magistrat, se bate în duel cu gazetarul Dedeon. În perioada dictaturii regale e împuşcat (cap. 8).

BELDIE, agent de siguranţă, asistă la torturarea Sarmizei Ciobanu (cap. 20).

BERBEC BRÎNDUŞA, poetă culeasă dintr-o casă deocheată de către un publicist fascist. După 23 August, scrie articole reacţionare în presa liberală (cap. 5, 15).

BERBECARU, comunist, legătura de partid a Sarmizei Ciobanu (cap. 20).

BELCIU, activist subaltern al lui Spîrnel (cap. 3).

BERCU, bancher pe care îl atacă Onufrie Butaru în 1927 (cap. 39).

BERILĂ, cunoscut spărgător şi asasin (cap. 39).

BERINDU BENEDICT, din grupul universitar de dreapta „Generația Nouă". Sosește la Rușii de Vede în preajma campaniei electorale în vremea în care Darie era elev la liceul local (cap. 14).

BERTISSON FRANÇOIS, francez stabilit în Romînia. Podgorean și angrosist de vinuri, e socrul lui Pierre Țăpoiu (cap. 9).

BEZERIAN SESAM, doctor din Rușii de Vede. Amantul Tiei Feratos, Iani Feratos îi surprinde, divorțează și-l obligă pe medic să se însoare cu Tia (cap. 13).

BIORAN CLEMENTINA, din Eforie. Gazda povestitorului, căruia îi face zadarnice avansuri erotice (cap. 27).

BIORAN ILIE, soțul Clementinei (cap. 27).

BÎRCĂ MITIȚĂ, avocat și politician burghez din Rușii de Vede. Face politică alături de Stănică Paleacu. În 1907, țăranii din Omida l-au bătut și i-au scos un ochi. Poartă monoclu. E pomenit în *Dulăii* (cap. 11, 14).

BÎRSAN ZAHARIA, dramaturg. Piesa *Se face ziuă* e prezentată la serbarea de sfîrșit de an școlar la Liceul din Rușii de Vede, la care învață Darie (cap. 14).

BÎZĂRCA. Mătușa povestitorului, cunoscută din *Desculț* (cap. 3, 18).

BLÎNDU, maior de grăniceri, la Satu Mare. Soldații de sub conducerea lui descoperă cadavrul Iovcăi Silef. Îl șantajează pe Grunz, cu care pînă la urmă cade la învoială, asociindu-l la contrabanda de vite (cap. 31, 32, 33).

BLOC PERICLE, bancher. În locuința sa are loc ședința premergătoare constituirii guvernului Goga-Cuza, către sfîrșitul lui 1937 (cap. 8).

BOBOC, dizeur de cîrciumă (cap. 15).

BOGDANOF IORDAN, țăran bulgar din satul dobrogean Isar (cap. 27).

BOGDANOF ȘTEFANA, fiica lui Iordan. Numele ei conspirativ este Iovca Silef (cap. 27).

BOGOV, fabricant de brînză din Ruşii de Vede. Socrul lui Jorj Brătescu (cap. 13).

BOITOŞ, jurisconsult la societatea „Dragoş Vodă" al cărei director este Iroaie Inocenţiu. Va fi pensionat atunci cînd Plauţiu va termina studiile (cap. 33).

BOLD CORIOLAN (Cori), preot din Satu Mare. Afemeiat şi arghirofil. O pune în legătură pe Rafira cu un avocat şi contribuie la spolierea mamei lui Oroş. Îşi însoţeşte fratele la Bucureşti, pentru a-l ajuta să-şi păstreze postul (cap. 23, 24, 30, 31, 34).

BOLD MARIUS, avocat, fratele părintelui Coriolan, prefect de Maramureş. Îi înlesneşte Rafirei o întîlnire cu Licu Oroş, obţinînd în schimb, pe un preţ de nimic, casa familiei Oroş, din Condor. La Bucureşti este primit de Pompil Orbescu, subsecretarul de stat de la Interne (cap. 23, 30, 31, 34).

BONDAR, caporal de jandarmi din Omida. O ademeneşte pe Filimona şi o părăseşte într-un hotel din Piteşti (cap. 2).

BORDEA, „escroc, boier, galanton, om de artă". La înmormîntarea lui, povestitorul cunoaşte mai mulţi oameni de artă (cap. 6).

BORŞA, poet legionar. Balbus Mierlă îi închină un studiu (cap. 7).

BOSOANCĂ, chiabur din Gorna. A fost de două ori deputat liberal. Mai tîrziu devine legionar. După rebeliunea legionară este trimis în lagăr. În perioada alegerilor din 1946 este unul din duşmanii comuniştilor (cap. 4, 6, 7, 9, 10, 15, 17).

BOTTU OTTU, avocat. Al doilea soţ al fostei doamne Drăculea (cap. 3).

BRACU, chiabur din satul Temeiu. Asistă la întîlnirea dintre povestitor şi ţăranii din sat (cap. 10).

BRĂNESCU BRAN. La sezisarea acestuia se intentează proces de bigamie generalului Antonescu în 1934 (cap. 17).

BRONISLAV, scriitor mort în mizerie. Îl evocă profesorul Casiu Turtulă din Ruşii de Vede, sfătuindu-l pe Darie să nu îmbrăţişeze cariera literară (cap. 12).

BRĂTESCU IANCU, fierar şi pictor. Vărul povestitorului. Moare în timpul primului război mondial. Cunoscut cititorilor din *Desculţ* (cap. 6).

BRĂTESCU JORJ, fiul lui Tone Brătescu. Se însoară cu fiica fabricantului de brînză Bogov. După moartea tatălui său cumpără cîrciuma părintească şi-şi conduce afacerile cu brutalitate şi simţ comercial (cap. 12, 13, 14).

BRĂTESCU MIŞU, fiul lui Tone Brătescu, tîmplar (cap. 12, 13).

BRĂTESCU TONE, fratele mamei lui Darie. Ţine restaurant în Ruşii de Vede. Moare în vîrstă de 70 de ani, împuşcat de soldaţii aduşi în oraş pentru reprimarea grevelor (cap. 5, 11, 12, 13, 14).

BRĂTESCU CĂLIN, fiul lui Tone Brătescu, lucrează la Căile Ferate (cap. 12).

BRĂTIANU DINU, fruntaş liberal. După 23 August, nonagenar decrepit, este pus în fruntea partidului liberal, ca un steag al vechiului stat burghezo-moşieresc. Senil, el crede că pe tron se mai află încă regele Ferdinand şi solicită o audienţă la palat, pentru a cere puterea (cap. 15, 16, 17).

BRĂTIANU IONEL, şef al partidului liberal, ministru favorit al lui Ferdinand de Hohenzollern. Moare în urma operaţiei de gît, pe care i-o face doctorul Mitică Angheliu (cap. 15, 18, 39).

BRĂTIANU VINTILĂ, fratele lui Ionel şi Dinu. Fruntaş liberal. După moartea lui Ionel Brătianu devine prim-ministru (cap. 15, 18).

BULBUC TOMIŢĂ. E o cunoştinţă veche din *Desculţ* şi *Dulăii*. Preot în Omida, îi sileşte pe ţărani în timpul războiului balcanic (1912) să repare biserica din sat (cap. 5, 19).

BULFI, văduvă, locuieşte în acelaşi bloc cu Tia Cudalbu. Portarul blocului o suspectează că practică în mod clandestin prostituţia (cap. 40).

BUNEA ILIE. Consătean al comunistului Minu Uibaru. Paznic la închisoarea din Satu Mare în care e deţinut grupul de comunişti. Îi arată Marişcăi Balint respect şi simpatie (cap. 25).

BURCUŞ, chiabur din Pietreni. Pe pămîntul lui se descoperă zăcăminte petrolifere. Socrul doctorului Mitică Angheliu. Moare, împreună cu nevasta sa, într-un accident de automobil (cap. 18).

BURGER RUDOLF, feldwebel în armata germană în primul război mondial. A trăit în Romînia. Îl scapă pe Abraham Caleb din mîna unei bande de huligani turci (cap. 19).

BURIAN SAVIL, meşterul din Bucureşti al lui Minu Uibaru (cap. 24).

BURTAN, plutonier-major din Ruşii de Vede. Se însoară cu Siţa, fosta soţie a lui Iancu Brătescu (cap. 13, 14).

BUTARU ONUFRIE, gazetar. Înfiinţează revista polemică *Dîrjala*. Povestitorul îl cunoaşte în 1922. În 1923 Butaru părăseşte ziarul *Vorba* la care lucrase timp de un an şi înfiinţează *Uraganul*, subvenţionat de I. G. Duca. Stipendiat de liberali, duce o campanie îndîrjită împotriva prinţului Carol pe care îl porecleşte „Prinţul Leuştean". După încoronarea lui Carol, Butaru închină noului rege articole elogioase şi servile. *Uraganul* ia, la început cu prudenţă, apărarea lui Drugan (cap. 38, 39).

BUŞULENGA ZENOBIE. Prefectul judeţului Teliu, în anul 1946. Vechi politician burghez, favorizează pe ascuns elementele reacţionare şi sabotează campania electorală a forţelor democrate. Îl găzduieşte pe Mosorel Bărbuţă cu al cărui sprijin încearcă să-i dezvinovăţească pe fraţii Cioranu (cap. 4, 5, 9, 10, 15, 16, 17, 18).

CABA CONSTANTIN I.A.M., pictor din Ruşii de Vede. A studiat în străinătate, dar începutul războiului din 1914 l-a silit să se înapoieze în ţară. Visase să devină un artist celebru. Constrîns de mizerie ajunge pictor de firme. El pictează firma cîrciumii lui Jorj Brătescu. În timpul campaniei electorale a lui Stănică Paleacu, i se comandă un tablou propagandistic (cap. 11, 13, 14).

CAL (Nenea Calu), spărgător. I se atribuie crima comisă de Guy (cap. 8, 38).

CALEB ABRAHAM, meşter tinichigiu. Acoperă biserica din Omida. E asasinat de legionari în timpul rebeliunii (cap. 19).

CALEB ASPAZIA, soţia lui Abraham Caleb (cap. 19).

CALEB LEIA
CALEB MARIANA
CALEB MARTA } fiicele lui Abraham şi Aspazia Caleb (cap. 19).

CALEB ROZA, fiica lui Abraham Caleb, prietenă din copilărie cu Darie. A fost internată timp de doi ani în lagărul din Buchenwald şi eliberată de armatele sovietice. E trimisă de partid, în calitate de medic, la Teliu, ca să-l îngrijească pe Ţigănuş (cap. 19, 20, 21).

CALOTĂ, maior. Fostul soţ al Garofiţei Tretin (cap. 40).

CANCIU, ministru de Finanţe burghez, protectorul lui Don Alonzo (cap. 9).

CANTA ALECO, prinţ, fiul prinţesei Liliana Canta, căreia împreună cu fraţii săi îi intentează proces pentru moştenire. Legionar, este împuşcat în timpul dictaturii regale (cap. 8).

CANTA GION, fratele lui Aleco, publicist, economist. Colaborează la ziarele povestitorului. În 1946 face parte din banda reacţionară a „martorilor lui Iehova" (cap. 8).

CĂLĂRAŞU, portarul blocului unde a locuit Tia Cudalbu. Dă informaţii judecătorului Tretin. Este vizitat de reporterul Arno Pelican care încearcă să obţină de la el date noi în legătură cu asasinarea Tiei Cudalbu (cap. 37, 38, 40).

CĂLINESCU ARMAND, prim-ministru al lui Carol II, asasinat de legionari (cap. 7, 8, 21, 27, 32).

CĂMĂRAŞ, agent din Satu Mare. Subalternul lui Grunz (cap. 32, 33, 34).

CĂPUŞĂ ILION, publicist. Îl atacă pe Drugan la ziarul *Ştirea*. E subvenţionat pentru aceasta de palat (cap. 40).

CĂUŞ LIVIA, nepoata fraţilor Inocenţiu, care vor s-o căsătorească cu Emilian Chifa (cap. 33).

CELAN EUGEN, student din grupul fascist „Generaţia Nouă". Face propagandă electorală în Ruşii de Vede (cap. 9, 14).

CERNICICA, fiica lui Bogov, soţia lui Jorj Brătescu (cap. 13).

CHANZY, industriaş dubios din Paris, pune la cale un faliment fraudulos. Este arestat şi condamnat. Cu acest prilej divorţează de soţia sa, viitoarea Maria Antonescu. Divorţul pronunţat la Paris nu este transcris la Bucureşti, soţii Antonescu făcîndu-se prin aceasta culpabili de bigamie (cap. 17).

CHELU CARP, ţăran dintr-un sat de pe lîngă Ruşii de Vede (cap. 11).

CHELU OLIMPIU, avocat în Ruşii de Vede, fiul lui Chelu Carp. Partizan politic al lui Stănică Paleacu (cap. 11, 14).

CHICIURĂ DUMITRU, ţăran sărac din satul Blajini, judeţul Teliu. În timpul războiului e mobilizat şi trimis ca paznic în lagărul de la Tg. Jiu, cu care prilej îl cunoaşte povestitorul. În 1946 povestitorul, candidat la alegeri, îl reîntîlneşte în drum spre Blajini (cap. 10).

CHIFA EMILIAN, secretarul avocatului Geza Inocenţiu din Satu Mare şi amantul soţiei acestuia. Geza îi surprinde în „flagrant delict", îl molestează pe Chifa, dar, pînă la urmă, soţia lui îi linişteşte temerile (cap. 33).

CHIRA, ţigancă. Lucra la Clocociov, pe moşia lui Arizan. Acolo o cunoaşte Darie, în vremea primului război mondial. Episodul e povestit în *Desculţ*. Povestitorul îşi aminteşte de Chira atunci cînd o întîlneşte pe Zambila (cap. 5).

CHIRIAN LALA, actriţă de revistă. După moartea Tiei Cudalbu o înlocuieşte în rolul „puicăi de drac" la Teatrul Colos şi devine celebră (cap. 35).

CHIRILOVICI, colonel, chestorul Poliţiei din Iaşi. Patronează acţiunile pogromiste în primele zile ale războiului antisovietic (cap. 16).

CIGALIA, în casa căreia povestitorul îl întîlneşte pe Bosoancă (cap. 4).

CIOBANU IOANA, mama Sarmizei. La începutul războiului este arestată şi torturată (cap. 20).

CIOBANU MATEI, soţul celei dinainte. Ţăran din Argeş, mai tîrziu muncitor fierar. Comunist, condamnat la zece ani temniţă (cap. 20).

CIOBANU SARMIZA, muncitoare la o fabrică de chibrituri din Bucureşti. Comunistă, arestată, torturată, încarcerată în închisoarea din Mislea. În 1946, activistă a Regiunii de partid din Galaţi. E logodnica lui Clemente Ţigănuş, pe care îl vizitează la spitalul din Teliu (cap. 15, 18, 19, 20).

CIOLACU CRISTACHE, lăutar celebru. După înmormîntarea lui Bordea, povestitorul şi un grup de amici îl ascultă într-o cafenea (cap. 31).

CIOPRAG, episcop din Detroit. Părintele Cori îi invidiază bogăţia (cap. 31).

CIORANU GREG, fost ofiţer, cel mai tînăr dintre fraţii Cioranu. Moşier la Cîrna. Participă împreună cu fraţii săi la uciderea ţăranului comunist Mardare (cap. 10, 15, 16, 17).

CIORANU LEONIDA. Proprietarul moşiei de la Cîrna. Fost general de cavalerie. Tatăl celor trei fraţi Cioranu. În 1907 ucide bestial pe răsculaţi, înecîndu-i în smîrcul de lîngă sat (cap. 10, 17).

CIORANU TEODAT, fiul lui Leonida. Fost căpitan, a participat la pogromul din Iaşi (cap. 15, 16, 17).

CIORANU VALICA, frate cu Greg şi Teodat. Locotenent în armata antonesciană. Vinovat de crime împotriva populaţiei sovietice (cap. 10, 15, 16, 17).

CIOVICĂ, administratorul ziarului *Uraganul*. Elaborează, împreună cu Butaru, campania de presă pentru apărarea lui Drugan (cap. 39, 40).

CIUTACU (baronul), a avut legături de afaceri cu Drugan, de care s-a despărţit pentru că acesta i-a omorît unul din cîinii de vînătoare (cap. 36, 37, 38).

CIUTACU CARLO, fiul baronului. Se presupune că era unul din amanţii Tiei Cudalbu. Are pasiunea curselor de cai. E chemat de judecătorul Tretin pentru a da relaţii în privinţa Tiei Cudalbu (cap. 36, 37, 38, 39, 40).

CÎRDEI I. ADELINA, poetă, colaboratoare la publicaţiile pe care le conducea N. Iorga (cap. 39).

CÎRLAN CĂLINA, gazda lui Darie din strada Inocentă, în Bucureşti, îl porecleşte pe acesta Cioacă (cap. 6, 12).

CLARA, „madamă" la hotelul din Piteşti, în care o părăseşte Bondar pe Filimona. O constrînge pe Filimona să se prostitueze (cap. 2).

CLONŢ MIHAI, ţăran din Omida. Copilul lui umblă cu steaua şi poposeşte la casa surorii povestitorului (1958) (cap. 1).

COCUŢA, a şasea nevastă a ministrului de Justiţie, Derderian. Îşi părăseşte soţul şi acesta se spovedeşte prim-procurorului Pitroc (cap. 35).

CODREANU ZELEA CORNELIU, conducătorul mişcării fasciste „Legiunea Arhanghelului Mihail", devenită apoi „Garda de Fier" (cap. 17, 32, 39).

COLŢAN, senator din Ruşii de Vede. Protectorul profesoarei Dezideria Găzaru (cap. 12, 14).

COMAN, comunist, soţul Ozanei. Împuşcat de agenţii siguranţei burgheze în cîmp, între tribunal şi închisoarea Văcăreşti (cap. 5).

COMAN OZANA. Luptătoare comunistă din ilegalitate. A fost implicată într-un proces împreună cu Oroş. Bărbuţă se căsătoreşte cu dînsa din motive carieriste (cap. 5).

COMĂNESCU CATUL, legionar notoriu, răspunde în numele legionarilor la apelul adresat acestora, după 23 august 1944, de către Iuliu Maniu, care îi invită să se înscrie în partidul naţional-ţărănesc de sub şefia sa (cap. 15).

CONDILESCU, funcţionar la tribunalul din Satu Mare. Client al locantei unde slujeşte Rafira Oroş (cap. 31).

CONSTANTINIU AGRIPINA (Teleleica), moşiereasă, sora lui Bordea (cap. 6).

COROIU, episcop de la Oraviţa. Silit de guvernul averescan să se retragă la mînăstire. Locul său îl ocupă protoiereul Kiss Inocenţiu, al cărui fiu, Iroaie, este subsecretar de stat la preşedinţie, în guvernul Averescu (cap. 32).

COSÎMBESCU CHIRIL, fiul lui Matei Cosîmbescu, student la politehnică (cap. 7, 9).

COSÎMBESCU MATEI (diplomatul). Vechi cunoscut al povestitorului, unul din principalii eroi din *Desculţ*, vol. II (cap. 4, 7, 8, 9, 10).

COSÎMBESCU METODIU, fiul lui Matei, inginer, fruntaş legionar. În 1946, camuflat sub sutana călugărească, luptă, împreună cu Bosoancă, împotriva comuniştilor (cap. 6, 7, 9).

COSTĂCHEL (cuconu Costăchel), din Pitești, client al hotelului din Pitești, în care a slujit Filimona (cap. 2).

COTELICI BENȚE, îl înjunghie pe Gogu Sorie, cunoscut din *Desculț* (cap. 12).

CRACALIA, politician burghez din Bucovina. În 1922, Norocel Tăunosu îl atacă în revista lui Butaru, *Dîrjala* (cap. 39).

CRAIU MART, coleg de școală al lui Licu Oroș, orfan de ambii părinți (cap. 22).

CRISTEA MIRON, patriarh al Bisericii Ortodoxe Romîne, prim-ministru în timpul dictaturii lui Carol al II-lea (cap. 32).

CRISTOFOR GOGU, moșier. Proprietarul conacului de la Troian de lîngă satul Omida. În timpul primului război mondial, nemții din sat cercetează conacul presupunînd că acolo se află ascunse vite (vezi *Desculț* și *Dulăii*) (cap. 19).

CUCULEȚ, nepotul lui Țugurin, vărul lui Darie. Povestitorul îl întîlnește la începutul anului 1958 în satul Omida (cap. 1, 2, 3, 39).

CUDALBU COLBERT, fratele Tiei Cudalbu (cap. 35, 38).

CUDALBU DIMA, fratele Tiei Cudalbu. Inginer. Tatăl său spera că Drugan îi va procura o slujbă la o societate petroliferă (cap. 35).

CUDALBU LOTI, sora Tiei Cudalbu (cap. 35).

CUDALBU LOTI, sora Tiei Caudalbu (cap. 35).

CUDALBU MARIN, tatăl Tiei Cudalbu, cîrciumar, care îl acuză pe Drugan de asasinarea Tiei (cap. 35, 36, 38, 39).

CUDALBU MILCA, sora Tiei (cap. 35).

CUDALBU TIA, actriță de revistă. Vedeta Teatrului Colos, interpreta șlagărului *Sînt o puică de drac*. Amanta bancherului Alion Drugan, moare otrăvită în chip misterios cu arsenic (cap. 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40).

CULOGLU BANDI, avocat, primul amant şi protector al Tiei Cudalbu (cap. 38).

CULOGLU I., doctor. Director al spitalului din Teliu, mort în 1902 (cap. 5).

CURCĂ RĂZVAN. Chiabur din satul Temeiu, judeţul Teliu. La intîlnirea ţăranilor cu povestitorul propune să-l umfle şi să-l jupoaie pe acesta ca pe „un miel de Paşte" (cap. 10).

CUŢU ACHIM, maior (cap. 4).

CUŢU AGLAE, văduva maiorului, cumnata preotului Lăstărescu, a cărui ibovnică este. Sora ei, soţia preotului, o maltratează sălbatic şi trebuie să fie internată în stare gravă la spitalul din Teliu (cap. 4, 6).

CUZA A. C., profesor universitar la Facultatea de drept din Iaşi. Şeful Partidului Naţional Creştin, partid de tip fascist (cap. 8, 17, 24).

D

DANTE. După experienţa îngrozitoare a lagărului din Buchenwald, *Infernul* lui Dante îi apare Rozei Caleb ca „o carte cu poveşti despre zîne" (cap. 20).

DARIE (*Scaurus, Cioacă, I, Gicu, Gălbejitu, Gae, Lenk, Puiu, Mogîlea* etc.). Este personajul principal din roman, povestitorul. Prin persoana lui se face legătura între diversele planuri ale cărţii. Cunoscut cititorilor din *Desculţ*. În *Rădăcinile sînt amare* îl aflăm la Ruşii de Vede după primul război mondial, elev la liceul local (cap. 5, 7, 11, 12, 13, 14, 19, 20, 27, 39).

DARVARI, doctor, şeful spitalului din Teliu. Îl mutilează intenţionat pe Clemente Ţigănuş. Prieten cu prefectul Buşulenga (cap. 5, 9, 15, 19).

DĂNILĂ, din Omida. A locuit în casa în care odinioară şedea Tutanu, prieten din copilărie al lui Darie (cap. 3).

DEDEON, fost ofițer, ziarist la *Globul*. Se bate în duel cu Alexandru Bel (cap. 8).

DELCEA, bunicul lui Darie (vezi *Desculț*) (cap. 12).

DERDERIAN PANAIT, fascist, avocat în baroul din București. În iarna 1939—1940 devine ministru de Justiție. Patronează arestarea lui Drugan (cap. 34, 35, 36, 38, 39, 40).

DESPA, sora lui Filipache Pițigoi, colegul și prietenul lui Darie la Liceul din Rușii de Vede. Darie o meditează și locuiește în casa părinților ei. Se sinucide, pentru că rămîne însărcinată în urma legăturii ei cu profesorul Timon (cap. 11, 12, 13, 14).

DIACONAȘ GAVRIȘ, fost maior, comandantul legionar, candidat al legionarilor în alegerile din 1937, ține un discurs în satul Omida (cap. 3).

DIOCLEȚIAN IUGA, pictor și zugrav de biserici în București. Îl duce pe povestitor la înmormîntarea lui Bordea (cap. 6).

DOBRE, general antonescian implicat în procesul criminalilor de război (cap. 17).

DOLEA ALBU-CRUNTU, moșier, 1834—1912. Proprietarul moșiei Dolea din județul Teliu. La spitalul din oraș se află un tablou-fotografie care-l înfățișează într-un faeton tras de țărani (cap. 5, 6, 15).

DOMNICA, slujnica lui Tîrnavu, la Teliu. Îl informează pe Oroș că Bușulenga și Bărbuță l-au vizitat pe Tîrnavu (cap. 6).

DRAGOȘ TITUS, avocat, ministru al „romînizării" în guvernul lui Antonescu. Povestitorul îl vede în boxa acuzaților, la procesul criminalilor de război (cap. 17).

DRĂCULEA, om politic burghez, prefect. După moartea lui Miliarezi, moștenește moșia Băneasa, unde trudise Darie în adolescență (vezi *Desculț*) (cap. 3).

DRĂGAN, general. Datorită complicității sale s-a putut oficia căsătoria dintre Ion și Maria Antonescu, într-un sat bul-

găresc din Dobrogea, unde Drăgan poseda o moşioară (cap. 17).

DRĂGUŞ, doctor. Are un apartament în blocul în care a locuit Tia Cudalbu. La el sluješte Mălina Lupei (cap. 40).

DRON BĂLĂNICA, muncitoare la fabrica lui Gross din Satu Mare (cap. 32, 34).

DRUGAN ALION, mare bancher şi om de afaceri. Devine proprietarul fabricii de postav Huşani, cu care prilej intră în conflict cu Carol al II-lea, căruia refuză să-i dea procentul de acţiuni cerute. Spre sfîrşitul anului 1939, după moartea tragică a Tiei Cudalbu, al cărui amant şi protector era, la sugestia camarilei regale, este arestat şi învinuit de asasinat. I se promite micşorarea pedepsei cu condiţia cedării averii sale regelui (cap. 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40).

DRUGAN, doctor în medicină, frate mai mic al bancherului (cap. 35, 39).

DUCA I. G., politician liberal. Fost prim-ministru. Asasinat de legionari pe peronul gării Sinaia. L-a stipendiat pe Butaru, pentru ca ziarul acestuia să-l atace pe Costică Banu, rival la şefie (cap. 9, 18, 32, 39).

DUDĂU, ursar, cunoscut din *Desculţ*. Vine cu urşii săi la nunta Evanghelinei, sora lui Darie (cap. 3).

DUDULICĂ, ţigan din şatra care poposise între rîpile Clocociovului, pe moşia lui Arizan, unde slujea şi Darie. Într-un episod din *Desculţ* e evocată şatra (cap. 5).

DUMBRAVĂ TEICĂ, hoţ din Bucureşti, „cocoşat şi cu fălcile strîmbe". Cunoscut de Darie în timpul ocupaţiei germane din primul război mondial, cînd eroul cărţii vindea ziare în Piaţa Buzeşti (cap. 11).

DUMITRA, ţărancă din Omida. Prima nevastă a lui Tudor, tatăl lui Darie (cap. 3).

DUMITRACHE, unchiul lui Darie, fratele mamei sale, fiul bunicii de la Cîrlomanu (cap. 3).

DUMITRESCU PUIU, secretarul lui Carol al II-lea. Prin el solicită Norocel Tăunosu audiență la palat (cap. 39).

DUMITRIȚA, gazda din Tei a povestitorului (cap. 6).

DURDUN GELU (Ford), cîrciumar din Condor. În tinerețe a fost în America și a lucrat la Uzinele Ford, fapt pentru care în sat i se spune Gelu Ford. Cu el se sfătuiește Rafira în privința lui Oroș și a vînzării casei (cap. 24, 31).

E

ELIAN MITU, publicist, prieten cu profesorul Niță și cu Balbus Mierlă. Admirator al culturii germane. Împreună cu povestitorul și cu Mierlă asistă la parada Frontului Renașterii Naționale (cap 7).

ELISABETA, sora lui Darie. Vine la înmormîntarea unchiului Tone. În casa lui Ghincu Pavelescu îl cunoaște pe Sămînță, ucenic, fierarul cu care se va căsători mai tîrziu. Ea este sora în a cărei casă din Omida poposește povestitorul la începutul anului 1958 (cap. 13).

ELSA, nemțoaică, bucătăreasa inginerului Iroaie Inocențiu din Satu Mare (cap. 33).

ELIE, copil din Omida, rudă a povestitorului (cap. 1).

ENVER, ministru de Război turc în timpul războiului balcanic. În Omida se zvonește că pune să se arunce de vii prizonierii în cuptorul vaporașului său (cap. 19).

ERETE, țăran sărac din Gorna, rănit de chiaburi, în preajma alegerilor din 1946 (cap. 5).

ERICA, eroina romanului pe care-l citește țața Lenca (cap. 15).

ERIK, dușman al povestitorului (cap. 4, 5).

ERLICH, dentist, locatar în același bloc cu Tia Cudalbu (cap. 40).

EVANGHELINA, sora povestitorului, fiica mamei sale din prima căsătorie. Cunoscută din *Desculț* (cap. 3, 11).

EVUŞCA, mahalagioaică din Ruşii de Vede (cap. 14).

F

FARCAŞ DRAGALINA, funcționar de poştă în Satu Mare. Datorită sentimentelor pe care i le inspiră Marişca Balint, devine simpatizant comunist, cu numele conspirativ *Hurmuz*. Arestat împreună cu grupul lui Oroş, se dovedeşte a fi o făptură bicisnică, fără caracter. Trădează inspectorului Grunz tot ceea ce ştia despre activitatea grupului din casa Marişcăi Balint. Îi însoțeşte pe Landră şi Pocal atunci cînd aceştia pleacă să execute arestările poruncite de Grunz. Trădarea nu-l salvează, căci este şi el trimis la Bucureşti pentru a fi deferit justiției (cap. 22, 23, 24, 25, 26, 27, 30, 31, 32, 34).

FERATOS CANDID, din grupul fascist universitar „Generația Nouă" (cap. 14).

FERATOS IANI, morar din Ruşii de Vede, fratele lui Candid. Îşi surprinde nevasta care-l înşală cu Bezerian, divorțează şi se căsătoreşte cu sora mai mică a fostei sale soții (cap. 10, 13).

FERDINAND DE HOHENZOLLERN (cap. 15, 18).

FERICEANU, directorul ziarului *Ştirea*, în care Ilion Căpuşă îl atacă pe bancherul Drugan, învinuindu-l de asasinarea Tiei Cudalbu (cap. 39).

FILIMONA, țărancă din Omida. Iubita din tinerețe a lui Darie. Necinstită de plutonierul de jandarmi Bondar, e nevoită să se căsătorească cu Onu Lazăr, „smintitul" satului. Povestitorul o reîntîlneşte în sat, la începutul anului 1958 (cap. 1, 2, 3, 5, 11, 39).

FILIPOIU, patron al cafenelei Corso din Bucureşti, în care Cosîmbescu şi Mierlă se bat cu un manist (cap. 7).

FINICA, mătuşa lui Darie, soţia unchiului Tone Brătescu (vezi *Desculţ*) (cap. 11, 12).

FIRFIRICĂ DUŢU, ţăran din Omida. Locuieşte în casa în care odinioară stătea Tutanu, prietenul copilăriei lui Darie (cap. 3).

FIRICĂ, preot din Blaj. Chefliu şi muieratic. Politician veros, ajunge ministru în anul 1939. El a mediat trecerea protoiereului Inocenţiu în partidul lui Maniu. Îl ajută pe Marius Bold să-şi păstreze prefectura, intervenind în acest scop pe lîngă Pompil Orbescu, subsecretar de stat la Interne. E prieten şi tovarăş de afaceri cu Alion Drugan. Îl propune pe avocatul Claudiu Pap din Satu Mare ca apărător al bancherului Drugan (cap. 23, 32, 34, 35, 39, 40).

FLORIN, funcţionar la Prefectura din Satu Mare. Client al restaurantului Maicu, unde trudeşte Rafira (cap. 31).

FOCŞA, avocat din contenciosul „Băncii Drugan". Propune colegilor săi luarea de contact cu legaţiile ţărilor occidentale, în vederea apărării lui Drugan (cap. 39).

FODOR, prietenul lui Balint. O iubeşte pe Marişca (cap. 25).

FOTACHE, stăpînul hotelului din Piteşti, în care a slujit Filimona (cap. 2).

FRANCO (cap. 9, 34).

FRANŢ, grataragiu la restaurantul lui Maicu, din Satu Mare (cap. 37).

FRÂNZ FERDINAND, nepotul împăratului Austriei, împuşcat la Sarajevo, în 1914 (cap. 21).

FRANZ JOSEF. Împăratul imperiului austro-ungar, în armata căruia a luptat Balc Oroş (cap. 21, 32).

FUSTAN ILINCA, cîntăreaţă. În timpul ultimului război lansează cîntece antisovietice (cap. 16).

G

GABOR, portarul blocului în care locuieşte reporterul Arno Pelican. Îl conduce pe acesta la Călăraşu (cap. 40).

GAFENCU GRIGORE, politician şi publicist burghez. Directorul ziarului *Timpul*. Defilează la parada Frontului Renaşterii Naţionale înveşmîntat în mantia cavalerilor Ordinului Mihai Viteazul (cap. 7, 34).

GALBENU ALEXANDRINA, scriitoare. În tinereţe a fost eroina unei drame pasionale. În 1946 locuieşte într-un conac dărăpănat de lîngă Teliu. Aici o va întîlni povestitorul (cap. 8).

GANCIU. A fost doctor în Omida, în vremea copilăriei lui Darie, care l-a slujit un timp. Îl poreclise pe copil *I*, pentru ca să facă economie de silabe. În 1946 este doctor la Stolnici şi îl roagă pe povestitor să intervină în favoarea mutării la spitalul din Teliu (cap. 12, 15, 19).

GARBO GRETA (cap. 39).

GĂBUNEA, ţăran din Omida. Tatăl lui Pena Zapateu şi unchiul lui Darie (cap. 3).

GĂLĂGIE ILIE, colonel de stat-major. Procesul său de divorţ se judecă înaintea procesului de bigamie intentat lui Ion Antonescu (cap. 17).

GĂMAN, agent la Satu Mare, subaltern al lui Grunz. Torţionar brutal şi crud. Orbescu îl învinuieşte de asasinarea Iovcăi Silef, pentru a-l salva pe Grunz. Este împuşcat de grăniceri, pe cînd îl însoţea la trecerea peste graniţă pe Stînjînel, al cărui ajutor fusese la Constanţa (cap. 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 33).

GĂZARU DEZIDERIA, profesoară de ştiinţe naturale şi fizico-chimice la Liceul din Ruşii de Vede, în timpul adolescenţei lui Darie. Mai apoi, graţie lui Lăpturel, unul dintre amanţii ei, devine directoarea liceului. Face parte din

suita politică a lui Stănică Paleacu, care îi găseşte o catedră la un liceu de fete din Bucureşti (cap. 14, 34).

GÉRALDY PAUL, poet francez, recomandat lui Darie de către profesoara Dezideria Găzaru (cap. 14).

GHEORGHE, cuconul Gheorghe, client al hotelului din Piteşti (cap. 2).

GHEORGHE, fratele povestitorului. Preot la Ploeşti. Pleacă împreună să-şi vadă tatăl care se află pe patul de moarte (cap. 3).

GHERLESCU, chiabur, ajutor de primar în satul Temeiu, în 1946 (cap. 10).

GHIGHINA, originară din Capra. Nevasta lui Pena Zapateu (cap. 3).

GHINDĂ, poet legionar. La cererea lui, numele povestitorului este înscris pe lista neagră a legionarilor (cap. 7).

GHINTUIALĂ REZEA, sanitar din satul Urlăvînt, judeţul Teliu. Îi dă lui Ţigănuş primele îngrijiri (cap. 4).

GIUGLEA DINU, profesor universitar de istorie. Fost politician liberal, mai apoi ministru al Frontului Renaşterii Naţionale în timpul dictaturii regale (cap. 7).

GIGURTU ION, om politic burghez, prim-ministru, în 1940, al guvernului care l-a precedat pe cel antonescian (cap. 17).

GIUVELCA, proprietar de berărie în oraşul Ruşii de Vede, pe timpul studiilor liceale ale lui Darie (cap. 3, 14).

GÎNDACU, personaj despre care vorbesc doi pungaşi închişi în beciul poliţiei împreună cu Alion Drugan (cap. 37).

GÎNJII, ţărani din Urlăvînt. Comunişti. Intervin în luptă, atunci cînd povestitorul şi tovarăşii săi sînt atacaţi de chiaburi. În tot timpul campaniei electorale din 1946, au o prezenţă foarte puternică. Ei îl prind pe Bosoancă şi pe Calistrat Grămadă şi se luptă cu fraţii Cioranu (cap. 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 15, 17, 21).

GÎNJU IFTODIE, din neamul Gînjilor. Este omorît în cursul unei lupte cu „martorii lui Iehova". Cu puțin înainte împușcase o vulpe (cap. 7, 8, 10).

GLAFIRA, țărancă, fiica Velicăi, slujnica lui Coriolan Bold. Bărbatul ei o silește pe Velica să le dăruiască gospodăria și apoi o alungă din casă (cap. 30).

GOEBBELS (cap. 27, 32).

GOERING (cap. 27, 32).

GOETHE. Lagărul de exterminare nazist din Buchenwald este situat în apropierea orașului Weimar, în care a locuit poetul. Pe poarta înaltă de fier a lagărului e încrustat un citat din Goethe : *Jedem das seine* — Fiecăruia ce i se cuvine (cap. 19).

GOGA OCTAVIAN (cap. 8, 17, 24).

GOGA VETURIA, soția celui dinainte (cap. 17).

GOGIUMANTU ALBINA, a iubit-o în tinerețe povestitorul. Devine mai tîrziu signora de Trebbia (cap. 6).

GOGU. E vorba de Gogu Cristofor din *Desculț* și *Dulăii*, proprietar de moșie, în regiunea natală a lui Darie. Îi apare povestitorului în vis (cap. 5, 7).

GRĂMADĂ CALISTRAT, călugăr la schitul Molift din județul Teliu. Sub acest nume se ascunde legionarul Metodiu Cosîmbescu. Este prins, împreună cu Bosoancă, de către Gînji (cap. 4, 6, 9, 17).

GREULPĂMÎNTULUI, activist de partid. Lucrează și în satul Omida (cap. 5).

GROSS IGNATZ, proprietarul unei fabrici de cherestea din Satu Mare, în care lucrează Marișca Balint și Bălănica Dron. Pompil Orbescu și părintele Firică îi ordonă prefectului Marius Bold arestarea fabricantului, pentru ca astfel să-i poată cumpăra la un preț derizoriu fabrica (cap. 22, 23, 25, 34).

GROSZ CAGERO, afacerist veros, tovarăş de afaceri cu Don Alonzo, care-l denunţă parchetului (cap. 9).

GRUNZ, inspector de siguranţă la Satu Mare. În tinereţe a fost subinspector la Brăila, unde a cunoscut-o pe Mamiţa, mai tîrziu soţia lui, proprietara unei case de toleranţă. În 1939 arestează grupul de comunişti al lui Gavril Toduţă şi conduce cercetările cu bestialitate. Crud, alcoolic, muieratic, Grunz are mulţi oameni pe conştiinţă. Pe Iovca Silef, care rezistase poftelor lui, o asasinează. E şantajat din această pricină de fostul inspector general Stînjînel. Cadavrul Iovcăi Silef este descoperit de maiorul Blîndu care, la rîndu-i, încearcă să-l şantajeze pe inspector. Cei doi se împacă şi devin asociaţi în contrabanda de vite. Iroaie Inocenţiu îl cointeresează pe Grunz la societatea „Dragoş Vodă", după sugestia lui Peter Heger. Bănuind că Mamiţa îl înşală cu inspectorul Orbescu, Grunz îl maltratează sălbatic pe acesta (cap. 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34).

GURĂNEAGRĂ, personaj din *Desculţ,* vol. II (cap. 4).

GUŞĂ MIELU, dricar, a fost unul din patronii la care a muncit Darie, pe timpul copilăriei sale, în Ruşii de Vede (vezi *Desculţ)* (cap. 11, 12, 13).

GUY, îşi ucide mama şi dă vina pe spărgătorul „Nenea Calu" (cap. 8).

H

HAIM, unul din patronii restaurantului Corso din Bucureşti. Vezi şi *Filipoiu* (cap. 7).

HANS ILSE, proprietara casei cu fete din Ruşii de Vede unde slujeşte Valentina (cap. 11, 12, 13, 14).

HARAPNICESCU ALEXANDRU, poet debutant pe care povestitorul îl întîlneşte la un bătrîn maestru, unde îl conduce Iuga Diocleţian (cap. 6).

HARPALETE MINOTAR, țigan din județul Teliu, ginerele Zambilei. Bosoancă îl răpește de la nunta sa cu Lurica și, mai apoi, îl împușcă (cap. 4, 5, 7, 9, 10, 15).

HEGER PETER, cetățean german, director al societății „Dragoș Vodă" împreună cu Iroaie Inocențiu. De fapt, spion nazist, lucru știut și tolerat de autorități. Pompil Orbescu îi interzice prefectului Marius Bold să-l stînjenească pe Heger (cap. 33, 34).

HIMMLER (cap. 32).

HITLER (cap. 3, 7, 9, 15, 17, 20, 21).

HULUB MITICĂ, țăran din Omida, tatăl unui copil care umblă cu colinda (cap. 1).

HUȘANU, frații Hușanu sînt proprietarii unei mari fabrici de postav, pe care, constrînși de dificultăți financiare, o vînd lui Drugan (cap. 35).

I

IAMANDI VICTOR, politician liberal, ministru. Defilează la parada Frontului Renașterii Naționale (cap. 7)

IANOȘ, directorul „Băncii Maramureșului" din Satu Mare. Grunz o însărcinează pe Neaga să-l seducă (cap. 31).

ICHIM ILIE, chiabur. În 1946, e primarul satului Temeiu (cap. 10).

ILIE, doctor. Probabil Ilie Rădulescu, directorul ziarului fascist *Porunca vremii* (cap. 7).

INCULEȚ, om politic, liberal, ministru, colaborator al lui Tătărăscu (cap. 7).

INOCENȚIU GEZA, avocat doctor din Satu Mare. Fost deputat liberal. Fiul episcopului Inocențiu Kiss. În casa lui se adăpostește fratele său, Glad, pentru ca să nu fie arestat ca legionar. Tot aici se mediază împăcarea dintre Grunz și maiorul Blîndu (cap. 32, 33).

INOCENŢIU GLAD, doctor. Fruntaş legionar. Împreună cu Peter Heger organizează mişcarea fascistă din Maramureş (cap. 32, 33).

INOCENŢIU IROAIE, fratele celor dinainte. Inginer, director al societăţii „Dragoş Vodă". Fost subsecretar de stat la preşedinţie în timpul guvernului Averescu (cap. 32, 33).

INOCENŢIU KISS, episcop. Tatăl celor trei fraţi Inocenţiu. Face politică manistă şi e, un timp, preşedinte al Parlamentului. La începutul primului război mondial, era protopop de Sebeş şi deputat în Parlamentul din Buda. Ţine, în acest parlament, o cuvîntare în care îl asigură pe împărat că romînii din Ardeal vor fi credincioşi imperiului habsburgic (cap. 32).

ÎNCREŢITU NAPOLEON, din grupul universitar de dreapta „Generaţia Nouă". Membrii grupului fac agitaţie huliganică în Ruşii de Vede. Acestea se petrec în vremea cînd Darie e elev la liceul din localitate (cap. 9, 14).

ION, uşier la cabinetul lui Tretin (cap. 6, 8).

IOANIŢIU TEOBALD, penalist. Avocat al acuzării în procesul de bigamie intentat lui Antonescu în 1934—35 (cap. 17).

IOIL KERN, zis Bărbosul, birjar la Satu Mare. În iarna anului 1939, Teofil Stînjînel, care trece graniţa în Slovacia, îl împuşcă (cap. 31, 33).

ION, frate vitreg al lui Darie (cap. 3).

IONESCU-GĂLBEAZĂ, chiabur din Osica. Fost vechil pe moşia domnişoarei Ţeţa Angheliu. În 1946 este alături de elementele reacţionare din judeţul Teliu (cap. 18).

IORDAN, chiabur din satul Temeiu, în care soseşte, în propagandă electorală, în anul 1946, povestitorul (cap. 10).

ISTRATIE, ţăran din Omida. El este acela care îl cheamă pe Abraham Caleb să repare biserica din sat. Vezi şi *Caleb* (cap. 19).

ISTRATIE, țăran din satul Urlăvînt. Primarul îl trimite în căutarea sanitarului care trebuie să-l îngrijească pe Țigănuș (cap. 4).

ISOPESCU GUNĂ. În casa mare pe care o stăpînise cîndva acesta, se mută Pena Zapateu după ce se chiverniseşte (cap. 3).

IULIŞCA, fostă servitoare a lui Inocențiu Geza. La data cînd se petrece acțiunea și-a părăsit stăpînii (cap. 33).

J

JEANETTE, dizeuză a restaurantului Sotir din Ruşii de Vede, în care cinează povestitorul cu Dobrică Tunsu (cap. 13).

JOL, fiica lui Ioil Kern, birjarul din Satu Mare. După moartea acestuia îi ia locul, pe birje (cap. 33).

JORJ, tînărul personaj pe care-l pomenește în bîrfelile sale Diocleţian (cap. 6).

JIM (Suditu), boier la care a slujit, în adolescență, Darie. Ginerele prefectului Drăculea (cap. 3, 5).

K

KLABUND, poet german, sub a cărui influență se află Norocel Tăunosu (cap. 40).

KOSMODEMIANSKAIA ZOE, eroină a poporului sovietic, comsomolistă ucisă de naziști. Povestitorul vede fotografia ei la Buchenwald (cap. 19).

L

LALU, activist al Județenei de partid din Teliu în 1946. Țigănuș propune să fie trimis pentru a cerceta schitul de la Molift (cap. 4, 5, 6, 15).

LANDRĂ, agent, subaltern al lui Grunz, la Satu Mare în 1939. Torționar sadic, participă la torturarea comuniștilor din grupul Oroș. Orbescu susține că și Landră este unul din amanții Mamiței (cap. 22, 23, 24, 25, 27, 28, 30, 31, 33, 34).

LAZU FLORICEL, fiul cel mai mic al Filimonei, mutilat de război (cap. 2).

LAZU MIELU, fratele celui dinainte. Ucis în război. Cu văduva sa trăiește Floricel (cap. 2).

LAZU ONU, smintitul satului. Soțul Filimonei și tatăl băieților (cap. 2).

LĂPTUREL, cunoscut al lui Darie, care-l întîlnește la Rușii de Vede, prin 1920. Lăpturel este în acea vreme șeful de cabinet și aghiotantul politic al lui Stănică Paleacu. În 1939, cînd Paleacu revine la guvern, Lăpturel devine director în Ministerul de Interne. Între anii 1920—1939, grație politicii, s-a căpătuit (cap. 14, 34).

LĂSCĂRUȘ, în 1937 este redactor-reporter la ziarul pe care-l conducea povestitorul (cap. 8).

LĂSTĂRESCU, îl aflăm preot în satul Urlăvînt, în 1946, în toiul campaniei electorale. La casa lui trage de obicei prefectul Bușulenga. Trăiește cu Aglaia Cuțu, cumnata sa (cap. 4, 5, 18).

LEANA, una din surorile lui Darie (cap. 3).

LENCA, țața Lenca, ținea cafenea în Omida, în vremea copilăriei lui Darie. De aici își comanda doctorul Ganciu cafeaua și dulceața (cap. 12, 15).

LEANDRU, țîrcovnic la biserica din Satu Mare, în care slujește preotul Coriolan Bold (cap. 23).

LECU, maior în rezervă, vechi duelist. Martor al povestitorului în duelul la care-l provocase dansatorul invertit Predoianu (cap. 8).

LEFTER, maior de securitate. Îi anchetează pe Cosîmbescu și pe Bosoancă (cap. 9).

LENK, tînăr tătar din Sorg. Fiul Urumei și al lui Darie (cap. 27).

LERESTY, poet și publicist (cap. 39).

LIA, una din primele concubine ale lui Drugan (cap. 37).

LIESCU, activist în 1946 al Județenei de partid din Teliu (cap. 5).

LIFAR SÈRGE, vestit dansator francez, cu care este contemporan Mielo Predoianu (cap. 8).

LILLIN, activist de partid în ilegalitate. Prins la Cluj, ucis de agenții siguranței și aruncat în Mureș. A fost legătura de partid a Marișcăi Balint, care l-a iubit (cap. 25).

LINA, fiica lui Tone Brătescu. Soția ceferistului Ghincu Pavelescu (cap. 12, 13).

LIXANDRU, copil din Omida (cap. 1).

LOVINESCU EUGEN, critic în al cărui cenaclu povestitorul își citește cîteva poezii (cap. 39).

LUCHIAN, clasic al picturii romînești (cap. 13).

LUNGU, originar din Stănicuț. În 1958, țăran la Omida. Ginerele lui Trăcălie, vechi cunoscut al lui Darie (cap. 2).

LUPEI MĂLINA, ibovnica lui Călărașu, care-i ascultă sfaturile comerciale (cap. 40).

LUPEI MĂRIUȚA, ardeleancă. Sora celei dinainte. Fostă servitoare a Tiei Cudalbu. Dispare din București după ce este interogată de judele Tretin (cap. 35, 36, 37, 38, 40).

LUPESCU ELENA. Supranumită „Duduia". Concubina lui Carol al II-lea (cap. 35, 39, 40).

LUPU PETRACHE, țăran din Maglavit, în jurul căruia s-a făcut multă vîlvă, pentru că l-ar fi văzut pe Dumnezeu. Antonescu se folosește de el și de „minunea de la Maglavit" la declanșarea războiului antisovietic (cap. 17).

LURICA, țigancă din județul Teliu, fiica Zambilei. Se căsătorește cu Minotar Harpalete. În toiul nunții sosește Bosoancă și ginerele este nevoit să-l urmeze (cap. 4, 5, 7, 9, 15).

M

MACOVEI, soldat din Rușii de Vede; îi vede pe Darie și pe Valentina atunci cînd se înapoiază din pădure (cap. 13).

MADGEARU, om politic burghez. Fruntaș al partidului național-țărănesc (cap. 39).

MAETERLINCK, poet belgian. Al. Th. Stamatiad îi traduce cîteva poeme pe care i le citește la Capșa lui Norocel Tăunosu. Asistă și povestitorul (cap. 39).

MAICU, proprietarul unui restaurant din Satu Mare, unde se angajează slujnică Rafira Oroș (cap. 31).

MAIMAROL A., doctor. A fost directorul spitalului din Teliu. Moare în 1906 (cap. 5).

MAMIȚA, soția lui Grunz, pe care-l cunoaște în perioada în care acesta era subinspector de siguranță la Brăila. În acea vreme Mamița era proprietara unei case de toleranță. A avut o viață aventuroasă și a cutreierat lumea, făcînd avere prin mijloace neonorabile. Se pare că a fost prostituată la Malta. În 1939 se află împreună cu Grunz în Satu Mare. Îl povățuiește pe acesta s-o ucidă pe Iovca Silef. Ea îl mituiește pe Stînjînel pentru a-i cumpăra tăcerea. Este amanta lui Orbescu cu care se pregătește să fugă la București. În capitolul 41, din volumul V, o aflăm în capitală, avînd întîlnire cu Orbescu, la barul Colorado (cap. 25, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33).

MANDEA, pungaș și criminal, închis în iarna anului 1939 în beciul poliției, împreună cu Drugan (cap. 37).

MANIU IULIU, șeful partidului național-țărănesc, partid burghez reacționar (cap. 8, 15, 17, 24, 34, 35, 36, 39, 40).

MANOILESCU, semnează ca ministru al Romîniei dictatul de la Viena, prin care se ceda Ungariei horthyste nordul Ardealului (cap. 17).

MANUEL, don Manuel de Braganza, rege al Portugaliei, curtezan şi iubit al „Femeii cu umbrelă" (cap. 5).

MARDARE, primarul satului Blajini din judeţul Teliu. Comunist. În primăvara anului 1946 este ucis de fraţii Cioranu şi aruncat într-un smîrc (cap. 10, 15, 16, 17).

MARESIEV, aviator sovietic, eroul romanului *Povestea unui om adevărat* de Boris Polevoi. A continuat să zboare, cu ajutorul protezelor, şi după ce i s-au amputat picioarele. Ţigănuş şi-l ia drept model (cap. 20).

MARIA, a doua soţie a lui Tudor, mama lui Darie (cap. 3, 13, 15, 19).

MARIA, din Berend (Oaş), ţărancă, îndrăgostită de Oroş (cap. 26).

MARIA, soţia lui Ferdinand de Hohenzollern, mama lui Carol al II-lea. În perioada regenţei mulţi oameni politici, printre care şi Stelian Protopopescu, îşi puseseră speranţa în rolul pe care-l va juca „regina-mamă" în viaţa politică (cap. 39).

MARINESCU GAVRILĂ, general, prefectul poliţiei sub Carol al II-lea. Om de încredere al regelui. Îl sfătuieşte pe Tretin să-i smulgă lui Drugan mărturisirea (cap. 36, 39, 40).

MARIŢA, cunoscută sub numele „Femeia cu umbrelă", după statuia pe care i-a făcut-o pictorul italian Romanelli. Frumuseţe celebră în vremea tinereţii lui Darie (cap. 5).

MARIUS, în 1939 e directorul restaurantului Capşa din Bucureşti şi, în semn de deosebit respect, îl serveşte, personal, pe Alion Drugan (cap. 35).

MAVROS, Kir Mavros, marinar „căpitan de barcă" din Brăila, în perioada în care Grunz era subinspector al siguranţei brăilene (cap. 25).

MAVRU, grefier la Tribunalul din Bucureşti, în perioada anchetării lui Drugan (cap. 36, 37, 38).

MĂNDILĂ, fraţii Măndilă din Turnu, huligani cuzişti. În toamna anului 1937, după instalarea guvernului Goga-Cuza, devastează redacţia ziarului progresist la care lucra povestitorul (cap. 8).

MĂTĂRÎNGĂ, fost cîrciumar în Omida, pe vremea copilăriei lui Darie (cap. 3).

MĂTRĂGUNĂ-ISCRU, coleg cu Darie la Liceul din Ruşii de Vede. Se alătură huliganilor din „Generaţia Nouă". Vezi şi *Adamian* (cap. 12, 14).

MELCHIOR I. MELCHIOR, poet din cenaclul lui Eugen Lovinescu (cap. 39).

MELCU, căpitan de petrolier pe bordul căruia a slujit Darie (cap. 12).

MELETIE, ţăran. O duce la oraş cu sania lui pe Rafira (cap. 31).

MELHISEDEC, fiu şi discipol al bătrînului maestru în casa căruia Diocleţian îl conduce pe Darie. Lui îi dictează maestrul improvizaţiile lirice (cap. 6).

MELINTE, ziarist, se ocupă în paginile ziarului *Aurora* de cazul Drugan (cap. 40).

MIA, a fost amanta lui Drugan (cap. 37).

MIELESCU, profesor la Liceul din Ruşii de Vede, prin 1920 (cap. 12).

MIELU, fiu al Filimonei. Moare în războiul antisovietic (cap. 2).

MIERLĂ BALBUS, publicist şi filozof. Legionar notoriu. Înainte de război face liste negre în care îi înscrie pe duşmanii eventuali sau declaraţi ai legionarilor. După război dă lecţii de democraţie comuniştilor în presa partidelor burgheze (cap. 7, 15).

MÎNZU ALISTAR, fiu de moşier. Darie l-a cunoscut la Omida, în copilărie, pe timpul ocupaţiei nemţeşti din primul război mondial, cînd Alistar era zapciu. În 1946 este inspector general în Ministerul de Interne. În această calitate este trimis la Teliu în toiul campaniei electorale. Împreună cu Bărbuţă şi Buşulenga sabotează eforturile comuniştilor şi pactizează cu elementele reacţionare. Încearcă să-i absolve de vinovăţie pe fraţii Cioranu cu care este vechi prieten (cap. 6, 15, 16, 17).

MÎNZU FLONDOR, colonel, moşier, tatăl celui dinainte. Prieten şi vecin de moşie cu Leonida Cioranu (cap. 17).

MÎNZULICA, soţia nelegitimă a lui Bordea. Fostă femeie de moravuri uşoare (cap. 6).

MOGÎRDICI, aviator, amantul actriţei Nevăstuica Paloş (cap. 18).

MOHORAN, inspector de siguranţă. A fost la Brăila şeful lui Grunz, în vremea în care acesta era subinspector (cap. 25).

MOLDOVANU CORNELIU, scriitor. În 1939, în perioada anchetării lui Drugan, Pelican îl zăreşte în cafeneaua Capşa (cap. 40).

MORCOVEANU TITU, publicist, directorul ziarului *Vorba*, la care a lucrat Butaru. În 1923 Butaru se ceartă cu directorul ziarului şi părăseşte redacţia (cap. 39).

MORUZOF, şeful poliţiei secrete, în timpul lui Carol al II-lea. Pompil Orbescu îi este adversar şi caută să-l denigreze (cap. 40).

MOŢATU, tăbăcar din Ruşii de Vede, la care a ucenicit Darie. Apare şi în *Desculţ* (cap. 12).

MURGU, fruntaş liberal. La rugămintea lui Bertisson îl cunună pe Pierre Ţăpoiu (cap. 9).

MUSSOLINI (cap. 7, 9, 14, 15, 32, 34, 39).

N

NAE, tînăr țigan dintr-un sat de lîngă Rușii de Vede. Împreună cu un prieten îi atacă pe Darie și pe Valentina (cap. 13, 14).

NĂSTASE, comisar din Teliu, în 1946. Protector interesat al prostituatelor cuibărite în spital (cap. 15).

NEAGA, vînzătoare la un magazin din Satu Mare. Înainte de război devine soția lui Oroș. Trădează inspectorului Grunz, a cărui amantă va deveni mai tîrziu, pe prietenii și tovarășii lui Licu Oroș (cap. 21, 22, 23, 24, 25, 26, 30, 31, 33).

NEDELCOVICI NEDELCU, doctor în drept. Ziarist la *Globul* în 1939. Stelian Protopopescu îl însărcinează să-l atace pe Tretin. El va descoperi ascendența familială infamantă a judelui de instrucție (cap. 39, 40).

NEGHINĂ, secretar de redacție „de noapte" al *Uraganului* (cap. 39).

NEGRU NEAGU, grefier la Tribunalul din Satu Mare. Nevestei lui îi face Coriolan Bold propuneri amoroase. Neagu îl surprinde și trage cu pușca în preot (cap. 30).

NICU, chelner la Capșa. Îl servește pe Ilion Căpușă (cap. 39, 40).

NICULAE, copil din Omida, rudă a povestitorului (cap. 1).

NICULAE, ușier la cabinetul lui Tretin, în zilele anchetării lui Drugan (cap. 36).

NICULEASCA, cîrciumăreasă din Obor, ibovnica lui Teleagă, vărul lui Darie (cap. 6).

NIGRITA, fiica lui Tone Brătescu. După moartea tatălui ei pleacă la București (cap. 11, 12, 13).

NISTOR, politician burghez din Bucovina (cap. 39).

NIȚĂ ION, profesor universitar. Ideolog legionar. Îl protejează pe Mitu Elian. În discuțiile cu povestitorul, Balbus

Mierlă îi evocă autoritatea. Preia la ziarul *Vorba* cronica dramatică pe care o deţinuse mai înainte Butaru (cap. 7, 39).

NOTI, moşier, proprietar al moşiei de la Saiele (cap. 5).

O

OBEDENARU ALEXANDRU, scriitor. Arno Pelican îl vede la Capşa, unde se află împreună cu Corneliu Moldovanu (cap. 40).

OCHEŞICA, mătuşa lui Darie (cap. 1).

ODANGIU, coleg de tribunal al lui Tretin. Îi ţine locul supraveghindu-l pe Drugan, atunci cînd Tretin pleacă să ia masa (cap. 36).

OLGA, o îndeamnă pe Sarmiza să-şi trădeze tovarăşii de grup. Vezi *Alin* şi *Sarmiza Ciobanu* (cap. 20).

ONIŢĂ, ţăran din Urlăvînt, judeţul Teliu. Sub influenţa oamenilor lui Ţăpoiu, îi atacă pe delegaţii comunişti şi este rănit în luptă. Tatăl lui Anghel, care moare în aceeaşi luptă (cap. 4).

OPRAN GOGU, judecător de instrucţie din Bucureşti. În anii dinaintea războiului îl vizitează pe povestitor, pentru a-l convinge să scrie favorabil despre dansatorul Predoianu (cap. 8).

OPREA, sanitar la spitalul în care este internat Floricel, fiul Filimonei (cap. 2).

ORBESCU, subinspector al siguranţei la Satu Mare, în 1939. Principalul ajutor al lui Grunz. Participă la torturarea comuniştilor încarceraţi în beciurile siguranţei. Este amantul Mamiţei, cu care mai tîrziu — vezi cap. 41 al romanului — va fugi la Bucureşti (cap. 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34).

ORBESCU POMPIL, unchiul celui dinainte. În tinerețe studiază teologia. Mai tîrziu devine avocat în Baroul de Ilfov. Fascist notoriu. Sfîrșitul anului 1939 îl află ministru subsecretar de stat la Interne (cap. 28, 34, 40).

ORLOF ILF, prieten din copilărie și logodnic al Iovcăi Silef. Comunist, luptător în ilegalitate. Este prins de agenți, torturat și ucis (cap. 26, 27).

OROȘ BALC, țăran sărac din Condor. Soțul Rafirei și tatăl lui Licu Oroș. În timpul primului război mondial este înrolat în armata austro-ungară. Încearcă să treacă de partea trupelor romînești, este prins și spînzurat (cap. 21, 22, 23, 24, 30).

OROȘ LICU, fiul celui dinainte. În pragul celui de al doilea război mondial e muncitor în gară la Satu Mare. În acest oraș o cunoaște pe Neaga, viitoarea sa soție. În armată îl cunoaște pe Gavril Toduță, datorită căruia devine comunist. Puțin timp după terminarea stagiului militar, este prins la Satu Mare pe cînd lipea pe ziduri, noaptea, manifestele partidului. Este torturat cu bestialitate de Grunz și de subalternii acestuia. Rezistă la torturi și nu-și divulgă tovarășii. În această perioadă înțelege că și-a legat viața de o femeie de nimic și este copleșit de rușine și de un adînc sentiment de vinovăție față de sine însuși. La confruntare o zărește pe Iovca Silef de care se îndrăgostește. Moartea ei îl îndurerează și-l îndîrjește. După război, devine activist de partid. În 1946 este secretarul Județenei de partid din Teliu și îl însoțește pe povestitor, candidat în alegeri. Conduce cu calm și energie campania electorală și paralizează acțiunile dușmănoase ale lui Bușulenga, Bărbuță și Alistar Mînzu (cap. 4, 5, 6, 8, 9, 10, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22).

OVANEZ, al doilea mare acționar al ziarului *Globul*. Adjunctul lui Stelian Protopopescu, care-i cere sfatul în „Afacerea Tia Cudalbu—Alion Drugan" (cap. 39).

P

PAICU, proprietarul unei grădini de zarzavat din București, la care lucrează părinții Sarmizei Ciobanu (cap. 20).

PALEACU AGLAIE, soția lui Stănică Paleacu (cap. 14).

PALEACU STĂNICĂ, om de afaceri și politician burghez. În adolescența lui Darie, este deputat de Teleorman. A fost de două ori ministru în guvernele averescane. După moartea lui Averescu, se infiltrează în rîndurile camarilei regale. În preajma anului 1940 intră din nou în guvern. Om politic cu pronunțată orientare spre dreapta, simpatizant al fascismului german și italian (cap. 11, 12, 14, 34).

PALEU ARISTIDE, inspector general de siguranță, atunci cînd Grunz era subinspector la Brăila (cap. 28).

PALOȘ NEVĂSTUICA, actriță mediocră, întreținuta lui Mitică Angheliu, care moare în cabina ei de teatru. Moștenește o mare parte din averea fostului ministru liberal (cap. 18).

PANAIT, Kir Panait, „căpitan de barcă" la Brăila, în epoca uceniciei lui Grunz la siguranță. Vezi și *Mavros* (cap. 25).

PANDELE, prăvăliaș în Rușii de Vede. Soțul Zoii, prietena lui Darie din adolescență (cap. 11, 12).

PANTAZI, general, criminal de război. Implicat în același proces cu Ion Antonescu (cap. 17).

PANTAZI VERA, actriță, amanta lui Pierre Țăpoiu (cap. 9).

PAP CLAUDIU, cumnatul preotului Coriolan Bold. Avocat în Satu Mare, care promite în schimbul unei bune remunerații că se va ocupa de procesul lui Licu Oroș. Părintele Firică îl recomandă ca apărător al bancherului Drugan (cap. 24, 30, 31, 34, 35, 39).

PAPAGAL, nenea Papagal, librar din Rușii de Vede, în vremea uceniciei lui Darie în acest oraș (vezi *Desculț*) (cap. 11).

PAPELCA, țărancă din Omida, gazda familiei Caleb (cap. 19).

PARASCA, soția lui Neagu Negru, grefierul din Satu Mare, pe care o asaltează erotic Coriolan Bold (cap. 30).

PASCU ALEXE, țăran din satul Blajini. A fost soldat în compania căpitanului Teodat Cioranu și are cunoștință de masacrele făptuite de acesta în cursul pogromului de la Iași (cap. 16).

PAVELESCU GHINCU, ceferist din Rușii de Vede. Ginerele lui Tone Brătescu. Participă la grevele din 1920 și e rănit. E maistrul lui Sămînță care devine cumnatul lui Darie (cap. 12, 13, 14).

PĂRTUNS PETRA, prostituată din Satu Mare. Pentru a crea o diversiune, după omorîrea Iovcăi Silef, Grunz poruncește și arestarea Petrii pe care o salvează însă prefectul Marius Bold, unul din clienții ei (cap. 31, 32, 33).

PĂSCULESCU, colonel. Șeful cenzurii, în anii războiului civil spaniol. Cenzurează articolele scrise în sprijinul republicanilor (cap. 9).

PĂSCUȚU, țăran din Omida, la care este găzduită familia Caleb, în vremea copilăriei lui Darie (cap. 19).

PĂTĂICĂ, prieten din copilărie al lui Darie; umblau împreună cu steaua (cap. 1).

PELICAN ARNO, reporter al ziarului *Uraganul*. Este descoperit și scos de Onufrie Butaru din beciurile poliției, unde fusese încarcerat pentru vagabondaj. A colindat lumea și a petrecut patru ani în Legiunea Străină. În 1939 scrie reportaje despre cazul Drugan în paginile *Uraganului*. Face cercetări proprii pentru a descoperi pe adevăratul făptaș al crimei (cap. 39, 40).

PENA ZAPATEU, chiabur din Omida. Vărul lui Darie. În tinerețea sa a fost sărac, mai apoi, devenind vechil pe moșia Băneasa, se înavuțește. Face politică legionară și, în timpul guvernării legionare, este primarul satului. În timpul războiului își lucrează via cu prizonieri sovietici (cap. 3).

PENCA, comunist. La adunarea din Teliu, îi demască pe Bușulenga și pe Bărbuță (cap. 10).

PENCA VARAVA, fratele celui de mai sus. Argat la ajutorul de primar din Temeiu. Contribuie la demascarea lui Bușulenga (cap. 10).

PERIANO, consilier la curtea de casație. Locatar în același bloc cu Tia Cudalbu (cap. 40).

PÉTAIN, în lagărul de la Buchenwald, povestitorul vede o fotografie care-i înfățișează pe Pétain și pe Hitler (cap. 19).

PETRIAN ȘERBAN, din grupul fascist „Generația Nouă". Vezi și *Celan* (cap. 14).

PETRIȚA, soția lui Mincă Pițigoi (cap. 13, 14).

PIENARU, moșier, în copilăria și adolescența lui Darie. Îi apare povestitorului în vis, pedepsit, în viziunea dantescă, să mănînce țărînă, sancțiune justițiară a lăcomiei de pămînt (cap. 5).

PIETREANU LELE, unul dintre martorii povestitorului în duelul la care îl provoacă Mielo Predoianu. Vezi și *Lecu* (cap. 8).

PILEA VIOREL, politician burghez, participă la parada Frontului Renașterii Naționale și defilează în fața lui Carol al II-lea (cap. 7).

PITEANU EUGEN, subsecretar de stat la Interne în perioada 1935—1939. Semnează radiograma cifrată prin care se ordonă arestarea lui Stînjînel (cap. 17, 29).

PITROC MILEA, prim-procuror la Tribunalul Ilfov. Lui îi predă Marin Cudalbu reclamația împotriva lui Drugan. Pitroc joacă un rol important în regizarea anchetării bancherului, păstrînd permanent legătura cu judecătorul de instrucție Tretin (cap. 35, 36, 37, 38, 39, 40).

PIȚIGOI CODIȚĂ, din Rușii de Vede (cap. 13).

PIȚIGOI FILIPACHE, prieten și coleg de liceu cu Darie la Rușii de Vede. Darie locuiește în casa părinților lui

Filipache şi o meditează pe sora acestuia, Despa (cap. 11, 12, 13).

PIŢIGOI MINCĂ, frate cu cei doi de mai sus. Se însoară cu Petriţa, provocînd prin aceasta amărăciunea şi gelozia Despei (cap. 13, 14).

PLAUŢIU, student la Facultatea de drept din Cluj în anul 1939. Fratele doamnei Viora Inocenţiu, care obţine de la cumnatul ei promisiunea că Plauţiu va deveni jurisconsult al societăţii „Dragoş Vodă". Pînă la luarea licenţei, societatea îi va plăti totuşi un salariu de jurisconsult (cap. 33).

PLEŞOIANU, locuieşte în acelaşi bloc cu Tia Cudalbu. Funcţionează la societatea „Carpatina" (cap. 40).

POCAL, agent, subalternul lui Grunz la Satu Mare în 1939. Participă la torturarea grupului de comunişti. Efectuînd împreună cu Landră arestările poruncite de Grunz este rănit grav de Gherghe Stoienică (cap. 22, 23, 24, 25, 26, 27, 30, 31, 32, 33).

POLIDOR, intendentul spitalului din Teliu în 1946. Tolerează prezenţa prostituatelor în spital şi e mituit pentru aceasta (cap. 15).

POPESCU GHEORGHE-BRAGADIRU, învăţător la şcoala din Omida în vremea copilăriei lui Darie. Împrumută cărţi taţii Lenca (vezi *Desculţ)* (cap. 15, 19).

POPOVICI MIHAI, politician naţional-ţărănist (cap. 40).

PORA GALINA, nevasta nelegitimă a lui Gheorghe Stoienică din Satu Mare. E arestată în locul acestuia. Grunz o alătură, fără nici un temei, grupului de comunişti şi o trimite împreună cu aceştia pentru continuarea cercetărilor (cap. 32, 34).

POTÎRCĂ, zis şi POTÎRCOSU VIRGIL, politician naţional-ţărănist. În 1937 este văzut de către povestitor în anticamera lui Goga, în preziua formării guvernului Goga-Cuza (cap. 7, 8, 40).

PREDOIANU MIELO, din familia moşierilor olteni Predoianu. Dansator mediocru, susţinut însă puternic de oficialitatea burgheză şi de mediile moşiereşti. Îl provoacă la duel pe povestitor, pentru că acesta scrisese un articol în care-i punea la îndoială măiestria artistică (cap. 8).

PROTOPOPESCU STELIAN, director al ziarului *Globul*, pe care l-a obţinut datorită relaţiilor amoroase mercantile cu Theodora Cazin. Iniţiază spre sfîrşitul anului 1939 o campanie de presă favorabilă lui Drugan, cu intenţia de a lovi în palat. Susţinător al lui Ion Antonescu, în care vede „omul providenţial" (cap. 39, 40).

R

RADULIAN, maior de securitate în 1946. Îi anchetează, la Teliu, pe fraţii Cioranu şi contracarează alături de Oroş acţiunile lui Buşulenga şi Alistar Mînzu (cap. 15, 16, 17).

RAFIRA, soţia lui Balc şi mama lui Licu Oroş. Ţărancă din Condor. Îşi vinde casa pentru ca să poată angaja un avocat care să-i apere fiul la proces. Intră slujnică la restaurantul lui Maicu din Satu Mare (cap. 21, 22, 23, 24, 25, 26, 30, 34).

RAŢĂ, caricaturist. Povestitorul îl cunoaşte la Bucureşti imediat după înmormîntarea lui Bordea. În aceeaşi seară caricaturistul îi arată schiţe în care sînt surprinşi poliţiştii care au reprimat o demonstraţie muncitorească (cap. 6).

RAŢIU ION, politician burghez din Ardeal. Înfiinţează înaintea primului război mondial partidul naţional (cap. 7).

RĂDESCU, general, prim-ministru al ultimului guvern reacţionar după 23 August (cap. 9, 15).

RĂDULESCU DEM. MIRCEA, poet. La serbarea de închidere a anului şcolar din Ruşii de Vede se recită din versurile lui (cap. 14).

RĂGĂLIE, agent în Bucureşti, atunci cînd este arestată şi torturată Sarmiza Ciobanu (cap. 20).

RIEBBENTROP, ministru de Externe hitlerist (cap. 27).

RIMOANTA, din *Desculţ* (cap. 3).

RIZEA, mecanicul blocului în care locuieşte Arno Pelican (cap. 40).

ROMANELLI, sculptor italian, autorul statuii „Femeia cu umbrelă". Lui i se datorează bustul lui Albu Dolea-Cruntu de la spitalul din Teliu (cap. 5).

ROŞU PETRIŞOR, prieten din copilărie al lui Darie. Cînd umblau împreună cu colindul, Petrişor îl interpreta pe Melhior (cap. 1).

ROTIN, din camarila regală. Participă la orgiile lui Carol al II-lea (cap. 40).

RUDI, chelner la restaurantul lui Maicu din Satu Mare. Cu el vorbeşte Rafira cînd vrea să se angajeze la cîrciumă (cap. 31)

RÖHM, şef al detaşamentelor S.A. Conducătorul unei răscoale împotriva lui Hitler în 1934. Povestitorul intenţiona să scrie o serie de reportaje despre răscoala condusă de acesta. Serviciul consular german îi refuză însă viza necesară călătoriei în Germania (cap. 17).

S

SABU, tînăr ceferist, ucis de poliţie în timpul unei greve (cap. 12).

SAMUILĂ, cumnatul lui Bosoancă. Ţăran chiabur, primar în satul Gorna din judeţul Teliu în 1948 (cap. 4).

SARSALI, avocată din Bucureşti, specialistă în divorţuri (cap. 17).

SĂCĂRÎMB EUSTAŢ DE, senator transilvănean, ucis în 1937 de trei elevi de liceu pentru a fi jefuit. Casa acestuia din strada Ştirbey Vodă, pusă în licitaţie, e cumpărată de Onufrie Butaru (cap. 39).

SĂMÎNŢĂ, cumnatul lui Darie, fierar în Omida. A fost ucenicul muncitorului ceferist Ghincu Pavelescu, în a cărui casă o cunoaşte pe viitoarea lui soţie (cap. 2, 3, 13, 14).

SĂNDICA, ibovnica lui Mandea, pungaş închis în beciul poliţiei împreună cu Drugan (cap. 37).

SĂRĂCILĂ MARIN, din Turnu. Membru al grupului fascist „Generaţia Nouă". Student, cu ambiţii literare (cap. 14).

SCHILLER. Lîngă Weimar, oraş în care a trăit poetul, naziştii au ridicat lagărul de exterminare Buchenwald (cap. 18).

SCHIMBAŞU, tînăr scriitor pe care povestitorul îl cunoaşte la înmormîntarea lui Bordea şi căruia îi critică o lucrare (cap. 6).

SCHOLTZE FERDINAND, vienez, cofetar în Ruşii de Vede, cînd Darie este elev la liceul din oraş (cap. 13).

SCHOLTZE MAX, fiul cofetarului, membru al grupului fascist „Generaţia Nouă" (cap. 14).

SCURTU ALEXANDRINA, poetă, colaborează la revistele conduse de Eugen Lovinescu (cap. 39).

SCUTELNICU BIBINA SCUTELNICU MARGHIOALA	croitorese din Ruşii de Vede. Ibovnicele lui Timon şi-ale multor altora din oraş (cap. 2, 3, 4).

SEGAL P. CAROL, librar pe Calea Victoriei în Bucureşti (cap. 39).

SELIM, tătar, primarul satului tătăresc Sorg. Tatăl Urumei. Darie slujeşte la el într-o vară (cap. 12, 13, 27).

SERAFIM, vechi om de încredere al lui Mitică Angheliu. E concediat de acesta în anii dictaturii legionare (cap. 18).

SERANO ROSITA, cîntăreață la modă în timpul războiului. Trăia în Germania hitleristă unde se pare că se ocupa și cu spionajul în favoarea englezilor (cap. 16).

SILEF IOVCA, numele conspirativ al Ștefanei Bogdanof din satul dobrogean Isar. E adusă în mișcarea comunistă de logodnicul ei, Ilf Orlof. În 1939 este arestată la Satu Mare, torturată și asasinată de inspectorul Grunz. Cadavrul ei, aruncat în rîul din apropierea orașului, este descoperit de grănicerii maiorului Blîndu (cap. 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34).

SIMCA, soția lui Onufrie Butaru (cap. 39).

SIMIN, subsecretar de stat la Interne, însărcinat cu cenzura în guvernul Goga-Cuza din 1937 (cap. 8).

SÎNGURELU ILIE, doctor în drept de la Paris, inspectorul de siguranță care o anchetează și tortureaza pe Sarmiza Ciobanu (cap. 20).

SION IZA, publicistă din cercul *Sburătorul* al lui Lovinescu (cap. 39).

SIȚA, a fost soția lui Iancu Brătescu, vărul povestitorului; mai tîrziu se căsătorește cu plutonierul-major Burtan și locuiește la Rușii de Vede, unde o întîlnește Darie (cap. 13, 14).

SÎMBURAȘ, politician burghez, fost de mai multe ori ministru. Om de încredere al lui Carol al II-lea care îl trimite să trateze cu Drugan (cap. 35, 38, 39, 40).

SÎRCU MAGDALENA, avocată la Tribunalul Ilfov, unde o întîlnește povestitorul în ziua procesului de bigamie al lui Ion Antonescu. Secretara domnișoarei Sarsali (cap. 17).

STÎNJÎNEL TEOFIL, inspector general în Ministerul de Interne. Către sfîrșitul anului 1939, acuzat de escrocherie și spionaj, este destituit și se ordonă arestarea lui. Aflînd de asasinatul Iovcăi Silef, îl șantajează pe Grunz și obține de la acesta bani și bijuterii. Trece fraudulos gra-

nița în Slovacia, unde se legitimează precizînd că se află în slujba spionajului nazist (cap. 28, 29, 30, 31, 34).

SOARE ALICE, poetă, colaboratoare la *Sburătorul* lui Eugen Lovinescu (cap. 39).

SOCIAN ADELA. Prin 1930, povestitorul este îndrăgostit de ea (cap. 39).

SOFICA, prostituată camuflată la spitalul din Teliu. Vezi și *Mimi* (cap. 15).

SOPRON, poet, prieten al povestitorului. La începutul războiului îl invită pe acesta acasă și îi citește un poem antirăzboinic (cap. 16).

SOTIR, proprietarul restaurantului „La Sotir" din Rușii de Vede (cap. 12, 13).

SPERANȚIA THEODOR. În programul serbării de sfîrșit de an la Liceul din Rușii de Vede, figurează una din anecdotele sale, care e recitată de Iscru Mătrăgună (cap. 14).

SPIEGEL, doctor, supraviețuitor al pogromului din Iași. Povestitorul îl întîlnește în casa lui Sopron (cap. 16).

SPÎRNEL, activist (cap. 3).

STAMATE, subaltern al lui Grunz la Satu Mare. Îi aduce lui Grunz radiograma prin care se ordonă arestarea lui Stînjînel (cap. 29, 30, 32).

STAMATIAD ALEX TH., poet. La 5 iunie 1930, discută la Capșa cu Norocel Tăunosu. Îl indignează obsesiile religioase ale acestuia (cap. 39).

STATE, moșier. Vezi *Noti* și *Pienaru* (cap. 5).

STĂNESCU GICĂ, notar din Omida, în copilăria lui Darie (cap. 19).

STELEA, activist de partid la Teliu, în 1948 (cap. 9).

STOIENICĂ GHERGHE, din Satu Mare. De meserie trișor la jocul de cărți și contrabandist (cap. 31, 32, 34).

STOIANOVICI DOBRE, fotograf, soldat în compania locotenentului Valica Cioranu (cap. 16).

STOLERU, din anturajul generalului Gavrilă Marinescu (cap. 36).

STROE, țigan dintr-un sat de lîngă Rușii de Vede. Vezi și *Nae* (cap. 13, 14).

STROILĂ, cîntăreț la „Pisica Neagră", de care se îndrăgostește Cocuța, a șasea nevastă a ministrului de Justiție Derderian (cap. 35).

STURDZA MITIȚĂ, predecesorul lui Ionel Brătianu la conducerea partidului liberal (cap. 18).

SULIMAN, turc, ucenicul lui Abraham Caleb. În timpul ocupației nemțești din primul război mondial încearcă să-și omoare fostul stăpîn (cap. 19).

Ș

ȘEICARU PAMFIL, directorul ziarului *Curentul* (cap. 34).

ȘORIE GOGU, tovarăș de ucenicie al lui Darie la tăbăcăria lui Moțatu din Rușii de Vede. Moare înjunghiat de Bențe Cotelici (cap. 12).

ȘTEFAN, fratele lui Darie, pleacă împreună la înmormîntarea tatălui lor (cap. 3).

ȘTEFANA, comunistă, țărancă săracă din satul Osica. Ia cuvîntul la adunarea electorală ținută în sat în 1946. Soția lui Agapie, a cărui atitudine șovăielnică o dezaprobă (cap. 18).

ȘTEFI, unul din eroii dramei pasionale provocate de Alexandrina Galbenu (cap. 8).

ȘTIRBEY BARBU, politician și om al palatului regal. Proprietarul, între altele, al unor podgorii și ferme vestite (cap. 14, 29).

TAIR ARAMIC, turc, presupus amant al Tiei Cudalbu. Numele lui se pomenește în timpul anchetării lui Drugan (cap. 37, 38).

TALAAT PAȘA, demnitar turc din primul război mondial. Făcea parte din fruntașii mișcării „Junii turci". Prieten de pat al lui Matei Cosîmbescu, „diplomatul" (vezi *Desculț*, vol. II) (cap. 7).

TĂNASE FIER-RĂU, țigan din șatra ce se oprise între rîpile Clocociovului pe moșia lui Arizan, unde lucra și Darie în timpul primului război mondial. Apare în *Desculț* (cap. 5).

TĂTĂRĂSCU GHEORGHE, (Guță), politician liberal, de mai multe ori prim-ministru sub Carol al II-lea (cap. 7, 9, 17, 18, 24, 34).

TĂUNOSU NOROCEL, Tămîiosu Radu, poet și publicist. Prin 1922 este prieten și colaborator al lui Butaru. Lucrează împreună la ziarul *Vorba* din redacția căruia pleacă în 1923. Îl urmează pe Butaru, care înființează ziarul *Uraganul*. În 1927 se ceartă cu Butaru, iar peste șase ani înființează ziarul *Zodiacul*, care sprijină mișcarea legionară și luptă împotriva camarilei regale. În toamna lui 1939, reconciliindu-se cu palatul, e numit ministru. Reia relațiile cu Butaru și fac împreună afaceri veroase în care este cointeresat Carol al II-lea (cap. 38, 39, 40).

TELEAGĂ, vărul lui Darie. Trăiește cu Niculeasca, proprietara unei cîrciumi din Obor (cap. 6).

TERICĂ, zis și „Vulturul Oborului", politician național-țărănist, datorită căruia, prin 1927, Tăunosu devine deputat (cap. 39).

TEZEU, reporter la ziarul *Ora*. Acreditează legenda ascensiunii preoțești a lui Tretin (cap. 38).

TIA, Madam Moară, soția lui Iani Feratos, morar din Rușii de Vede. Mai tîrziu se căsătorește cu doctorul Sesam Bezerian. Vezi *Feratos* și *Bezerian* (cap. 13).

TIBOR IOȘCA, fiul, caretaș din Rușii de Vede. Firma prăvăliei sale, pictată de Caba, inspiră povestitorului poezia *Landoul roșu* (cap. 11).

TICAN, portar de zi la blocul unde locuiește Tia Cudalbu (cap. 40).

TILDA, soția preotului Coriolan Bold din Satu Mare și sora avocatului Claudiu Pap din același oraș (cap. 23, 24, 30, 31, 34).

TIMI, birjar din Bucureștii de după primul război mondial (cap. 6).

TIMON, profesor de franceză la Liceul din Rușii de Vede. La început e adversar politic al lui Stănică Paleacu și candidează pe lista țărăniștilor. Editează o gazetă locală, *Barda*. Mai tîrziu, trece de partea lui Stănică Paleacu, al cărui fidel politic rămîne. La sfîrșitul anului 1939, cînd Paleacu reintră în guvern, acesta îl numește pe Timon inspector școlar (cap. 12, 13, 14, 34).

TIMUR, faimos conducător al tătarilor în perioada migrațiilor, supranumit Lenk, șchiopul (cap. 12).

TISSO, preot, conducător fascist al Slovaciei (cap. 34).

TÎRNAVU, politician liberal din Teliu. Colaborator și sprijinitor al lui Țăpoiu. E sprijinit clandestin de Bușulenga (cap. 6, 9, 15, 18).

TÎRNĂCOP CLENCIU, fost perceptor, agent electoral al lui Țăpoiu. În cadrul campaniei electorale din 1946 ia cuvîntul la adunarea din satul Dealu Roșu și e izgonit de țărani (cap. 10).

TODUȚĂ GAVRIL, ceferist, activist de partid în ilegalitate. Se împrietenește cu Oroș în timpul stagiului militar. Sub influența sa, Licu Oroș devine comunist. Spre sfîrșitul anului 1939, denunțat fiind de Neaga, soția lui Oroș, e

arestat la Satu Mare. Torturat în mod bestial, se comportă cu o rară demnitate. Este trimis la Bucureşti împreună cu întregul grup pentru continuarea cercetărilor (cap. 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 34).

TOMA, fruntaş cuzist (cap. 7).

TOPOLOVESCU, politician burghez, înregimentat în Frontul Renaşterii Naţionale (cap. 7).

TRANDAFIRESCU TRANDAFIR, institutor în Ruşii de Vede din partidul lui Paleacu. Scrie articole în ziarul *Glasul Ruşanilor* (cap. 14).

TRĂCĂLIE, prieten din copilărie al lui Darie în satul Omida (cap. 2, 19).

TRETIN, judecător de instrucţie la Tribunalul din Bucureşti. Ambiţios şi lipsit de scrupule, i se încredinţează instruirea cazului Drugan. În speranţa unei avansări, conduce ancheta cu cruzime şi brutalitate. Reporterul Nedelcu Nedelcovici de la *Globul* îi descoperă din întîmplare ascendenţa familială compromiţătoare şi o divulgă cititorilor. Judecătorul este fiu şi frate de prostituată (cap. 35, 36, 37, 38, 39, 40).

TRETIN GAROFIŢA, sora celui dinainte, pensionară a unei case cu fete din Bucureşti. A fost soţia maiorului Calotă, mai tîrziu general (cap. 40).

TRIFOI VASILE, medic de boli nervoase. Ţine conferinţe în care afirmă că are vedenii sfinte şi că aude — ca Ioana — voci care îi spun că va veni pe lume un nou mîntuitor. Acestea se întîmplă în anii dinaintea celui de-al doilea război mondial (cap. 38).

TRIPCOVICI, patronul unei bodegi faimoase, în care obişnuieşte să bea reporterul Arno Pelican (cap. 39).

TUDOR, tatăl lui Darie. Ţăran sărac din Omida (cap. 3, 13, 15, 19).

TUIE ILIE, profesor de matematică şi directorul Liceului din Ruşii de Vede, în care învaţă Darie. Pentru că refuză să

intre în partidul lui Paleacu, e înlocuit la direcţia liceului cu Dezideria Găzaru (cap. 12, 14).

TUNSU DOBRICĂ, fost ucenic împreună cu Darie la tăbăcăria lui Moţatu din Ruşii de Vede. Mai tîrziu ajunge el însuşi proprietar de tăbăcărie în satul Balaci. Darie îl reîntîlneşte în Ruşii de Vede după primul război mondial (cap. 12, 13, 14).

TURTULĂ CASIU, profesor de romînă la Liceul din Roşiorii de Vede. Remarcă talentul literar al lui Darie (cap. 11, 12, 14).

TURTURICĂ, ţăran sărac din Omida (cap. 3).

TUTANU, a copilărit cu Darie în Omida (cap. 3).

Ţ

ŢAP DORINA, fruntaşă legionară. „Domnişoară bătrînă, niţeluş deşucheată, cam trecută, cam stătută." Îl adoră pe Hitler (cap. 7).

ŢĂPOIU PIERRE, cel de al cincilea fiu al unui mătrăcar din Ploeşti. Ajunge inginer petrolist şi capătă un post la o societate petroliferă. Se încadrează în partidul liberal. Arivist, se însoară cu fiica slută a marelui podgorean Bertisson. Îi cunună Murgu, unul dintre fruntaşii partidului liberal. Ajunge deputat şi mai tîrziu ministru al armamentului. După 23 August e ministru într-unul din vremelnicele guverne de coaliţie. La alegerile din 1946 candidează în fruntea listei opoziţiei în cinci-şase judeţe, printre care şi Teliu (cap. 4, 6, 9, 10, 15, 18).

ŢEMBOCA OCTAVIAN, gazetar liberal, după 23 August. Şef al tineretului naţional-liberal (cap. 15).

ŢIBICĂ, din camarila regală. Tovarăş de petrecere şi dezmăţ al lui Carol al II-lea (cap. 40).

ȚIGĂNUȘ CLEMENTE, copil găsit sau furat de țigani. Crește printre ei. La 12 ani fuge din șatră și intră ucenic la un fierar din Brăila. Comunist din ilegalitate, călit în închisoare. Participă la războiul din Vest. După război e activist de partid. În această calitate, ia parte la campania electorală din 1946, la Teliu. Este rănit în timpul unei lupte cu oamenii lui Țăpoiu și este internat la spitalul din Teliu. Doctorul Darvari îl operează cu intenționată neglijență și-i amputează un picior (cap. 4, 5, 6, 15, 17, 18, 19, 20).

ȚUGURIN, vărul lui Darie, pe care în copilărie l-a salvat de la înec. Bunicul lui Cuculeț (cap. 1).

U

UIBARU IANCU, țăran moț, bunicul lui Uibaru Minu (cap. 24).

UIBARU MINU, muncitor ceferist, comunist din ilegalitate. Spre sfîrșitul anului 1939 este arestat la Satu Mare și torturat de oamenii lui Grunz. Torționarii nu izbutesc să-l constrîngă la trădare (cap. 22, 23, 24, 25, 26, 27, 34).

URDĂREANU ERNEST, mareșalul palatului în timpul lui Carol al II-lea. Om de încredere al acestuia, personaj important al camarilei regale (cap. 3, 5, 38, 39, 40).

URICANU, țăran sărac din satul Blajini. A făcut războiul sub ordinele locotenentului Valica Cioranu, ale cărui crime împotriva populației le demască (cap. 16).

URUMA, tătăroaică din satul dobrogean Sorg, de lîngă mare. Fiica primarului Selim la care a argățit, prin vara anului 1920, Darie. Are un copil cu Darie pe care ea îl poreclise Lenk, adică șchiopul. La începutul celui de-al doilea război mondial, cei doi se revăd și petrec cîteva săptămîni la Sorg împreună cu fiul lor Lenk, acum tînăr de 20 de ani (cap. 12, 13, 27).

V

VAIDA VOIEVOD, politician burghez, de formație fascistă. „Naș", după propria mărturisire, al mișcării legionare (cap. 7, 40).

VALENTINA, slujnică la casa cu fete a Ilsei Hans din Rușii de Vede. Voluntară și tenace, urmează cursurile liceului din localitate. Aici îl cunoaște și se împrietenește cu Darie. Fac împreună o excursie în pădure și sînt atacați de doi tineri țigani. Vezi *Nae* și *Stroe* (cap. 11, 12, 13, 14).

VALER, slujitor la Primăria din Gorna, în 1948 (cap. 4).

VALERIAN I., poet din cercul *Sburătorul*, condus de Eugen Lovinescu (cap. 39).

VANOGA, țăran sărac din Blajini, martor al omorîrii lui Mardare de către frații Cioranu (cap. 10, 17).

VASILICA, din Turnu. Prietenă de adolescență a lui Darie (cap. 12).

VASILIU PIKY, general, subsecretar de stat la Interne în guvernul lui Antonescu. Criminal de război (cap. 17).

VASTEA, una din fiicele lui Tone Brătescu. După moartea tatălui ei, pleacă în București (cap. 11, 12, 13).

VĂLUȚA, vara povestitorului (cap. 1).

VĂLESCU CORIN, din grupul universitar fascist „Generația Nouă" (cap. 9, 14).

VELEA ANDREI, poet din cercul *Sburătorul* (cap. 39).

VELICA, servitoare la preotul Coriolan Bold din Satu Mare, a cărui ibovnică devine. În iarna 1939—1940 preotul o aduce la București și-i cumpără picioare artificiale (cap. 30, 31, 34).

VELINSKY MITRIDAT, profesor. Șef fascist, mentorul grupului „Generația Nouă" (cap. 14).

VEVE CHIORUL, vechi prieten al povestitorului, care îl reîntîlnește în Omida, la începutul anului 1958 (cap. 3, 19, 39).

VIDER ORESTE, om de afaceri al lui Carol al II-lea (cap. 39, 40).

VIORA, soția avocatului Gheza Inocențiu din Satu Mare (cap. 33).

VIȘINOIU, politician burghez. Se alătură Frontului Renașterii Naționale (cap. 7).

VLAHUȚĂ ALEXANDRU (cap. 40).

VLAICU JUSTIN, tînăr muncitor ceferist din Satu Mare. În 1939 este arestat împreună cu Bălănica Dron din întîmplare de către agenții lui Grunz. Este implicat în grupul comuniștilor (cap. 32, 34).

VOICU, cumnatul lui Darie din Omida. Funcționar la poștă (cap. 3).

VURTEJEANU BĂNICĂ, fost patron al lui Darie, în Rușii de Vede. Apare și în *Desculț* (cap. 11, 12, 39).

VURTEJEANU FIFY, una din fiicele celui dinainte (cap. 12).

Z

ZADIG ZENO, călăreț de circ. Măriuța Lupei declară judecătorului Tretin că întîlnirile dintre Tia Cudalbu și Carlo Ciutacu aveau loc în apartamentul lui Zadig din blocul Carlton. Interogat de Tretin, călărețul de circ dezminte (cap. 37, 38, 40).

ZAINEA, comisar. Îl conduce pe Drugan spre beciul poliției (cap. 37).

ZAMBILA, veche cunoștință din *Desculț*. Țigancă din șatra care se aciuiase între rîpele Clocociovului. Vezi și *Tănase Fier-rău*. Povestitorul o reîntîlnește în 1946 în județul Teliu. Este soacra lui Minotar Harpalete, țăranul ucis de Bosoancă.

ZGĂMÎIE, țăran sărac din Omida, în copilăria lui Darie. Protestează atunci cînd Tomiță Bulbuc cere țăranilor să repare biserica (cap. 19).

ZOIE, soția negustorului Pandele din Rușii de Vede. Veche prietenă a lui Darie (cap. 11, 12, 13).

ZUGRAVU, romancier și ziarist, coleg în redacția ziarului *Vorba* cu Butaru și Tăunosu. Le prezice acestora că vor ajunge miniștri sau pușcăriași (cap. 39).

ZURZUC LANDRIȘ, prozator, amantul poetei Brîndușa Berbec (cap. 15).

ZWEIG ȘTEFAN, cel mai tînăr deținut din lagărul de la Buchenwald (cap. 19).

Y

XANTU JUSTIN, doctor, a fost șeful spitalului din Teliu. Moare în 1918 (cap. 5).

Y

YOLANDA, factoriță poștală. Îi aduce lui Sopron o felicitare (cap. 16).

W

WERFEL FRANZ, scriitor german, poet și prozator. Carol al II-lea afirmă că l-ar fi influențat pe Norocel Tăunosu (cap. 40).

CUPRINS

ACADEMIA R. P. R.
INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ
BIBLIOTECA
Nr. 7098

VERIFICAT
1987

Responsabil de carte: Cornel Popescu
Tehnoredactor: I. Horga
Corector: N. Teodosiu

Dat la cules 01.11.58. Bun de tipar 06.12.58. Tiraj 25100+5050 ex. Hîrtie semi velină mată de 65 gr. m.² Format 540×840/16. Coli ed. 19,10. Coli de tipar 31. Ediția I. Comanda 4104. A. nr. 01423. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8 R—31

Tiparul executat sub comanda nr. 81566 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN",
București — R.P.R.

Curajul! Nu numai munca lui îndîrjită, nu numai priceperea lui deosebită, ci și curajul îl ajutaseră să se ridice la averea pe care o deținea și la situația pe care o stăpînea în lumea de rechini a bancherilor. Nu o dată jucase totul pe o singură carte. „Ori cîștig cît vreau, ori pierd totul și o iau de la început", își spusese deseori. Jocul îl interesa și-l și vrăjea. Îi plăcea să le dovedească tuturor că lui îi mergea minunat mintea și că niciodată calculele lui nu erau greșite. Afacerile cele mai îndrăznețe îi reușiseră. De ce nu i-ar reuși și altele, în continuare? Bătea în lemn. Pînă acum Dumnezeu îl ajutase. Avea să-l ajute și de aci înainte.

Din cauza curajului avusese însă și un moment greu în care era cît pe-aci să piardă totul.

După întoarcerea sa în țară și urcarea pe tron, Carol al II-lea începuse o mare acțiune pe două planuri.

Pe plan politic urmărea să îmbucătățească și pînă la urmă să sfărîme vechile partide politice. O dată sfărîmate, să culeagă cioburile lor și să închege un partid unic, de tip fascist, pe care să-l conducă printr-un interpus supus și docil.

Pe plan economic, Carol al II-lea urmărea să ajungă bogat. Mai bogat decît înaintașii săi, celălalt Carol și Ferdinand.

Vechile partide politice le sfărîmase. Din cioburile lor își făcuse partid. Îmbrăcase în uniforma frontului nu numai oamenii de serviciu și funcționarii, ci și consiliul de miniștri. Peste comuniștii aflați în pușcării pînă în vara lui 1930 — an în care

se întorsese din exil — aruncase și mai mulți comuniști.

Își împlinise în bună măsură și celelalte proiecte. Pînă către sfîrșitul lui 1939, cînd se petrec cele povestite aci, nu se afla bancă în țară la care Carol al II-lea să nu aibă acțiuni, nu se afla industrie sau casă de comerț din cîștigurile căreia regele să nu-și ia partea leului. Ministerul Economiei Naționale, Ministerul Finanțelor, Ministerul Agriculturii, Banca Națională erau încredințate celor mai docili slujitori ai săi. Beneficiile uriașe, care îi reveneau regelui din participarea sa masivă la exploatarea și jefuirea bogățiilor țării, erau schimbate de oamenii săi de la Finanțe și Banca Națională în dolari și în franci elvețieni, în lire engleze și în coroane suedeze și depuse la loc sigur în neutra Elveție. Trimiși speciali îi cumpărau regelui moșii în țările Americii Latine și-i investeau o parte din capitaluri în marile industrii apusene. Presupunea că va veni un timp în care va fi nevoit să-și ia tălpășița.

Cu toată inteligența lui, care pînă atunci nu-i jucase nici o festă, bancherul Alion Drugan nu pricepuse, de la început, cu limpezime, ceea ce urmărea Buzatul. Profitase de încurcăturile în care se băgaseră frații Hușanu, proprietarii marii fabrici de postav din Hușani — încercaseră să scoată prin contrabandă, afară din țară, o uriașă cantitate de aur și fuseseră prinși — și le cumpărase fabrica. Sîmburaș, om al palatului, îl poftise la masă. Cînd ajunseseră la friptură, îi puse problema:

— Trebuie să-mi dai pentru rege 25% din ac-